

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SANAT EĞİTİMCİSİ VE SANATÇI EROL ÖZDEN'İN
YAŞAMI VE SANAT EĞİTİMİNE KATKILARININ
İNCELENMESİ

RESİM-İŞ EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURİYE CANKURTARAN

TEZ DANIŞMANI
Prof. Mahmut ÖZTÜRK

BOLU, MAYIS 2025

KABUL VE ONAY SAYFASI

NURİYE CANKURTARAN tarafından hazırlanan “**SANAT EĞİTİMCİSİ VE SANATÇI EROL ÖZDEN’İN YAŞAMI VE SANAT EĞİTİMİNE KATKILARININ İNCELENMESİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir. 30/05/2025

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Prof. Mahmut ÖZTÜRK
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Doç. Dr. Cihan Şule KÜLÜK
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Dr. Öğr. Üy. Selahattin Yılmaz
Giresun Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu ve Şablonuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir
- Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

Bu çalışma için Sosyal Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 2024/219 sayısı ile etik izin alınmıştır.

.....
NURİYE CANKURTARAN

ÖZET

**SANAT EĞİTİMCİSİ VE SANATÇI EROL ÖZDEN'İN YAŞAMI VE
SANAT EĞİTİMİNE KATKILARININ İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
NURİYE CANKURTARAN
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
(TEZ DANIŞMANI: PROF. MAHMUT ÖZTÜRK)**

BOLU, MAYIS - 2025

XV + 245 sayfa

Bu araştırma, sanatçı ve sanat eğitimcisi kimliğiyle öne çıkan Erol Özden'in yaşamı, sanatsal üretimi ve sanat eğitimine olan katkılarını çok yönlü bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemi ve anlatı araştırması deseni ile yürütülen bu çalışmada Erol Özden'in yaşamı ve sanat eğitimine katkılarına ilişkin detaylı görüşme ve doküman incelemeleri yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış; elde edilen veriler içerik analizi, betimsel analiz yöntemleriyle çözümlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup, görüşmeler amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen 5 aile üyesi, 17 öğrenci ve 10 meslektaş olmak üzere toplam 32 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, literatür taraması kapsamında sanatçının kişisel arşivi, yayınlanmış ve yayınlanmamış eserleri ile hakkında yazılı kaynaklardan elde edilen belgeler doküman analizi ile değerlendirilmiştir. Bu kapsamlı analizler sonucunda, Erol Özden'in Türk resim sanatı ve sanat eğitimi alanında özgün bir yere sahip olduğu; disiplinli, titiz, yaratıcı ve toplumsal duyarlılığı yüksek bir sanat insanı kimliğiyle öne çıktığı tespit edilmiştir. Araştırma bulguları, Özden'in sadece sanatsal üretimiyle değil, aynı zamanda sanat eğitimine olan katkılarıyla da bir değer yarattığını, gelecekteki sanat eğitimcilerine ilham verecek nitelikte olup, sanatçının çok yönlü kimliğini ve eğitimci duruşunu kapsamlı bir biçimde ortaya koymaktadır.

ANAHTAR KELİMELELER: Sanat, Sanatçı öğretmen, Sanat eğitimcisi, Sanat eğitimi, Erol Özden

ABSTRACT

EXAMINING THE CONTRIBUTIONS OF ART EDUCATOR EROL ÖZDEN’S LIFE TO ART EDUCATION

MA THESIS

NURİYE CANKURTARAN

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF FINE ARTS EDUCATION

ART TEACHING DEPARTMENT

(SUPERVISOR: ASSOC. PROF. MAHMUT ÖZTÜRK)

BOLU, MAY 2025

XV + 245 pages

This research aims to examine the life, artistic production and contributions of Erol Özden, who stands out as an artist and art educator, with a multi-perspective approach. In this study, conducted with qualitative research method and narrative research design, detailed interviews and life and contributions to art education. A semi-structured interview form was used as a data collection tool; The obtained data were analysed using content analysis and descriptive analysis methods. The semi-structured interview form was developed by the researcher, and the interviews were conducted with a total of 32 participants, including 5 family members, 17 students and 10 colleagues, determined by purposeful sampling method. In addition, within the scope of the literature review, the artist’s personal archive, published and unpublished works and documents obtained from written sources were evaluated through document analysis. As a result of these comprehensive analyses, Erol Özden has a unique place in the field of Turkish painting and art education; It has been determined that he stands out as a disciplined, meticulous, creative and socially sensitive artist. The research findings show that Özden created value not only with his artistic production but also with his contributions to art education, which will inspire future art educators and comprehensively reveal the artist’s versatile identity and educator stance.

KEYWORDS: Art, Artist teacher, Art educator, Art education, Erol Özden

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
RESİM LİSTESİ	viii
TABLO LİSTESİ	xi
FOTOĞRAF LİSTESİ	xiii
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	xiv
TEŞEKKÜR	xv
1. GİRİŞ.....	16
1.1 Problem Durumu	16
1.2 Araştırmanın Amacı.....	19
1.3 Araştırmanın Önemi	20
1.4 Problem Cümlesi.....	20
1.5 Alt Problemler.....	20
1.6 Sınırlılıklar	21
1.7 Sayıtlılar.....	21
1.8 Tanımlar	22
1.9 Kavramsal Temeller	22
1.9.1 Eğitim	22
1.9.2 Sanat	23
1.9.3 Sanat Eğitimi	23
1.9.4 Sanat Eğitimi Neden Önemlidir?.....	24
1.10 İlgili Araştırmalar.....	24
2. MATERYAL ve YÖNTEM.....	29
2.1 Araştırmanın Yöntemi ve Deseni	29
2.2 Örneklem (Çalışma Grubu).....	30
2.3 Veri Toplama Araçları.....	34
2.4 Verilerin Analizi.....	37
3. BULGULAR	39

3.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Erol Özden'in Yaşamı Nasıl Geçmiştir?	39
3.1.1 Erol Özden'in Yaşam Öyküsü	39
3.1.2 Erol Özden ile Anılar	48
3.1.3 Erol Özden'in Sanat Eğitimine Katkıları	55
3.1.4 Erol Özden'in Sanat Eğitimi ve Sanata Bakışı	57
3.1.5 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin Kuruluş Süreci ve Sanat Eğitimi Yapılanması	62
3.1.6 Erol Özden'in Sanat Eğitimi ile İlgili Notları	64
3.1.7 Erol Özden İçin Yazılanlar	69
3.1.8 Erol Özden'in Kişisel Sergileri	80
3.1.9 Katıldığı Bazı Karma ve Grup Sergileri	84
3.1.10 Erol Özden'in Ödülleri	92
3.1.11 Müze ve Koleksiyonlarda Bulunan Eserlerinden Örnekler	97
3.1.12 Erol Özden'in Eserlerinden Örnekler	102
3.1.13 Erol Özden'in Sanat Eğitimi Kişiliği	135
3.1.14 Toplumsal Gerçekçi Sanat Akımı ve Erol Özden	138
3.1.15 Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Erol Özden'in Eğitim Yıllarına Genel Bakış	141
3.2 İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular: Erol Özden'in Aile Üyeleri ile Görüşme Bulguları	143
3.3 Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular: Erol Özden'in Meslektaşları ile Görüşme Bulguları	160
3.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular; Erol Özden'in Öğrencileri ile Görüşme Bulguları	192
4. TARTIŞMA	217
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	222
5.1 Sonuç	222
5.2 Öneriler	224
KAYNAKLAR	226
EKLER	236

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 3.1. Prof. Erol Özden tarafından 2013 yılında yapılan, Annesi Gülhanım ve babası Salih Bey'in karakalem portrelerinin fotoğrafı (Cankurtaran, 2024).....	42
Resim 3.2. Erol Özden, “Öğretmenlik Anısına”, 1985, TÜYB, 65 x 81 cm (Özden, 2024).....	47
Resim 3.3. Adnan Turanî'nin çizdiği Erol Özden ve Nurhan Özden portreleri (Cankurtaran, 2024).	54
Resim 3.4. Erol Özden, “İstanbul, Taşın Toprağın Altın”, 1989, TÜYB, 150 x 125 cm.	69
Resim 3.5. Erol Özden, “Dağlar Bizimdir”, 1995, TÜYB, 90 x 90 cm.	71
Resim 3.6. Erol Özden, “Çoban”, 1989, TÜYB, 110 x 110 cm.	72
Resim 3.7. Erol Özden, “Elveda (İzzet Baysal)” , 2000, suluboya & karakalem, 100 x 70 cm.	79
Resim 3.8. Erol Özden, UNESCO için yaptığı “Selamlar” adlı çalışma, 1990.93	
Resim 3.9. “Ne Yaptığımı Tahmin Et!” adlı kitaptan bir görüntü, 1990, Erol Özden kişisel arşivi.	94
Resim 3.10. Erol Özden, “Bağ Bozumu” , 1988, 110 x 90 cm, Ankara Resim ve Heykel Müzesi.....	98
Resim 3.11. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-3, Galata Köprüsü Anısına”, 1988, 90 x 90 cm, Ankara Resim ve Heykel Müzesi.	98
Resim 3.12. Erol Özden, “Pehlivanlar”, 2002, TÜYB, 76 x 98 cm, İlhan Koman Resim ve Heykel Müzesi, Edirne.	99
Resim 3.13. Erol Özden, “Kadınlar Günü-I”, 1986, TÜYB, 90 x 90 cm, Anne Müzesi, Ankara.	100
Resim 3.14. Erol Özden, “Ocak başı - III”, 2007, TÜYB, 50 x 50 cm, SAKUDER Özel Koleksiyonu.	100
Resim 3.15. Erol Özden, “Adsız” , 1987, TÜYB, 100 x 72 cm, Gazi Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi.....	101
Resim 3.16. Erol Özden'in “Kuyu” tablosu ve Gizem Genişel'in kolye tasarımı, bronz, deri, 2017 (Bayburtlu, Ertürk & Ulusman, 2015).	102
Resim 3.17. Erol Özden, “Otoportre”, 2003, karakalem, 40 x 45 cm.	103
Resim 3.18. Erol Özden, “Nurhan-I”, 1986, karakalem, 32 x 26cm.	103
Resim 3.19. Erol Özden, “Modelden-I”, 1984, karakalem, 48 x 35 cm.....	103
Resim 3.20. Erol Özden, “Modelden-II” (1984), karakalem, 34 x 48 cm.....	104
Resim 3.21. Erol Özden, “Modelden-III”, 1975, karakalem, 22 x 30 cm.	104
Resim 3.22. Erol Özden, “Modelden-IV”, 1975, karakalem, 22 x 30 cm.	104
Resim 3.23. Erol Özden, “Nur Özge-I”, 1986, karakalem, 32 x 23 cm.	105
Resim 3.24. Erol Özden, “Nur Özge-III”, 2003, karakalem, 70 x 50 cm.....	105
Resim 3.25. Erol Özden, “Feza Özden Güzet”, 2006, karakalem, 40 x 45 cm.	105
Resim 3.26. Erol Özden, “Çocukluk Anısı”, 1966, karakalem-suluboya, 38 x 50 cm.	106
Resim 3.27. Erol Özden, “Aile Bireyleri-II”, 1984, karakalem, 48 x 34 cm..	106
Resim 3.28. Erol Özden, “Nurhan-IV”, 2003, karakalem, 70 x 50 cm.	106
Resim 3.29. Erol Özden, “İmrahor Vadisi I”, 2018, suluboya, 60 x 80 cm, (Cankurtaran, 2024).	107

Resim 3.30. Erol Özden, “Bolu-Sonbahar-III”, 2008, suluboya, 32,5 x 47 cm.	107
Resim 3.31. Erol Özden, “Bolu-Sonbahar-I”, 2007, suluboya, 35 x 50 cm. ...	107
Resim 3.32. Erol Özden, “Kıyı-II”, 2008, suluboya, 10 x 34 cm.	108
Resim 3.33. Erol Özden, “Nallıhan Yolu”, 2007, suluboya, 50 x 65 cm.	108
Resim 3.34. Erol Özden, “Pencerede Bekleyiş”, 2005, suluboya, 30 x 25 cm.	108
Resim 3.35. Erol Özden, “Yol Boyu”, 2005, suluboya, 13 x 30 cm.	109
Resim 3.36. Erol Özden, “Bodrum-Akyarlar”, 2004, suluboya, 35 x 50 cm.	109
Resim 3.37. Erol Özden, “Hepimiz Bir Kürek İçin”, 2003, suluboya, 30 x 30 cm.	109
Resim 3.38. Erol Özden, “Gölköy'den-II”, 2002, suluboya, 50 x 65 cm.	110
Resim 3.39. Erol Özden, “Gölköy'den-I”, 2000, suluboya, 50 x 70 cm.	110
Resim 3.40. Erol Özden, “Gerze'den-III”, 1995, suluboya, 30 x 40 cm.	110
Resim 3.41. Erol Özden, “Gerze'den-IV”, 1995, suluboya, 38 x 50 cm.	111
Resim 3.42. Erol Özden, “Ana ve Kızları”, 1984, suluboya, 35 x 25 cm.	111
Resim 3.43. Erol Özden, “Havza'da Kış”, 1982, suluboya, 25 x 30 cm.	111
Resim 3.44. Erol Özden, “Panoramik Bolu”, 2007, TÜYB, 70 x 140 cm.	112
Resim 3.45. Erol Özden, “(Bolu) Karaköy'de Sonbahar”, 2006, TÜYB, 23 x 30 cm.	112
Resim 3.46. Erol Özden, “Mudurnu'da Bir Sokak”, 2003, TÜYB, 40 x 30 cm.	112
Resim 3.47. Erol Özden, “Gölköy-II”, 2002, TÜYB, 50 x 70 cm.	113
Resim 3.48. Erol Özden, “Abant'ın Arka Yüzü”, 2000, TÜYB, 70 x 140 cm.	113
Resim 3.49. Erol Özden, “AİBÜ Kampüs”, 1999, TÜYB, 70 x 140 cm.	113
Resim 3.50. Erol Özden, “Eve Dönüş”, 1999, TÜYB, 25 x 30 cm.	114
Resim 3.51. Erol Özden, “Mehtaplı Kış”, 1995, TÜYB, 25 x 30 cm.	114
Resim 3.52. Erol Özden, “Adak Ağacı”, 1990, TÜYB, 40 x 40 cm.	114
Resim 3.53. Erol Özden, “Kış Yolcuları-III”, 1989, TÜYB, 65 x 81 cm.	115
Resim 3.54. Erol Özden, “Kış Yolcuları-II”, 1989, TÜYB, 65 x 81 cm.	115
Resim 3.55. Erol Özden, “Kağnılı Köy”, 1981, TÜYB, 50 x 70 cm.	115
Resim 3.56. Erol Özden, “Dünya Kenti İstanbul-16”, 2007, TÜYB, 80 x 170 cm.	116
Resim 3.57. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-15, Üsküdar”, 2003, TÜYB, 40 x 60 cm.	116
Resim 3.58. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-14, Haydarpaşa'dan Kadıköy”, 2003, TÜYB, 80 x 160 cm.	116
Resim 3.59. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-13, Boğaziçi Köprüsünden İstanbul”, 2001, TÜYB, 70 x 140 cm.	117
Resim 3.60. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-11, Piyer Loti'den İstanbul”, 1997, Suluboya, 80 x 110 cm.	117
Resim 3.61. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-10, Sarayburnu”, 1997, TÜYB, 80 x 110 cm.	117
Resim 3.62. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-9, Sarayburnu'ndan Haliç”, 1996, TÜYB, 150 x 200 cm.	118
Resim 3.63. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-8, Haliç”, 1995, TÜYB, 150 x 200 cm.	118
Resim 3.64. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-6, Sultanahmet'ten Boğaz”, 1992, TÜYB, 150 x 200 cm.	118
Resim 3.65. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-4, Kadıköy”, 1989, TÜYB, 60 x 150 cm.	119
Resim 3.66. Erol Özden, “Bu Şehri İstanbul-2”, 1988, TÜYB, 100 x 150 cm.	119

Resim 3.67. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-1, Maltepe'den Adalar”, 1985, TÜYB, 60 x 150 cm.	119
Resim 3.68. Erol Özden, “Ocak İçinden”, 2007,TÜYB, 60 x 45 cm.	120
Resim 3.69. Erol Özden, “Kader Bağı-I”, 2007,TÜYB, 23 x 100 cm.	120
Resim 3.70. Erol Özden, “Ocakbaşı-II”, 2005,TÜYB, 60 x 45 cm.	120
Resim 3.71. Erol Özden, “Atatürk Çankaya'da”, 2004, TÜYB, 187 x 97 cm.	121
Resim 3.72. Erol Özden, “Kuyu”, 2002, TÜYB, 90 x 90 cm.	121
Resim 3.73. Erol Özden, “Sonbahar-I”, 1997, TÜYB, 40 x 40 cm.	122
Resim 3.74. Erol Özden, “Sonsuza Dek”, 1994, TÜYB, 100 x 140 cm.	122
Resim 3.75. Erol Özden, “Yer Demir, Gök Bakır”, 1992, 90 x 50 cm.	123
Resim 3.76. Erol Özden, “Mutluluk Bitmez”, 1991,TÜYB, 40 x 40 cm.	123
Resim 3.77. Erol Özden, “Dam Başında Bekleyiş”, 1989,TÜYB, 99 x 135 cm.	123
Resim 3.78. Erol Özden, “Taşlı tarla”, 1989, TÜYB, 57 x 97 cm.	124
Resim 3.79. Erol Özden, “Anadolu, Ana Dolu”, 1989,TÜYB, 100 x 81 cm.	124
Resim 3.80. Erol Özden, “Pencerede Bekleyiş”, 1989, 75 x 65 cm.	124
Resim 3.81. Erol Özden, “Sevgilerimizle-I”, 1988, TÜYB, 95 x 95 cm.	125
Resim 3.82. Erol Özden, “Üç Güzeller”, 1986, TÜYB, 50 x 50 cm.	125
Resim 3.83. Erol Özden, “Mehtap”, 1985, TÜYB, 30 x 35 cm.	125
Resim 3.84. Erol Özden, “Sevgilerimizle”, 1994, gravür baskı, 17 x 13 cm.	126
Resim 3.85. Erol Özden, “Kuzucuklar”, 1994, gravür baskı, 21 x 12,5 cm.	126
Resim 3.86. Erol Özden, “Yorumsuz”, 1994, gravür baskı, 12,5 x 15 cm.	126
Resim 3.87. Erol Özden, “Heybeli Kadın”, 1994, gravür baskı, 17 x 13 cm.	127
Resim 3.88. Erol Özden, “Ana”, 1985, şablon baskı, 30 x 22 cm.	127
Resim 3.89. Erol Özden, “Gözaltı”, 1980, gravür baskı, 50 x 50 cm.	127
Resim 3.90. Erol Özden, “Erdal, Feza, Nurhan, Nur, Erol” (Soldan sağa doğru), mask çalışmaları, 2004.	128
Resim 3.91. Erol Özden, “Nurhan(eşi)”, 2004, büst çalışması, 34 x 22 x 17 cm.	128
Resim 3.92. Erol Özden, “Atatürk”, 1981, bakır rölyef, 30x25 cm.	128
Resim 3.93. Erol Özden, “Üç Güzeller”, 2004, seramik rölyef, 44 x 79 cm.	129
Resim 3.94. Erol Özden, “Tarlabası”, 1980, bakır rölyef, 50 x 100 cm.	129
Resim 3.95. Erol Özden, “Ağıt”, 1980, bakır rölyef, 50 x 100 cm.	129
Resim 3.96. Erol Özden, “Otorite”, 1980, bakır rölyef, 90 x 40 cm.	130
Resim 3.97. Erol Özden, “Üç Güzeller”, 1979, bakır rölyef, 50 x100 cm.	130
Resim 3.98. Erol Özden, “Şimdi Askercik Olduk”, karikatür,1971, 24 x 16 cm.	130
Resim 3.99. Erol Özden'in, Mehrizat'ın <i>Ben Dünyalı Değilim</i> adlı şiir kitabının 77. sayfasındaki ilüstrasyonu, 1989.	131
Resim 3.100. Erol Özden'in, Mehrizat'ın <i>Ben Dünyalı Değilim</i> adlı şiir kitabı için hazırladığı ilüstrasyon, 1989.	131
Resim 3.101. Erol Özden, “İstanbul Manzaralarına Eskiz” (t.y.).	132
Resim 3.102. Erol Özden, “İstanbul Manzaralarına Eskiz” (t.y.).	132
Resim 3.103. Erol Özden, “Eskiz” (t.y.).	132
Resim 3.104. Erol Özden, “Eskiz” (t.y.).	133
Resim 3.105. Erol Özden'in parşömen kâğıt üzerine toplu iğne batırarak oluşturduğu eskiz çizimi (t.y.).	133
Resim 3.106. Erol Özden, “Meşe Ağacı” (2001), karakalem, 21 × 29 cm.	134

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Aile üyesi katılımcıların demografik özellikleri.	30
Tablo 2.2. Meslektaş katılımcıların demografik özellikleri.	32
Tablo 2.3. Öğrenci katılımcıların demografik özellikleri.	33
Tablo 2.3.(devam). Öğrenci katılımcıların demografik özellikleri.	34
Tablo 3.1. Erol Özden'in aile üyeleri ile görüşme sonuçlarında Erol Özden'in kişilik özelliklerinin analizi.	144
Tablo 3.2. Erol Özden'in ailesiyle iletişim durumu ve değerlendirmesi.	145
Tablo 3.3. Erol Özden'in çocukluk ve gençlik döneminde sanata olan ilgisinin başlangıcı.	147
Tablo 3.4. Erol Özden'in sosyal yaşantısı ve sosyal ilişkilerinin değerlendirilmesi.	148
Tablo 3.5. Erol Özden'in eğitim ve kariyer yolculuğunda aile üyelerinin rol ve katkıları.	149
Tablo 3.6. Erol Özden'in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne olan bakış açısı.	151
Tablo 3.7. Erol Özden'in sanat eğitimine olan ilgisi ve tutkusu.	152
Tablo 3.8. Erol Özden'in sanat eğitimi alanına etkisi.	153
Tablo 3.9. Erol Özden'in sanat eğitimi alanında hassasiyet gösterdiği konular.	154
Tablo 3.10. Erol Özden'in meslektaşlarıyla gerçekleştirdiği çalışmalar.	156
Tablo 3.11. Sanat camiasının Erol Özden hakkındaki görüşleri.	157
Tablo 3.12. Erol Özden'in akademik hayatında yapmak isteyip de yapamadığı şeyler.	158
Tablo 3.13. Erol Özden hakkında eklemek istenilen diğer konular.	159
Tablo 3.16. Erol Özden ile tanışıklık ve ilişki durumu.	161
Tablo 3.17. Erol Özden'in karakteristik özellikleri.	165
Tablo 3.18. Erol Özden'in meslektaşlarıyla iletişimi.	166
Tablo 3.19. Erol Özden'in sanat eğitimine etkileri.	168
Tablo 3.20. Erol Özden'in sanat eğitimine yaklaşımı.	176
Tablo 3.21. Erol Özden'in öğrencilerine yaklaşımı.	179
Tablo 3.22. Erol Özden'in sanat eğitimcisi kişiliği.	181
Tablo 3.23. Erol Özden'in sanatçı kişiliği.	183
Tablo 3.24. Erol Özden'in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne bakış açısı.	185
Tablo 3.25. Erol Özden'in eserlerine yönelik değerlendirmeler.	187
Tablo 3.26. Erol Özden hakkında meslektaşlarının düşünceleri ve sanatçı kimliği.	190
Tablo 3.28. Erol Özden'in kişisel özellikleri.	193
Tablo 3.29. Erol Özden'in öğrencileri ile iletişimi.	194
Tablo 3.30. Erol Özden'in sanatçı kimliği üzerine öğrenci yorumları.	197
Tablo 3.31. Erol Özden'in eğitimci kimliği üzerine öğrencilerin yorumları.	199
Tablo 3.32. Erol Özden'in öğrencilerinin sanat yaşamlarına yaptığı etki hakkında öğrenci ifadeleri.	202
Tablo 3.33. Erol Özden'in sanat eğitiminde vurguladığı konular ve değerler.	204
Tablo 3.34. Erol Özden'in sanat eğitiminde kullandığı yöntem ve yaklaşımların öğrenciler üzerindeki etkileri.	207
Tablo 3.35. Erol Özden'in sanat eğitimcisi olarak özellikleri.	210

Tablo 3.36. Erol Özden'in sanat eğitimcisi olarak örnek davranışları.	214
---	-----

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa

Fotoğraf 3.1. Prof. Erol Özden (1943-2018), (Özden, 2024)	41
Fotoğraf 3.2. Farklı yaşlarda Erol Özden fotoğrafları (Cankurtaran, 2024)	46
Fotoğraf 3.3 Saadet Yasa, İbrahim Balaban, Erol Özden ve eşi Nurhan Hanım (Yasa, 2019).	53
Fotoğraf 3.4 Nurhan Özden, İbrahim Balaban ve Erol Özden’le sohbet (Yasa, 2019).....	53
Fotoğraf 3.5. AİBÜ, Üni Magazin Dergisi, sayı 81, Şubat 2007, “Küreselleşme ve Sanat” paneli [Dergi kesiti]. (Cankurtaran, 2024).....	56
Fotoğraf 3.6. “Sanatın yarı yaratıcılık, yarısı da işçiliktir.”, Röportaj metni, [Dergi kesiti]. (Özbahar, 2008)	59
Fotoğraf 3.7. <i>Hertelden Dergisi</i> ’nin kapak görseli (Cankurtaran, 2024).....	60
Fotoğraf 3.8. Erol Özden Arşivi, “Gazi’li Bir Öğretim Elemanının Ardından” (Cankurtaran,2024)	66
Fotoğraf 3.9. Erol Özden’in <i>Eğitim ve Sanat</i> başlıklı daktilo yazısı, Erol Özden arşivi (Cankurtaran, 2024).....	68
Fotoğraf 3.10. Bolu Gündem Gazetesi 18 Mayıs 2002 tarihli haber kesiti, Erol Özden kişisel arşivi (Cankurtaran, 2024).....	77
Fotoğraf 3.11. <i>Resimde Anlatılan İzzet Baysal</i> başlıklı haber, Detay Gazetesi, 13 Mayıs 2004. Erol Özden kişisel arşivi.	78
Fotoğraf 3.12. Erol Özden’in ilk kişisel sergisinin broşürleri (1987). Erol Özden kişisel arşivi.....	80
Fotoğraf 3.13. Erol Özden, “Resim Sergim Üzerine”, Erol Özden kişisel arşivi.83	
Fotoğraf 3.14. Erol Özden, “Resim Sergim Üzerine” (Devamı), Erol Özden kişisel arşivi.....	83
Fotoğraf 3.15. 1984 yılında gerçekleşen Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim- İş Bölümü Öğretim Üyeleri Sergisinin broşürü. Erol Özden kişisel arşivi (Cankurtaran,2024).....	89
Fotoğraf 3.16. Bolu Bayram Gazetesi, “Unakıtan Bolu resimlerine hayran kaldı” 11 Şubat 2003 Tarihli haber kesiti, Erol Özden kişisel arşivi.	91
Fotoğraf 3.17. Düzce Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü atölyelerinden birinin tabelası.....	136
Fotoğraf 1.18. “Bolu Görsel Sanatlar Derneği Yönetimini Seçti” başlıklı haberin yer aldığı Bolu Gazetesi’nin 16 Aralık 2002 tarihli nüshasından bir gazete kesiti (Erol Özden Kişisel Arşivi).....	136
Fotoğraf 1.19. Erol Özden’in “Sanat ve İnsan” konulu Görsel Sanatlar Derneği sanat etkinliği konferans afişi, 1986 (Erol Özden Kişisel Arşivi).137	

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

ACCU	: Asya Kùltür Merkezi
BAİBÜ	: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
GEE	: Gazi Eğitim Enstitüsü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SAKUDER	: Sanat ve Sanatkârlar Topluluğu Kùltür Derneği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜYB.	: Tuval Üzerine Yağlı Boya
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kùltür Kurumu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca bana görüş ve önerileriyle destek olup, çalışmanın her aşamasında yorumlarıyla bilgileriyle yol gösteren değerli danışmanım Prof. Mahmut Öztürk'e en derin saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Doç. Dr. Meral Per Çakar'a, Doç. Dr. Cihan Şule Külük'e sıcak ve samimi yaklaşımlarıyla birlikte bilimsel araştırma sürecime katkıları, aynı zamanda Dr. Selahattin Yılmaz hocamla birlikte çalışmamın yarı yapılandırılmış görüşme formunun uzman görüşü alma aşamalarında verdikleri bilgi ve destek için teşekkür ediyorum.

Verilerin değerlendirilmesi ve tezimin düzenlenmesi boyutunda sağladığı uzmanlık ve önerileri ile katkı sağlayan sayın Dr. Eda Kaya'ya ve ölçme değerlendirme uzmanı, eğitimde ölçme değerlendirme alanında doktorasını yapan sayın doktorant Mehmet Oğuzhan Çetin'e teşekkürlerimi sunarım.

Bu zorlu süreç boyunca bana her zaman destek olup, motive eden, tıkanıp yolda motivasyon sağlayan, desteğini esirgemeyen sevgili eşim İbrahim Cankurtaran'a, destekleriyle, anlayışlarıyla benim bu günlere gelmemi sağlayan değerli annem, babam ve aileme, değerli çocuklarım Kerem ve Mehmet'e varlıklarının verdiği güç, süreçte gösterdikleri sabır ve anlayış için teşekkür ederim.

Prof. Erol Özden hocamızın değerli eşi Nurhan Özden Hanım'a araştırma sürecinde; arşivlerini benimle paylaşmaları, her aradığımda telefonlarını açıp hoş sohbetleri ile verdikleri değerli bilgi ve belge kaynakları için minnettarım.

Bu süreçte motivasyon sağlayan değerli arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ayrıca araştırmaya gönüllü olarak katılıp soruları içtenlikle cevaplayan tüm Prof. Erol Özden'in aile üyeleri, meslektaşları ve öğrencilerine teşekkürlerimi sunarım.

1. GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, problem cümlesi, araştırmanın alt problemleri, sınırlılıklar, sayıtlılar, tanımlar, kavramsal temeller ve ilgili araştırmalar yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Sanatsal üretim, her aşamasında düşünsel ve duyuşsal yoğunluk gerektirdiği için belki de uğraşların en zor ve yorucu olanıdır. Farago'nun (2006) ifadesine göre, "görmeyle, duymayla ya da algılamayla ulaşılabilir olarak düşünülen gerçeği betimlemenin de sanatın temel eğilimi olduğu kabul edilmektedir" (s. 10). Her sanat yapıtı; insanı, duyumsayan, duygulanan ve düşünen bir varlık olarak, tüm tarihselliği ve toplumsallığı içinde ele alır. Yaratma düzeyinde de izleme düzeyinde de sanatta gelişigüzelliğe yer yoktur (Timuçin, 1994, ss. 17-22).

Bir sanat eseri üretmek, sadece içten gelen duyguların yansıması ile sınırlı değildir. Sanat eseri, sanatçının yaşadığı toplumun, farklı kültürel etkilerin, aldığı eğitimin, okuduğu ve gördüğü şeylerin, deneyimlerinin, yeteneğinin ve yaratıcı kapasitesinin birleşimi ile bir düşünce bütünlüğü içinde şekillenir. Eserin gücü, bu unsurların toplamından kaynaklanır.

Sanatçının üretimi, tamamen özgür iradesine bağlı olarak şekillenir ve kişinin zihni ve kabiliyetleri dışında herhangi bir sınır ya da yönlendirici bulunmaz. Buna karşın, sanat eğitimcisi belirli müfredatlar doğrultusunda derslerini düzenler ve müfredata uygun olarak öğrenciyi bilgilendirme yöntemi konusunda nispeten özgür sayılabilir. Burada "nispeten özgür" ifadesinin kullanılma nedeni, öğretim kurumunun kuralları ve olanakları ile öğrenci ihtiyaçlarının ön planda olmasıdır. Sanatçı, her gün ve her saatte üretimde bulunabilirken, sanat eğitimcisi çalışma alanı ve saatleri kesin olarak belirlenmiş bir mesaiye tabiidir.

"Eğitim, insanları belirli amaçlara yönelik olarak yetiştirme sürecidir ve bu süreçte yer alan bireylerin kişilikleri farklılaşır." (Artut, 2006, s. 87) Bu sebeple, eğitimci, bilgi ve deneyimleriyle belirli bir bakış açısını kitleye kazandıran kişidir. Eğitimciler, sadece alanlarında uzman değil, aynı zamanda bu uzmanlıklarını öğrencilere aktarabilme yeteneği ve deneyimine sahip olmalıdır. Sanat eğitimi

alanında uzman eğitimciler, gerekli bilinçlendirme çalışmalarını yaparak sanat eğitiminin gerekliliğini, önemini ve faydalarını bireylere benimsetebilmelidir (Karataş, 2006, s. 9). Bu nedenle, ideal bir eğitimciyi tanımlayan özellikler arasında sabır, içtenlik, teknik yeterlilik, alçakgönüllülük, hoşgörü, tutarlılık, yönlendirme ve rehberlik gibi nitelikler yer almaktadır (Yöndem, 2005, s. 7).

Gürerk'in vurguladığına göre, eğitimci, öğrencisine sahip olduğu tüm bilgi, beceri ve deneyimleri en etkili şekilde aktarmaya çalışır. Ancak aynı zamanda, eğitimcinin evrensel çağdaş bilimden, pedagojiden ve evrensel eğitim ölçütlerinden yararlanması ve bunlara uygun bir şekilde hareket etmesi beklenir (Gürerk, 2003).

Sanat eğitimi, bir bireyin duygularını, düşüncelerini ve izlenimlerini ifade edebilme yeteneğini, yeteneklerini ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye yükseltme amacıyla gerçekleştirilen bir faaliyettir. Nitelikli bireylerin yetişmesi için gereken ve önemli olan, estetik duyarlılığı gelişmiş bilinçli bireylerin yaratıcı potansiyellerinin desteklenmesidir.

Sanatçı-sanat eğitimciler, sanat ve eğitimin birbirine bağımlılığını farklı bir perspektiften yansıtır. Sanatçı-sanat eğitimciler, sanat dünyasını öğrencilere aktarmak için çeşitli yöntemleri, felsefeleri, tarihî ve dili anlama süreçlerine rehberlik ederler. Bu aktarım süreci, sanatçı-sanat eğitimcinin kişisel üretimleri ile özgün bir nitelik kazanır. Öğrenme deneyimini zenginleştirmek amacıyla sıklıkla uygulamalı yöntemleri tercih ederler ve kimi zaman öğrencilerle birlikte bu uygulamaların bir parçası olurlar.

Sanatçı-öğretmenin, kişisel yaratıcı ifadelerinden ve kendi sanat yaşantılarından beslenerek üretimlerini öğretimleriyle doğrudan ilişkilendirmeleri beklenir. Dersten bir önceki akşam yaratıcı bir çalışma yapmış olan bir sanatçı-öğretmen, sanat öğretimi için yüksek düzeyde ilgi ve yaratıcı fikirlere sahip olacaktır. Kişi, sanat dünyasına ve ilham kaynaklarına ne kadar yakın olursa, iç görüleri başkalarının sanat sürecine o kadar derinlemesine nüfuz edecektir (Szekely, 1978, s. 18)

Kırıçoğlu'na (2002) göre, "Sanatçı öğretmenin gözlemci ve sezgici yanı onu diğer öğretmenlerden ayırır. (...) Bu gözlem yetisi ancak sanat derslerine özgü bir ortamda gelişir ve sanatçı öğretmene diğer öğretmenlerden ayrı bir nitelik kazandırır." (s. 222).

Sanatçı-öğretmenler, disiplinler arası araştırmalarda bulunarak yalnızca uzmanı oldukları sanat dalını değil, diğer kültürel ve sanatsal süreçleri de takip ederler. Bu öğretmenler, dönemin gelişen teknolojilerini yakından izler ve yaratıcı yönlerini her açıdan besleyerek hem üretimlerinde hem de öğretimlerinde bu bilgilerden yararlanırlar. Öğrencilerinin güncel sanatla olan ilişkilerini güçlendirir ve objektif eleştirilerle onların estetik algılarının gelişimine katkı sağlarlar. Sanatçı-öğretmenler, yaşadıkları çevre ile özel bir bağ kurar ve rol model olarak öğrencilerinin çevreye duyarlılık geliştirmelerine yardımcı olurlar. Kırıçoğlu'na (2002) göre sanatçı-öğretmen, öğrencilerini çevre koruma konularında bilgilendiren, kültürel kirlenmeye karşı uyarıcı ve bu çalışmaları ile okul dışına taşan bir etkinlik ağı oluşturan kişidir. Çevreye ve olaylara bu yaklaşımı ile aynı zamanda bir araştırmacıdır (s. 222).

Sanat ve sanat eğitimi, teori ve pratiğin birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduğu anlayışına dayanmaktadır. Bu bağlamda, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde yeni başlayan öğrencilere, sanat ve insan doğasına ilişkin temel eserlerin okunmasının önemle tavsiye edildiği belirtilmektedir. Öztürk (2018), Ernst Fischer'in Sanatın Gerekliliği, George Thomson'ın İnsanın Özü, M. İlin ve E. Segal'ın İnsan Nasıl İnsan Oldu, Herbert Read'in Sanat ve Toplum, Plehanov'un Sanat ve Toplumsal Hayat ve M. Kagan'ın Estetik Dersleri gibi eserlerin sanat eğitiminde kuramsal altyapıyı güçlendirmek amacıyla önerildiğini ifade etmektedir.

Sanat eğitimi kapsamında verilen teorik dersler, uygulamalı atölye derslerinden bağımsız olarak ele alınmamış; aksine, birbirini tamamlayan ve bütünlük arz eden bir yapı içinde sunulmuştur. Sanat Eğitimi ve Eğitilim dersleri, Sanat Tarihi, Sanat Felsefesi-Estetik, Kültür Tarihi-Antropoloji, Sanat Sosyolojisi, Sanat Psikolojisi, Sanat Eserleri Analizi, Mitoloji ve İkonografi gibi kuramsal derslerin, atölye çalışmaları ile birlikte ele alınarak öğrencilerin kapsamlı bir sanatsal yeterlilik kazanması hedeflenmiştir. Bu süreçte, gerek teorik gerekse pratik derslerde Gestalt Kuramı'nın ortak bir içerik olarak işlendiği ve bütüncül bir yaklaşımın benimsenmeye çalışıldığı ifade edilmektedir. Böylece, sanat eğitiminin bütünlük, yan yanalık, ardışıklık ve süreklilik ilkeleri doğrultusunda yürütülmesi sonucunda, hem uygulama becerisine sahip hem de sanatsal kuram ve eğitim süreçlerini kavrayabilen "Sanatçı Öğretmenler" yetiştirilmiştir (Öztürk, 2018, s. 22).

Sanat eğitiminde, alanında yetkin sanatçı ve sanat eğitimcilerinin katkılarının ve etkilerinin yeterince vurgulanmaması önemli bir sorun alanı olarak öne çıkmaktadır. Sanat eğitime yön veren değerli sanatçı ve eğitimcilerin biyografilerinin, sanatsal yaklaşımlarının ve eğitim felsefelerinin akademik literatüre kazandırılması gerekliliği, çeşitli çalışmalarda öneri olarak belirtilmektedir. Dolayısıyla, sanat eğitiminde bu eksikliğin giderilmesi; geçmişin değerli sanatçı ve eğitimcilerinin deneyimlerini, tutumlarını ve sanatsal vizyonlarını gelecek nesillere aktararak sanat eğitiminin niteliğini artıracak ve alan yazını zenginleştirecektir.

Yapılan literatür taraması doğrultusunda, Türk Sanatı ve sanat eğitimi için önemli bir değer olan Erol Özden'in yaşamını ve sanat eğitime olan katkılarının incelendiği bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu nedenle Çağdaş Türk Sanatı'nda ve sanat eğitiminde sanatçıların yeterince tanıtılabilmesi için araştırmaların sayısının artırılması gerekmektedir. Erol Özden'in sanat eğitime katkılarının neler olduğu, yaşamı ve sanatsal yaklaşımının sanat eğitime katkılarının incelenmesi, yaşamındaki bilinmeyen ayrıntılar problem durumu kapsamında yer almaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Erol Özden'in sanat eğitimcisi ve sanatçı kimliğini çok yönlü bir biçimde ele alarak, sanat eğitime olan katkılarını ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, Özden'in yaşamı, kişiliği, sanatsal üretimleri ve eğitim anlayışı; öğrencileri, meslektaşları ve aile bireyleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler ve literatür taramasıyla desteklenerek incelenmiştir. Özden'in sanatçı ve öğretmen kimliğiyle toplumda, özellikle de yetiştirdiği bireyler üzerinde bıraktığı etkiler değerlendirilmiştir.

Çalışma, Erol Özden'in çağdaş Türk sanatı alanındaki gelişime sağladığı katkılarını anlamaya ve sanat eğitimi bağlamında taşıdığı değeri nesnel bir biçimde ortaya koymaya yöneliktir. Bu kapsamda, görsel sanatlar eğitimi açısından Özden'in sanatsal ve eğitsel yaklaşımları ile etkisinin değerlendirilmesi; ayrıca ileride yapılacak benzer nitelikteki araştırmalara kaynaklık edebilecek bir temel oluşturulması amaçlanmaktadır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Erol Özden, yalnızca sanatsal üretimleriyle değil, aynı zamanda görsel sanatların gelişimine sunduğu katkılar, açtığı sergiler, katıldığı yarışmalar ve örnek eğitimci kimliğiyle çevresine ilham veren bir sanat eğitimcisidir. Öğretim üyeliği görevlerinin yanı sıra üstlendiği yöneticilik sorumluluklarıyla da adından sıkça söz ettirmiştir. Bu bağlamda, hem sanatçı hem de sanat eğitimcisi kimliğiyle Erol Özden'in yaşamı ve mesleki birikiminin araştırılması; onun eğitime ve sanata sunduğu katkılarının belgelenmesi ve sonraki kuşaklara aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Elde edilecek veriler, Erol Özden'in yaşamı boyunca gençlere ışık tuttuğu gibi, yaşamı sonrasında da ilham vermeye devam etmesine katkı sağlayacaktır. Özellikle hakkında daha önce herhangi bir akademik çalışma yapılmamış olması, bu araştırmanın özgünlüğünü ve alana sağlayacağı katkıyı artırmaktadır. Bu çalışma, sanat eğitimcisi kimliğiyle öğretmen ve sanatçı yetiştirme sürecinde üstlendiği roller bağlamında Erol Özden'i tanıtmakta; onun deneyimlerinin, bu alanda çalışacak araştırmacılara ve sanat eğitimi öğrencilerine model oluşturabilecek nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönüyle araştırma, hem belgeleyici hem de yönlendirici bir işlev üstlenerek sanat eğitimi literatürüne önemli bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

1.4 Problem Cümlesi

“Sanat eğitimcisi ve sanatçı Erol Özden'in yaşamı ve sanat eğitimine katkıları nelerdir?” ifadesi, araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.5 Alt Problemler

Bu çalışmada problem cümlesi doğrultusunda, aşağıdaki alt problemlere ilişkin yanıtlar aranmıştır.

1. Erol Özden'in yaşamı nasıl geçmiştir?
2. Erol Özden'in aile üyelerinin görüşlerine göre nasıl bir sanatçı ve sanat eğitimcidir?
 - a. Aile üyelerinin sanatçı ve sanat eğitimci kişiliği üzerine görüşleri nelerdir?
 - b. Aile üyelerinin sanat eğitimine katkıları üzerine görüşleri nelerdir?

3. Erol Özden'in meslektaşlarının görüşlerine göre nasıl bir sanatçı ve sanat eğitimcisi?
 - a. Meslektaşlarının sanatçı ve sanat eğitimci kişiliği üzerine görüşleri nelerdir?
 - b. Meslektaşlarının sanat eğitime katkıları üzerine görüşleri nelerdir?
4. Erol Özden öğrencilerinin görüşlerine göre nasıl bir sanatçı ve sanat eğitimcisi?
 - a. Öğrencilerinin sanatçı ve sanat eğitimci kişiliği üzerine görüşleri nelerdir?
 - b. Öğrencilerinin sanat eğitime katkıları üzerine görüşleri nelerdir?

1.6 Sınırlılıklar

Bu çalışmada; Sanat Eğitimcisi ve Sanatçı Erol Özden'in yaşamı, kişiliği, sanatçı kişiliği, sanat eğitimciliği ve sanat eğitime katkıları üzerine bir araştırma yapılarak Özden'in; yaşamı, sanatçı kişiliği ve sanat eğitimci yönleri detaylı olarak ele alınacaktır. Çalışmada, Özden'in çocukluk yıllarından itibaren hayatının sonuna kadar içinde bulunduğu sanatsal aktiviteler, kişiliği, sosyal yaşantısı ve sanat eğitimcisi görevleri ele alınacaktır. Araştırmanın kapsadığı tarihsel süreç ise, Özden'in çocukluk döneminden vefatına kadardır.

Elde edilecek bilgiler;

1. Gönüllülük şartıyla; öğrencileri, meslektaşları ve aile üyeleri ile yapılan görüşmeler ile,
2. Yapılan görüşmeler; Öğrencileri ile Görüşme Formu, Meslektaşları ile Görüşme Formu ve Aile Üyeleri ile Görüşme Formuna verilen cevaplar ile ,
3. Yazınsal veriler, alan yazından elde edilen bilgiler ve kişisel arşivinden elde edilen bilgiler ile sınırlıdır.

1.7 Sayıtlar

Araştırmada katılımcıların görüşlerini belirlemede kullanılacak görüşme formlarının samimiyetle yanıtladığı, verdikleri bilgilerin geçerli ve güvenilir olduğu, basın haberlerinin ve katılımcıların yansız olduğu varsayılmıştır.

1.8 Tanımlar

Sanatçı: Güzel sanatların herhangi bir dalında yaratıcılığı olan, eser veren kimse; sanat adamı, sanat eri, sanatkâr (<https://sozluk.gov.tr/>).

Sanat Eğitimi: Güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı eğitimidir. Bireyin zihinsel, duygusal, bedensel eğitiminin ve estetik duygularının bütünlük içinde geliştirilmesi, yeteneğinin olgunlaştırılması ve yaratıcılığının artırılması için yapılan eğitim çabası (MEB, 2006 , s. 230).

Sanat Eğitimi: Sanat eğitimi işiyle uğraşan kimse (<https://sozluk.gov.tr/>).

1.9 Kavramsal Temeller

1.9.1 Eğitim

İnsanın uygarlaşması eğitimle gerçekleşir; ancak eğitim, insana belli konuları öğretmesi ve insanın öğrendiklerini yaşamını kolaylaştırmak için kullanılması ile sınırlı olmamalıdır. Eğitim, meslek sahibi olup para kazanma ile de sınırlı olmamalıdır. Eğitim; bilimsel ve eleştirel düşünebilen, insana ve doğaya sevgi, saygı duyan, kendine ve topluma karşı hak ve sorumluluklarını bilen, aydın insan yetiştirmek durumundadır. Aydın insan olmanın yolu ise kültür ve sanattan geçer (MEB, 2006).

Bir toplumun devamlılığı ve gelişmesi, toplumu oluşturan bireylerin eğitilmesiyle mümkün olmaktadır. Buna bağlı olarak, her nesil kendisinden önceki nesillerin edindikleri bilgileri kazanmak ve geliştirmek zorundadır. Buna göre eğitimin gelenekçi ve yenilikçi olmak üzere iki temel görevi vardır (Balamir, 1996).

a) Birincisi, toplumun inançlarından, örflerinden, tutum ve değerlerinden, becerilerinden, birikmiş bilgilerden oluşan kültürünü ve mirasını yeni nesillere aktarmak.

b) İkincisi ise, yetişmekte olan fertlerin zekâ, duygu ve iradelerini dengeli bir şekilde geliştirerek, değişen koşullara uyum sağlayacak nitelikte yaratıcı bireyler yetiştirmektir.

Çocukların yaratıcılıklarını geliştirmeye en uygun alan sanatsal alanlardır. Erken yaşlardan itibaren başlayarak sanat eğitimi alan birey, yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü geliştirip estetik bir düzeye ulaşabileceği gibi, iyiyi doğruyu, güzeli seçme becerisi de kazanacaktır. Bu günün özellikleriyle amaçlanan, duygu

ve düşünceleri dengeli, insan topluluklarının olması ise çağımız sanat eğitiminden beklenen toplumu bu hedeflere ulaştırmaktır.

1.9.2 Sanat

Sanat ile insanın gelişim süreci, birbirine paralellik ve iç içe geçmişlik gösterir. İnsan var olduğundan beri sanat da insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Gombrich (1992) renkli topraklarla mağara duvarlarına becerebildikleri oranda bizon resimleri çizen insanların yeryüzündeki ilk sanatçılar olduğunu söyler. Bu da sanatın neredeyse insanla yaşıt olduğunu ve tarih boyunca insanların sanata ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

Bununla birlikte toplumsal süreçte, toplumsal değerler ve yaşam biçimleri farklılıklar gösterir. Dolayısıyla toplumla iç içe olan sanat da bu değerlere bağlı olarak gelişmiş ve gelişmeye de devam eder. Fischer (2005)'in dediği gibi, 'Sanatın kendisi bir toplumsal gerçekliktir. İnsanı parçalanmış bir durumdan birleşmiş bir bütüne dönüştürebilir. İnsanın gerçekleri anlamasını sağlar.

Sanat tinselliğimizi doyuran bir araçtır. İnsan her hangi bir sanat yapıtında, farklı insanların, farklı kültürlerin duygu ve düşüncelerini, yaşantılarını sanat yoluyla öğrenir ve dünya ile ilgili yeni bilgiler edinir (Ersoy, 2002).

Lhote (2000), sanatın özellikle resim yönüne odaklanarak, ressamların çevrelerindeki nesneleri doğrudan yansıtmak yerine, onları kişisel duyguları ve yaratıcı amaçları doğrultusunda değişime uğrattıklarını belirtmektedir. Ona göre, sanatçılar betimleyici bir yaklaşımdan ziyade, gördüklerini kendi sanatsal ifadelerine göre yeniden şekillendirirler (s. 15).

Sanat; insanın, toplumun, doğa ilişkilerinin ya da hakikatin bilinçli olarak estetik bir yorumudur. Sanatı üretmek için yöntemlere, tekniklere ve kurallara gereksinim vardır ama bunlar tek başına yeterli değildir. Tekniklerin ve kuralların yaratıcı bir üretim sürecinde özgün ürünlere dönüşmesi gerekir. Sanatı anlayan, tüketebilen insanlarda zamanla estetik duygular gelişir. Sanata yakın olan kişiler zamanla kendileri de sanatı üretmeye başlayabilirler. Böylece sanat yaratıcı düşüncenin gelişimine hizmet eder (MEB, 2006).

1.9.3 Sanat Eğitimi

20. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, genel anlamda, sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise, okullarda sınıflardaki ve ilgili bölümlerdeki bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar. Sanat eğitimi,

yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (San, 2003).

Dar anlamıyla sanat eğitimi görsel sanatların eğitimi ve öğretimiyle ilgilenir. Geniş anlamıyla ise, eğitim biliminin bir dalı olarak sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim ve öğretimle ilgili tüm sorunlarıyla ilgilenir. Bireyin sanatsal ve estetik gelişimi, sanatta öğrenme ve yaratıcılık eğitimi sanat öğretiminin araştırma konuları içinde yer alır (Kırıçoğlu, 2002).

Çocuk veya genç, sanat eğitimi yolu ile bakmak yerine görmeyi, işitmeyi, dokunduğunu hissetmeyi kısaca farkında olmayı, algılamayı öğrenecektir. Çünkü sanat eğitimi bir 'duyarlılık' eğitimidir. Sanat eğitimi almış bir birey olaylara karşı daha duyarlı ve hoş görülüdür. Değişen durumlara kolay uyum sağlayabilen, paylaşmayı bilen bir kişilik geliştirir. Yaratıcı davranışlar geliştireceği gibi, sorunlar karşısında daha çabuk ve çok yönlü çözümler üretebilir (Yılmaz, 2009). Bu da ancak sanat eğitimi ile gerçekleşir.

1.9.4 Sanat Eğitimi Neden Önemlidir?

Sanat eğitimi, bireyin estetik duyarlılığını geliştirmekle kalmayıp, aynı zamanda yaratıcı düşünme becerilerini de destekleyen bir süreçtir (Efland, 2002). Özden, sanat eğitiminin bireyin sanatsal düşünme yetisini ve eleştirel bakış açısını güçlendirdiğini ifade etmektedir. Özden'e göre, sanat eğitimi sadece teknik bilgi ve beceri kazandırmak değil, aynı zamanda bireyin dünyayı farklı açılardan algılamasını sağlamak için de gereklidir (Akbulak, 2007, s. 39). Bu görüş, sanat eğitiminin bireysel ve toplumsal gelişimde oynadığı rolü vurgulayan çağdaş yaklaşımlarla örtüşmektedir (Winner, Goldstein & Vincent-Lancrin, 2013).

1.10 İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde, çağdaş Türk sanat eğitimi tarihinde akademik araştırmalara konu olan sanat eğitimcileri ve sanatçıların, sanat eğitimi alanına katkılarının incelendiği araştırmalar ve Erol Özden ile ilgili yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

Sanat eğitimi alanında Türkiye'de ve yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalar incelenmiş, YÖK Akademik veri tabanında yapılan taramalar sonucunda, sanat eğitimi alanına ilişkin çok sayıda akademik çalışmanın mevcut olduğu görülmüştür. Bu kapsamda; 954 bildiri, 576 makale, 256 kitap ve 469 tez

alışması tespit edilmiştir. Söz konusu tezlerin 370'i yüksek lisans, 90'ı doktora ve 9'u sanatta yeterlik düzeyindedir.

Sanat eğitimcilerine odaklanan akademik çalışmalar ise daha sınırlı sayıdadır. Bu alanda; 26 bildiri, 10 makale, 2 kitap ve 14 tez çalışması bulunmakta olup, tezlerin 10'u yüksek lisans ve 4' doktora düzeyindedir. Bu veriler, sanat eğitimi alanında genel olarak yoğun bir akademik ilgi bulunduğunu; ancak sanat eğitimcileri üzerine yapılan araştırmaların daha dar bir çerçevede ele alındığını göstermektedir.

"Sanat eğitimcisinin sanat eğitimine katkıları" anahtar kelimesiyle yapılan taramalarda ise YK Akademik veri tabanında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır."Sanat eğitimcisinin sanat eğitimine katkıları" anahtar kelimesiyle yapılan taramada, YK Akademik veritabanında herhangi bir sonuca ulaşılamamıştır.

Akbulut (2024) tarafından yazılan *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nın Tarihi Sürecinin İncelenmesi* başlıklı doktora tezinde ilgili anabilim dalının tarihsel gelişimi; yapısal özellikleri, akademik kadrosu, eğitim programı ve ğrenci profili çerçevesinde detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Çalışmada, bölümün kuruluşundan itibaren geçirdiği dönüşümler, ğretim elemanı sayıları, müfredat değişiklikleri ve fakülte içindeki konumu gibi faktörler yıllara göre incelenmiştir. Uzun bir süre Marmara niversitesi kadrosunda olan Erol zden'in ve Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nın uzun vadeli gelişimini anlamaya yönelik önemli bir akademik katkı sunmaktadır.

Cengiz (2023), *Türk Resim Sanatında Köy Teması* başlıklı yüksek lisans çalışmasında ağdaş Türk resim sanatını incelemiş ve köy temasını, günümüze kadar olan süreçte resim çevrelerinde yer edinen oluşumlar, gruplar ve bireysel yaklaşımlar dikkate alınarak irdelemiştir. Bu alışmada Erol zden'e de kısaca yer verilmiştir.

Açış (2021) tarafından yapılan *İsmail Hakkı Tonguç'un Sanat Eğitimine Katkıları* isimli tezde, Tonguç'un; Türkiye'deki sanat eğitimine olan etkileri, belge ve kaynaklara dayalı olarak ele alınmıştır. Doküman incelemesine dayalı olarak gerçekleştirilen çalışmada, Tonguç'un yaşamı, eğitim bilimlerine ve sanat eğitimine katkıları üç ayrı bölümde değerlendirilmiştir. Bu tez, gelecekteki çalışmalar için bir temel kaynak niteliği taşımaktadır.

Ekrem Kahraman'ın sanatsal pratiğini ele alan yüksek lisans tezinde, sanatçının eserleri ve yazıları monografik bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Araştırma, betimsel tarama modeli çerçevesinde yürütülmüş ve Kahraman'ın çağdaş Türk resim sanatına katkıları, seçilen eserler üzerinden detaylandırılmıştır. Ayrıca sanatçının sanat eğitimine yönelik düşünceleri mülakatlarla ortaya konmuştur. Tezin öneriler kısmında Çağdaş Türk Sanatçıları üzerine yapılan araştırmaların yetersiz olduğu ve benzer araştırmaların yapılması önerilmektedir (Yöney, 2019).

Özbek'in (2019), *Mustafa İktu'nun Yaşamının Türk Eğitimine ve Ulusal Operaya Katkısı Üzerine Bir İnceleme* başlıklı tezinde, sanatçının hem eğitimci hem de opera sanatçısı kimliğiyle Türk eğitimine ve sanata katkıları yapılandırılmış görüşmeler yoluyla ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, İktu'nun eğitimci yönünün sanatsal etkisi kadar önemli olduğu vurgulanmıştır.

Kavut (2019), *Mustafa Kutlu'nun Eserlerinde Eğitim* başlıklı tezinde, edebiyatın eğitsel işlevlerini Kutlu'nun eserleri bağlamında irdelemiş; veriler doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Sanat Üretenler–Sanat Öğretenler adlı sergi dizisinin ilk bölümü (1932–1970), sanat eğitimi enstitülerinde eğitim almış ve görev yapmış yaklaşık 70 eğitimci ressamın eserlerine yer vermektedir. Deniz Erbaş'ın küratörlüğünde gerçekleştirilen sergide yer alan kataloglar, sanat eğitimcilerinin tarihsel süreçteki rollerine ışık tutmaktadır. Erol Özden'in ve öğrencilerinin bu katalogda yer alması, araştırma açısından değerli bir kaynak niteliği taşımaktadır (Erbaş, 2015a; 2015b).

Trakya Üniversitesi'nde hazırlanan yüksek lisans tezinde, İlhan Koman Resim ve Heykel Müzesi kapsamlı biçimde incelenmiş; müzede yer alan eserlerin sanatsal değeri ve sanatçılar hakkında bilgi sunulmuştur. Erol Özden'in müzede yer alan eserleri de bu bağlamda değerlendirilmiştir (Özcan, 2014).

Kaya Özsezgin'in *Görsel Sanatçılar Ansiklopedisi*'nde yer alan bilgilere göre, Erol Özden'in yaşamındaki önemli noktalar özetlenmiş, aldığı ödüllerden ve mesleki başarısından kısaca ele alınmıştır. Ayrıca, aldığı ödüllerin sanatçının mesleki başarısını pekiştirdiği belirtilmiştir (Özsezgin, 2010, s. 406).

Kaynar (2006) tarafından yapılan *Kaynak ve Dayanaklarıyla Exlibris ve Bir Örnek Sanatçı: Hasip Pektaş* adlı yüksek lisans tez çalışmasında, exlibris

sanatı bağlamında sanatçının eserleri teknik ve estetik açılarından incelenmiş; röportajlarla desteklenen biyografik bir çözümleme sunulmuştur.

Ersoy (2004), *500 Türk Sanatçısı: Plastik Sanatlar* adlı eserinde, Erol Özden'in sanat dilini grafiksel, geometrik ve simetrik bir yapı üzerinden değerlendirmiştir.

İncel (2004) tarafından yapılan çalışmada köy ve köy yaşantısının eğitime katkısı incelenmiştir. Cumhuriyetten sonra köy ve köy yaşantısını konu alan sanatçılar ve eserleri incelenmiş ve ilköğretimde 6. , 7. , 8. sınıflarda hazırlanan plan çerçevesinde ders işlenmiştir. Öğrencilerin sanatsal duyarlılığını artırmadaki rolü vurgulanmış Erol Özden'in köy temalı eserleri bu çalışmada örnek olarak gösterilmiştir.

Yüksel (2003), Marmara Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı'nın sanat eğitimine katkılarını tarihsel süreç içerisinde ele almıştır. Erol Özden'in uzun yıllar bu kurumda görev yapmış olması açısından çalışma önemli bir kaynak niteliğindedir.

Ersoy (1999) tarafından kaleme alınan *İsmail Avcı: "Önce Desen Sonra Desen"* isimli kitapta, İsmail Avcı'nın yaşam öyküsü, sanat anlayışı ve desenleri ele alınmış, aynı zamanda alanında uzman sanatçı ve akademisyenlerin görüşlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda, Refik Epikman, Prof. Dr. Adnan Turanî, Prof. Dr. Basri Erdem, Prof. Dr. Erol Özden ve Semih Balcıoğlu gibi önemli isimlerin değerlendirmeleri dikkate alınmıştır.

Ersoy (1998), *Günümüz Türk Resim Sanatı (1950'den 2000'e)* adlı kitabında, "Toplumcu Gerçekçiler" bölümünde Erol Özden'i sosyal gerçekçi bir anlatımla çalışan bir sanatçı olarak tanımlar. Bu kaynakta, Erol Özden'le ilgili bölümde genel bilgilere yer verilmiştir.

Altunya (1981) tarafından hazırlanan *Gazi Eğitim Enstitüsü Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü 1926-1980(80. Yıl)* adlı çalışmada, kurumun tarihçesi, programları ve yapısal özellikleri detaylı bir şekilde sunulmuş; GEE mezunu olan Erol Özden açısından önemli bir başvuru kaynağı olmuştur.

Petrov (1979), *Olaylar İçinde Büyük Sanatçılar ve Üstün Yapıtları* adlı kitabında, sanat ve güzellik kavramlarının hayatla iç içe olduğunu ve insan yaşamının her alanında var olması gerektiğini belirtmektedir. Sanatın sadece müzelerde veya özel koleksiyonlarda değil, sokaklarda, binalarda, hatta günlük işlerin içinde bile yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. Ona göre, herkes-bir

öğretmen, bir işçi, bir köylü ya da bir devlet adamı-yaptığı işi bir sanatçı titizliğiyle icra etmeli ve güzelliği hayatın her alanına yaymalıdır. Sanatın ve güzelliğin toplumsal etkisinin büyük olduğunu ifade eder. Büyük yazarlar ve sanatçılar, eserlerinde hem kendi bireysel dünyalarını hem de toplumlarının kolektif ruhunu yansıtmışlardır. Sanatın amacı yalnızca estetik haz vermek değil, aynı zamanda insanları eğitmek, düşündürmek ve bilinçlendirmektir. Petrov (1979), sanat eserlerinin yalnızca güzellik yaratmakla kalmadığını, aynı zamanda insanlara derin düşünceler ve duygularla ilham verdiklerini ifade eder. Sanatçıların ve sanatın, bireylerin ve toplumların bilinç düzeyini yükseltme gibi önemli bir misyonu olduğu vurgulanmaktadır.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmanın ikinci bölümünde; araştırmanın materyal ve yöntemi, modeli, deseni, çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri toplama analizleriyle ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1 Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Sanat eğitimcisi ve sanatçı Erol Özden'in yaşamı ve sanat eğitimine katkılarının incelenmesini ve öğrencilerinin, aile üyelerinin ve meslektaşlarının bu kapsamdaki görüşlerinin belirlenmesine yönelik yapılan bu araştırma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmaların amacı, araştırılan konunun derinlemesine, ayrıntılı, doğrudan gerçekçi bir şekilde ele almaktır. Araştırmaya konu olan bireylerin görüş ve deneyimlerinin, yapılan gözlemlerin ya da dokümanlar yoluyla elde edilen verilerin mümkün olduğunca ayrıntılı ve derinlemesine ele alınması, araştırma sonucunda ulaşılan sonuçların geçerlik ve güvenilirliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Patton, 1990). Nitel araştırma terimi, “kültür analizi”, “antropoloji”, “durumsal çalışma”, “yorumlayıcı araştırma”, “eylem araştırması”, “doğal araştırma”, “betimsel araştırma”, “kuram geliştirme”, “içerik analizi” gibi benzer çalışma disiplinlerine sahip araştırma desenlerini içine alan kapsayıcı bir kavram olarak kullanılmaktadır (Karasar, 2006; Uzuner, 1999; Yıldırım & Şimşek, 2006).

Bu araştırmada, bireylerin yaşam deneyimlerini ve bu deneyimlere yükledikleri anlamları derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden "anlatı araştırması (narrative inquiry)" deseni kullanılmıştır. Anlatı araştırması, bireylerin yaşantılarının hikâye biçiminde ele alındığı, bu hikâyeler aracılığıyla öznel anlam dünyalarının açığa çıkarılmaya çalışıldığı bir yaklaşımdır (Clandinin & Connelly, 2000).

Bu bağlamda araştırmanın temel amacı; katılımcılar ile ilgili yaşam öykülerini ortaya koymak ve bu öyküler üzerinden deneyimlerin nasıl anlamlandırıldığını ortaya koymaktır. Veriler, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yoluyla toplanmış; elde edilen anlatılar tematik anlatı çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir (Lieblich, Tuval-Mashiach & Zilber, 1998).

2.2 Örneklem (Çalışma Grubu)

Çalışma grubunun belirlenmesinde gönüllülük esas alınmış olup, ulaşılabilir evren içerisinde amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen benzeşik örneklem oluşturulmuştur. Bu araştırma kapsamında Prof. Erol Özden'in yaşamı, sanatı ve eğitmen kimliğini çok yönlü olarak anlamak amacıyla, üç farklı gruptan toplam 32 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcı grupları şu şekildedir:

Aile Üyeleri: 5 kişi,

Meslektaşlar: 10 kişi

Öğrenciler: 17 kişi

Tüm katılımcılar gizlilik ilkeleri çerçevesinde kodlanmıştır. Aile bireyleri "A", meslektaşlar "M", öğrenciler ise "Ö" harfiyle ve sıra numarasıyla temsil edilmiştir (ör. A1, M2, Ö5).

Aşağıdaki tablolar, her bir grubun demografik özelliklerini ayrıntılı biçimde göstermektedir.

Tablo 2.1'de; Erol Özden'in aile üyelerinin yakınlık dereceleri, demografik özellikleri ve meslekleri yer almaktadır.

Tablo 2.1. Aile üyesi katılımcıların demografik özellikleri.

Katılımcı	Yakınlık Derecesi	Cinsiyet	Yaş Aralığı	Eğitim Durumu	Meslek
A1	Kardeşi	Erkek	46+	Lisans	Ticaret
A2	Kardeşi	Kadın	46+	Lisans	Öğretmen
A3	Kızı	Kadın	46+	Yüksek lisans	Hekim
A4	Kızı	Kadın	41-45	Lisans	Eğitim Danışmanlığı Müdürü
A5	Eşi	Kadın	46+	Lisans	Emekli Resim Öğretmeni

Tablo 2.1'de; Erol Özden'in aile bireyleriyle yapılan görüşmelerin çoğunlukla kadın katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Katılımcılardan ikisi kızı, ikisi kardeşi, biri ise eşidir. Yaş aralıkları genellikle 46 yaş ve üzerindedir; bu durum, Özden'in yaşam dönemine tanıklık edebilecek olgunlukta bireylerle görüşüldüğünü göstermektedir. Eğitim durumları büyük oranda lisans seviyesinde olup, yalnızca bir katılımcının yüksek lisans derecesine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Mesleklerine bakıldığında ise eğitim ve sanat temelli alanlarda

yoğunlaşma göze çarpmaktadır; bu da Özden'in ailesinin kültürel ve sanatsal değerlere yakın bireylerden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Bu grup, araştırmaya aile içi ilişkileri, sanatçının özel yaşamı ve kişilik özelliklerine dair nitelikli bilgiler sağlama potansiyeli açısından önemli bir katkı sunmaktadır. Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında, büyük çoğunluğunun 46 yaş ve üzeri olduğu, yalnızca bir katılımcının 41-45 yaş aralığında bulunduğu görülmektedir. Bu yaş grubu, Erol Özden'in yaşamına dair uzun süreli gözlemlere ve deneyimlere sahip bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Eğitim düzeyleri açısından incelendiğinde, katılımcıların büyük bir kısmının lisans mezunu olduğu, bir katılımcının ise yüksek lisans eğitime sahip olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesinin yüksek olması, katılımcıların sanata, eğitime ve kültürel değerlere olan yaklaşımlarını akademik bir çerçevede değerlendirmelerine olanak sağlamaktadır.

Katılımcıların meslekleri incelendiğinde ise farklı alanlarda yer aldıkları görülmekle birlikte, eğitim ve sanat alanları ile doğrudan ilişkili bireylerin bulunması dikkat çekmektedir. Kardeşlerinden biri ticaretle uğraşırken, diğeri öğretmen olarak görev yapmaktadır. Kızlarından biri hekim, diğeri ise eğitim danışmanları müdürü olarak çalışmaktadır. Özellikle Erol Özden'in eşi olan katılımcı, emekli resim öğretmeni olarak sanat alanında uzmanlaşmış olup, onun sanatsal yönünü en iyi analiz edebilecek kişilerden biridir. Bu mesleki dağılım, farklı disiplinlerden gelen bakış açıları ile Erol Özden'in kişiliği, sanat anlayışı ve hayata bakış açısının çok yönlü bir şekilde değerlendirilmesine imkân sağlamaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Erol Özden'in ailesinin eğitimli ve meslek sahibi bireylerden oluştuğu, özellikle eğitim ve sanat alanında çalışan aile üyelerinin onun sanata ve estetiğe bakış açısını daha derinlemesine yorumlayabildiği görülmektedir. Bu durum, onun yaşamı boyunca sanat, eğitim ve insani değerler üzerine kurulu bir dünya görüşüne sahip olduğunu ve bu değerleri çevresine aktarmaya çalıştığını göstermektedir.

Meslektaşlardan oluşan 10 kişilik katılımcı grubuna ilişkin veriler Tablo 2.2'de sunulmaktadır.

Tablo 2.2. Meslektaş katılımcıların demografik özellikleri.

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş Aralığı	Eğitim Durumu	Meslek	Birlikte Çalışma Süresi
M1	Erkek	46+	Doktora	Öğretim Üyesi Prof. Dr.	10 yıl
M2	Kadın	46+	Yüksek lisans	Akademisyen Emeklisi (Grafik Tasarım)	33 yıl 3 ay
M3	Erkek	46+	Doktora	Sanat Eğitimsi	22 yıl
M4	Kadın	46+	Yüksek lisans	Emekli Eğitimsi	9 yıl
M5	Erkek	46+	Yüksek lisans	Müzik Editörü	Kısa bir süre
M6	Kadın	46+	Doktora	Akademisyen	15 yıl
M7	Kadın	46+	Doktora	Emekli Akademisyen	7 yıl
M8	Erkek	46+	Lisans	Emekli Öğretim Görevlisi	8 yıl
M9	Erkek	46+	Doktora	Sanat Eğitimsi, Akademisyen	12 yıl
M10	Erkek	46+	Sanatta Yeterlik	Emekli Akademisyen	16 yıl

Tablo 2.2’de Erol Özden’in birlikte çalıştığı meslektaşların; cinsiyet, yaş aralığı, akademik geçmiş ve birlikte geçirdikleri süre bilgilerini içermektedir. Katılımcılar "M" harfi ile kodlanmıştır. Katılımcıların tamamı 46 yaş ve üzeri bireylerden oluşmakta olup, bu durum onların Erol Özden ile uzun yıllar akademik ve mesleki bağ kurmuş deneyimli profesyoneller olduğunu göstermektedir. Eğitim düzeyleri oldukça yüksektir; katılımcıların çoğunluğu doktora ya da sanatta yeterlik derecesine sahiptir. Mesleki unvanlar arasında öğretim üyeleri, sanat eğitimcileri ve emekli akademisyenler yer almakta; bu durum Özden’in etkileşimde bulunduğu akademik çevrenin nitelikli bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların Özden ile birlikte çalışma süreleri 7 ila 33 yıl arasında değişmekte, bu da derinlikli gözlemlerle desteklenmiş anlatımlar sağlayabileceklerini düşündürmektedir. Bu grup, Özden’in sanat eğitimi, akademik çalışmaları ve mesleki kimliği hakkında doğrudan gözleme dayalı veriler sunmaktadır.

Meslektaşlarının 46 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Eğitim durumları açısından değerlendirildiğinde, çoğunluğun yüksek lisans ve doktora derecesine

sahip olduğu, ayrıca bir katılımcının “Sanatta Yeterlik” derecesine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Mesleki dağılım incelendiğinde, katılımcıların büyük bir kısmının akademik kariyere sahip olduğu ve sanat eğitimi ile ilgili alanlarda çalıştığı anlaşılmaktadır. Görüşülen kişiler arasında profesör unvanına sahip bir öğretim üyesi, sanat eğitimcileri, akademisyenler, grafik tasarım alanında çalışan bir akademisyen emeklisi, müzik editörü ve emekli eğitimciler bulunmaktadır.

Katılımcıların Erol Özden ile çalışma süreleri değişiklik göstermektedir. En uzun süre birlikte çalışan meslektaş 33 yıl 3 ay gibi oldukça uzun bir süre boyunca ortak çalışma yürütmüştür. Diğer katılımcılar ise en az birkaç yıl olmak üzere değişen sürelerde iş birliği yapmıştır. En kısa süreli birlikte çalışma deneyimine sahip meslektaş, “kısa bir süre” ifadesiyle belirtmiştir. Genel olarak, Erol Özden’in akademik ve sanatsal çevresiyle uzun süreli profesyonel ilişkiler kurduğu ve özellikle sanat eğitimi, akademisyenlik ve sanatsal düzenleme alanlarında iş birliği içinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2.3, Erol Özden’in öğrencisi olmuş bireylerin cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve Erol Özden ile ilişki yıllarını göstermektedir.

Tablo 2.3. Öğrenci katılımcıların demografik özellikleri.

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş Aralığı	Eğitim Durumu	Meslek	Öğrencilik Yılları
Ö1	Erkek	36–40	Lisans	Öğretmen	2004–2008
Ö2	Erkek	46+	Lisans	Öğretmen	1988–1992
Ö3	Erkek	46+	Yüksek lisans	Öğretmen	1998–2005
Ö4	Kadın	46+	Lisans	Öğretmen	2002–2006
Ö5	Erkek	41–45	Lisans & Y. Lisans	Öğretmen	1997–2001 / 2008–2010
Ö6	Erkek	46+	Yüksek lisans	Görsel Sanatlar Öğretmeni	2010–2011 (Yüksek Lisans)
Ö7	Erkek	41–45	Lisans	Öğretmen	1998–2001
Ö8	Erkek	41–45	Yüksek lisans	Öğretmen	1996–2000
Ö9	Kadın	41–45	Doktora	Akademisyen / Doç. Dr.	1999–2006
Ö10	Erkek	41–45	Lisans	Öğretmen	2001–2005
Ö11	Kadın	46+	Yüksek lisans	Görsel Sanatlar Öğretmeni	1999–2005

Ö12	Erkek	46+	Lisans	Görsel Sanatlar Öğretmeni	1988–1989
Ö13	Erkek	46+	Doktora	Akademisyen / Doç. Dr.	1984–1994
Ö14	Erkek	36–40	Lisans	Resim-İş Öğretmeni / Kurumsal İletişim Yön.	2006–2009
Ö15	Kadın	46+	Yüksek lisans	Ressam, Heykeltıraş	1994–1995
Ö16	Erkek	46+	Lisans	Grafiker	1991–1992
Ö17	Kadın	36–40	Lisans	Öğretmen	2003–2007

Tablo 2.4.(devam). Öğrenci katılımcıların demografik özellikleri.

Tablo 2.3, Erol Özden'in öğrencisi olmuş bireylerin cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve Erol Özden ile ilişki yıllarını göstermektedir. Araştırmanın en geniş örneklemini oluşturan 17 kişilik öğrenci grubu verileri sunulmuştur. Katılımcılar "Ö" harfi ile kodlanmıştır. Katılımcıların yaş aralıkları genellikle 36 yaş ve üzeri bireylerden oluşmaktadır; bu durum, onların üniversite veya yüksek lisans düzeyinde Erol Özden'in öğrencisi oldukları yılların üzerinden belirli bir süre geçtiğini göstermektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun öğretmenlik ve akademik alanlarda görev yaptığı, eğitim düzeylerinin lisans ve yüksek lisans arasında değiştiği ve Erol Özden ile öğrenim yıllarının 1984 ile 2011 yılları arasında olduğu görülmektedir. Ayrıca iki katılımcının doktora derecesine sahip olması, Özden'in akademik izinin farklı düzeylerde devam ettiğine işaret etmektedir. Bu geniş dönem aralığı, Özden'in öğretim sürecindeki değişimleri ve öğrenci profiline yansımalarını karşılaştırmalı olarak değerlendirme imkânı sunmaktadır. Katılımcıların meslekleri ağırlıklı olarak öğretmenlik, sanat eğitmenliği ve akademisyenliktir. Bu grup, Özden'in eğitmen kimliğine, öğretme tarzına, öğrenciler üzerindeki etkilerine ve eğitim yaklaşımına dair içeriden bakış sağlamaktadır.. Bu çeşitlilik, Erol Özden'in geniş bir öğrenci kitlesine sahip olduğunu ve farklı yaş gruplarındaki bireylerin eğitiminde etkili olduğunu göstermektedir.

2.3 Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmada görüşme, veri toplama araçlarındandır. Görüşmenin birçok türü ve kullanımı vardır. Görüşmenin en çok bilinen türü, bireysel, yüz

yüze, söz alışverişi şeklinde yapılan görüşmedir; genellikle iki kişi arasında gerçekleşir ve biri diğerinden bilgi almayı hedefler (Uzuner, 1999). Araştırmanın verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan & Biklen, 1992; akt. Yıldırım & Şimşek, 2006, s. 41).

Görüşmeler; yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış olmak üzere 3 şekilde gerçekleştirilebilir. Yarı-yapılandırılmış görüşmede, görüşmelerde kullanılmak üzere bir dizi soru hazırlanır ve görüşülen kişinin sorulara istediği genişlikte cevap vermesine izin verilir. Bu tür görüşmelerde, normalde sorular belirlenmiştir, fakat araştırmacı bir anlamda cevapların ötesinde derine inmekte daha özgürdür (Karasar, 2006).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgi alanında derinlemesine gidebilmeyi birleştirir. Bu nedenle, bu tür görüşme diğer iki yöntemin (yapılandırılmış-yapılandırılmamış görüşme) avantajlarını ve dezavantajlarını içerir. Analizlerin kolaylığı, görüşülene kendini ifade etme imkânı, gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajları vardır. (Büyüköztürk vd., 2020)

Bu araştırmada, alan yazın taramasına dayalı olarak kavramsal çerçeve oluşturulmuş ve görüşme formlarının yapılandırılması için alan uzmanları ile ön görüşmeler yapılmıştır. Ön görüşmelerin ardından araştırmacı tarafından görüşme soru havuzu oluşturulmuştur. Hazırlanan görüşme formları, kapsam geçerliliği, görünüş geçerliliği gibi geçerlik sorunlarının giderilmesi açısından uzman görüşü için; 2 Doçent, 1 Dr. öğretim üyesi alan uzmanına, 1 ölçme değerlendirme uzmanına ve 1 dil uzmanına sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formlarında gerekli düzenlemeler yapılarak son şekilleri verilmiştir. Görüşme formları 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; “Kişisel Bilgiler Formu” katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmek amacıyla hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır. Araştırmanın güvenilirliği ve gizliliği açısından katılımcılardan isim alınmamıştır. İkinci bölümde ise görüşme soruları yer almaktadır.

Görüşmeler, katılımcılar için uygun olan zamanlara randevu alınarak 2024 yılı Haziran ayından 2025 Ocak ayları arasında farklı zaman ve mekânlarda yapılmıştır. Görüşmelere başlamadan önce katılımcılara araştırmanın amacı,

gizliliği konularında açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Ayrıca, katılımcılara görüşme sürecinde verdikleri bilgilerin gizli kalacağı, elde edilen bilgilerin bu araştırmanın dışında başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacağı, araştırma sonuçlarını yazarken görüşülen bireylerin isimlerinin değil onlar için belirlenen kod isimlerin kullanılacağı belirtilmiştir. Araştırmacı kendini tanıtmış, çalışma hakkında bilgi vermiş ve katılımcıların onaylarını almıştır. Görüşmeler araştırmacı tarafından, telefon görüşmesi, yüz yüze görüşme ve bazıları ile uygun zamanda ve rahat ifade edebilmeleri için Google Formlar üzerinden yapılmıştır. Katılımcıların araştırmacı tarafından etkilenmemesine özen gösterilmiştir. Araştırmanın tarafsız olabilmesi için, katılımcının etkili bir şekilde soruları anlayabilmesi ve tarafsız yanıtlaması, araştırmacının yansız bir şekilde soruları yöneltmesi ve cevapların etkilenmemesi araştırmanın tarafsız olması bakımından önem taşımaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla bu alanda kendini kanıtlamış 2 uzmanın fikrine başvurularak verilerin analiz durumu kapsamlı şekilde ele alınmıştır. Elde edilen görüşler neticesinde her soru için farklı şekilde kodlamalar oluşturulmuştur. Kodlamalar oluşturulurken verilen cevaptaki vurgulara dikkat edilerek uzman yardımlarına başvurulmuştur. Oluşturulan kodlamalar kategorilere göre ayrılarak elde edilen kategoriler görüşlerdeki temel yapıyı belirtecek şekilde oluşturularak uzman yardımına başvurulmuştur. Kategori ve kodlamalar tekrar gözden geçirilip hata olmamasına özen gösterilmiştir. Her iki uzmanın da benzer kategori ve kodlar oluşturduğu görülmüştür. Bu da araştırmanın tutarlı ve nesnel olduğunu göstermektedir. Araştırmanın güvenilirliği birden fazla kodlayıcının tutarlılığı ile sağlanmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler nesnel ve tarafsız bir şekilde analiz edilmiştir. Bulgulardaki sonuçlar gerçek hayatla örtüşmektedir. Araştırmanın inandırıcılığı (iç geçerlik) sağlanmıştır. Aktarılabilirliği (dış geçerlik) açısından veri sağlanan grubun araştırma ile ilişkili olması, veri toplama yöntemlerinin nesnel olması, çalışmaya dahil edilen örüntülerin sayısı ve yerleri, veri toplama işleminden sonra geçen zaman, kapsamlı yapılan betimleme ve örnekleme yöntemleri ile araştırmanın dış geçerliliği (aktarılabilirliği) sağlanmıştır.

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formları Ek 1, Ek 2 ve Ek 3'te sunulmuştur.

Bu çalışma yazılı, görsel literatür tarama, yarı yapılandırılmış görüşme yapma, eser fotoğraflama/belgeleme metotlarına dayanmaktadır. Konuya ilişkin yazılı kaynaklara dayanan incelemenin yapılabilmesi için, kütüphane ve internet ortamında bulunan belgelerle yerli, yabancı kitap, makale, sempozyum bildirileri ve tezlerden yararlanılmıştır. Çalışma kapsamında eşinden izin alınarak, sanatçının kişisel arşivine ulaşılmış, dokümanların fotoğrafları çekilerek, kayıt altına alınmıştır.

2.4 Verilerin Analizi

Bu araştırmada nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi, betimsel analiz ve doküman analizi kullanılmıştır. Bu analiz teknikleri, araştırmanın veri türü ve amacı doğrultusunda seçilmiş; elde edilen verilerin sistematik ve anlamlı biçimde çözümlenmesine imkân tanımıştır. Nitel veri analizi elde edilen verilerin üstünde anlamlandırma yapmak, veri havuzunda neyin sembolleştirildiğine göre açıklama yapmak amacıyla sınıflama ve yorumlama durumudur. Yorumlama temelinde gelişen nitel veri analizi çalışılan veri havuzunun kabataslak analizi ve ayrıntılı analizin bütünleştirilmesidir (Creswell, 2013; Flick, 2013).

İçerik analizinde temel amaç, araştırma esnasında toplanan verileri açıklayabilmek için kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2006). İçerik analizinde veriler genellikle anket, karşılıklı görüşme ya da gözlem yoluyla toplanır.

Betimsel analiz, elde edilen verilerin önceden belirlenmiş temalara göre düzenlenmesini ve doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmasını içermektedir. Bu analiz yöntemi, özellikle katılımcı ifadelerini olduğu gibi yansıtarak verinin özgünlüğünü koruma amacını taşır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Betimsel analiz kapsamında, araştırma verileri temalar doğrultusunda sınıflandırılmış, ardından doğrudan alıntılarla zenginleştirilerek yorumlanmıştır.

Doküman analizi, yazılı ve görsel belgelerin sistematik olarak değerlendirilmesine dayanan bir veri toplama ve analiz tekniğidir. Araştırmada, ilgili kişisel arşiv, yazılı belgeler, arşiv materyalleri, basın haberleri ve akademik

yayınlar analiz edilmiştir. Bowen’a (2009) göre döküman analizi, bağlamsal bilgilerin ortaya çıkarılmasında ve tarihsel gelişmelerin izlenmesinde önemli katkılar sunar. Bu analiz sürecinde belgeler içeriklerine göre gruplandırılarak yorumlamaya gidilmiştir.

Kategori ve kodlamalar oluşturulurken kısa ve öz olmasına dikkat edilerek okuyucunun rahat bir şekilde çalışmayı anlaması amaçlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulama aşamasında tarafsız olmaya özen gösterilmiştir. Görüşmeler sonunda; aile üyeleri “A”, meslektaşlar “M”, öğrenciler “Ö” ifadeleri ile numaralandırılarak A1, A2, A3 şeklinde kodlanmıştır. Görüşme formundan elde edilen kodlar ile elde edilen verilerin içerik analizi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmanın üçüncü bölümünde, araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Prof. Erol Özden'in yaşam öyküsü, gazete haberlerinden, kişisel arşivi ile çeşitli kitap, katalog ve sanat dergilerinden yapılan literatür taraması sonucunda sunulmuştur. Ayrıca bu bölümde sanatçının katıldığı sergiler ve almış olduğu ödüller de aktarılmış; böylece Çağdaş Türk Resim Sanatı'na yaptığı katkılar belirlenmiştir. Bunu yanı sıra, farklı zamanlarda sanatçı, yazar ve eleştirmenlerin Erol Özden ve eserleri hakkında kaleme aldıkları yazılara da yer verilmiştir. Prof. Erol Özden'in Çağdaş Türk Resim sanatındaki yeri ve önemi belgeler ışığında tespit edilmiştir.

3.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Erol Özden'in Yaşamı Nasıl Geçmiştir?

Birinci alt probleme ilişkin bulgular bu başlık altında sunulmuştur. Bu bölümde, araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilen nitel veriler ve doküman analizi sonucunda ulaşılan bulgular sistematik biçimde sunulmuştur. Veriler, doküman analizi ve betimsel analiz teknikleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Erol Özden'in sanatçı kimliği, sanat eğitimi yaklaşımı ve mesleki deneyimlerine ilişkin katılımcı görüşleri bütüncül bir yaklaşımla yorumlanmıştır. Bulgular, araştırmanın amacına uygun olarak yorumlayıcı ve açıklayıcı bir biçimde yapılandırılmıştır.

3.1.1 Erol Özden'in Yaşam Öyküsü

Erol Özden'in kökeni Çerkezlere dayanmaktadır. Bununla birlikte, "Özden" soyadının kökeni Kafkasya'da aristokrat bir sınıfı ifade eden "Uzden" unvanına dayanmaktadır. Bu unvan, tarihsel bağlamda soylulukla ilişkilendirilen bir toplumsal konumu simgeler (A1, kişisel iletişim, Ağustos 2024).

Kafkasya bölgesinde özellikle soy ve sülale kavramlarına büyük önem atfeden topluluklardan biri de Karaçay-Malkarlılardır. Bu halk, farklı coğrafi bölgelerde yaşamalarına rağmen ortak bir etnik kimliği paylaşmakta ve kendilerini "Mingi Tav'ın insanları" ya da "Tavlu" olarak tanımlamaktadır. Turanî kökenli bir dile sahip olmalarının yanı sıra, fiziksel görünümleri bakımından Kafkasya'nın yerli halklarıyla benzer özellikler taşımakta ve kültürel olarak da Kafkas kimliğinin bütünleyici bir parçası olarak kabul edilmektedir.

Karaçay-Malkarlılarda sülale adlarının oluşumu ise topluluğun hem etnik hem de sosyal yapısıyla doğrudan ilişkilidir. Tarihsel süreçte, bu topluluğun nüfusu; kan davaları, ekonomik zorluklar gibi nedenlerle gerçekleşen göçler ve bölgeye dışarıdan yerleşen bireyler aracılığıyla şekillenmiştir. Ayrıca, köle olarak getirilen bireylerin zaman içinde özgürleşerek topluma entegre olmaları da nüfus yapısına katkı sağlamıştır. Sosyal hiyerarşi açısından değerlendirildiğinde, üst sınıfa mensup bireyler (örneğin Biy-Prens, Özden-Soylu) geleneksel olarak belirli soyadlarına sahipken, köle sınıfı herhangi bir soyadına sahip değildi. Kölelerin çoğu, efendilerinin soyadlarını kullanmakta olup, azat edilmeleri durumunda ya kendi soyadlarını oluşturmuşlar ya da efendilerinin soyadlarını taşımayı sürdürmüşlerdir (Nart, 2012).

Burada verilen bilgilerin detayında, "Özden" prens ve soylulara verilen soyadları arasında yer almaktadır. Erol Özden de köklerindeki soyluluğu yansıtan biri olmuştur. Kardeşinin aktarımına göre;

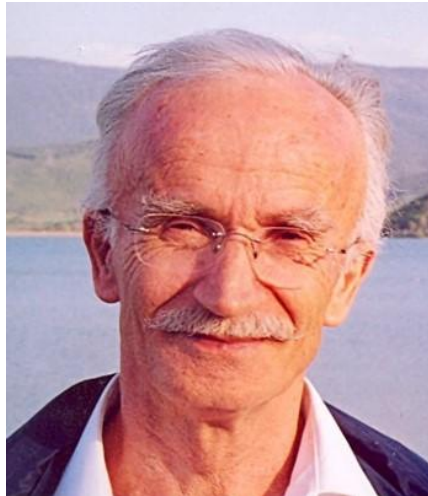
Babası Salih Bey askerde şehit olduğunda, Erol Özden ve Erdal Özden, aralarında birer yaş fark olan, üç-dört yaşlarında iki erkek kardeş olarak babasız kalmışlardır. Sonra annesi Gülhanım da, ilk eşini selden kaybeden babamla evlenmiş. Bir erkek evlat dünyaya gelmiş bu evlilikten; adı Mustafa. Birkaç yıl aradan sonra Gülhanım da hastalıktan ölmüş, belki de yoksulluktan. Sonra okuma yazma bilmeyen köy kızı, 18 yaşındaki annem Necmiye ile evlenmiş. Annem, üç üvey bile olmayan ağabeylerime ahlalık yapmış. Annem dört erkek evlat dünyaya getirmiş, yani bizleri. Her defasında kız olacak diye 5. kız olmuş, adı Asiye Dilek. Erol, Erdal ve Güllü Hanım'dan olan Mustafa... Sonra İbrahim, İsmail, Mehmet, İdris ve Dilek... Mustafa, çocukken menenjit geçirmiş, bu nedenle ilkokul 3. sınıfa 9 yıl gitmiş. 45 yaşlarında öldü. Ağabeyimin en sevdiği o idi (A1, kişisel iletişim, Ağustos 2024).

Üvey babası Erol Özden'in annesi öldükten üç ay sonra Necmiye Hanım ile evlenmiştir. Lakin üvey babası, Özden'in annesi vefat ettikten sonra da emanetlerine sahip çıkmıştır. Kardeşleriyle arasının çok iyi olduğu, Erol Özden'in 12 yaşında yatılı okulda okumaya başladığı için kardeşleriyle hafta sonu tatillerinde görüştüğü bilgisine yapılan görüşmelerde ulaşılmıştır. Ağrı, Sinop, Kayseri, İzmit gibi yerlerde öğretmenlik yaptığı kardeşi ile yapılan görüşmede ifade edilmiştir.

Erol Özden 1 Haziran 2017 tarihinde sosyal medya hesabında paylaştığı babasının kaybına dair anısında, çocuk yaşta babasını kaybetmenin derin üzüntüsünü ve ailesinin yaşadığı zorlukları şu sözlerle aktarmaktadır:

Sizin babanız askerken öldü mü? Kapınıza iki asker üzgün üzgün gelerek ‘kara haber’ zarfı uzattı mı? Annemiz şoka girmeden önce, zarftaki ‘kara haberi’, okur-yazar dayıma, defalarca doğru mu diye, hıçkırı hıçkırı okuttu mu? Kendini yerlere atıp paramparça etti mi? Yakınlarımız ve konu komşu başsağlığı dileklerinden sonra yuvalarına çekilince; annem, biri bebek, diğeri küçük bir çocuk, iki yetim yavrusuyla yapayalnız kalakaldı mı? Sarıldığımız annemizle ağıtlarımız ve gözyaşlarımız birbirine karışarak ıslak bir yumak oldunuz mu? Kapınız her çalındıkça ‘Acaba o mu?’ dediniz mi? Bir zamanlar şehitlik mertebesi çok farklıymış ki, askerlik görevini yaparken hayatını kaybeden babama ne şehitlik mertebesi verilmiş, ne arayan olmuş, ne de soran... Rahmetli babam, askerlik yaptığı yerde öldüğüyle kalmış. Mezarı bile yok. Aradan onca yıl geçti. Biz de baba olduk. Yağsız yoğurdumuzla kavrulduk, savrulduk... Ama babamızın içimize düşen ateşi hiç ama hiç sönmedi... Işıklar içinde olsun. (Özden, 2017)

Özden’in bu sözleri, ailesinin yaşadığı derin acıyı ve kayıplarının toplumda yeterince karşılık bulmamasını vurgulamaktadır. Özellikle, askerlik görevi sırasında hayatını kaybeden babasına şehitlik mertebesi verilmemesi ve herhangi bir resmî destek sağlanmaması, onun çocukluk yıllarında büyük bir yalnızlık ve çaresizlik hissiyle büyümesine neden olmuştur. Bu anı, Özden’ in yaşam öyküsünde önemli bir yer tutmakta ve onun hayatına dair derin izler bırakmaktadır.

Fotoğraf 3.1. Prof. Erol Özden (1943-2018), (Özden, 2024)

Resim 3.1. Prof. Erol Özden tarafından 2013 yılında yapılan, Annesi Gülhanım ve babası Salih Bey'in karakalem portrelerinin fotoğrafı (Cankurtaran, 2024).

Akbulak (2007) ile yaptığı röportajında Özden, çocukluk döneminde sanata olan ilgisinin, ilkokul birinci sınıfta okuduğu alfabe kitabının kapağındaki Atatürk ve evlatlığı Ülkü'nün resimleriyle başladığını belirtmektedir. Küçük yaşlarda resimli kitaplarla tanıştığını ve bu kitapların kendisini derinden etkilediğini ifade eden Özden, özellikle alfabe kitabındaki illüstrasyonların hafızasından silinmediğini söylemektedir. Çocukluk yıllarında sanatın bir meslek olarak düşünülmediğini belirterek, resim yapmayı sevmesine rağmen yeteneğinin farkında olmadığını dile getirmektedir. Özellikle İstanbul'un kendisini çok etkilediğini ve panoramik İstanbul resimlerinin temelinde bu sevgi ve etkinin yattığını belirtmektedir. Öğrencilerine her zaman yakın bir ilişki içinde olduğunu belirten Özden, onların gelişimini önemseyen bir eğitim anlayışını benimsediğini söylemektedir. Sanat çalışmalarına mutsuz bir evlilik nedeniyle geç başladığını, bu durumun kendisini olumsuz etkilediğini ancak zamanla kaybettiği yılları telafi etmeye çalıştığını dile getirmektedir.

Sanatçı ve sanat eğitimcisi Erol Özden, web sayfasında bibliyografisini şu şekilde yazmıştır: 1943 yılında Samsun, Havza'da doğdu. 1960 yılında İstanbul Çapa İlk öğretmen Okulu Resim-Müzik Semineri'ni bitirdi. 1964 yılında Ankara Gazi Üniversitesi (Gazi Eğitim Enstitüsü) Resim-İş Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Devlet Resim ve Heykel Sergisi'ne iki eserle katıldı. 1977 yılına kadar

yurdumuzun çeşitli il ve ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında Resim-İş öğretmeni olarak çalıştı. 1978’de İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü’ne, ardından 1980 yılında İstanbul Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu Resim-İş Bölümü öğretmenliğine atandı. 1984’te Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1984 yılında lisans eğitimini tamamladı (4. yıl). 1987’de “Sanatta Yeterlilik” aldı (Doktora Eşdeğerli). 1990’da 2809 sayılı yasa kapsamında Resim-İş Eğitimi alanında “Doçent” oldu. 1998 yılında “Grafik Tasarım” alanında “Profesör” unvanı aldı. 1998-2010 yıllarında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Ana Sanat/Anabilim Dalı Öğretim Üyesi ve Anabilim Dalı Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanlığı ve AİBÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı, Rektör Danışmanlığı görevlerinde bulundu. 2010-2012 yılları arasında İstanbul Özel Yeni Yüzyıl Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi kurucu kadrosunda iki yıl çalıştı. Birçok kişisel sergi açtı, karma sergilere katıldı ve ödüllere layık görüldü. (<http://www.erolozden.com/>)

Özer’e (2009) göre, sanat eğitime ve eğitimcisine öncülük eden Gazi Eğitim Enstitüsü, sanat eğitiminde önemli temellerin atılmasına önayak olmuştur. Mezunları, görev aldıkları yerlerde bu misyonu sürdürerek çeşitli şehirlerde açılan resim-iş eğitimi bölümlerinin kurucuları olmuşlardır.

Prof. Dr. Erol Özden de akademik kariyeri boyunca çeşitli idari görevlerde bulunmuştur. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dekanlığı tarafından kendisine verilen Resim-İş Eğitimi Bölümü Başkan Yardımcılığı görevi bu idari sorumluluklardan biridir. 25 Ekim 1982 tarihli ve Dek.82.1901.220/1020 sayılı resmi yazıda, Prof. Dr. Erol Özden’in ilgili görevi yürütmekle görevlendirildiği belirtilmektedir (Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dekanlığı, 1982).

Özden’in akademik kariyerinde üstlendiği idari görevlerden bir diğeri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü tarafından kendisine verilen rektör danışmanlığı görevidir. 12 Mayıs 2006 tarihli ve B.30.2.ABÜ.0.70.71.00/211-3478 sayılı resmi yazıda, Prof. Dr. Erol Özden’in Eğitim Fakültesi öğretim üyesi olarak, rektör danışmanı olarak atanmış olduğu belirtilmektedir (Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü, 2006).

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü tarafından 28 Mayıs 2009 tarihinde düzenlenen resmi yazıya göre, Prof. Dr. Erol Özden, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 16. maddesinin (a) fıkrası gereğince, Üniversitenin

Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığına atanmıştır (Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü, 2009).

Üniversiteler, yalnızca yükseköğretim sağlayan kurumlar değil, aynı zamanda araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yürütüldüğü akademik merkezlerdir. Bu kurumların yönetim kadroları, atama ve seçim süreçleriyle belirlenen yöneticilerden oluşmakta olup, bu yöneticiler statü liderliği rolü üstlenmektedir. Yöneticiler, sahip oldukları statü ile yalnızca resmi yetkilere değil, aynı zamanda belirli sosyal ve teknik yetkinliklere de sahip olmaktadır. Bu durum, onların liderlik fonksiyonlarını daha etkin bir şekilde yerine getirmelerine katkıda bulunabilir. Ancak gerçek liderlik, yalnızca statüye dayalı bir otorite değil, aynı zamanda bu otoritenin sorumluluklarını etkili bir şekilde yerine getirme yetisi ile belirlenmektedir. Özellikle üniversite ortamında, akademik personelin liderlik rolünü üstlenebilmesi, alt kademelerde çalışanlara karşı demokratik ve kapsayıcı bir tutum sergilemesiyle doğrudan ilişkilidir (Korkut, 2019).

Sanatçının Kaleminden Özgeçmişi

Özden, kendi el yazısıyla kaleme aldığı özgeçmişinde şu ifadeleri kullanmıştır:

1943 Samsun- Havza'da doğdum. Orta öğrenimimi İstanbul Çapa İlk öğretmen Okulu Resim Semineri'ni birincilikle bitirerek, bir yıl ilkokul öğretmenliği yaptım. 1964 yılında Ankara-Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nden Resim- İş öğretmeni olarak mezun oldum. Anadolu'nun il ve ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında ve İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü, İstanbul Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu. Marmara Üniversitesi, Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, İstanbul Özel Yeni Yüz Yıl Üniversitesi'nin Güzel Sanatlarla ilgili birimlerinde Öğretim Elamanı, Öğretim Üyesi, Ana Sanat Dalı Bölüm Başkanlığı ve Dekanlık görevlerinde çalıştım. 2010 yılında emekli oldum. Halen Bolu'da bulunan ev+ atölyemde emekleyerek sanatla yatıp sanatla kalkmaktayım.

Sanatla uğraşmanın boyası paleti kurumamalı derler ya... Veya sanatla uğraşmanın "Metres" i olmamalı sanat ihmale gelmiyor... Aslında sanat yapanın başka işi olmamalı... Ben bu tada emekli olunca ulaştım. Zaman dediğimiz kavram çaktırmadan o kadar sinsice geçiyor ki. Ha!... Emekli olmak da herkesin hayali... Sanatla uğraşanlar için emekli olmak bile yaşama öyle güzel bir tat ve anlam katıyor ki..

Eğitime balta vuranlarca kapatılan parasız yatılı ilk öğretmen okulları Atatürk'ün kurduğu ve adını alan Ankara-Gazi Eğitim Enstitüsü

çok iyi eğitim kurumlarıydı. Atatürk'ün hedeflediği "Öğretmenler, Cumhuriyet sizden ilmi hür, vicdanı hür, İfânı hür nesiller ister." sloganıyla yoğrulmuş, düşünen sorgulayan, araştıran, inceleyen çalışkan, önce vatan diyen ve insan ve doğa sevgisiyle donanımlı olarak yetiştirilmiş, muasır medeniyete odaklanmış nesiller yok şimdi.

Sanat olgusu, estetik bir bütünleşme ve estetik bir geçişme olayıdır. Sanat güzelle, güzelliklerle güzelleşmek, çirkini yoz olanı da iteklemek ve dışlamaktır. Sanat dediğimiz bu estetik serüvende 12 yaşlarında devlet parasız yatılı ilk öğretmen okulu sınavlarını kazanarak tanıştım. Okul masraflarının bile karşılandığı bu tür yatılı okullar; Anadolu'da benim gibi binlerce yoksul gencin cankurtaran simidi olmuştur. Ne yazık ki bu kaliteli öğretmen okulları şu an devre dışı bırakılmıştır.

En son 1964 yılında Ankara-Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nden resim-iş öğretmeni olarak mezun oldum.

Öğünmek gibi olmasın, ben çekirdekten öğretmenim. Okuduğum İlköğretmen Okulları ile Ankara-Gazi Eğitim Enstitüsü'nde (1954-1964) o kadar değerli saygıdeğer ve süper öğretmenlerim ve öğretim elemanlarımız vardı ki bizim dar ufkumuzu açtılar. Sorgulamayı düşünmeyi ve insani değerleri öğretiler. İnsan ve doğa sevgisini kazandırdılar. Ayrıca birer örnek model oldular. Sanatın boyutlarını tanıttılar. O günlerden bugünlere öğretmenlerimizi minnet ve şükranla anıyorum.

Gazi Eğitim Enstitüsü'nde karma eğitim (kız-erkek) birlikte yapıldığı için hafta içi ve hafta sonlarımızı o kadar güzel değerlendiriyorduk ki sosyal ve sanatsal etkinlikler hem bizi sosyalleştirdi hem de hayata hazırlamıştır. Hepimiz çağdaş Cumhuriyet'imizin çağdaş sanat öğretmenleri olarak Anadolu'nun hizmet bölgelerine ve beldelerine seve seve, güle güle gidiyorduk (Özden, kişisel arşivi).

Prof. Erol Özden'in el yazısı notlarından bir başkası olan 28/ 11/ 2012 tarihli **"Merhaba, Ben Erol Özden"** başlıklı yazısında şu şekilde bir anlatım yer almaktadır:

Ucundan kıyıcığınan girdiğim bu yaşlı ve başlı dünyanın "Anasını satayım" Bu ilk cümleyi kurana ve yazana kadar kendimce epey bocaladım. Nasıl başlamalı, nereden başlamalı hiç düşünmemiştim. Bir filme veya bir tiyatroya gittiğimizde seyrettiğimiz anda, konu yazarın veya senaristin kurgusuna göre sıralanır... Bir kitabı okurken sıkılırsanız, her hangi bir yerinden okumaya başlayın da derler. Ben içimdeki bir iç dürtüye, yazmak dürtüsüne, teslim oldum.

Eeee şaka maka yetmişli yıllara yakında başlıyorum. Ha bu yetmiş yılı ne zaman yaşadığımı bilemiyorum ve buna da inanamıyorum bir türlü.

Elimi gözümü uzatsam çocukluğumun sarı saçlarını yakalayacağım. Ne büyüdüğümü, ne de arta kalan saçlarımın beyazladığını hiç fark edemedim. Her şey o kadar ardışık bir- birine bağlı ki... Çoğu şeyler sizin dışınızda iradenizin dışında oluyor. Büyük bir akıntıya kapılmış gibi dönüşü olmadan bir gidiş.

Bazen tutunduğunuz dallar da sizinle beraber geliyor veya tutunamadan elinizden kayıyor... Gidiş o gidiş oluyor işte.

İlk sayfayı yazdık diyelim. Öyle ya her gün bir sayfa yazsam al sana bir yılda 365 sayfa. Bir yılda tamamlanır. Bu cümleden sonra dudaklarımda bir tebessüm oluştu. Nasrettin Hoca'nın komşusuna olan borcunu; koyunların gelip geçerken çitlerde toplanacak yünlerinin pazarda satılmasıyla ödeneceğini söylemesi üzerine alacaklının gülmesine "Peşin parayı görünce nasıl da gülersin köftehor" tebessümüydü bu.

İlk sayfayı okuyunca soru işaretleri oluştu. "*Sen dünyanın anasını nasıl satarsın?* " Bir Fransız savaçısı: "Bana altı cümle söyleyin. Bu cümlelerde kullandığınız kavramdan dolayı sizi idam ettirebilirim" demiş. Neyse idam da kaldırıldı ya... İnsan daha konuşuyor ve hareket ediyor.

Yazmak da çizmek kadar zor bir işmiş... (Özden, 2012).

Fotoğraf 3.2. Farklı yaşlarda Erol Özden fotoğrafları (Cankurtaran, 2024)

Resim 3.2. Erol Özden, “Öğretmenlik Anısına”, 1985, T  YB, 65 x 81 cm
(  zden, 2024)

Prof. Erol   zden, ki isel ar ivindeki, 24 Kasım 2015   ğretmenler g n nde kaleme aldı ı; **“Bir Emekli   ğretmenin G ncesinden”** ba lıklı yazısında emeklilikle ilgili duygularını  u  ekilde ifade etmi tir;

45 yıl fiilen  alı tı ım o g zelim   ğretmenlik mesle inden Cumhuriyet   ğretmeni olarak ayrılalı be  yıl oluyor.   ğretmen oldu umu hi  bir zaman unutmadım. Bir g n veya bir hafta anılmak hatırlanmak i in de il, her an her g n   ğretmenim ben. Hele yirmi d rt Kasımlarda bir h z n   ker i ime. Bir buruk acı   reklenir y re ime, kabıma sı maz, k p r r ta arım.

 alı tı ım o g zelim yıllarım, acısıyla tatlısıyla kısa metrajlı bir film gibi g zlerimin   n nden hep Islanarak akar" ge er. B y k bir a kla ve  evkle  alı tı ımız t m birimlerde her  eyin en g zelini, en do rusunu, en  a da ını yaptık.

Ba  ğretmen Atat rk' m z n can askerleriydik... Vatan Millet sevgisi ve co kusuyla yurdun her yerinde kanat  ırp tık. Medeniyetin rol modelleri olduk.

Emekli oldu umda k  eme  ekilip huzur i inde hayatımı noktalayaca ımı bo una hayal etmi im. Her g n  evremde vatanımda Atat rk Cumhuriyeti'nde olan bitenleri g rd k e duyduk a, ya adık a her  eyin tersy z olmaya ba ladı ı bir de i im ve ba kala ım furyasında ben

nasıl olur da mutlu olabilirim! Nasıl olur da uyuyabilirim? ! Ne gecem gece, ne gündüzüm gündüz.

Bu vatanın bu hale gelmesine sebep olanları teker teker düşünür ve kurgularım. Sonuç; kimileri ölü, kimileri diri ölü."Kabahati gelin etmişler, kimse almamış " misali...

Öz eleştiri yaptığımda tüm kabahatlerin tabandan değil, tavandan kaynaklandığı acı bir gerçek olarak görülmektedir. Beceriksiz liderler yüzünden bu hallere düştük.

O kadar emek verdiğimiz bu güzel vatan bu hale gelmemeliydi. Kısaca özetlersem her şeyi kaybetsek de ümidimizi hiç kaybetmeyeceğiz.

Gün olur, devran döner! ...

Eğitim Emekçilerine selam olsun! ... (Özden, 2015).

Erol Özden resim öğretmeni olan Nurhan Hanım ile ikinci evliliğini yapmış ölümüne dek beraber yaşamışlardır. Erol Özden'in Çocukları; Feza Özden Güzet, Nur Özge Özden Kaya, Saldıray Özbek'tir. Anıl, Erol, Bora ve Arhan Ata'nın dedesidir. Prof. Erol Özden, geçirdiği beyin kanaması sonucu tıbbi tedavilerden kurtulamayarak 6 Aralık 2018'de yaşama gözlerini yummuştur. BAİBÜ Güzel Sanatlar Fakültesi ilk dekanı, Bolu Görsel Sanatlar Derneği (BGSD) Onur Üyesi Prof. Dr. Erol Özden Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde düzenlenen törenin ardından Bolu Pirahmetler Köyü Mezarlığı'na defnedilmiştir.

3.1.2 Erol Özden ile Anılar

Erol ağabeyim ilk öğretmen maaşıyla çarşaf giyen anneme manto, babama fötr şapka almıştı. İkinci maaşında bana Jules Verne'nin “*Aya seyahat, Denizler altında 20.000 fersah serisi*” kitaplarını almıştı. O zamanlar ilkokul öğrencisiydim. Bana aşıladığı kitap sevgisini bende; benden küçük kardeşlerime aşıladım. Lise yıllarımda ailece oluşan bu sevginin sonucu üç odalı briketten yapılan evimizin bir odasının dört duvarı kitaplarla örülü hale geldi.(A1, kişisel iletişim, 13 Ağustos 2024).

“Nuriye Hanım, ben Havza'dayım. Biliyorsunuz, annem 88 yaşında. Vakit buldukça Erol ağabeyimi soruyorum” (A1, kişisel iletişim, 13 Ağustos 2024).

A1'in aktarımına göre, Erol Özden'in üvey annesi Necmiye Hanım, onun çocukluk dönemini ve aralarındaki ilişkiyi şu şekilde dile getirmiştir:

Ben evlendiğimde Erol ve Erdal ve 9-10 yaşlarındaydılar. Kardeşleri Mustafa ilkokula başlamıştı. Onlar için zor bir dönemdi çünkü anne-baba ölmüş. Bana abla, babana baba diyorlardı. İlk zamanlar beni kabullenemediler. Kısa zamanda beni çok sevdiler çünkü melek gibiydiler.

Bende onları çok sevdim. Ben cahildim ve 18 yaşındaydım baban 30 yaşın üzerindeydi. Özellikle Erol bana çok şey öğretti. Kısa zamanda abla abla diye canı gibi sevdi. Erol futbol takımının kaptanıydı. Spordan dönünce onların yemeği hazır, terli şortlar yıkanmış olurdu. O günleri asla unutmam, beni çok severlerdi, hem de çok... Erol sürekli bana kitap okurdu, çocukken bile öğretmenimdi. Ben de onlarla hayata tutundum. O bir başkaydı, hem de bambaşka... Sizleri ondan öğrendiklerimle yetiştirdim. Her birinizde onun izleri var.

Baban sert bir adamdı. Kurallarını çiğneyeni döverdi. Bir keresinde komşu kadın dudağıma ruj sürdü diye tokat atmış. Erol babana karşı gelmiş onu kınayarak yaptığının yanlış olduğuna ikna etmişti. 9 yaşında ki bir çocuk bu... Sen hesap et ağabeyinin insanlığını... Bir olay olduğunda dayak yiyen hep Erdal ağabeyin olurdu. İnsanı gülerek ikna ederdi.

Köy öğretmen okulundan mezun olduğunda, sadece onun gözlüklü resmi Atatürk resmi gibi duvarımızda asılıydı. Belki 30 yıl hiç duvardan alınmamıştı. O, çekirdekten değil doğuştan öğretmenmiş.

Bilirsiniz Anadolu' da yüzme derelerinde öğrenilir. Babam üvey çocukları olmasına rağmen gölge gibi takip edermiş. Bir gün dereye yüzmeye gittiklerini öğrendiğinde elbiselerini çalmış ve onlara göstere göstere kaçmış. Eve sadece şortla döndüklerinde önce Erdal ağabeyimi dövdü, sıra Erol ağabeyime geldi ama her zamanki gibi duruşu ve ikna edici sözleriyle dayak yemedi.

Çocuk olduğumdan olsa gerek. Çok zor hatırlıyorum. Elinde bir fotoğraf makinesi vardı. Sürekli insanların resmini çekerti. Bana göre çektiği fotoğraflardaki insanların ruhlarını aklına kazımış ki; bütün tablolarında gözleriyle konuşan Anadolu insanı var (A1, kişisel iletişim, 13 Ağustos 2024).

Bir Noktanın Gücü

Otuz yaşlarındayım bir gün atölyesinde, nasıl oldu bilmiyorum cahil cesaretimle resim sanatını hafife alan sözler savurmaya başladım. Bir yandan resim yapıyor diğer yandan da cehaletime ışık tutmaya çalışıyordu. “Sonunda bu yaptığım resme şu fırçayla nokta koy her nokta için bir lira vereceğim“ dedi.

Sözlerimin ardında durmak adına fırçayı elime alıp işe koyuldum. Aman Allah'ım her noktam parke taşı gibi tuvali çamur yığımına çeviriyordu. Ben amele değilim, özgür çalışacağım diyerek kaçtım.

Ertesi günü ilk işim resim malzemeleri satılan yerden bir sürü fırça ve boya, bir kaç tuval alıp hafta sonu atölyesine yeniden düştüm. Aynısını yapabileceğimi düşündüğüm bir tablosunu önüme koyup tuvalim üzerinde çalışmaya başladım. Baktım olmuyor tuvalimi şövaleden çıkartıp masanın

üstüne yatırdım, yine olmuyor. Duvara asıp öyle boyamaya çalıştım derken tuvali atölyenin zeminine koyup dizlerim yerde çalışmaya başladım, derken bu günün büyük ressamı olan arkadaşları geldi. “Erol hoca kim bu büyük yetenekli arkadaş?” diye tebessümle beni sordular. O an heveslendirilirken bile gözlerindeki ironi beni hırslandırdı. Gizli, gizli evimde işten dönünce resme başladım. Elim kolum burnum yanağım yağlıboya içinde altı ayda bir tablo yapabildim, ikinci tablomu bitirdiğimde, Basri Erdem hocama; “Neden istediğim gibi değil?” diyerek gizlice götürdüm. Hoca eline fırçayı aldı tabloma fazla değil üç fırça darbesi vurdu. Birden resmime sanki ruh kattı. Artık işin kolayını bulmuştum. Her tablomu Basri hocaya götürüyor zorla ruh eklettiriyor sonrada Erol ağabeyime götürüyordum. Basri hocayla bir sırrımız olmuştu. Bir gün nasıl anladı bilmiyorum: “Bu tabloya Basri Hoca'nın eli mi değdi?” diye sordu.

Ressamlık serüvenim iki yıl kadar sürdü, ama sanattan hiç kopmadım. Bir kere sanatın boya renkleri beynime bulaşmış renkli düşünmeyi öğrenmiştim. Bir zaman sonra resim sanatının sesi olmayan bir dil, ya da gözlerin sesi olduğu sonucuna ulaşmıştım.

Evet, ilköğretim öğretmenliğinden dekanlığa kadar bir çizgisi olan ve yeri geldiğinde “Övünmek gibi olmasın ben çekirdekten öğretmenim” diyen ağabeyim beni sorgulayan, araştıran, inceleyen ve yaşamdan ancak sanatla zevk alınacağını öğreten bir bilgeydi. Ona buradan selam olsun (A1, kişisel iletişim, 8 Ağustos 2024).

Kardeşi, Özden'in sanatı ve öğretici yaklaşımının kendisinin hayatında ne kadar derin izler bıraktığını vurgulamakta; sadece sanatsal değil, aynı zamanda hayatına dokunan bir öğretici ve rehber figürü olduğu anlaşılmaktadır. Özden' in resim sanatındaki bilgisi ve yaklaşımının, kendisinin sanata olan bakış açısını nasıl dönüştürdüğünü ve onu nasıl etkilediğini aktarmaktadır.

Ders İçinde Ders

Fakültenin atölyesinde Erol Hoca öğrencilerine ders veriyor. Konu oturan figür... Ders bittiğinde yerinden kalkıyor ve yapılan çizimlerin arasında ayağını aksatarak dolaşıyor.

“Hocam hayırdır, geçmiş olsun ayağınıza ne oldu?” diye soruyorlar.

“Susun, aranızda dolaşan resmini çizdiğiniz adam” diye cevap veriyor, çünkü bütün öğrenciler oturan adamın sol ayağını kısa çizmişlerdi.(A1)

Sanat eğitiminde gözlem, algı ve dikkatli bakışın ne kadar önemli olduğunu vurgulayan Özden, öğrencilerine doğrudan bir açıklama yapmaktansa, onların hatalarını kendilerinin fark etmelerini sağlayacak bir yöntem izliyor. Bu yaklaşımıyla, klasik öğretme metodunun ötesine geçerek, öğrencilerde farkındalık yaratıyor ve onların gözlem yeteneklerini geliştirmelerine katkıda bulunuyor.

Özellikle sanat eğitiminde, öğrencilerin gördüklerini doğru analiz edebilmesi ve eksiksiz bir şekilde aktarabilmesi esastır. Öğrencilerin, modelin oturmuş pozisyonunu algılamakta ve oranları doğru aktarmakta zorlandıkları bu durumda, Erol Özden doğrudan düzeltmek yerine, onlara düşündürücü bir deneyim yaşıyor. Ayağını aksatarak dolaşması ve öğrencilerin dikkatini bu noktaya çekmesi, sanat eğitiminin sadece teknik becerilerle değil, aynı zamanda eleştirel düşünme, algı geliştirme ve sanatçı duyarlılığı ile de ilgili olduğunu gösteriyor.

Bu olay, Özden'in hem sanatçı hem de eğitimci kimliğini birleştirerek, öğrencilerine klasik öğretim yöntemlerinden farklı, deneyim odaklı bir sanat eğitimi sunduğunu ortaya koyuyor. Onun eğitim yaklaşımı, öğrencilerini sadece kopyalamaya yönlendiren bir sistemden ziyade, sanatı anlamaya, analiz etmeye ve kendi görme biçimlerini geliştirmeye teşvik eden bir yapıya dayanıyor. Böylece Özden, sanat eğitiminin temel taşlarından biri olan "görmeyi öğrenmek" kavramını öğrencilerine etkili bir şekilde öğretiyor.

Yetenek Ahlaklı İnsanlarda Yeşerir

Kız kardeşim liseyi bitirmiş üniversite sınavlarının sonuçlarını bekliyordu. Açıkta kalmak diye bir korkusu yoktu, nasıl olsa Marmara Üniversitesinin Eğitim Fakültesi resim bölümü yetenekle öğrenci alıyordu ve ağabeyim seçici kuruldaydı.

Konuyu ona açıp arsızca torpil yapmasını istedim. Sonuçta üvey kardeşlik ve soy isimlerimiz farklıydı. Önce muzipçe güldü, sonra; Başkasının hakkını nasıl yok sayarım. Oturup çalışsın, bende yardım ederim” cevabını verdi. O yaz kardeşimi vakit buldukça çalıştırdı, kardeşimde nefes almadan yetenek sınavına hazırlanarak, var olan resim yeteneğini en üst düzeye çıkardı.

Sonuçta iyi bir derece ile fakülteye yazılma hakkını elde etti. Fakat aynı tarihlerde üniversite tercihini kazandığı başka bir branşta kullandı.

Ertesi yıl oğlu da üniversite sınavlarına girdi ve bir bölüme girecek yeterli puanı alamadı. Torpil olayı tekrar gündeme geldi. Ağabeyimden aynı cevap geldi. “Ben kimsenin hakkını kimseye veremem otursun

çalışsın.”Sonuçta yetenek sınavını aşamadı. Ertesi yıl yeniden hazırlandı kız kardeşim gibi o da deli gibi çalıştı.

İkinci kez sınava gireceği gün geldi çattı. Biz küçük bir ihtimalde olsa torpil yapar oğluna geçer not verir diye düşündük. Sınav saati öğrendik ki Erol Hoca sınav komisyonunda yoktu. Belli ki torpil yapmamak için kaçmıştı. Sonuçta ikinci kez girdiği sınavı bileğinin hakkıyla o da kazanmış kaydını yaptırmıştı.

Oğlu tam iki yıl okula devam etti ne yazık ki derslerden geçerli not alamadı, ağabeyimde hiç bir notunda kalem oynattırmadı ve okuldan ayrılmasına acımasızca seyirci kaldı. Çünkü ağabeyim Atatürk’ün ‘Öğretmenler Cumhuriyet sizden ilmi hür, vicdanı hür, nesiller ister’ sözüyle yoğrulmuştu.

Ne güzel bir özellik ki ağabeyimin ışığı biz kardeşlerini asla karanlıkta bırakmadı. Yıllar sonra kardeşim Mehmet Hitit Üniversitesinde öğretim görevlisi iken mühendis olan oğlu ve kızını rektörün çok değerli bulmasına rağmen üniversiteye almamıştı. Onlarda zaten bu teklifi kabul etmemişlerdi. Kısacası yetenekli olmak için önce ahlaklı olmak gerekiyor, Çünkü yetenek ahlaksız beyinlerde asla yeşermez (A1, kişisel iletişim, 13 Ağustos 2024).

Erol Özden'i Rahmetle Anıyoruz

Aydıncal (2023), sosyal medya üzerinden yaptığı paylaşımında, Pablo Picasso’nun sanat anlayışına dair aktardığı bir anekdota yer vermektedir. Paylaşımında, Picasso’ya yöneltilen “Sizce en büyük ressam kimdir, resim nedir?” sorusuna verdiği şu cevap aktarılmaktadır: “Çevresinde gelişen kalp kırıcı veya huzur verici hadiselerin farkına varıp, kendisine şekil veren rafine bir kişiliktir. Resim ise evleri dekore etmek için yapılmaz. Resim bir savaş aracıdır.” Bu bağlamda, Aydıncal (2023), kendi düşüncesini şu şekilde dile getirmektedir: “Evet, bence de en büyük ressam, içindeki sevgiyi, merhameti, adaleti, sanatıyla çevresine dağıtan, bütün güzellikleri en önce fark eden ve kadife bir kırbaçla haksızlığa koyan sanatçı Erol Özden'dir.”

Aydıncal (2023), sanatçının bıraktığı mirasa değinerek, “Gerçek ölüm ise hiç yaşamadığının farkında olmayanlar ve ardında iz bırakamayanlar içindir” ifadesiyle, Özden’in sanatının kalıcılığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca, Özden’ in dostları, öğrencileri ve eserlerinde yer alan Anadolu insanlarının, sanatçıya duydukları saygıyı sürdürdüğünü belirtmektedir. Sanatçının vefat yıl dönümüne ilişkin olarak, “8 Aralık 2018 Tarihinde vefat eden, resim sanatının büyük

şövalyesini ve ünlü ressam İbrahim Balaban'ın dediği gibi 'Türk resminin babasını' saygıyla anıyoruz” ifadelerine yer vermektedir.

Fotoğraf 3.3 Saadet Yasa, İbrahim Balaban, Erol Özden ve eşi Nurhan Hanım (Yasa, 2019).

Fotoğraf 3.4 Nurhan Özden, İbrahim Balaban ve Erol Özden'le sohbet (Yasa, 2019).

Prof. Erol Özden'in Teşvikiye Doku Sanat Galerisi'nde açılan sergisi, önemli ressamlardan İbrahim Balaban tarafından ziyaret edilmiştir. Bu anlamlı buluşma, sanat çevrelerinde ilgiyle karşılanmış ve serginin sanatsal değerine vurgu yapmıştır. Sergi açılışına dair anılar, Erol Özden'in aile dostları Saadet Hanım ve Ömer Yasa tarafından fotoğraflanmıştır. Söz konusu ziyaret, Köy Enstitüleri'nin kuruluş yıl dönümü olan 17 Nisan 2008 tarihinde gerçekleşmiş olup, bu olay Ömer Yasa tarafından yıllar sonra, 9 Haziran 2019'da Facebook hesabında paylaşılmıştır (Yasa, 2019).

Erol Özden (2016), Adnan Turanî'nin kendisi ve eşinin portrelerini çizdiği anıyı aktarmış ve bu portrelerin evlerinde en değerli hazineleri olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, Turanî'nin öğrencisi olmaktan duyduğu onuru vurgulamış ve onun izlerinin her zaman süreceğini belirtmiştir. Erol Özden (2016) şöyle yazmıştır:

Değerli öğretmenim Adnan Turanî'yi bugün kaybettik. Onu tanıyanlar, değerini bilenler ve öğrencileri olarak üzgünüz. Onun öğrencisi olmak bizlere her zaman onur vermiştir. Ankara Doku Sanat Galerisi'ndeki resim sergime uğradığında bir ara 'Hocam, hani benim portremi yapacaktınız?' dedim. Galerici M. Kıyat'ın hazır desen dosyası devreye girdi. Hocam, benim ve yanımdaki eşimin portrelerini çizip imzalamıştı. O iki portre evimizde bulunan en kıymetli hazinemizdir. Evet, aramızdan ayrılan ve çok derin izler bırakan çok değerli hocam, Adnan Turani siz hiç ama hiç unutulmayacaksınız. Işıklar içinde olasınız...

Resim 3.3. Adnan Turanî'nin çizdiği Erol Özden ve Nurhan Özden portreleri (Cankurtaran, 2024).

3.1.3 Erol Özden'in Sanat Eğitime Katkıları

Sanat eğitimi, en temel anlamıyla, bireyde yaşantılar yoluyla belirli sanatsal davranışların geliştirilmesini amaçlayan bir süreçtir. Bu tanım doğru olmakla birlikte, sanat eğitimi tarihsel süreç içerisinde farklı işlevler ve amaçlarla ele alınmıştır. Bireylerin zamanlarını verimli değerlendirmelerini sağlamak, eğitim sürecinde diğer disiplinlere sanat aracılığıyla katkıda bulunmak, sanatı bir dışavurum aracı olarak kullanarak bireyin psikolojik iyi oluşuna katkı sağlamak, kendisini sanat yoluyla ifade etmesine ve kanıtlamasına olanak tanımak, yaratıcı yetiyi geliştirmek, estetik ve pratik yargı gücünü artırmak, bireyi yalnızca sanat üreten değil, aynı zamanda sanatı bilinçli bir şekilde tüketen bir birey haline getirerek kültürel alana katkıda bulunmasını sağlamak bu amaçlar arasında yer almaktadır. Sanat eğitimi, zamanın ve toplumsal beklentilerin değişimine bağlı olarak çocuk gelişimi, sosyal gereksinimler veya sanatın kendisine odaklanan farklı yaklaşımlar sergilemiştir. Ancak, bu farklı yaklaşımlar her zaman sanat eğitimi alanındaki akademik ve estetik beklentileri tam anlamıyla karşılayamamış; bu durum, sanat eğitiminin kurumsal ve kavramsal bir çerçevede somutlaşmasını zorlaştırmış, program geliştirme süreçlerinde sanatsal ve estetik değerlerin göz ardı edilmesine yol açmıştır (Kırıçoğlu, 2005, s. 45).

Modern sanat eğitimi anlayışı, bireyin ve toplumun içinde bulunduğu çevreye duyarlılık geliştirmesi, çevresiyle çok yönlü, kapsamlı ve anlamlı bir etkileşim kurabilmesi, estetik gereksinimlerini karşılayabilmesi, sanatsal yorumlama güdüsünü tatmin edebilmesi ve kendini sanat yoluyla ifade ederek bireysel gelişimini desteklemesi gibi temel hedefler üzerine inşa edilmiştir (Uçan, 2002, s. 100). Türkiye’de resim eğitimi denildiğinde, Mustafa Necati Bey, İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve İsmail Hakkı Tonguç gibi isimler ön plana çıkmaktadır. Bu isimler, sanat eğitiminin kurumsallaşmasına ve yaygınlaştırılmasına yönelik önemli katkılarda bulunmuşlardır (Bayındır Uluskan, 2010, s. 518). Türkiye’de sanat eğitiminin gelişimine katkı sağlayan önemli akademisyenlerden biri de Prof. Erol Özden’dir. Özden, akademik çalışmalarında estetik duyarlılığın ve yaratıcı düşünmenin sanat eğitimi süreçlerinde merkezi bir rol oynadığını vurgulamış; grafik tasarım ve görsel sanatlar alanlarında geliştirdiği yaklaşımlar ile sanat eğitiminin çağdaş normlara uygun biçimde şekillenmesine katkıda bulunmuştur. Öğretim üyeliği yaptığı üniversitelerde sanat eğitimi programlarının geliştirilmesine öncülük ederek, sanatın hem bireysel hem de toplumsal işlevlerini

ele alan çok boyutlu bir bakış açısı sunmuştur. Özellikle Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nün kurumsallaşmasına yönelik çalışmaları ve sanatın eğitimdeki rolüne ilişkin görüşleri, sanat eğitiminin Türkiye'deki akademik çerçevesinin güçlenmesine önemli katkılar sağlamıştır.

Küreselleşme, kültürel, ekonomik ve politik bağlamlarda dünyadaki birçok alanda önemli değişimlere yol açmış ve sanat dünyasını da etkilemiştir. “Küreselleşme ve Sanat” başlıklı panelde, sanatçılar ve akademisyenler küreselleşmenin sanat üzerindeki etkilerini tartışmışlardır.

Fotoğraf 3.5. AİBÜ, Üni Magazin Dergisi, sayı 81, Şubat 2007, “Küreselleşme ve Sanat” paneli [Dergi kesiti]. (Cankurtaran, 2024)

Prof. Erol Özden'in başkanlığını yaptığı panelde; Prof. Mehmet Yılmaz, Prof. Tansel Türkdoğan, Yrd. Doç. Cebirail Ötkün ve Öğr. Gör. Metin Akyüz yer almış ve küreselleşmenin sanat üzerindeki etkileri üzerine önemli görüşler dile getirilmiştir. Türkdoğan, sanat üretiminin yanı sıra küresel kültürel, ekonomik ve politik etkilerin sanat üzerindeki yıkıcı etkilerine değinmiş; sanatın, küreselleşen

dünyada, sadece bir üretim değil, aynı zamanda bir pazar haline geldiğini vurgulamıştır (Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2007).

Özellikle Prof. Mehmet Yılmaz, ulusal sergilerin küreselleşme ile nasıl değiştiğini tartışarak, küresel sanat pazarında sanatçıların ün ve parasal kazanımlarını birbirinden ayrı görmediğini belirtmiştir. Yrd. Doç. Cebail Ötkün ise küreselleşmenin hızla gelişen teknoloji ile nasıl ivme kazandığını ve bunun sanat üzerindeki etkilerini, küresel ekonomik ve politik değişikliklerle ilişkilendirerek açıklamıştır.

Bu panelde ele alınan konular, küreselleşmenin sanat dünyasına ve sanatçılara dair nasıl önemli dönüşümler yarattığını gözler önüne sermektedir. Küreselleşmenin sanat üzerindeki etkisi, hem sanatın üretim biçimlerini hem de sanatçının toplumsal rolünü yeniden şekillendirmektedir.

3.1.4 Erol Özden'in Sanat Eğitimi ve Sanata Bakışı

Sanat eğitimcisi ve sanatçı Prof. Erol Özden, Türkiye'de sanat eğitiminin kurumsallaşma sürecine yaptığı katkılarla öne çıkan önemli bir figürdür. Uzun yıllar süren öğretmenlik ve akademik kariyeri boyunca sanat eğitiminin yalnızca teknik becerilerin aktarımı değil, aynı zamanda bireyin estetik ve düşünsel gelişimini de kapsayan çok boyutlu bir süreç olduğunu vurgulamıştır.

Özden'in sanat ve eğitime dair kişisel yaklaşımı, yazmayı planladığı kitabına 07 Eylül 2017 tarihinde Ankara'da yazdığı önsözde açıkça görülmektedir. "**Yazmayı Planladığı Kitabına Önsözü**" başlıklı metinde, sanatı ve hayatı iç içe geçmiş iki kavram olarak tanımlar:

Kendimi bildim bileli yarım asrı aşkın "Hayat-sanat" denilen çok muhteşem ve büyümlü olan bu iki olağan- üstü kavramların içinde çırpınıp duruyorum. Aslında "Yaşama tarzı da bir sanattır" derler. Hayat ve sanat bana da sunulmuş değerli ve güzel birer hediye-armağan olarak görür, nimetlerini, ürünlerini özümlemeler ve tadarım... Sanat hayatı, hayat sanatı güzelleştirir.

Bir düşünür; "Hayat korkunç bir şakadır" demiş. Gerçekten etkili ve güzel bir söz... Ben de bu sözün özüne bağlıyım. Katı tarafım azdır... Her şeyi fazla ciddiye almam. Espriyi ve mizahı gülmeceyi çok severim. Arada bir çalıya dolandığım da olmuştur.

Sanat çalışmalarımı kapsayan bu kitapçığımı sunarken kendimi de diğer konumlarda, bölümler halinde izdüşümlerinden yararlanarak hikâye tadında anlatmaya çalıştım.

Öncelikle bir iki özelliğimi belirtmek istiyorum.

Birincisi: Ağzımızda gümüş kaşıkla doğmadık.

İkincisi: Bir elimiz yağda, diğer elimiz balda da olmadı.

Hayat standardımız hiç bir zaman dört dörtlük olmasa da imkânlarımız ölçüsünde yaşamdan zevk alarak yaşadık ve yaşıyoruz diyebilirim. Hiç bir zaman iyimserliğimi ihmal etmedim... İyimserlik veya pozitif enerji benim mayamda var diyebilirim. "Hayat size bir limon verirse siz onu limonata yapın" derler ya... Hayata her zaman ve her yerde Pollyanna gözlükleriyle baktım.

Bu satırları yazarken yetmiş beşinci yaşıma tırmanıyorum. Daha geçenlerde "Yaş yetmiş ama bana yetmemiş demiştim. Zamanın da freni yok ki su gibi akıp gidiyor işte...

Kimler geldi, kimler geçti bu iki kapılı handan. Bir köylünün dediği gibi "Ne yapsak ne etsek öleceğiz" misali.

Sanat eğitimi öğretmenliğine doyamadan (45 yıl) yaş haddinden "kerhen" emekli- tekaüt oldum... Hayatımın son perdesindeki rolüme ise derinden bir nefes alıp vererek saat ve zaman kavramını ruhumdan ve aklımdan çıkararak kendi kendimin efendisi ve kölesi olmaya karar verip yaşam moduna ve koduna girdim.

Artık sanatla yatıp, sanatla kalkıyorum.

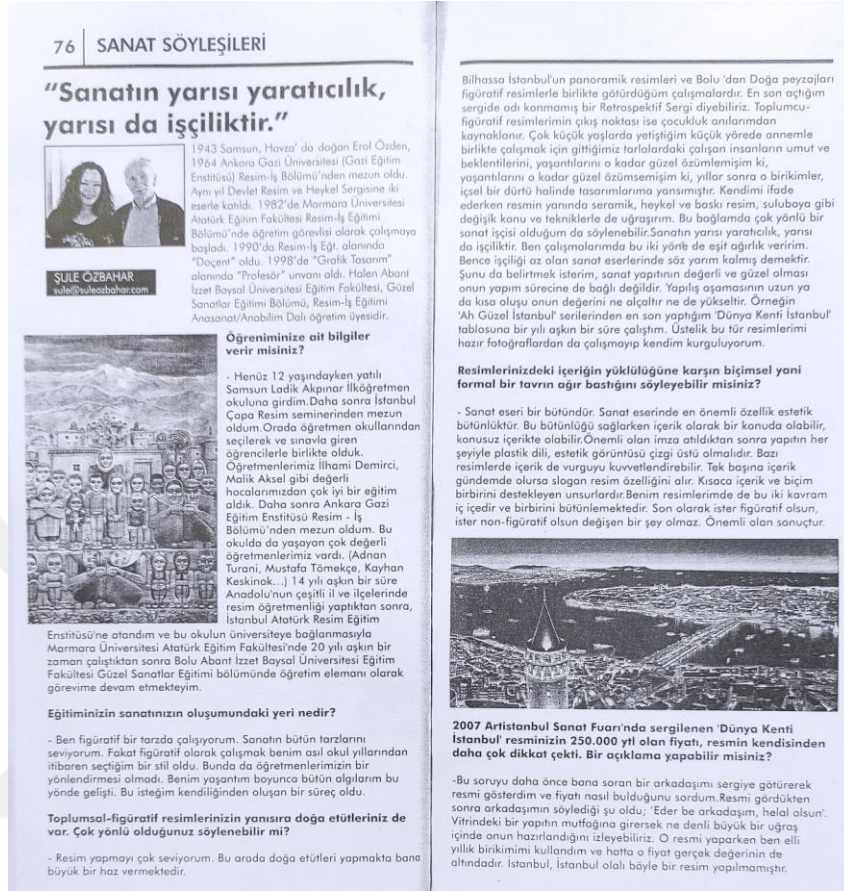
Yaşasın sanat ve hayat! ... (Özden, 2017).

Şule Özbahar'ın *Sanat Söyleşileri* adlı röportajında (2008), Özden figüratif sanatla olan bağını çocukluk yıllarına dayandırmakta ve gözlem yapma becerisinin bu ilgiyi pekiştirdiğini belirtmektedir. Bolu'dan Doğu Karadeniz'e kadar uzanan bölgelerde resim öğretmeni olarak görev yaparken toplumun kültürel dokusunu yakından tanımış, bu gözlemlerini sanatsal üretim sürecine yansıtmıştır. Özden'e göre sanat, bir düşünce biçimi olarak içeriği ve biçimi aynı düzlemde harmanlayan bir yapıdır. Bu nedenle sanat eserinde estetik ve teknik öğeler birbirini tamamlamalıdır. Bu düşüncesini "Sanatın yarısı yaratıcılık, yarısı da işçiliktir." sözüyle özetlemiştir (Özbahar, 2008, s. 76).

Sanat eğitiminin bireysel gelişim üzerindeki etkisini de sıklıkla vurgulayan Özden, sanatın yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bir sorumluluğu taşıdığına dikkat çeker. Öğrencilerine sanatı bir yaşam biçimi olarak benimsemeleri gerektiğini öğütleyen Özden, öğretmenlik kariyeri boyunca bu anlayışı yaygınlaştırmaya çalışmıştır.

Ayrıca sanatın toplum tarafından yeterince benimsenmemesinin ardında eğitimdeki eksikliklerin yattığını dile getirmiştir. Sanat eserlerinin içeriksel derinliğini kavrayabilmek için estetik algının gelişmiş olması gerektiğini ve bunun

da ancak nitelikli bir sanat eğitimiyle mümkün olabileceğini savunur. Bu bağlamda, sanat eserinin yalnızca görsel bir ürün değil, aynı zamanda düşünsel bir yapı olduğunu belirtmektedir.

Fotoğraf 3.6. “Sanatın yarı yaratıcılık, yarısı da işçiliktir.”, Röportaj metni, [Dergi kesiti]. (Özbahar, 2008)

Fotoğraf 3.6 Erol Özden'in kişisel arşivinden Nuriye Cankurtaran tarafından fotoğraflanmıştır.

Özden'in figüratif sanatla kurduğu bağ, estetik ve sosyal bilinç arasında bir köprü kurmasını sağlamıştır. Özellikle “Dünya Kenti İstanbul” adlı büyük boyutlu panoramik çalışmasında bu yaklaşımın izleri görülmektedir. Bu eser, hem bir şehir belleği yaratma girişimi hem de toplumsal bir anlatı taşıma çabasıdır (Özbahar, 2008).

Özden'in sanata ve sanat eğitimine ilişkin görüşleri, farklı dönemlerde kendisiyle yapılan röportajlarda da ayrıntılı olarak yer almaktadır. Bunlardan bir başkası, Serap Soylular tarafından 2009 yılında gerçekleştirilen ve Hertelden Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi'nde yayımlanan “Gözlerime Bakın Ne Demek İstedığimi Anlarsınız” başlıklı röportajdır. Bu röportajda Özden, sanat eğitimi

anlayışını, figüratif sanat yaklaşımını, Anadolu insanı ve kadın temsiline dair düşüncelerini, kültür ve eğitim üzerine görüşlerini detaylandırmıştır (Soylular, 2009).

Fotoğraf 3.7. *Hertelden Dergisi* 'nin kapak görseli (Cankurtaran, 2024)

Fotoğraf 3.7 Erol Özden'in kişisel arşivinden Nuriye Cankurtaran tarafından fotoğraflanmıştır. Özden, bu röportajda figüratif sanata olan bağlılığını ve sanatında Anadolu insanına duyduğu ilgiyi şu şekilde açıklamaktadır:

“Ben figüratif tarz çalışıyorum. Doğayla ilgili olan, yani içinde insan, hayvan ve doğa görüntüleri olan çalışmalara figüratif çalışmalar diyoruz. Ben kendimi bildim bileli figüratif çalışıyorum.”

Sanatçının eserlerinde sıklıkla Anadolu insanını ve özellikle kadınları konu alması, onun sanat anlayışındaki toplumsal duyarlılığın bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Özden, Anadolu kadınlarının sanatındaki yerini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Anadolu kadınları fazla söz hakkı olmayan, ekonomik özgürlüğü olmayan, başına yağın karı eritmek zorunda olan insanlardır. Kağıt üzerinde kadın-erkek eşitliği olsa da bu eşitlik hep erkeğin lehinedir.”

Bu ifadeler, sanatçının kadınların toplumsal konumuna ilişkin eleştirel bakış açısını yansıtırken, eserlerine yansıttığı figürlerin yalnızca estetik değil, aynı zamanda sosyal bir mesaj taşıdığını da ortaya koymaktadır.

Özden'in sanat eğitimine dair düşünceleri ise, eğitimin bireyi şekillendiren temel unsurlardan biri olduğu fikrine dayanmaktadır. Eğitim ve kültürel gelişim arasındaki ilişkiye vurgu yaparak şunları söylemektedir:

“Eğitime anneannelerinizi eğiterek başlayın. Uygarlığa giden yol eğitimden geçer. Eğitime giden yol da kızlarımızın eğitimiyle ilgili bir olaydır.”

Bu bağlamda Özden'in görüşleri, sanat eğitiminin bireyin sadece teknik beceriler kazanmasını değil, aynı zamanda kültürel ve toplumsal farkındalığının artmasını da sağladığını göstermektedir. Eğitimde uzun vadeli bir planlamanın gerekliliğine vurgu yaparak, sanat eğitimcilerinin öğrencilerine yalnızca teknik bilgiyi değil, aynı zamanda sanatsal ve etik değerleri de kazandırmaları gerektiğini belirtmektedir.

Prof. Erol Özden'in sanata ve sanat eğitimine dair görüşleri, onun yalnızca bir sanatçı ve eğitimci kimliğini değil, aynı zamanda toplumsal yapıya karşı geliştirdiği duyarlılığı da ortaya koymaktadır. Akbulak (2007) tarafından yapılan derinlikli röportaj, Özden'in bu çok yönlü yaklaşımını analiz edebilmek adına önemli bir kaynak niteliğindedir. Detaylı bir inceleme sonucu bu röportajdan elde edilen bilgiler şöyledir;

Özden, sanatı insan yaşamının ayrılmaz bir parçası olarak görmekte, onu bireyin ruhsal ve estetik gelişimini destekleyen bir araç olarak tanımlamaktadır. Ona göre, sanatsız bir hayat eksik ve yetersiz kalmaktadır. Sanatın mantıksal derslerden farklı olarak bireyin iç dünyasını beslediğini, bu nedenle eğitim sistemlerinde sanatın daha etkin bir şekilde yer alması gerektiğini savunmaktadır. Ancak sanat eğitiminin yalnızca teknik bilgiyle sınırlı kalmaması gerektiğine, bireyin etik değerler ve toplumsal sorumluluk bilinciyle donatılması gerektiğine de dikkat çekmektedir.

Sanatın yalnızca eğitimle kazanılamayacağını, doğuştan gelen bir yeteneğin de bu süreçte belirleyici olduğunu ifade eden Özden, sanatçının üretim sürecini bireysel yaşantının bir uzantısı olarak değerlendirmektedir. Bir sanat eserinin, sanatçının geçmişi, bugünü ve geleceğiyle hesaplaştığı bir araç olduğunu savunur. Ona göre, eserine imza atan sanatçı, bu süreci hem kişisel hem de duygusal bir tamamlanış olarak yaşar.

Türkiye’deki sanat eğitiminin yapısal sorunlarına da değinen Özden, sanatın büyük şehirlerde daha fazla desteklendiğini, ancak Anadolu’nun birçok yerinde bu etkinliklerin sınırlı kaldığını belirtmiştir. Ekonomik yetersizliklerin öğrenciler üzerindeki etkisini gözlemlediğini, buna rağmen üniversite yönetimiyle yaptığı iş birlikleri sayesinde öğrencilerin büyük şehirlerdeki sanatsal etkinliklere katılımının desteklendiğini dile getirmiştir. Özden’in bu çabaları, onun eğitimciliği yalnızca sınıf ortamıyla sınırlı görmediğini, öğrencilerini kültürel açıdan zenginleştirmeyi de önemseydiğini göstermektedir.

Batı ülkeleriyle karşılaştırıldığında Türkiye’de sanat eğitiminin daha az sistematik olduğunu belirten Özden, özellikle malzeme temini gibi temel konularda yaşanan sıkıntıların eğitim sürecini olumsuz etkilediğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle sanat eğitiminin gelişimi için devletin daha fazla destek sağlaması gerektiğini vurgulamıştır.

Kavramsal sanat konusundaki değerlendirmelerinde ise, bu yaklaşımın 1960’lı yıllardan itibaren geleneksel sanat anlayışına alternatif olarak ortaya çıktığını ve sanatın yalnızca görsel bir temsil değil, aynı zamanda düşünsel bir aktarım aracı hâline geldiğini belirtmiştir. Özden’e göre çağdaş sanatın değeri, izleyiciyi düşündürme ve sorgulatma kapasitesinden kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda Özden’in sanat eğitime yaklaşımı, bireyin yalnızca teknik becerilerle değil, aynı zamanda estetik ve düşünsel derinlikle donatılmasını öngören bütüncül bir anlayışı yansıtmaktadır. Sanat aracılığıyla toplumsal farkındalık yaratmayı hedefleyen bu yaklaşım, Özden’in hem sanatçı hem de eğitmen kimliğinin temel yapı taşlarını oluşturur.

3.1.5 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nin Kuruluş Süreci ve Sanat Eğitimi Yapılanması

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (BAİBÜ), 1985 yılında Bolu Kalkınma ve Tanıtma Vakfı’nın kuruluşuyla şekillenen bir vizyonun sonucudur. Dönemin Valisi Gökhan Aydın’ın liderliğinde, hukuki ve mali adımlar atılmış; hayırsever iş insanı İzzet Baysal’ın katkılarıyla üniversitenin temelleri atılmıştır. İzzet Baysal, üniversitenin kuruluşunda sadece maddi değil, aynı zamanda ideolojik bir liderlik de üstlenmiştir. Bu süreç, sadece yerel değil, ulusal çapta da önemli bir kalkınma hareketine dönüşmüştür. Üniversitenin kuruluşunda İzzet Baysal’ın eğitim kurumlarının kalkınmadaki rolüne verdiği önem, şüphesiz etkili olmuştur (Gezgin, 2002).

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin, özellikle Güzel Sanatlar Eğitimi alanındaki yapılanması önemli bir başarı öyküsüdür. Üniversite, sanatsal eğitimi, yalnızca teknik bilgi aktarımıyla sınırlı tutmak yerine, bu eğitimi daha geniş bir toplumsal ve estetik dönüşüm sürecine entegre etmiştir. Bu süreç, sanatın sadece bireylerin kişisel gelişimine değil, toplumsal gelişime de katkı sunduğu bir eğitim anlayışını benimsemiştir. Gezgini (2002), bu sürecin bir örneğini şu şekilde açıklar: "Bir uyum ve yoğun birliktelik içinde üniversite... Bu; Rektör Prof. Dr. Nihat Bilgen'le başlıyor ve Dekan Prof. Dr. Yaşar Akbıyık'la devam ederek Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Erol Özden'e kadar uzanıyor. Güzel ve anlamlı bir uyumu gözlemledim ben" (ss. 28-29). Bu ifadede belirtilen uyum, üniversitenin akademik kadrosunun, yönetici ve öğretim elemanlarının sanat eğitime olan ortak bağlılıklarını ve bu bağlılığın yarattığı sinerjiyi gösteriyor.

Bu sinerji, sadece akademik anlamda değil, sanatsal pratikte de kendini göstermektedir. Üniversite, hızlı bir gelişim sürecine girmiş ve farklı akademik birimlerle eğitim kalitesini sürekli olarak artırmıştır. Bugün, BAİBÜ'nün bünyesinde 16 fakülte, 1 enstitü, 1 yüksekokul, 8 meslek yüksekokulu ve 21 araştırma merkezi bulunmaktadır. Bu gelişim, üniversitenin sunduğu eğitim fırsatlarının çeşitlenmesini ve bölgenin kültürel gelişimine büyük katkılar sağlamasını sağlamıştır. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, bu çerçevede, sadece akademik başarılarıyla değil, aynı zamanda sanatsal üretimin teşvik edilmesi ve desteklenmesiyle de dikkat çekmektedir.

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, 1994-1995 öğretim yılında ilk öğrencilerini kabul etmeye başlamış ve bölgenin sanatsal altyapısının oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. 1998-1999 öğretim yılında, Yükseköğretim Kurulu'nun başlattığı yeniden yapılanma çerçevesinde bölüm yeniden yapılandırılarak, Güzel Sanatlar Eğitimi adı altında faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu yapısal değişiklik, Resim-İş Eğitimi ve Müzik Eğitimi Anabilim Dalları'nın açılmasını sağlamış, böylece her iki dalda da öğrencilere akademik ve sanatsal anlamda derinlemesine eğitim verilmiştir. Öğrenciler, sadece teknik becerilerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda sanatsal düşünme ve toplumsal duyarlılık geliştirme fırsatı bulmuşlardır (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2023).

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nün başarısı, akademik kadronun kalitesinin yanı sıra üniversitenin sunduğu fiziksel altyapıya da dayanmaktadır.

Özellikle Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, öğrencilere geniş ve ferah atölyeler, modern sanat malzemeleri ile desteklenen bir ortam sunarak sanatsal üretim süreçlerini teşvik etmektedir. Bu altyapı, öğrencilerin yaratıcı potansiyellerini keşfetmeleri ve sanatsal anlamda özgün işler ortaya koymaları için büyük bir fırsat sağlamaktadır. Gezgın (2002), bu konuda şu değerlendirmeyi yapmaktadır: “Bolu İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Resim-İş Eğitimi bölümünün imkânlarına ve olanaklarına bazı gelişmiş merkezdeki üniversitelerimiz bile sahip değil. Ama imkânlarını nasıl daha yararlı kullanacaklarını çok iyi biliyorlar hem hocalar, hem de öğrenciler” (ss. 29-30). Bu ifade, üniversitenin sahip olduğu kaynakları nasıl etkin kullanabildiğini ve bunun sonucunda ortaya çıkan kaliteli eğitimi vurgulamaktadır.

Üniversite, sanat eğitime kattığı akademik derinliğin yanı sıra, sanatsal etkinliklerle de toplumsal bağlarını güçlendirmiştir. Düzenlediği sergi ve konserlerle, sadece öğrencilere değil, geniş bir izleyici kitlesine de sanatla etkileşim imkânı sunmaktadır. Gezgın (2002), bu etkinliklerin üniversitenin kültürel bir merkez haline gelmesine katkı sağladığını belirtmektedir. Üniversite, bu tür etkinliklerle yerel kültürle bağlarını pekiştirirken, aynı zamanda sanatsal eğitimin toplumda daha geniş bir etki alanı yaratmasına da olanak tanımaktadır.

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, hem eğitimdeki başarıları hem de sanatsal alandaki katkılarıyla önemli bir örnek teşkil etmektedir. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, sanatsal üretim, eğitim kalitesi ve toplumsal katkıları ile dikkat çekmektedir. Üniversitenin sanatsal eğitime verdiği önem, yalnızca bölgedeki değil, ulusal çapta da sanat alanında önemli bir etki yaratmıştır.

3.1.6 Erol Özden’in Sanat Eğitimi ile İlgili Notları

Erol Özden’in kişisel arşivinde bulunan dokümanlarda yer alan el yazması notları, aşağıda sunulmuştur.

“Çocuk ve Sanat” konulu notları;

Çocukların mekân ve zaman anlayışları farklıdır. Çocuk, yaşadığı mekânı yetişkinlerden başka türlü algılar.

Çocuk, yaşadığı mekânı kendi yaratır.

Çocukken yaşadığımız mekânları unutamayız (Biyo-zaman).

Çocuk, belli yaşlarda bedensel, zihinsel ve duygusal aşamalardan geçer.

Çocukluk yılları, insanın en duyarlı ve önemli çağıdır.

Çocuk, dünyayı bize kendi açısından ve en kestirme yoldan, özentisiz ve yalın bir anlayışla verir.

Özentiyle bu yaratıcılığı kaybeden, uzun sanat çabalarıyla yeniden elde edebilir.

Çocukluk ve sanat, birbirini besleyen sevinç ve umut kaynağıdır.

Bu iki kaynağın köreltildiği, bulandırıldığı yere mutluluk ve aydınlık giremez.

Resim-iş, çocuk için en güvenilir ifade, anlatım aracı ve yöntemidir.

Sanat, eğitimde etkin bir süreçtir.

Yetişkinleri çocukların dünyasına sokacak, hayal kurmayı ne zaman bıraktıklarını düşündürecek bir sevgi; daha insanca ve temiz bir dünyayı hep birlikte nasıl kurabileceğimiz sorularını sormamıza neden olabilecek bir sevgi.

Çocukların naif dünyaları ve sınırsız hayal güçleri vardır (Özden, t.y.).

Gazi'li Bir Öğretim Elemanının Ardından

Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nün öğrencisi olduğumuz yıllarda (60'lı yıllar)- sanat tarihi derslerimize gelen Nurettin Can Gülekli, bizlerde derin etkiler ve izler bırakan, unutulmaz bir öğretim elemanıydı. Derslerinde konularını en iyi bir şekilde işlerken, o günlerin yakın çevresi, Türkiye'si ve Dünya'sıyla bağlantılar kurar, anlattığı esprili küçük ayrıntılarla gözlerimizi dört açar, zihnimize soru ve ünlem işaretleri oluştururdu. Sıra dışı ve hayat dolu bir insandı. Dış görünüşü gayet ciddiydi. Kendisi gülmez ama esprileriyle, farklı düşünceleriyle ve eleştirisiyle bizleri en azından tebessüm ettirip, derin derin düşündürürdü.

Bizler Anadolu'nun değişik bölgelerinden gelmiş sessiz, sedasız, kendi halinde safkan gençlerdik. Yurt ve Atatürk sevgisini ve mesuliyetimizi O'ndan aldık. O'ndan çok şeyler öğrendik. Kitap okumanın farklılığına, zevkine Onunla vardık. Her sözü bizlere yeni ufuklar ve pencereler açıyordu. Güzel konuşmalarıyla içimizdeki ön koşullu değerleri ve tabuları sarstı... Hayata daha geniş bir perspektiften bakmayı ve dağın ardını görmeyi öğretti.

Çağdaş düşünceli öğretim elemanlarının ne denli örnek ve yararlı olduğunun en güzel bir örneği idi bizim için. Öğretici ve eğitici olan yalnız kendi dersini veren, etliye sütlüye karışmayan bir birey olmamalıydı. O, sözleri ve farklı düşünceleriyle bizlere örnek bir model ve insan oldu. Arkadaşlarımızla bir araya geldiğimizde, O'nu saygıyla, minnetle ve rahmetle her zaman anarız.

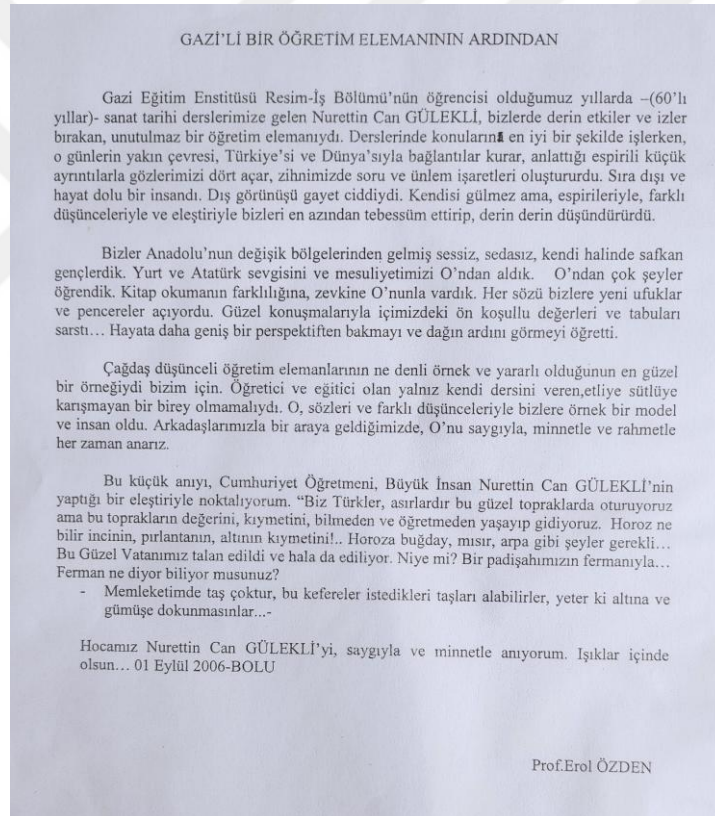
Bu küçük anıyı, Cumhuriyet Öğretmeni, Büyük İnsan Nurettin Can Gülekli'nin yaptığı bir eleştiriyle noktalıyorum: “Biz Türkler, asırlardır bu güzel topraklarda oturuyoruz ama bu toprakların değerini, kıymetini, bilmeden ve öğretmeden yaşayıp gidiyoruz. Horoz ne bilir incinin, pırlantanın, altının kıymetini!.. Horoza buğday, mısır, arpa gibi şeyler gerekli... Bu Güzel Vatanımız talan edildi ve hala da ediliyor. Niye mi? Bir padişahımızın fermanıyla... Ferman ne diyor biliyor musunuz?

Memleketimde taş çoktur, bu kefereler istedikleri taşları alabilirler, yeter ki altına ve gümüşe dokunmasınlar...”

Hocamız Nurettin Can Gülekli'yi, saygıyla ve minnetle anıyorum. Işıklar içinde olsun...

01 Eylül 2006-BOLU

Prof. Erol ÖZDEN

Fotoğraf 3.8. Erol Özden Arşivi, “Gazi’li Bir Öğretim Elemanının Ardından”
(Cankurtaran,2024)

Özden(1992)’in “**Eğitim ve Sanat**” başlıklı yazısı;

Eğitim, bireye toplumun bir etkisidir. Bu etkide toplumun deneyimleri, beklentileri ve kendi varlık süreci vardır. Eğitim bilinçli olarak bir sistem içinde yapılırsa amacı ulaşır. Aksi takdirde emek ve zaman harcayarak kendi bireylerini öğüten “Değirmenler” serisine

dönüşür. Eğitim ve öğretimi; aklın, zekânın eğitimi biçiminde düşünerek hep kuramsal bilgiler yükleyerek genç nesillerimizi “bilgi hamalı” olarak yetiştirmekteyiz. Başka bir tanımla “tüketim toplumu bireyleri” üretmekteyiz.

Her geçen zaman biriminde, Milli Eğitimimizin grafiksel çizgisi aşağıya doğru düşmektedir. Eğitimin toplumdaki işlevinin ciddiyeti, bir türlü devlet çapında gündeme gelmemekte ve bu işin önemini eğitimcilerden başka irdeleyen de olmamaktadır.

Her işin başı eğitimidir. İnsan sağlığını bile bilinçli bir eğitimle daha iyi korumaya çalıştığına göre, toplumda ilk çözümlenecek en önemli sorun eğitim olgusudur.

İyi eğitim, bireyler hangi görevde olurlarsa olsunlar yetki ve sorumluluklarını gerçek anlamıyla yapacaklarından; toplumun diğer sorunları-sorun olmaktan çıkacaktır.

Çağdaşlık çizgisine ancak ve ancak iyi bir eğitim sistemi ile varılır. Bu sistemi de devlet politikası olarak ortaya koymak gerekir. Bugün, milli eğitimimizin durumu, eğitimin asıl ögesi olan sevgili çilekeş öğretmenlerimizin durumlarından açıkça bellidir.

Eğitimimizin tehlike zilleri çalmaktadır. Yetkililerden bu zillerin susturulmasını beklemekteyiz. Eğitime 4/4 lük bir devlet yaklaşımı ve yatırımı yapılmadıkça içinde bulunduğumuz bu kısır döngü daha da geriye doğru kayacaktır.

İnsana yapılan yatırım, en büyük, en güzel, en faydalı yatırım değil midir?

Eğitimle sanat iç içe bir bütündür. Sanatsız eğitim, eğitimsiz de sanat olmaz.

Bugünkü eğitim sistemsizliğinde çocukların duygu âlemlerini estetik içerikli iç dünyalarını ciddiye almamaktayız. Düşünce ve zekâ düzeylerinin geliştirilmesi için duygu ve düşünsel yeteneklerinin geliştirilmesiyle eğitimin daha iyi bir çizgiye ve dengeye kavuşacağını göz ardı etmekteyim.

Bireyin yeteneklerini, yaratıcılık gücünü estetik bir çizgiye ulaştırmak ancak sanat eğitimi ile mümkündür. Okullarımızda sanat eğitimi bugünkü konumuyla en geri ve en son plandadır.

İnsanı insan, toplumu toplum yapan değerlerin en kutsallarından biri de sanat olgusudur. Toplumun çağdaşlık çizgileri, sanat sevgisi ve sanat düzeyi ile anlaşılır.

Sanat olayı sözcüklerle sınırlanamayacak kadar çok geniş boyutlu ve çok geniş anlamlıdır. Doğada sanat yoktur.(Aslında doğa bütünüyle- en küçük detayından en büyük oluşumlarına kadar gerçek bir tanrısal sanat

harikasıdır.) İnsan emeği ve düşüncesiyle meydana gelen sanat olayı insana özgü ve yapay bir olgudur. Doğadaki güzellik, sanattaki güzellik özüksenmeden anlaşılmaz ve görülmez. Sanat eğitimi alan bir göz, kulak ve bilinç daha keskin ve duyarlıdır.

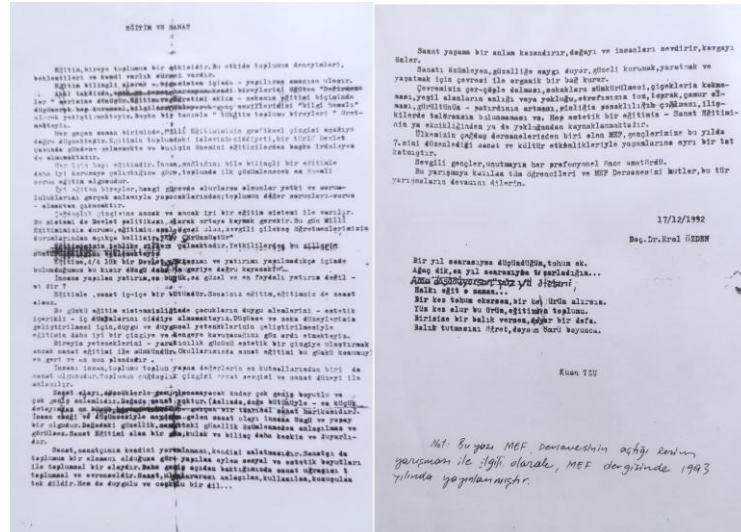
Sanat, sanatçının kendini yorumlaması, kendini anlatmasıdır. Sanatçı da toplumun bir elemanı olduğuna göre yapılan eylem sosyal ve estetik boyutları ile toplumsal bir olaydır. Daha geniş açıdan baktığımızda sanat uğraşısı toplumsal ve evrenselidir. Sanat uluslar arası anlaşılan, kullanılan, konuşulan tek dildir. Hem de duyulu ve coşkulu bir dil...

Sanat yaşama bir anlam kazandırır, doğayı ve insanları sevdiren, kavgayı önler. Sanatı özümleyen, güzelliğe saygı duyar, güzeli korumak, yaratmak ve yaşatmak için çevresi ile organik bir bağ kurar. Çevrenizin çer- çöp ile dolması, sokaklara sümürülmesi, çiçeklerin kokmaması, yeşil alanların azlığı veya yokluğu, etrafımızın toz, toprak, çamur olması, gürültünün- patırtının artması, pisliğin pasaklılığın çoğalması, ilişkilerde toleransın bulunmaması vs. hep estetik bir eğitimin- sanat eğitiminin ya eksikliğinden ya da yokluğundan kaynaklanmaktadır. Ülkemizin çağdaş dershanelerinden biri MEF gençlerimize bu yıl da yedincisini düzenlediği sanat ve kültür etkinlikleriyle yaşamlarına ayrı bir tat katmıştır.

Sevgili gençler, unutmayın her profesyonel önce amatördü. Bu yarışmaya katılan tüm öğrencileri ve MEF dershanesini kutlar, bu tür yarışmaların devamını dilerim.

12/ 09/ 1992

Doç. Dr. Erol Özden

Fotoğraf 3.9. Erol Özden'in Eğitim ve Sanat başlıklı daktilo yazısı, Erol Özden arşivi (Cankurtaran, 2024).

3.1.7 Erol Özden İçin Yazılanlar

“...Son yıllarda yağlıboya tekniği ile büyük boyutlarda yaptığı İstanbul peyzajları ile ilgi çeken Erol Özden'in kırsal kesimde yaşayan saf, temiz ve duyarlı Anadolu insanlarını geometrik formlar içinde kurgulayan tabloları O'nun özgün üslubunu oluşturmakta.”

Doç. Dr. Ayla Ersoy

Resim 3.4. Erol Özden, “İstanbul, Taşın Toprağın Altın”, 1989, TÜYB, 150 x 125 cm.

Ersoy'un (1998) *Günümüz Türk Resim Sanatı (1950'den 2000'e)* adlı eserinde, “**Toplumcu Gerçekçiler**” bölümünde, Resim 3.4'te yer alan *İstanbul, Taşın Toprağın Altın* adlı eser bağlamında Erol Özden şu şekilde ele alınmaktadır:

Toplumcu gerçekçi bir anlatımla çalışan, üretene konu olarak ele alan Erol Özden (1943) in resimlerinde grafiksel, geometrik ve simetrik bir düzen hâkimdir. İnce ve transparan renklerle Anadolu Bozkırını, köyünü köylüsünü işlemektedir. Belli akademik kurallara çok fazla bağlı kalmadan kendine özgü üslubu içinde kendi resmini üretmektedir. Kavram olarak ele aldığı Anadolu insanını tüm sıcaklığı, saflığı, temizliği içinde işlerken bekleyişi, umudu, uyanışı, hesaplaşması ile değerlendirmektedir. Katı simetrik duruşlar içinde ezik ve suskun sanki donmuş gibi durmakta olan

bu insanlar hiç konuşmadan her şeyi sadece iri gözleri ile anlatmaktadırlar. İleri doğru dikilmiş bakışları ile bu iri gözlü insanların çoğu kadınlar ve çocuklardır. Arka arkaya, yan yana, üst üste istiflenmiş.(Ersoy, 1998, s. 90)

Bu metin, Erol Özden'in sanat anlayışını ve resim dilini açıklamakla kalmayıp, aynı zamanda sanatçının akademik kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmadan kendi üslubunu yaratma biçimini de vurgulamaktadır. Özden'in eserlerinde, grafiksel, geometrik ve simetrik düzenin hâkimiyeti; Anadolu insanının duygusal ve toplumsal yapısının sıcaklık, saflık ve temizlik içinde ele alınması ve figürlerin suskun fakat derin anlamlar içeren bakışları, sanatın anlatım gücünü ortaya koymaktadır.

Prof. Dr. Selçuk Mülayim'in Türkiye'de Sanat dergisinin Mayıs-Ağustos 1995 tarihli 19. sayısında yayımlanan Çağdaş Türk Resminde Minyatür Katkıları başlıklı makalesinde, geleneksel Türk minyatür sanatının çağdaş Türk resmine etkileri ele alınmıştır. Mülayim, modern sanatçılar tarafından bu geleneğin nasıl yorumlandığını incelerken, Erol Özden'in "*İstanbul, Taşın Toprağın Altın*" adlı eserini örnek olarak göstermiştir. Söz konusu eser, makalenin 35. sayfasında görsel olarak yer almakta ve minyatür geleneğinin çağdaş bir yorumu olarak değerlendirilmektedir.

Mahmut Öztürk; *İstanbul, Taşın Toprağın Altın* isimli eserini örnek göstererek verdiği sanat eserleri analizi yöntemleri derslerinde; Toplumcu Gerçekçi Yapıt İnceleme, Ontolojik Yapıt İnceleme, İkonografik Yapıt İnceleme Kuramlarını anlatırken incelemeye değer yapıtlar olduğunu vurgulamıştır. Diğer disiplin alanlarından örneklerle yapıtların; diğer disiplinlerle ilişkileri sentezlenmiştir. Sinema ile ilişki kurarak "Gurbet Kuşları" filmi, müzikle ilişki kurarak Kayseri Sürmelilerinden "Yârim İstanbul'u Mesken mi Tuttun?" , Erzurum yöresi uzun havalarından "Göç göç oldu, göçler yola düzüldü" türküleri ile edebiyat alanında, romanlardan ve şiirlerden İstanbul'a göçle ilgili örnekler vererek incelemeler yapılmıştır.

Sanat eğitimi bağlamında kültürlerin, üretilen sanat eserleri ve yapıtlar aracılığıyla varlık kazandığı vurgulanmaktadır. Öztürk (2018), plastik sanatlarda, diğer bir ifadeyle sanat eğitiminde, maddi temelin ürün yani yapıt olduğunu belirtmektedir. Yapıtların anlamı ve değeri, zaman içinde bireyler, toplumlar ve dönemler arasında değişiklik göstermekte, bu değişim ise kültürel ve sanatsal

yeterlilik açısından çeşitlilik ve zenginlik sağlamaktadır. Bu bağlamda, sanat okuryazarlığı, yapıt yoluyla öğrenme ve sanat yoluyla eğitim kavramları, sanat eserleri aracılığıyla somut bir nitelik kazanmaktadır (Öztürk, 2018, s. 19).

Resim 3.5. Erol Özden, “Dağlar Bizimdir”, 1995, TÜYB, 90 x 90 cm.

Türk resim sanatında geleneksel keçe sanatının yansımalarını ele alan Sönmez ve Büyükkol (2024) makalesinde, Türk resim sanatçılarından biri olan Erol Özden' in eserlerine de yer verilmektedir. Özden' in *Dağlar Bizimdir* adlı eserinde, çoban figürünün giydiği kepenek gibi geleneksel keçe sanatına ait öğeler, eserindeki figürler ve detaylarla birlikte bilimsel belge niteliği taşıyan göstergeler olarak ele alınmaktadır. Çoban figürünün üzerinde görülen kepenek, geleneksel keçe sanatındaki örneklerin resme yansımaları olarak vurgulanmakta, bu giysi ve diğer elemanlar, Türk resim sanatında geleneksel öğelerin nasıl bir anlam taşıdığını ve kültürel bağlamda nasıl yer aldığını gösteren önemli göstergeler olarak incelenmektedir (Sönmez & Büyükkol, 2024).

Ersoy (2004) tarafından hazırlanan *500 Türk Sanatçısı: Plastik Sanatlar* adlı eserde, Erol Özden'in *Çoban* adlı eserine yer verilmiş ve sanatçı şu şekilde ele alınmıştır:

Erol Özden, resimlerinde grafiksel, geometrik ve simetrik düzenlemelerin öne çıktığı bir sanat yaklaşımını benimsemektedir. Sanatçının toplumsal gerçekçi bir anlatım sergilediği, köyden kente yayılan bir perspektifte, çalışkan, emekçi ve üretken unsurlara vurgu yaptığı görülmektedir. Türk toplumunun büyük bir bölümünü oluşturan Anadolu insanı -erkek, kadın ve çocuk- özellikle tuvallerinde yer bulurken, bu temsiller arasında bir çoban ailesinin sunuluşu dikkat çekicidir. Özden, ataerkil aile yapısını, sevecen ve koruyucu baba figürü ile masum ve melek yüzlü anne imgesi üzerinden yeniden yorumlamakta; figürlerin parlak ve iri gözleri aracılığıyla Anadolu insanının saflığı, temizliği ve içtenliği aktarılmaktadır. Ayrıca, az ve ince sürülen transparan renklerle belirginleştirilen kontur çizgileri, eserlere geometrik ve grafiksel bir düzen kazandırarak, umudu, sabrı ve hümanist değerleri öne çıkarmaktadır (Ersoy, 2004, s. 379).

Resim 3.6. Erol Özden, “Çoban”, 1989, TÜYB, 110 x 110 cm.

Kaya Özsezgin’in *Görsel Sanatçılar Ansiklopedisi*’nde Erol Özden’in yaşamındaki önemli noktalar özetlenmiş, aldığı ödüllerden ve mesleki başarısından bahsedilmiştir. Özden’in sanatıyla ilgili olarak Özsezgin (2010),

sanatçının eserlerinde “Kuşbakışı doğa görünümelerini, topografik elemanların ön plana çıkarıldığı grafik ağırlıklı bir işçilik düzeyinde yansıtan resimleri, İstanbul teması çevresinde yoğunlaşır” (s. 406) ifadesini kullanmaktadır.

Sinan Yıldırım şu ifadeleriyle Erol Özden’in, sanat anlayışını ve Anadolu insanını resimlerinde nasıl yansıttığını anlatmaktadır:

Erol Özden'in Resimlerinde Bekleyiş ve Hesaplaşma

Çalışandan, üretenden yana tavrıyla toplumcu-gerçekçi bir anlatımı var Erol Özden'in. Halk kesimleri toplumsal konumlarıyla giriyor resimlerine. İnsanlar köylü değil, köylüler insandır iletisi yüklü. Köyden kente uzanan süreciyle bir halkın anatomisidir. Özden'in yapıtları.

İnsanları ya da kesimleri kavramsal boyutta ele alıyor. Ataerkil aile, bekleyiş, hesaplaşma, uyanış, kozmopolit yapı gibi. Ataerkil aile ekonomik temelde biçimlenmiştir. Toprak babanıdır ve toprağı işleyen de odur. Baba hem tek söz sahibidir, hem de tek sorumludur. Özden' in yapıtları bu genelleme ile uyum içindedir. Ama salt bununla yetinmez. Bazen heykelleşiyor insanlar. Bekleyiştir. Neyi bekliyorlar? Gerçeklerini, belki de gurbettekini. Ümitli ve gergin, sabırlı ve dingin... Bazen de bilinçsiz.

Bazen hareket ve öfke kesilir insanlar. Köylüsü işçisi. İşi bırakmış, dikmiş bakışlarını karşısındakine, hesap soruyor. Kimden? Sömürenden, kandırandan, bu halk adam olmaz diyenden... Uyanıştır bu. Kışta kıyamette yürüyorlar bir yere. Bakışları ışıktan...

İç hesaplaşmadır bu. Bırakıp tarlada işi ellerindeki bellere dayanarak koro halinde:" Çalışıyoruz da ne oluyor" der gibi. Özden'in resimlerinde simetrik ve geometrik düzenlemeler grafiğin olanaklarıyla bütünleşince uyumlu bir netlik sağlanıyor (Yıldırım, 2023, s. 113).

Ahmet Köksal’ın “**Erol'un Sanatı**” başlıklı Milliyet Sanat dergisinde yer alan metni:

Toplumsal ve insancıl içerikli gözlemlerini geometrik ve simetriye yaklaşan figür düzenlemeleri içinde grafik nitelikli, simgeci denilebilecek bir anlatımla yansıtan Özden yeni resimlerinde büyük umutlarla kente göçen Anadolu insanların serüvenini konu edinmiş. Yıllardır bir (Mavi düş) diye belledikleri İstanbul'un panoramik, çekici bir görünümü yanı sıra "Taşı toprağı altın" diye buraya göçen Anadolu insanların dayanışma ve sevgi içinde bütünleşen umutlarını yitirmeyen bekleyişleri, sessiz bir çılgılığı andıran büyüyen gözlerinde ve bekleyişlerinde heykelleşen gövdelerine simgelenmiş. Erol Özden' in tabloları kuşkusuz bir yoksulluk yazınının resimlenmesi ya da slogan resminin ürünü değil. Ana ve çocuk

portreleri, Anadolu kadınları, taşlı tarla, bekleyiş, İstanbul taşın toprağın altın gibi çok figürlü düzenlemelerinde içinde yumaklanan yoğun insan sevgisi, dayanışma ve sevgi içinde bütünleşen insanlarımızın yaşam direnci çok titiz bir sanat emeği içeren vurucu bir anlatımla duyuruluyor. Kimi resimlerinde geometrik ve kalıplaşmaya eğilimli grafiksel eğilime karşı: Umut Ağacı, Kara Kış, Kadın ana ve çocuk portrelerinde daha anlamlı doğal ve sevecen bir niteliğe ulaşıyor (Candaş, Ersoy, V. Yıldırım, Aydınkal, S. Yıldırım & Köksal, 2023, s. 165).

Sanat Çevresi Dergisinde, Vural Yıldırım'ın; **Erol Özden'in "Ağız Var Dili Yok" Anadolu İnsanları** yazısı;

Anadolu sıcaktır ısınmasını bilene, insanıyla taşıyla, toprağı ile. Yakabilirsen ateşi, bağrından kopmaz bir parça olursun giderek. Sımsıcak bakar Anadolu'nun gözleri. Tanımayana ise buz gibidir. Beğenmeyene, görev yapmayana, uzak ve soğuk bakar o gözler.

Erol Özden hümanist, kalender bir yaradılışla çevresinde sevilen sayılan bir kişiliktir. Böyle bir kimliğe sahip olunca artık Anadolu insanının içinden biri olur. Tarlada dağda, evinde iyi tanır onları. Resimlerinin konusu yapar birer birer bu bozkır insanını, Anadolu insanını.

Çoğu resimlerinde ataerkil bir aile düzenini, aile içinde astığı astık, kestiği kestik diktatoryasına sahip olan babanın yerini ne güzel vurgulamış grafiksel bir anlatımla. Ne güzel düzenlemiş bazen simetrik bir motif gibi yan yana, bazen statik bir heykel görünümünde üst üste inşa ederek anıtlılaşmış, yaşantıların masum, melek yüzlü sevecen kadın ve çocukların.

Sözle, özgürce, kocasına ağasına, paşasına arzularını düşüncelerini anlatamayan o kadınların ve çocukların gözleri, yuvasından irileşen ve giderek bas bas bağırان bir dil oluveriyor. Bu gözler Anadolu kadınının en açık simgesi haline geliyor.

Erol Özden de şu sözleriyle bizim görüşlerimizi güçlendirmiyor mu? “İçimde yumaklanan insanımıza olan sevgimi resimlemeye başladım. Bunu yaparken sevginin özüne ve insanımızın asıl kaynağına yalın ve doğal bir gözlemle yaklaşarak özgün bir çizgiye ulaşmaya çalıştım.”

Erol Özden resimlerini grafiksel, geometrik ve simetrik anlayışla düzenlerken, daha az ve ince sürülmüş transparan renklerle Anadolu insanının sıcaklığına ulaşmaktadır. Grafiksel yaklaşım ve kontur ağırlığı ile yaptığı resimlerde belki de bunu açıkladı.

Resimlerini yaparken genelde bazı akademik kuralların dışında kalmaya özen gösterdiğini, bu kuralları untabildiği oranda içinden geldiği gibi yapmaya çalıştığını belirtir (Yıldırım, 1987).

Kardeşi'nin **“Benim Atatürk'üm”** başlıklı yazısı;

Ölümünden bir ay önce ofisime gelmişti. Beni masa başında, duman altı olmuş vaziyette yakaladı. Çok utanmış, büyük bir mahcubiyet içine düşmüştüm. Çünkü sigara içenlere çok kızardı. Fakat o kadar yufka yürekliydi ki üzölmeme dayanamayıp: "Bilirsin bir zamanlar ben de sigara içerdim üstelik faköltede sınıfın içinde. Hem de üst öste sigara yakardım. Öğrencilerim; "Hocam, sizi çok seviyoruz bari sınıfta içmeyin" dediklerinde; “Madem hocanızı çok seviyorsunuz o halde hocasını seven dumanına katlanır, derdim” diye beni teselli etmeye çalışmıştı.

Müthiş bir zekâ ve deha derecesinde bir adamdı. Hem insan, hem ressam, hem akademisyen hem de büyük bir öğretmendi. On sekiz yaşında öğretmen olup Ordu ilinde öğretmenliğe başlamıştı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü mezuniyetinden sonra yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yapmıştı. 1978 yılında ise Akademisyen olarak İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nde göreve başlamıştı. Hayatının büyük bir bölümünde olmaktan gurur duyuyorum. Hani abartıyorsun demeseniz dünyada insanlar, Erol Hoca'yı tanıyanlar ve tanımayanlar diye ikiye ayrılır diyeceğim. Evimize her geldiğinde, çıkarken kapının üstüne eliyle çentik atar gibi işaret koyar; "Çalarsan kapımı çalarım kapını, çalmazsan kapımı çalmam kapını, daha çok oturmak isterdim ama (Nurhan Yengemi göstererek) "Yengeniz bir kere işaret verdi, emir demiri keser" derdi.

Ne zaman karşılaştık ya da telefonda “selamün aleyküm” desem o da bana "Benden de sana zarar gelmez" derdi. Arap diline ve költürüne şiddetle karşı olmasına rağmen bir gün sohbet sırasında "Küllüküm raun ve küllüküm mesulün" (Hepiniz çobansınız, hepiniz birbirinizden mesulsünüz.) hadisi şerifini söylediğimde çok hoşuna gitmiş, ezberleyerek faköltede meslektaşlarına Arapça söylemişti.

Osmanlıcayı öğrenmeye merak salıp, Karaca Ahmet Mezarlığındaki kitabeleri Türkçe' ye çevirdiğimi duyduğunda, Eyüp Mezarlığı'ndaki idari binanın hemen yanında Süleyman Demir' in kitabesini git oku ne demiş, ne yazıyor dediğimde ısrarlarıma dayanamayıp: “Ben de bir zamanlar Süleyman'dım, rüzgara ateşe hükümrandım. Sanma ki Sultan Süleyman'dım. Karaköy Tersanesi'nde körükçü Süleyman'dım” dizelerini söylemişti.

Bir gün resim atölyesinde, cahil cesaretimle "Neden bir kitap yazmıyorsun" diye sormuştum. Bana gülmüş: “ Bir ressamın her tablosu okumasını bilene kelimeleri olmayan bir romandır” demişti. Hala bu resmi tamamlamamı dedüğimde ise "Sen bizi duvarcı ustası mı sanıyorsun" diye kızıp, sanattan anlamayan ve hoşlanmayanları düşünmekten sıkılanlar olarak nitelemişti.

Tuvallerinin konusu sadece Anadolu insanıydı. Özellikle ağzı küçük gözleri kocaman kadınlar. Neden bütün resimlerde aynı kadınlar var diye sorduğumda; "Çünkü Anadolu kadınlarının hepsi birbirine benzer. Ağızları vardır, dilleri yoktur. Doğdukları günden beri gözleriyle konuşurlar" demişti.

Son on yılda İstanbul konulu resimlere ağırlık vermiş, bu nedenle İstanbul'u karış karış gezmişti. Yaptığı tablolar büyük paralara satılmasına rağmen üzüldü. Son sergisinde “ *İstanbul-İstanbul* ” adlı tablosuna eski parayla iki yüz elli milyon lira fiyat koymuş, serginin en pahalı tablosu olmuştu. Büyük bir dehşetle "satılmasın" diye mi bu yüksek fiyatı koydun? Bu para ile İstanbul satın alınır dediğimde: "Ben de zaten İstanbul'u satıyorum, o zaman az bile." demişti.

Zor bir günümde onu ararken birden karşımda görünce, nasıl oldu bilmiyorum, birden:“Seni Allah mı gönderdi?” diye sormuş, gözlerinde taşıdığı muzip ifadeyle: "Yok kendim geldim." cevabını almıştım. En yakınından bile uzak duranların tersine, bütün insanlara karşı cana yakın davranır, tanıdık gibi konuşurdu. Olgunluğun seven gözlerle bakmak olduğunu ondan öğrenmiştim. Ne zaman canımı yakan bir şey olsa, incir çekirdeğini doldurmayan konulardan büyük acı çıkarmak ancak ahmakların işi derdi.

Her adımda insanların hassasiyetlerini düşünecek kadar kibar davranır yüreğinde yaşattığı merhameti gözlerinde taşırdı. Tek kızdığı şey kendini Allah yerine koyup anlamsız korkularla hayatı cehenneme çeviren dindar görünümlü insanlardı. “Çünkü korku, insanı esir alacak kadar tehlikeli ve yeteneklerin en büyük zehridir.” derdi.

Yapılan her iyiliğin altında ezilmemek için hiç kimseden en küçük bir şey istemez ve kabul etmez fakat ayakkabısını çalana bile ceza verilmesine karşı çıkar, pantolonunu verecek kadar merhamet ve şefkat gösterirdi. Dünyanın bir ucunda olsa bile hasta ziyaretini yapar, ama kendi hasta olduğunda herkesten gizlerdi. Dindarlık tanımına hayrandım. "Dindar dediğin hayranlık uyandırılmalı ve her gittiği yere mutluluk götürmeli" derdi. Evet dediğin gibi "sanat, insanı insanlaştıran en büyük icat" fakat sen de sanatın bir ayağı karada, diğer ayağı okyanuslarda olan mucizesi ve dehasısın.

Sana ışıklar içinde yat diyemiyorum. Çünkü sen hiç sönmeyen bir ışıksın, karanlıkta olanlar hep bizlerdik.” (A1, kişisel iletişim, 13 Ağustos 2024).

Fotoğraf 3.10. Bolu Gündem Gazetesi 18 Mayıs 2002 tarihli haber kesiti, Erol Özden kişisel arşivi (Cankurtaran, 2024)

“Usta Ellerden Çıkan Resimler” başlıklı köşe yazısında Vardar (2002), İzzet Baysal’a Şükran Günleri’nde insanların eğlence ağırlıklı katılımı ile gösterilen sıcak ve coşkulu ilgiyi gözlemlediğini ifade etmiştir. Festivallerin, kültür, sanat ve tanıtım amaçları doğrultusunda anlam kazandığını belirten Vardar, bir yörenin tanıtımında, bölge dışındaki insanların ilgisini çekmenin önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu tanıtım, güçlü bir sanayi kolu, seyredilmeye değer bir folklor, tarihi ve kültürel yapıtlar, ya da yeni araştırmalarla bilim dünyasına ışık tutan sanatsal yapıtlarla yapılabilecektir. Ayrıca, Vardar, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü öğretim elemanlarının (Recep Adakçılar, Ergüven Altun, Hatice Bengisi, Canan Öcal Demir, Muzaffer Ercan, Sevdije Kadioğlu, Nancy Makasen, Erol Özden, Mahmut Öztürk, Salih Rüştü Taşçı, Salih Tekkol, Alparslan Uçar, Şevket Vardar) açtıkları resim sergisinin harika olduğunu dile getirmiştir. Sergiyi gezdiğinde Eğitim Fakültesi Dekanı Sn. Ali Güler’in “Nasıl buldunuz?” sorusuna verdiği cevabın “Çizmeden yukarı çıkmak haddimiz değil. Ancak hayranlıkla izliyorum.” şeklinde olduğunu belirtmiştir. Vardar, Özden’in çizdiği tablolarındaki figürlerin çoğunun mesaj

içerdiğini, gözlerin büyük, ağızların küçük ve boyunların bükük olduğunu ifade ederek, Anadolu insanını temsil ettiğini; bu insanın saf, temiz, itaatkâr, çok şey gördüğünü ama az konuştuğunu vurgulamıştır.

Fotoğraf 3.11. *Resimde Anlatılan İzzet Baysal* başlıklı haber, Detay Gazetesi, 13 Mayıs 2004. Erol Özden kişisel arşivi.

“**Resimde Anlatılan İzzet Baysal**” haberinde Erol Özden’in *Elveda (İzzet Baysal)* resmi için yazılanlar şu şekilde ifade edilmiştir;

Bolu Görsel Sanatlar Derneği tarafından düzenlenen karma resim sergisi, sanatseverler tarafından büyük ilgi görmüştür. İzzet Baysal Şükran Günleri kapsamında gerçekleştirilen ve Bolu Ticaret ve Sanayi Odası Sergi Salonu'nda açılan sergide toplamda 65 eser sergilenmiştir. Sergide yağlı boya, sulu boya, baskı resim ve ebru gibi çeşitli tekniklerle yapılan eserler yer almaktadır. Ayrıca grafik, fotoğraf, heykel ve seramik gibi farklı sanat dallarından çalışmalar da sanatseverlerin beğenisine sunulmuştur. Sergide en dikkat çekici eserlerden biri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Erol Özden tarafından yapılan "Sizi Seviyorum" adlı çalışmadır. Özden' in, ticaret ve küçük kareler ile film şeridi motiflerini kullanarak geniş bir alan üzerine çizdiği İzzet Baysal portresi, izleyiciler tarafından büyük beğeni toplamıştır. Bolu Görsel Sanatlar Derneği Başkanı Saadet Söyleyici Yasa, bu çeşitliliğe sahip bir karma sergi

düzenlemekten gurur duyduklarını ifade etmiş ve derneğin amacını Bolu ve Bolu çevresindeki plastik sanatlarla ilgilenen sanatçıları bir araya getirmek, bu sanatçılar arasında bağları güçlendirmek ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi ile Bolu Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin sanat çalışmalarını desteklemek olarak tanımlamıştır (Vardar, 2004).

Resim 3.7. Erol Özden, “Elveda (İzzet Baysal)” , 2000, suluboya & karakalem, 100 x 70 cm.

Gezgin (2023), Ramiz Aydın’ın ölümünün ardından kaleme aldığı “**Ressam-Prof. Ramiz Aydın’ın Ardından...**” başlıklı yazısında, Aydın’ın eğitim hayatına dair verdiği bilgilerde, 1985 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Endüstri Tasarımı Bölümü’nün ikinci sınıfından ayrılarak Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi’ne geçtiğini ve 1992 yılında, yedi yıllık eğitimin ardından mezun olduğunu belirtmektedir. Resim Ana Sanat Dalı’nda atölye hocaları olan Ramiz Aydın’ı sabırlı, titiz ve uzun soluklu çalışmalarıyla bilge bir sanatçı olarak tanımlayarak, diğer önemli hocalardan biri olarak Erol Özden’in de adını anmaktadır. Gezgin’e (2023) göre, Nüzhet Kutluğ ve Erol Özden gibi diğer önemli hocalar, eğitimde sabır, düzen, disiplin ve sanatsal işçiliği ön planda

tutarak hem sanatçı hem de eğitimci kimlikleriyle öne çıkmıştır. Sabır, işçilik, düzen, akıl ve disiplin, hem eğitimciliklerinin hem de sanatlarının olmazsa olmazı olmuştur. Bu bağlamda, Erol Özden'in sanat eğitimi alanındaki katkıları ve öğrencilere sanatsal ifade konusunda sağladığı yönlendirme, akademik sanat eğitimi açısından dikkate değerdir.

3.1.8 Erol Özden'in Kişisel Sergileri

1987 Taksim Sanat Galerisi, 27 Şubat–13 Mart, İstanbul.

1990 Bilim Sanat Galerisi, 28 Şubat–28 Mart.

1991 Erenköy İş Sanat Galerisi, 31 Ekim-16 Kasım, İstanbul.

1992 Caddebostan Kültür ve Sanat Merkezi, 7-31 Ocak, İstanbul.

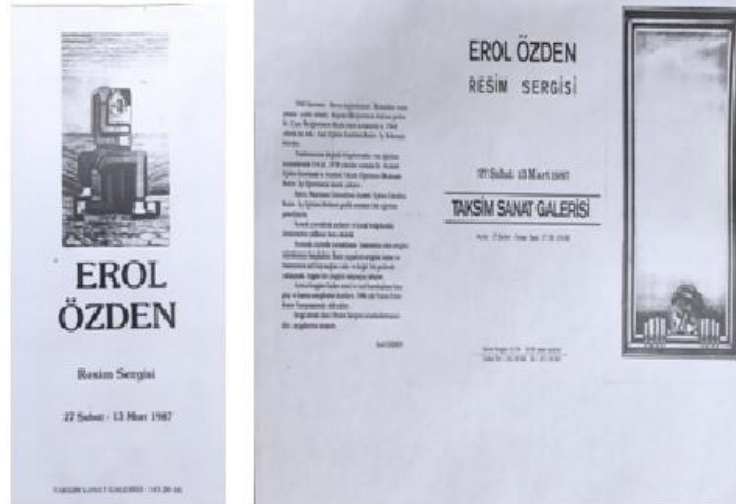
1992 Bandırma Kültür Merkezi Galerisi, 17-31 Mart, Balıkesir.

2006 40. Yıl Retrospektif Resim Sergisi, Bolu İzzet Baysal Kültür Merkezi Sanat Galerisi, 15-31 Ekim, Bolu.

2008 Ankara Doku Sanat Galerileri (A-B Salonları), 12 Şubat-03 Mart, Ankara.

2008 İstanbul Doku Sanat Galerileri (A-B Salonları) ,17 Nisan-07 Mayıs, İstanbul.

2009 Balıkesir Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Galerisi, 6-22 Mayıs, Balıkesir (<http://www.erolozden.com/index.html>).

Fotoğraf 3.12. Erol Özden'in ilk kişisel sergisinin broşürleri (1987). Erol Özden kişisel arşivi.

Milliyet Sanat Dergisi'nin 15 Mart 1987 tarihli sayısında yayımlanan Resim ve Edebiyat İlişkileri başlıklı yazıda belirtildiği üzere, Atatürk Eğitim

Fakültesi Öğretim Görevlisi Erol Özden, ilk kişisel sergisini Taksim Galerisi'nde düzenlemiştir. Anadolu'nun çeşitli illerinde uzun yıllar resim öğretmenliği yapan Özden' in yağlıboya çalışmalarında, çocukluk anıları ve kırsal bölge gözlemlerinden beslenen bir insan sevgisi ile geometrik bir stilizasyona dayanan anlatımcı bir üslup göze çarpmaktadır. Özden'in resimleri, Anadolu insanının yalnızlık ve çaresizliğini, yaşam mücadelesini sıcak renkler, durağan ve simetrik figür istifleriyle ele alarak doğal kesimler içinde kurgulamaktadır. Bu anlatım tarzı, Mustafa Aslıer'in gravürleri ile Hüseyin Gezer' in "Efenin Aşkı" ve "Çocuk ve Ana" gibi heykellerinde görülen geometrik üsluplaştırma anlayışına yakın bir estetik kaygı taşımaktadır. Bununla birlikte, sanatçının birkaç kadın portresi ve portre grubunda ise daha doğal ve anlatımcı bir yaklaşım sergileyerek, ılımlı bir deformasyon tekniği uyguladığı vurgulanmaktadır (Milliyet Sanat, 1987).

Yıldırım (1983, Mart), Erol Özden'in sanatsal yaklaşımını ve ilk kişisel sergisini ele aldığı yazısında, sanatçının eğitim süreci ve mesleki yolculuğuna vurgu yapmaktadır. Anadolu'nun farklı bölgelerinde görev yaparak, bu coğrafyanın insanını, kültürel dokusunu ve sosyolojik gerçekliğini sanatına yansıtmıştır. Özden' in sanatsal üretiminde, özellikle Anadolu insanının toplumsal ve bireysel yaşamını yansıtan figürlerin belirgin bir şekilde ön planda olduğu vurgulanmaktadır (Yıldırım, 1983). Ataerkil aile yapısının baskın olduğu kırsal yaşantıda, babanın otoriter konumunu ve kadınların sessiz direnişini grafiksel ve simetrik bir anlatımla ele alan sanatçı, figürleri bazen simetrik bir motif gibi yan yana yerleştirerek, bazen de üst üste inşa ederek heykelsi bir görünüme ulaştırmaktadır. Anadolu kadını ve çocuğunun sessiz ılgılığını yansıtan geniş ve anlam yüklü gözler, resimlerinde güçlü bir ifade aracı olarak ön plana çıkmaktadır. Özden, bu konudaki sanat anlayışını şu sözleriyle dile getirmektedir: *"İçimde yumaklanan insanımıza olan sevgimi resimlemeye başladım. Bunu yaparken sevginin özüne ve insanımızın asıl kaynağına yalın ve doğal bir gözlemle yaklaşarak özgün bir çizgiye ulaşmaya çalıştım"* (akt. Yıldırım, 1983, Mart).

Yıldırım (1983, Mart), Özden'in resimlerinde, grafiksel ve geometrik bir düzenlemeyle birlikte, daha az ve ince sürülmüş transparan renklerin tercih edildiğini ve bunun Anadolu insanının sıcaklığına ulaşmada bilinçli bir tercih olduğunu belirtmektedir. Sanatçının, akademik kuralların dışına çıkmayı bilinçli olarak seçtiği ve resimlerini içsel bir yönelimle oluşturduğu vurgulanmaktadır. Bu

naif yaklaşım, sanatçının figürlerinde ve kompozisyon anlayışında belirgin şekilde hissedilmektedir. Özden'in sanatsal başarısını kanıtlayan önemli dönüm noktalarından biri, 1986 yılında kazandığı Yunus Emre Resim Yarışması ödülüdür.

Özden'in sanatı, Anadolu insanını ve kültürünü yalın ama derin bir estetik kaygıyla ele alan özgün bir yaklaşıma sahiptir. Yıldırım'ın (1983, Mart) değerlendirmesine göre, sanatçı, akademik normlardan bağımsız hareket ederek, resimlerinde özgün bir ifade biçimi oluşturmayı başarmıştır.

Erol Özden **“Resim Sergim Üzerine”** başlıklı yazısında kendini şu şekilde ifade etmiştir;

Toplumcu-figüratif bir stilde resim yapmaktayım. ‘Her şey insan içindir.’ özdeyişinden hareketle insanımızın özüne, kaynağına inerek, içi yanık - dışı yanık Anadolu insanımızın sevgi ile bütünleşmesini ve umutlarını sonsuza dek uzanan bir beklenti içinde resimledim. Kısaca insanımızın bir kesitini resimledim.

İnsanımız ki verilenle yetinen, hakkına, hukukuna tam sahip çıkamayan ve sonuçta her şeyi Tanrısına havale eden bir tevekkül içindedir.

Bu insanlar ne mi bekler? Bu insanlar gurbetten koca, okuluna hoca bekler, askerden oğul bekler, iş bekler, aş bekler, ılık bekler, yol bekler, hükümet bekler, devlet bekler. Bekler oğlu bekler...

Bu sabırla bekleyiş sonuçta onu heykelleştirir, anıtlştırır. Ömür bitse de bitmeyen, tükenmeyen bekleyiştir, sabırdır, umuttur. Bu umutlar kâh çaput olur adak dallarına asılır, kâh havada savrulur, gider.

Bu insanımızın ağzı var, dili yoktur. Onun tüm beklentileri gözlerinden okunur.

Gözler umutların, beklentilerin aynasıdır... Gözler dil olmuştur, ılık ılık boncuk-boncuk. Kısacası benim insanlarım gözleriyle konuşur. Bütün figürlerim resme bakanla direkt kontak durumundadır. Sessiz bir ılıklık içinde olan bu insanlarım, bu figürlerim izleyici ile sessiz bir kesişme ve hesaplaşma içindedirler.

İnsanlarımız sevecen ve sıcakkanlıdır.

Resimlerimdeki renkler ve armoniler bunun yansımasıdır. Resimlerimde bilinen resim değerlerinin dışında kalmaya, daha özgür ve özgün olmaya özen gösterdim. Kısaca içimde yumaklanan insanımıza olan sevgimi resimledim. Ben insanımızı seviyorum. Bu insanlar bizim...(Özden, 1990).

Topluncu -figüratif' bir stilde resim yapmak-
tayım. Herşey insan içindir. „ Özdeyişlerinde hare-
ketle insanımızın özüne, kaynağına inerek, içi ya-
nık - dışı yanık Anadolu insanımızın sevgi ile bü-
tünleşmesini ve umutlarını sonsuza dek uzanan
bir beklenti içinde resimledim. Kısaca insanımızın
bir kesitini resimledim.

İnsanımız ki verilenle yetinen, hakkına, hu-
kukuna tam sahip çıkamayan ve sonuçta herşeyi
Tanrısına havale eden bir terekkül içindedir.

Bu insanlar ne mi bekler? Bu insanlar gurbet-
ten koca, okuluna hoca bekler, askerden oğul bek-
ler, iş bekler, aş bekler, ışık bekler, yol bekler, hü-
kümet bekler, devlet bekler. Bekler oğlu bekler...

Bu sabırla bekleyiş sonuçta onu heykelleştirir,
anıtlaştırır. Omür bitse de bitmeyen, tükenmeyen
bekleyiştir, sabırdır, umuttur. Bu umutlar kâh
çaput olur adak dallarına asılır, kâh havada
savrulur, gider.

Bu insanımızın ağzı var, dili yoktur. Onun
tüm beklentileri gözlerinden okunur.

Gözler umutların, beklentilerin aynasıdır...

Gözler dil olmuştur, ısl-ısl boncuk -boncuk.

Kısacası benim insanların gözleriyle konuşur.
Bütün figürlerim resme bakarıla direkt kontak
durumundadır. Sessiz bir cıglık içinde olan bu
insanların, bu figürlerim izleyici ile sessiz bir
kesişme ve hesaplaşma içindedirler.

Fotoğraf 3.13. Erol Özden, “Resim Sergim Üzerine”, Erol Özden kişisel arşivi.

İnsanımız sevecen ve sıcak kanlıdır.
Resimlerindeki renkler ve armoniler bunun
yansımasıdır.

Resimlerinde bilinen resim değerlerimin
dışında kalmaya, daha özgür ve özgün
olmaya özen gösterdim.

Kısaca içinde yumaktanan insanımıza
olan sevgimi resimledim.

Ben insanımızı seviyorum.

Bu insanlar bizim ...

Erol Özden

Erol Özden '90 -151.

Fotoğraf 3.14. Erol Özden, “Resim Sergim Üzerine” (Devamı), Erol Özden
kişisel arşivi.

3.1.9 Katıldığı Bazı Karma ve Grup Sergileri

1979 İstanbul Eğitim Enstitüsü Öğretim Elemanları Sergisi, Taksim Sanat Galerisi, İstanbul.

1981 Atatürk Sanat Galerisi Öğretim Elemanları Resim Sergisi, Şubat–9 Aralık, İstanbul.

1982 DYO Atatürk’ün 100. Yılı Sergisi, 10 Kasım, Oda Kule, İstanbul.

1983 Milli Eğitim Bakanlığı Ankara Görsel Sanatlar Sergisi. 24 Kasım–9 Aralık, Ankara.

1984 Yunus Emre 1. Resim Sergisi, DGS Galerisi, 6–9 Mayıs, Eskişehir.

1984 Günümüz Sanatçıları İstanbul Sergisi, İstanbul Resim Heykel Sergisi, 5–23 Haziran, İstanbul.

1984 Öğretim Elemanları Sergisi, Taksim Sanat Galerisi, 16 Kasım–1 Aralık, İstanbul.

1984 Öğretim Elemanları Sergisi, Destek Sanat Galerisi, İstanbul.

1984 Yunus Emre 2. Resim Sergisi, DGS Galerisi, 6–9 Mayıs, Eskişehir.

1985 Öğretim Elemanları Sergisi, Atatürk Sanat Galerisi, 24 Kasım–10 Aralık, İstanbul.

1984 Öğretim Elemanları Sergisi, Boyut Sanat Galerisi, Kadıköy, İstanbul.

1986 Yunus Emre 3. Resim Sergisi-DGS Galerisi, 6–9 Mayıs, Eskişehir

1984 Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanları Sergisi, Tekirdağ Festivali, Tekirdağ.

1987 Yunus Emre 4. Resim Sergisi, DGS Galerisi, 7–31 Mayıs, Eskişehir.

1987 48. Devlet Resim ve Heykel Sergisi, 2–30 Kasım, Ankara.

1987 DYO Resim Sergisi, İstanbul Atatürk Kültür Merkezi, 24 Kasım–2 Aralık, İstanbul.

1988 Orman Genel Müdürlüğü “Orman” Konulu Resim Yarışması Sergisi, Ankara Zafer Çarşısı Sanat Galerisi, 21 Mart–31 Mart, Ankara.

1988 Orman Genel Müdürlüğü Sergisi, Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi, 23–30 Nisan, Lefkoşa, KKTC.

1988 TBMM “Ulusal Egemenlik” Konulu Resim Yarışması Sergisi, 23–30 Nisan, Ankara.

1988 “Güzel İstanbul” Konulu Resim Sergisi, Gülhane Sanat Etkinlikleri, 10 Haziran–3 Temmuz, İstanbul.

1988 Tekel Yarışması 2. Resim Sergisi, Tekel Sanat Galerisi, 20 Eylül–20 Ekim, İstanbul.

1988 DYO 22. Resim Sergisi, 6–15 Aralık, İstanbul.

1989 Tekel 3. Resim Yarışması Sergisi, Tekel Sanat Galerisi, 7 Eylül–7 Ekim, İstanbul.

1989 Yunus Emre 6. Yarışmalı Resim Sergisi, İstanbul DGS Galerisi, 1–15 Kasım, İstanbul.

1989 “Güzel İstanbul” Konulu Resim Yarışması Sergisi, Gülhane Sanat Etkinlikleri, Haziran, İstanbul.

1989 Sakarya Sanat Evi Grup Sergisi, Sakarya.

1989 Öğretim Elemanları Sergisi, Pamukbank Gayrettepe Sanat Galerisi, 10 Ekim–24 Ekim, İstanbul.

1990 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanları Resim Sergisi, 5–30 Mart, Avusturya Wien.

1990 Kadıköy Kültür Sanat Merkezi Öğretim Elemanları Sergisi, 10 Mayıs–10 Haziran, İstanbul.

1990 Uluslararası 29. Bursa Festivali Çağdaş Türk Resim Sergisi, 10–30 Haziran, Bursa.

1990 Türkiye Jokey Kulübü 2. Resim Sergisi, 25 Haziran, İstanbul.

1990 51. Devlet Resim Heykel Sergisi. 2 Kasım–30 Kasım, Ankara.

1990 Kadıköy Sağlık ve Eğitim Vakfı Yararına Karma Resim Sergisi, Pago Sanat Galerisi, 15 Aralık–4 Ocak, İstanbul.

1991 Uran Kültür ve Sanat Merkezi Karma Resim Sergisi, 1–27 Şubat, İstanbul.

1991 Dünya Kadınlar Günü Karma Resim Sergisi, Lions Yönetim Çevresi, Basın Müzesi, 5–20 Mart, İstanbul.

1991 Yunus Emre 8. Resim Yarışması ve Sergisi, 6–17 Mayıs, Eskişehir.

1991 Ankara GESAM Kültür Merkezi Özel Koleksiyon Sergisi, 4–22 Haziran, Ankara.

1991 İlisulu Bilgi Bankası Resim Sergisi ve Müzayedesi, Mart, Ankara.

1991 Gorbon Sanat Galerisi Yaz Sergisi, Temmuz–Ağustos, İstanbul.

1991 İtalyan Kültür Merkezi Resim Sergisi, Bilim Sanat Galerisi, Kadıköy, İstanbul.

1991 52. Devlet Resim ve Heykel Sergisi, 30 Ekim–30 Kasım, Ankara.

1991 Atatürk Sanat Galerisi Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim- İş Eğitimi Bölümü Öğretim Üyeleri Sergisi, 25 Kasım–6 Aralık, İstanbul.

1991 Kişisel Resim Sergisi, Kadıköy Kültür ve Sanat Merkezi, 7–31 Ocak, İstanbul.

1991 Opera Sanat Galerisi Grup Sergisi, 11–30 Ocak, İstanbul.

1992 Başak Sanat Galerisi, 25 Ocak–8 Şubat.

1992 1. Peron Sanat Evi Grup Sergisi, 17–31 Mart, Kadıköy, İstanbul.

1992 Yunus Emre 9. Resim Sergisi, 15–31 Mayıs, İstanbul.

1992 Uluslararası Kartal Kültür ve Sanat Festivali Karma Resim Sergisi, 15–30 Temmuz, İstanbul.

1992 2. İstanbul Sanat Fuarı, Bilim Sanat Galerisi, 18–27 Eylül, İstanbul.

1992 Atatürk Sanat Galerisi Öğretim Elemanları Sergisi, 24–30 Kasım, İstanbul.

1992 “Türk Resminden Bir Kesit” Sergisi, Kadıköy Kültür ve Sanat Merkezi, 5–15 Aralık, İstanbul.

1993 “Türk Resminden Bir Kesit” Sergisi, Sandoz Sanat Galerisi, 14–20 Haziran, İstanbul.

1993 Beykoz Çatı Karma Resim Sergisi, 11–30 Temmuz, İstanbul.

1993 Kadın Hakları Derneği Sergisi, Beyoğlu Sanat Galerisi, 6–22 Eylül, İstanbul.

1993 “Türk Resminden Bir Kesit” Sergisi, Tarişbank Lokali, 15 Eylül–2 Ekim, İstanbul.

1993 3. İstanbul Sanat Fuarı, Bilim Sanat Galerisi, 15–19 Eylül, İstanbul.

1993 “Cumhuriyetimiz 70 Yaşında” Sergisi, Bilim Sanat Galerisi, 26 Ekim–11 Kasım, İstanbul.

1993 Atatürk Sanat Galerisi Öğretim Elemanları Sergisi, 24 Kasım–Aralık, İstanbul.

1994 Maltepe Ressamları Sergisi, Maltepe F. Kahveci Sanat Galerisi, 9 Şubat–9 Mart, İstanbul.

1994 Öğretim Üyeleri Sergisi, Moldova Kişinev National Galeri, 1–22 Haziran, Moldova.

1994 Atatürk Sanat Galerisi Öğretim Elemanları Sergisi, 24 Kasım–10 Aralık, İstanbul.

1995 Grup Sergisi, Yasemin Kumral Sanat Merkezi, 29 Aralık–29 Ocak, İstanbul.

1995 5. İstanbul Sanat Fuarı, Bilim Sanat Galerisi, 12–17 Eylül, İstanbul.

1995 Afife Jale Sahnesi İçin Resim Sergisi, Atatürk Kültür Merkezi, Ekim–Kasım, İstanbul.

1996 Öğretim Üyeleri Karma Resim Sergisi, Çatalca Belediyesi Sanat Galerisi, 2–17 Mart, İstanbul.

1996 6. İstanbul Sanat Fuarı, 17–22 Eylül, İstanbul.

1996 Yeni Sezon Resim Sergisi, Bakırköy Gülmüne Sanat Galerisi, 28 Eylül–18 Ekim, İstanbul.

1996 1. Resim Müzayedesi, 10. Altın Koza Kültür ve Sanat Şenliği, 10 Ekim, Adana.

1996 Karma Resim Sergisi, Adana Görüntü Sanat Galerisi, 23 Kasım–18 Aralık, Adana.

1996 Çağdaş Resim Müzayedesi, Hilton Oteli, 22 Aralık, İzmir.

1996 Çağdaş Türk Sanatçıları Sergisi, Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi, 25–31 Aralık, İstanbul.

1997 Dört Sanatçıdan Resim Sergisi, Palet Sanat Galerisi, Bostancı, 11–31 Ocak, İstanbul.

1997 Öğretim Elemanları Sergisi, Kartal Ahmet Şimşek Sanat Merkezi, 18–21 Mart, İstanbul.

1997 Avusturya Öğretim Elemanları Sergisi, 15–30 Nisan, İstanbul.

2000 Öğretim Üyeleri Sergisi, Bolu Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, 11–20 Mayıs, Bolu.

2001 AİBÜ Öğretim Elemanları Sergisi, Mehmet Yücetürk Sanat Merkezi, 11–20 Mayıs, Bolu.

2002 AİBÜ Öğretim Elemanları Sergisi, Mehmet Yücetürk Sanat Merkezi, 11–20 Mayıs, Bolu.

2002 1964 GEE Mezunları Sergisi, 23–30 Nisan, Mersin.

2002 1964 GEE Mezunları Resim Sergisi, Akdeniz Üniversitesi Sanat Galerisi, 23–30 Nisan, Antalya.

2003 AİBÜ Öğretim Üyeleri Sergisi, Mehmet Yücetürk Sanat Merkezi, 11–20 Mayıs, Bolu.

2003 Bolu Görsel Sanatlar Derneği Resim Sergisi, 1. Antalya Sanat Fuarı, Antalya.

2003 11. Uluslararası Desen ve Baskı Resim Bienali, Tayvan–Çin.

2003 Karma Resim Sergisi, Kaynak Sanat Galerisi, İstanbul.

2004 Bolu Görsel Sanatlar Derneği Sergisi, Ankara.

2004 Bolu Görsel Sanatlar Derneği Resim Sergisi, 2. Antalya Sanat Fuarı, Antalya.

2004 “Cumhuriyet Sergisi”, Ankara Sevgi Sanat Galerisi, 5–14 Kasım, Ankara.

2005 1964 GEE Mezunları Sergisi, Gaziantep Sanko Sanat Galerisi, 18–30 Mayıs, Gaziantep.

2005 “Yaz Sergisi”, Kaynak Sanat Galerisi, Bodrum.

2005 1. Egeart Sanat Fuarı, Ege Üniversitesi Kültür Merkezi, 15–18 Aralık, İzmir.

2006 1964 GEE Mezunları Sergisi, Bandırma Sanat Galerisi, 19–25 Mayıs, Bandırma.

2006 12. Uluslararası Desen ve Baskı Resim Bienali, Tayvan–Çin.

2007 Karma Sergi, Akatlar Kültür Merkezi, 4–12 Haziran, İstanbul.

2007 “İz Bırakanlar” Resim Sergisi, Caddebostan Kültür Merkezi, 15 Haziran–6 Temmuz, İstanbul.

2007 Bolu Görsel Sanatlar Derneği Resim Sergisi, Mehmet Yücetürk Sanat Merkezi, 17–30 Temmuz, Bolu.

2007 Bahariye Sanat Galerisi Sergisi, ART İSTANBUL Antrepo-5, 10–18 Kasım, İstanbul.

2007 1964 GEE Mezunları Resim-Heykel Sergisi, Burhaniye Kültür Merkezi, 19–30 Mayıs, Burhaniye.

2007 Bolu Görsel Sanatlar Derneği Sergisi, AİBÜ Kültür Merkezi, 4–30 Kasım, Bolu.

2008 1964 GEE Mezunları Resim-Heykel Sergisi, Mehmet Yücetürk Sanat Galerisi, 19–30 Mayıs, Bolu.

2009 1964 GEE Mezunları Resim-Heykel Sergisi, Bursa Tayyare Kültür Merkezi, 19–30 Mayıs, Bursa.

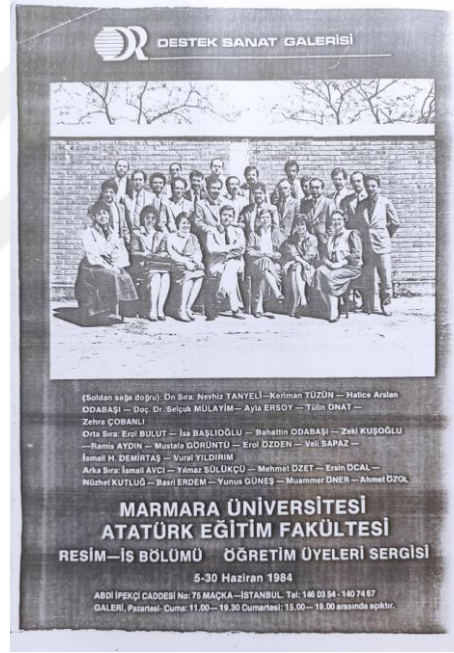
2009 Karadeniz Ereğlisi Kültür ve Sanat Festivali Resim Sergisi, 3–5 Temmuz, Karadeniz Ereğli.

2009 “Büyük Buluşma” Sergisi, Muğla Üniversitesi Atatürk Kültür Merkezi, 12 Kasım–1 Aralık, Muğla.

2009 Resim-Heykel Sergisi, Sakarya Üniversitesi Kültür Sanat Merkezi, 14 Kasım–4 Aralık, Sakarya.

2010 AİBÜ Öğretim Elemanları Sergisi, Bolu Kültür ve Sanat Merkezi Galerisi, 6–31 Ocak, Bolu. (<http://www.erolozden.com/index.html>)

Sanatsal sergiler, bireylerin kendilerini, çevrelerini ve yaşamı daha bilinçli bir şekilde algılamalarına katkıda bulunarak farklı bakış açıları geliştirmelerine yardımcı olan etkinliklerdir. Bu tür sergiler, soyut düşünme becerisi kazanmış, çağdaş yaşamın gerekliliklerine uygun şekilde düşüncelerini kendi özgün diliyle ifade edebilen ve içsel dünyalarıyla bütünleştirebilen bireylerin yetişmesine de olanak tanımaktadır (Elmas, 2010, s. 21).

Fotoğraf 3.15. 1984 yılında gerçekleşen Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim- İş Bölümü Öğretim Üyeleri Sergisinin broşürü. Erol Özden kişisel arşivi (Cankurtaran,2024)

Sanat etkinliklerine olan ilginin, bulunduğu bölgenin kültürel ve ekonomik dinamikleriyle doğrudan ilişkili olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumun önemli bir örneği, 29. Uluslararası Bursa Festivali kapsamında düzenlenen 1. Çağdaş Türk Resim Sergisi olmuştur. Bu önemli sergiye Bedri Baykam, Mustafa Aslıer, Şenol Yoroğlu, Devrim Erbil, Mehmet Gülerüz ve Erol Özden gibi önemli sanatçılar üçer eserle katılım sağlamıştır. Türkiye’ de ilk kez 45 ressamın bir

araya gelerek katılım sağlaması açısından önemlidir. 18-26 Haziran 1990 tarihleri arasında Bursa Büyükşehir Belediyesi Güzel Sanatlar Galerisi'nde gerçekleştirilen sergide, 131 tablo sergilenmiş ancak yalnızca yedi eser alıcı bulmuştur. Erol Özden' in yapıtları ise en çok ilgi gören eserler arasında yer almıştır (Olay Gazetesi, 27 Haziran 1990).

Sergi sürecinde, en çok ilgi gören sanatçılar arasında Bayram Gümüş, Erol Özden, Ramiz Aydın ve Mehmet Güleriyüz yer almış; sanatçılara ait eserler dikkat çekmiştir. Ancak bu durum, satışlara doğrudan yansımamış ve sanata olan yatırım beklentisi karşılanmamıştır. Serginin, geniş kapsamına rağmen ekonomik olarak istenilen başarıyı yakalayamaması, Türkiye'de sanat piyasasının dinamiklerine dair önemli bir gösterge niteliğindedir.

Sergi açılışı öncesinde gerçekleştirilen panelde, "Yerel Yönetimlerin Plastik Sanatlara Bakış Açısı ve Katkıları" tartışılmıştır. Bu etkinlik, yalnızca sergilenen yapıtlarla değil, aynı zamanda kültürel ve sanatsal bilinç oluşturma çabasıyla da önem taşımaktadır. Festival kapsamında yayımlanan katalog, katılımcı sanatçılar hakkında detaylı bilgiler sunmuş ve bu sanatçıların Türkiye'de çağdaş sanatın gelişimine katkılarını belgelemiştir (Çağdaş Türk Resmi Bursa' da, 1990).

Sanat eğitimi veren kurumlar, akademik çalışmaların yanı sıra sanatsal etkinliklerle de sanatçı-öğretim üyelerinin üretimlerini toplumla buluşturur. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü, bu bağlamda hem ulusal hem de uluslararası düzeyde çeşitli sergiler düzenleyerek akademik ve sanatsal üretim süreçlerini desteklemektedir. Bu etkinliklerden biri, 5 Mart 1992 tarihinde Viyana'da Afro- Asiatischen Institut'ta gerçekleştirilen sergidir.

Sanat eğitiminin uluslararası platformda görünürlüğünü artıran bu sergiye, Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü'nden 26 sanatçı- öğretim üyesi katılmıştır. Serginin tüm organizasyonu Doç. Bünyamin Özgültekin tarafından üstlenilmiş, sanatçıların eserleri bir katalog eşliğinde sunulmuştur. Sergi kapsamında, Marmara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Orhan Oğuz ve Atatürk Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. İnci Enginün'ün sergiye dair görüşleri de yazılı olarak paylaşılmıştır (Ersoy, 1992).

Bu etkinlik, yalnızca sanat eserlerinin sergilenmesi açısından değil, Türkiye'nin sanat eğitimi politikalarının uluslararası alanda tanıtılması açısından

da önem taşımaktadır. Avusturya basınının ve sanat çevrelerinin dikkatini çeken sergi, aynı zamanda toplumlar arası kültürel etkileşimi teşvik eden bir platform oluşturmuştur. Özgültekin ile yapılan röportajlar ve Avusturya televizyonunda hazırlanan programlar, bu etkinliğin yankılarının geniş bir kitleye ulaştığını göstermektedir. Üç hafta olarak planlanan serginin, yoğun ilgi nedeniyle bir hafta daha uzatılması, bu etkinliğin başarısını ortaya koymaktadır (Ersoy, 1992).

Erol Özden'in de içinde yer aldığı bu sergi, sanatçı-akademisyenlerin bireysel üretimlerinin yanı sıra sanat eğitime sundukları katkının somut bir göstergesidir. Sanat eğitimi veren kurumların akademik misyonları kadar sanatsal üretim süreçlerini de desteklemesi gerektiği düşünüldüğünde, bu tür uluslararası sergilerin sanat eğitimi politikalarındaki yerinin daha da güçlendirilmesi gerekmektedir.

Fotoğraf 3.16. Bolu Bayram Gazetesi, “Unakıtan Bolu resimlerine hayran kaldı”

11 Şubat 2003 Tarihli haber kesiti, Erol Özden kişisel arşivi.

Dönemin Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın açılışını yaptığı Bolu Görsel Sanatlar Derneği'nin ilk sergisinin Bolu Abant Palace Otelde yapıldığı ve Bolu'yu anlatan resimleri Unakıtan'ın çok beğendiğini, eserlere hayran kaldığı bilgisi Alp Cevhergöz'ün 11 Şubat 2003 tarihli Bolu Bayram Gazetesi haberinde ifade edilmiştir. Bolu manzaraları Erol Özden'e ait olduğu ve dernek O'nun sanat eğitimci kişiliğinde büyük öneme sahip olması dolayısıyla bu haberi kişisel arşivinde saklamıştır.

3.1.10 Erol Özden'in Ödülleri

1986 Yunus Emre Resim Yarışması Başarı Ödülü.

1987 T.B.M.M. "Ulusal Egemenlik" Konulu Resim Yarışması Üçüncülük Ödülü.

1988 İstanbul Gülhane Sanat Şenliği "Güzel İstanbul" konulu Resim Yarışması-Mansiyon Ödülü.

1988 Tekel Genel Müdürlüğü Resim Yarışması Üçüncülük Ödülü.

1989 İstanbul Gülhane Sanat Şenliği "Güzel İstanbul" Konulu Resim Yarışması Mansiyon Ödülü.

1989 Tekel Genel Müdürlüğü Resim Yarışması Birincilik Ödülü.

1989 yılından sonra yurt içinde yapılan resim yarışmalarına katılmamıştır (<http://www.erolozden.com/index.html>).

Erol Özden'in sanat eğitimine katkıları, uluslararası platformlarda da takdir edilmiştir. Özellikle UNESCO Asya Kültür Merkezi ve UNESCO iş birliğiyle 1990 yılında Tokyo' da düzenlenen *Uluslararası Okuryazarlık Yılı* kapsamında, çocuklara yönelik hazırlanan "Ne Yaptığımı Tahmin Et!" adlı resimli kitaba yaptığı katkılardan dolayı kendisine teşekkür edilmiştir. 1990 yılında Tayland'da düzenlenen "Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı" için hazırlanan kitap, konferansa katılan yaklaşık 160 ülkenin devlet başkanları ve eğitim bakanlıkları temsilcilerine dağıtılmış ve Tayland basınında da geniş yer bulmuştur (T. Inumaru, kişisel arşiv, 10 Temmuz 1990). Bu konferansta, eğitimin evrensel ve kapsayıcı olması gerektiğini ortaya koyan "Herkes İçin Eğitim (EFA) Jomtien Bildirgesi" kabul edilmiştir. Bildirge;

- Herkesin temel eğitime erişiminin sağlanmasını,
- Okuma-yazma oranlarının artırılmasını,
- Kadınlar, dezavantajlı gruplar ve kırsal kesimlerde yaşayanlar için eğitimin güçlendirilmesini amaçlamıştır. (UNESCO, 1990)

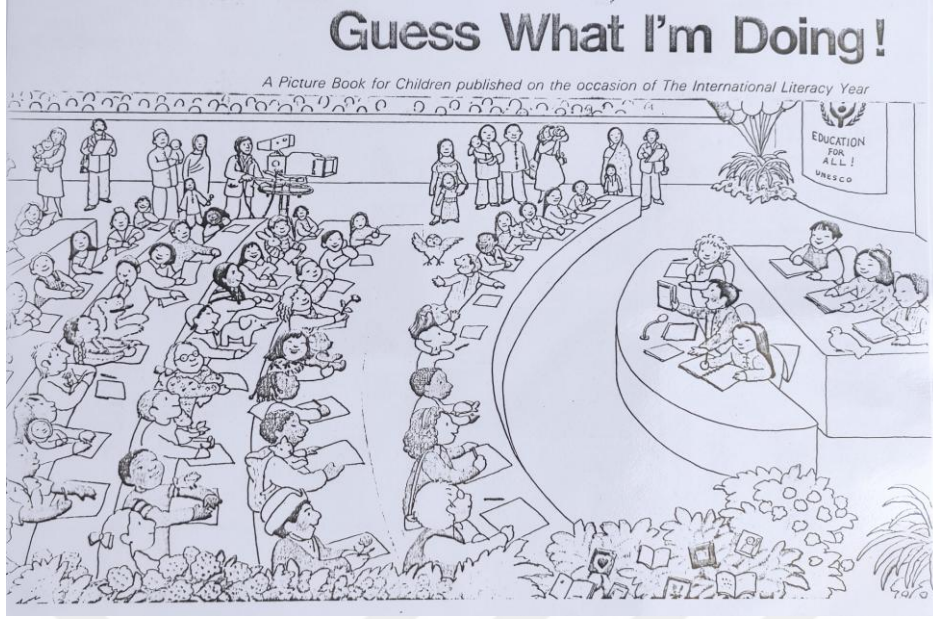
Erol Özden'in sanatı, UNESCO Asya Kültür Merkezi tarafından yürütülen projelerde uluslararası alanda tanıtılmıştır. Ayrıca, bu kitaptan alınan çizimleri kullanılarak hazırlanan 1991 ACCU (Asya Kültür Merkezi) takvimi, Özden'in sanatının uluslararası alanda tanıtılmasına ve okuma kültürünün yaygınlaştırılmasına katkı sağlamıştır (T. Hattori, kişisel arşiv, Kasım 1990). Görseller ve sanat eserleri aracılığıyla anlatılan hikâyeler, öğrencilerin soyut kavramları somutlaştırmasına yardımcı olur (Winner & Hetland, 2008). Özellikle

çocuklar için hazırlanmış resimli kitaplar, okuma sürecini destekleyerek dil gelişimini, anlam kurma becerisini ve hayal gücünü artırır (Arizpe & Styles, 2016). UNESCO Asya Kültür Merkezi'nin "Ne Yaptığımı Tahmin Et!" adlı kitabı gibi projeler, sanat ve okuma arasında köprü kurarak çocukların hem sanata hem de edebiyata yönelik ilgilerini artırmayı amaçlar. Sanat ve edebiyat, bireylerin farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayarak kültürel çeşitliliğe duyarlılık geliştirmesine yardımcı olur. UNESCO'nun bu tür projeleri, sanat yoluyla kültürel kimliklerin korunmasını teşvik ederken, okuma kültürünü de küresel ölçekte destekler (UNESCO, 2006). Erol Özden'in bu tür uluslararası projelere katkısı, sanatın evrenselliğini vurgularken sanat eğitiminin kültürlerarası diyalog ve okuma kültürü üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir.

Resim 3.8. Erol Özden, UNESCO için yaptığı "Selamlar" adlı çalışma, 1990.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı tarafından 7-9 Haziran 2001 tarihleri arasında düzenlenen X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'ne katılımından dolayı Prof. Dr. Erol Özden'e teşekkür edilmiştir. Bu belge, Özden'in akademik çalışmalara ve eğitim bilimlerine katkısının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2001).

Resim 3.9. “Ne Yaptığımı Tahmin Et!” adlı kitaptan bir görüntü, 1990, Erol Özden kişisel arşivi.

18-26 Mayıs 2002 tarihleri arasında Ankara’ da düzenlenen 2. İller Kültür Fuarında Bolu ilinin en iyi şekilde temsil edilmesinde yapmış olduğu değerli katkılardan dolayı dönemin valisi Mehmet Ali Türker tarafından Prof. Erol Özden’e 08/ 02/ 2002 tarihli Teşekkür belgesi takdim edilmiştir (Bolu Valiliği, 2002).

Prof. Erol Özden, 10 Kasım 2005’de Atatürkçü Düşünce Derneği Bolu Şubesi ve AİBÜ işbirliğiyle düzenlenen İl Kültür Sitesi’nde açılan “Figüratif Anadolu Resimleri” başlıklı karma resim sergisine katılmış ve yapıtlarıyla büyük bir ilgi odağı haline gelmiştir. Sanatın halk için olduğunu, 40 yıldan beri resim yaptığını, Anadolu insanının özlemlerini, umutlarını, serzenişlerini yaratmaya gayret gösterdiğini Bolu Olay Gazetesi’ne verdiği demeçte ifade etmiştir. Bu demeçte; Anadolu insanının yüzyıllardan beri bir arada yaşamasından kaynaklanan birçok ortak temayı resimlerinde yıllardan beri dile getirdiğine işaret etmiştir. “Bekleyiş” adlı yapıtında; Türk toplumunun ortak beklentilerini, endişelerini, korkularını ve gelecek beklentisi gibi olgularını dile getirdiğini söyleyerek yapıtlarında estetik bir anlayışı benimsediğini belirtmiştir. Halk kültüründe çok zengin bir kaynak olduğunu ve bu kaynak dururken başka açılımlarda dolaşmayı hiçbir zaman düşünmediğini ifade etmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti’nde 2003 yılında düzenlenen Bienal yarışmasında Resimlerinin Çin

aplı Tayvan’da uluslararası ağırlığı olan iki jüriden onay alarak sanat kataloğuna girmeye hak kazandığını ifade eden Prof. Erol Özden böylesine prestijli bir sanat etkinliğinde dereceye girmenin hem ulusal hem de kişisel anlamda kendisine büyük bir onur verdiğini ifade etmiştir (Bolu Olay Gazetesi, 2005).

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Ayşe Özel tarafından, 24 Kasım 2006’da Öğretmenler Günü’nde düzenlenen "Sanat Eğitiminde İz Bırakanlar" isimli anma toplantısında, Prof. Erol Özden’e, kuruluşundan itibaren kurumlarına verdiği katkılardan dolayı Onur Belgesi sunulmuştur. Bu belge, Özden’in sanat eğitimi alanındaki uzun süreli katkılarının bir takdiri niteliğindedir (Marmara Üniversitesi, 2006).

Yeni Yüzyıl Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde 15-16 Mart 2012 tarihleri arasında düzenlenen “Sanatta Yerellik ve Evrensellik Ulusal Sempozyumu”nun bilim kurulu üyesi olarak katkıda bulunanlar listesinde Prof Erol Özden ismi belirtilmiştir (Yeni Yüzyıl Üniversitesi, 2012).

28-30 Haziran 2013 Karadeniz Ereğli 20. Uluslararası Sevgi Barış Dostluk Kültür ve Sanat Festivali anısına Karadeniz Ereğli Belediye Başkanı Halil Posbıyık tarafından Prof. Erol Özden’e teşekkür belgesi verilmiştir (Karadeniz Ereğli Belediyesi, 2013).

Art Suites Galeri tarafından 7-14 Eylül 2014 tarihleri arasında düzenlenen 12.Uluslararası Bodrum Sanat Çalıştayına katılan Prof. Erol Özden’e galeri müdürü Seyfi Kaya imzalı katılım belgesi verilmiştir(2014).

14-21 Haziran 2015 tarihleri arasında düzenlenen “1. Sagalassos Resim Sempozyumu”na katılımlarından dolayı Prof. Erol Özden’e Teşekkür Belgesi sunulmuş olduğu belgesi kişisel arşivinden fotoğraflanmıştır.

15 Nisan 2015 tarihli Dünya Sanat Günü kapsamında Güzel Sanatlar Birliği Resim Derneği’ne verdiği destekten dolayı Prof. Erol Özden adına teşekkür belgesi düzenlenmiş Güzel Sanatlar Birliği Resim Derneği tarafından kendisine sunulmuştur.

2016 yılında Düzcce’de düzenlenen Çerkez Ressamlar Buluşması Karma Resim Sergisi’ne eserleriyle katılım sağlayarak onurlandırdığı için Prof. Erol Özden’e Katılım belgesi Çerkez Ressamlar Grubu Adına Filiz Köker imzalı belge ile sunulmuştur.

SAKÜDER Sanat ve Sanatkârlar Topluluğu Kültür Derneği'nin kuruluşunun 11. yıldönümünde Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde düzenlemiş olduğu 5. Uluslararası Ankara Sanat Buluşması Resim Sergisine katılımlarından dolayı yönetim kurulu başkanı Ali Eser imzalı 16 Ocak 2016 tarihli Prof. Erol Özden'e sunulmuş katılım belgesi kişisel arşivinden fotoğraflanmıştır.

Ayrıca bu sergi sonrası “SAKÜDER 2016 Plastik sanatlar Ödülü”; Türk kültür ve sanatına sunmuş olduğu hizmetlerden dolayı Prof. Erol Özden'e yönetim kurulu başkanı Ali Eser tarafından 16 Ocak 2016 tarihinde verilmiştir. Belge kişisel arşivinden fotoğraflanmıştır.

SAKÜDER Sanat ve Sanatkârlar Topluluğu Kültür Derneği'nin kuruluşunun 13. yıldönümünde Kadıköy Belediyesi Cadde Bostan Kültür Merkezi'nde düzenlemiş olduğu 7. Uluslararası İstanbul Sanat Buluşması Resim Sergisine katılımlarından dolayı yönetim kurulu başkanı Ali Eser imzalı 3 Mart 2018 tarihli katılım belgesi Prof. Erol Özden'e sunulmuştur (Eser, 2018).

Prof. Erol Özden'e, 05–14 Mayıs 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen “N’art 2018 Sanatçı Buluşması”na katılımından dolayı Filiz Köker tarafından teşekkür belgesi sunulmuştur (Köker, 2018).

Rafiye Karaca'nın küratörlüğünü yaptığı ve 11–20 Ocak 2019 tarihleri arasında Bulgaristan'da düzenlenen “III. Universal Friendship Art Exhibition” adlı uluslararası sergiye, Prof. Erol Özden adına düzenlenen kabul ve davet belgesi, kişisel arşivinden fotoğraflanarak belgelenmiştir.

Uludağ Üniversitesi (1993) tarafından yayımlanan teşekkür yazısında, 23–24 Eylül 1993'te Uludağ Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Bölümünde gerçekleştirilen İş Eğitimi ve Heykel okutmanlık sınavında görev alan öğretim elemanlarına, aralarında Doç. Dr. Erol Özden'in de bulunduğu jüri üyelerine, Resim-İş Eğitimi Bölüm Başkanı Prof. Dr. İsmail Avcı tarafından teşekkür edilmiştir.

Balıkesir Üniversitesi (2006) tarafından yayımlanan görevlendirme yazısında, Prof. Erol Özden'in, 15–17 Ağustos 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilen sınavda jüri üyeliğine atandığı belirtilmiştir.

Balıkesir Üniversitesi (2009) tarafından yayımlanan görevlendirme yazısında ise Prof. Erol Özden'in, 2–3 Eylül 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilen sınavda jüri üyeliği yaptığı ifade edilmiştir.

Prof. Dr. Erol Özden, Düzce Üniversitesi amblem yarışmasının değerlendirme jürisinin başkanlığını yapmıştır (kişisel arşiv, 17 Eylül 2007).

Tunceli Üniversitesi tarafından 2009 yılında düzenlenen "Amblem Yarışması" kapsamında başvuruların değerlendirilmesi amacıyla bir değerlendirme kurulu oluşturulmuştur. Değerlendirme kurulu üyelerinden biri olan Prof. Erol Özden, uzmanlık alanındaki bilgi ve tecrübesiyle sürece katkı sunmuştur. Tunceli Üniversitesi Rektörlüğü (2009) tarafından gönderilen resmi yazıda, Prof. Erol Özden'in bu kuruldaki değerli katkıları için teşekkür edilmiştir.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi tarafından düzenlenen, 29-31 Mayıs 2013 tarihleri arasında 12. Bahar Etkinlikleri çerçevesinde ulusal üniversite öğrencileri arası 10. Resim Yarışması'nın seçici kurul üyesi olara sağladığı katkılar için Prof. Erol Özden'e rektör Prof. Dr. Mehmet Fatih Karaaslan tarafından teşekkür belgesi sunulmuştur (2013).

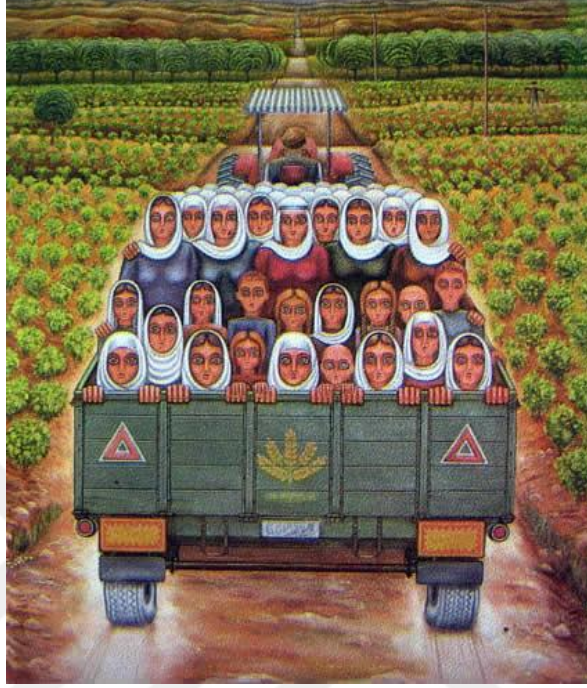
9 Aralık 2019 - 23 Aralık 2019 tarihleri arasında İstanbul Maltepe'de bulunan Sanatçılar ve Sanatseverler Vakfı (SASAV) tarafından ulusal düzeyde bir anma sergisi gerçekleştirilmiştir. Erol Özden'in sanata olan katkılarının vurgulandığı bu etkinlik, hem karma hem de grup sergileri şeklinde organize edilerek sanatseverlerle buluşturulmuştur. Bu tür organizasyonlar, sanat dünyasında önemli izler bırakan isimlerin anısını yaşatmak ve sanatın kolektif değerini vurgulamak adına büyük bir anlam taşımaktadır.

3.1.11 Müze ve Koleksiyonlarda Bulunan Eserlerinden Örnekler

Sanat eğitiminin uygulama alanları yalnızca okullarla sınırlı kalmamakta, müzeler ve sanat galerileri de bu sürecin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Sanat eğitiminde "duvarsız derslik" olarak adlandırılan bu mekânlar, diğer disiplinlerde olduğu gibi sanatın öğrenilmesinde de önemli bir role sahiptir. Müze ve sanat galerileri, sahip oldukları koleksiyonlar ve sergileme etkinlikleri aracılığıyla, geçmişte bu topraklarda yaşamış farklı kültürlerin anlaşılmasına ve günümüzdeki kültürel değerlerin nesilden nesile aktarılmasına katkı sağlar. Aynı zamanda bireylerin farklı kültürleri tanımasına, hoşgörü kazanmasına ve dolayısıyla dünya barışına olumlu etkilerde bulunmasına yardımcı olur. Birer laboratuvar işlevi gören bu kurumlar, sanat eğitimcilerinin eğitim hedeflerine ulaşmasını destekleyen önemli araçlardır (Buyurgan & Mercin, 2005, s. 3).

Araştırma sürecinde, Erol Özden'in müzelerde yer alan eserlerinden, bilgisine ulaşılabilenler, aşağıda sunulmuştur.

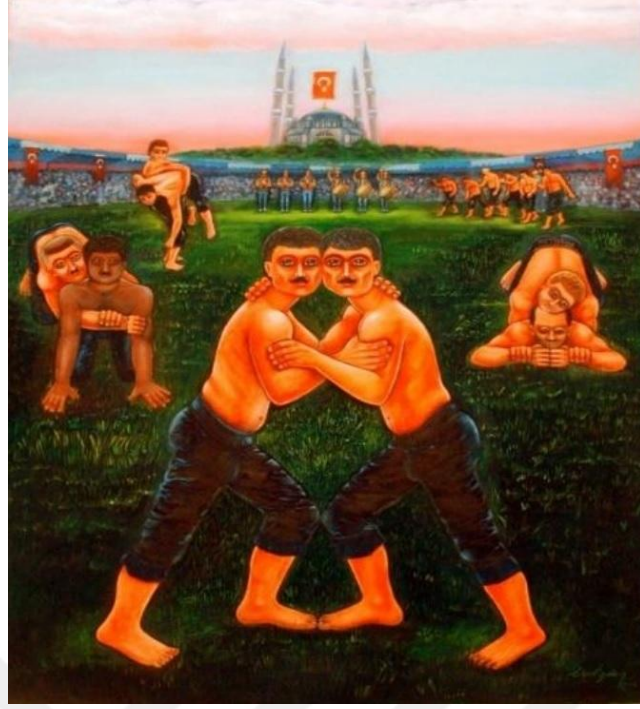
Prof. Dr. Erol Özden'in eserlerinden bazıları, Ankara Resim ve Heykel Müzesi koleksiyonlarında yer almaktadır, bunlar arasında "Bağ bozumu" ve "Galata Köprüsü'nün Anısına" adlı eserler bulunmaktadır (Ankara Resim ve Heykel Müzesi, 2024).

Resim 3.10. Erol Özden, “Bağ Bozumu” , 1988, 110 x 90 cm, Ankara Resim ve Heykel Müzesi.

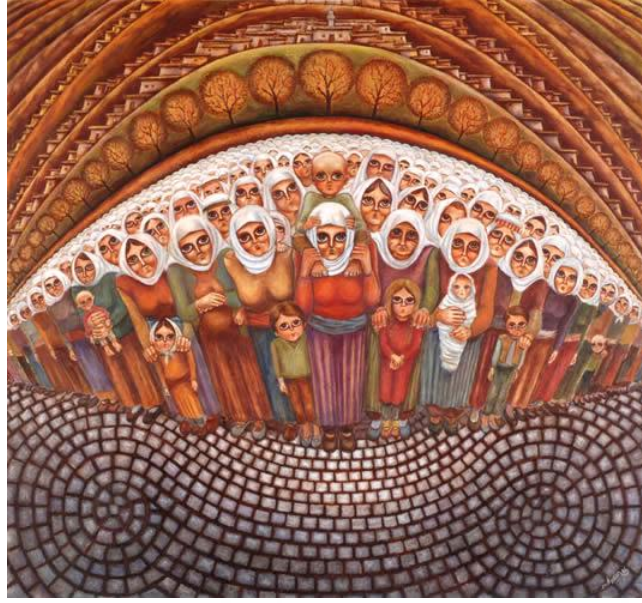
Resim 3.11. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-3, Galata Köprüsü Anısına”, 1988, 90 x 90 cm, Ankara Resim ve Heykel Müzesi.

Resim 3.12. Erol Özden, “Pehlivanlar”, 2002, TÜYB, 76 x 98 cm, İlhan Koman Resim ve Heykel Müzesi, Edirne.

Resim 3.12’de Erol Özden’in 2002 tarihli İlhan Koman Resim ve Heykel Müzesi’ndeki “*Pehlivanlar*” adlı eserinde, geleneksel Kırkpınar yağlı güreşlerinin betimlendiği görülmektedir. Kompozisyonda, ön planda güreşen pehlivanlar yer alırken, arka planda davulcu ve zurnacılar ile güreşe hazırlanan pehlivanlar dikkat çekmektedir. Arka planda ise Selimiye Camii’nin ihtişamlı silueti ve Türk bayrağı göze çarpmaktadır. Eserde çimenler ve pehlivanlar üzerinde kullanılan renklerin uyumu belirgindir. Naif bir üsluba sahip olmasına rağmen, form ve yapısal algılama sorunları nedeniyle çocukça bir ifade barındırdığı belirtilmektedir. Özellikle pehlivan figürlerindeki deformasyon bu etkiyi güçlendirmektedir (Özcan, 2014, s.89).

Trakya Üniversitesi'nin 20. kuruluş yılı etkinlikleri kapsamında, Sultan II. Bayezid Külliyesi'nde kurulan ve 23 Eylül 2002 tarihinde açılan Çağdaş Resim ve Heykel Müzesi'ne, Prof. Dr. Erol Özden tarafından bir eser bağışlanmıştır. Bu bağış, üniversite senatosu kararıyla kurulan müzenin demirbaş defterine 206 numara ile kaydedilmiştir. Trakya Üniversitesi, bu değerli katkısından dolayı Prof. Dr. Erol Özden'e bir teşekkür belgesi takdim etmiştir. Bu belge, sanatçının sanata ve eğitim kurumlarına olan katkılarının bir göstergesidir (Trakya Üniversitesi, 2002).

Resim 3.13. Erol Özden, “Kadınlar Günü-I”, 1986, Tüyb, 90 x 90 cm, Anne Müzesi, Ankara.

Başkent Gazete’nin haberine göre; Anne müzesinde sergilenen eserler arasında Erol Özden’in Resim 3.13’teki *Kadınlar Günü-I* adlı tablosu da yer almakta ve bu eser, sanatçının kendine özgü anlatımıyla dikkat çekmektedir. Sergilenen tablolar, müzenin kültürel mirası yansıtmaya misyonunu desteklerken, Özden’in eseri de bu bağlamda önemli bir yer tutmaktadır (Başkent Gazete, 2024).

Resim 3.14. Erol Özden, “Ocak başı - III”, 2007, Tüyb, 50 x 50 cm, SAKUDER Özel Koleksiyonu.

SAKUDER’de 2016 onur ödölüne layık görölen sanatçının eserleri SAKUDER Özel Koleksiyon’unda yer almaktadır.

Resim 3.15. Erol Özden, “Adsız” , 1987, TÜYB, 100 x 72 cm, Gazi Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi.

Resim 3.15' de yer alan “Adsız” adlı eser; Gazi Üniversitesi mezunu olan Erol Özden tarafından yapılmış ve Gazi Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi koleksiyonunda yer almaktadır (Gazi Üniversitesi, 2023).

2015 yılından bu yana Marmara Üniversitesi Takı Teknolojisi ve Tasarımı Okulu öğrencileri, Türk ressamlarını tanıyan ve onların eserlerinden ilham alarak takı tasarımları geliştiren bir proje gerçekleştirmiştir. Bu projede, öğrencilere farklı tekniklerle takı üretme becerisi kazandırılırken, aynı zamanda Türk ressamlarının eserleri ile bağlantılar kurarak onların sanatına dair bilgi ve deneyim kazandırılması hedeflenmiştir. Bu süreçte, sanatçılar arasında Erol Özden’in eserlerinden ilham alınarak takı tasarımı yapılmıştır (Bayburtlu, Ertürk & Ulusman, 2015). Projenin sonunda, Türk ressamları üzerine oluşturulan obje ve takılardan oluşan bir koleksiyon ortaya çıkmış ve bu koleksiyon, ülke genelinde ve yurtdışında sergilenmiştir. Bu proje, öğrencilere hem Türk sanatına olan

ilgilerini artırma fırsatı sunmuş hem de müze ve sanat galerilerinde sanatçı eserlerinin tanıtılmasına katkı sağlamıştır (Bayburtlu, Ertürk & Ulusman, 2015). Gizem Genişel'in tasarladığı bronz ve deri malzemeden üretilen kolye Erol Özden' in "Kuyu" tablosundan esinlenilerek bu projede yapılmıştır.

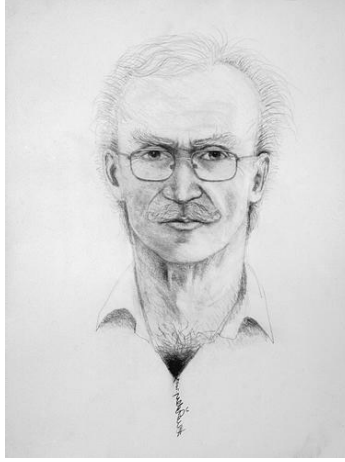
Resim 3.16. Erol Özden'in "Kuyu" tablosu ve Gizem Genişel'in kolye tasarımı, bronz, deri, 2017 (Bayburtlu, Ertürk & Ulusman, 2015).

Ayrıca, birçok eseri özel koleksiyonlarda, müzayedelerde ve sanat galerilerinde yer almaktadır. Anne müzesinde sergilenen eserin bir müzayededen satın alındığı bilgisi, müze yetkilileri tarafından araştırmacıya bildirilmiştir. Kişisel arşivinde bulunan ve mezatlarda satışa sunulan eserlerinin basılı olduğu kartpostallara rastlanmıştır. Eserlerinin yer aldığı AİBÜ takvimleri, İzzet Baysal'ı anma günleri özel hediyesi olarak basılan İzzet Baysal'ın "10 Altın Öğüt" adlı eserinin yer aldığı kartlara, Erol Özden'in eserleri her öğüdün altına birer tane yerleştirilerek tasarlanmış ve üniversite adına basılıp hediye olarak dağıtılmıştır. Ayrıca, AİBÜ koridorlarında, eserlerinin replikaları basılıp çerçevelenerek sergilenmektedir. Öğrenciler ve atölye hocaları; Dr. Öğr. Gör. Sevdije Kadioğlu'nun rehberliğinde, Eğitim Fakültesi Heykel Atölyesi (B52 numaralı atölye) yanındaki duvara, Erol Özden'in "Kuyu" adlı eserinin yong kabartma rölyefini yapmışlardır.

3.1.12 Erol Özden'in Eserlerinden Örnekler

Erol Özden, birçok farklı teknikte; sayısının tespit edilemediği sayısız eser üretmiştir. Bu bölümde gösterilen eserlerin resimleri, kişisel arşivinin yer aldığı web sayfasından, 18 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır (http://www.erolozden.com/all_arts.html).

Desenleri:

Resim 3.17. Erol Özden, “Otoportre”, 2003, karakalem, 40 x 45 cm.

Resim 3.18. Erol Özden, “Nurhan-I”, 1986, karakalem, 32 x 26cm.

Resim 3.19. Erol Özden, “Modelden-I”, 1984, karakalem, 48 x 35 cm.

Resim 3.20. Erol Özden, “Modelden-II” (1984), karakalem, 34 x 48 cm.

Resim 3.21. Erol Özden, “Modelden-III”, 1975, karakalem, 22 x 30 cm.

Resim 3.22. Erol Özden, “Modelden-IV”, 1975, karakalem, 22 x 30 cm.

Resim 3.23. Erol Özden, “Nur Özge-I”, 1986, karakalem, 32 x 23 cm.

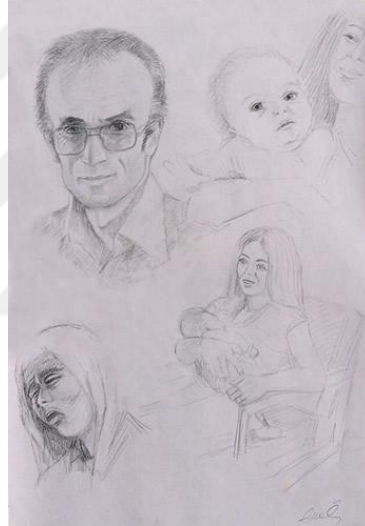
Resim 3.24. Erol Özden, “Nur Özge-III”, 2003, karakalem, 70 x 50 cm.

Resim 3.25. Erol Özden, “Feza Özden Güzet”, 2006, karakalem, 40 x 45 cm.

Resim 3.26. Erol Özden, “Çocukluk Anısı”, 1966, karakalem-suluboya, 38 x 50 cm.

Resim 3.27. Erol Özden, “Aile Bireyleri-II”, 1984, karakalem, 48 x 34 cm.

Resim 3.28. Erol Özden, “Nurhan-IV”, 2003, karakalem, 70 x 50 cm.

Suluboyaları:

Resim 3.29. Erol Özden, “İmrahor Vadisi I”, 2018, suluboya, 60 x 80 cm, (Cankurtaran, 2024).

Resim 3.30. Erol Özden, “Bolu-Sonbahar-III”, 2008, suluboya, 32,5 x 47 cm.

Resim 3.31. Erol Özden, “Bolu-Sonbahar-I”, 2007, suluboya, 35 x 50 cm.

Resim 3.32. Erol Özden, “Kıyı-II”, 2008, suluboya, 10 x 34 cm.

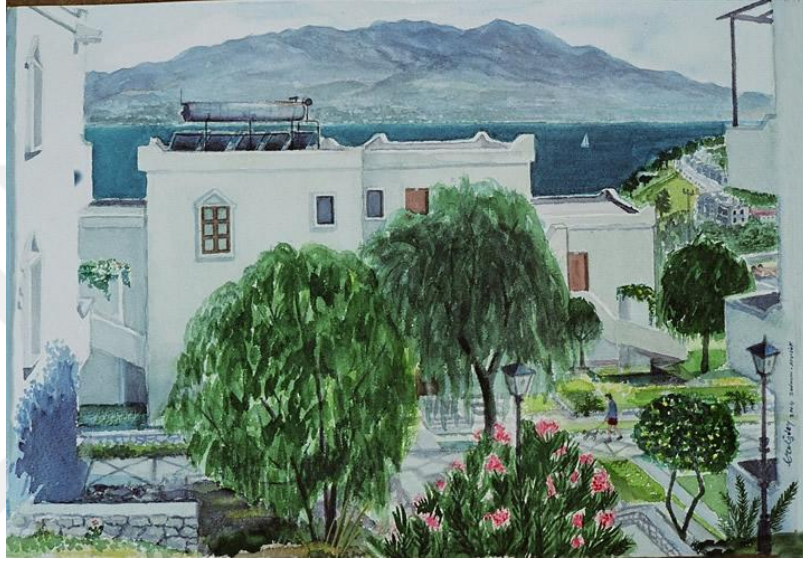
Resim 3.33. Erol Özden, “Nallıhan Yolu”, 2007, suluboya, 50 x 65 cm.

Resim 3.34. Erol Özden, “Pencerede Bekleyiş”, 2005, suluboya, 30 x 25 cm.

Resim 3.35. Erol Özden, “Yol Boyu”, 2005, suluboya, 13 x 30 cm.

Resim 3.36. Erol Özden, “Bodrum-Akyarlar”, 2004, suluboya, 35 x 50 cm.

Resim 3.37. Erol Özden, “Hepimiz Bir Kürek İçin”, 2003, suluboya, 30 x 30 cm.

Resim 3.38. Erol Özden, “Gölköy'den-II”, 2002, suluboya, 50 x 65 cm.

Resim 3.39 Erol Özden, “Gölköy'den-I”, 2000, suluboya, 50 x 70 cm.

Resim 3.40. Erol Özden, “Gerze'den-III”, 1995, suluboya, 30 x 40 cm.

Resim 3.41. Erol Özden, “Gerze'den-IV”, 1995, suluboya, 38 x 50 cm.

Resim 3.42. Erol Özden, “Ana ve Kızları”, 1984, suluboya, 35 x 25 cm.

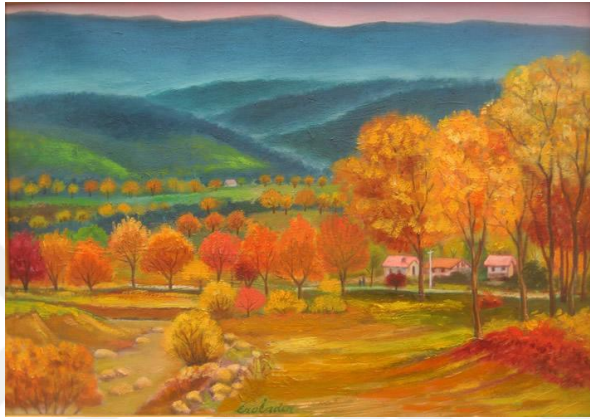

Resim 3.43. Erol Özden, “Havza'da Kış”, 1982, suluboya, 25 x 30 cm.

Peysajları:

Resim 3.44. Erol Özden, “Panoramik Bolu”, 2007, T  YB, 70 x 140 cm.

Resim 3.45. Erol   zden, “(Bolu) Karak  y'de Sonbahar”, 2006, T  YB, 23 x 30 cm.

Resim 3.46. Erol   zden, “Mudurnu'da Bir Sokak”, 2003, T  YB, 40 x 30 cm.

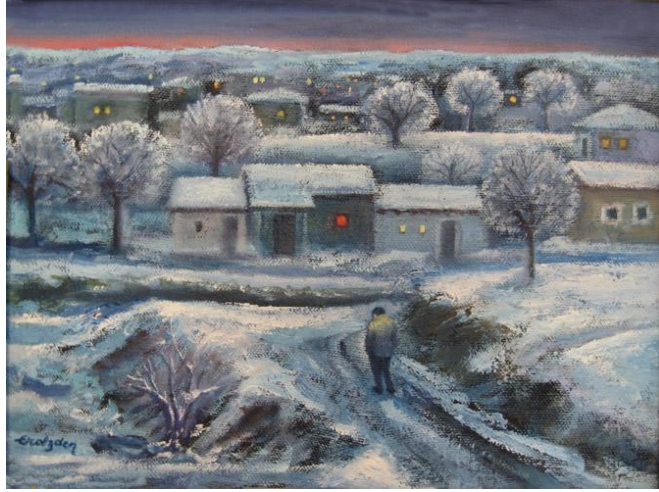
Resim 3.47. Erol Özden, “Gölköy-II”, 2002, TüYB, 50 x 70 cm.

Resim 3.48. Erol Özden, “Abant'ın Arka Yüzü”, 2000, TüYB, 70 x 140 cm.

Resim 3.49. Erol Özden, “AİBÜ Kampüsü”, 1999, TüYB, 70 x 140 cm.

Resim 3.50. Erol Özden, “Eve Dönüş”, 1999, TÜYB, 25 x 30 cm.

Resim 3.51. Erol Özden, “Mehtaplı Kış”, 1995, TÜYB, 25 x 30 cm.

Resim 3.52. Erol Özden, “Adak Ağacı”, 1990, TÜYB, 40 x 40 cm.

Resim 3.53. Erol Özden, “Kış Yolcuları-III”, 1989, TÜYB, 65 x 81 cm.

Resim 3.54. Erol Özden, “Kış Yolcuları-II”, 1989, TÜYB, 65 x 81 cm.

Resim 3.55. Erol Özden, “Kağnılı Köy”, 1981, TÜYB, 50 x 70 cm.

İstanbul Manzaraları:

Resim 3.56. Erol Özden, “Dünya Kenti İstanbul-16”, 2007, TÜYB, 80 x 170 cm.

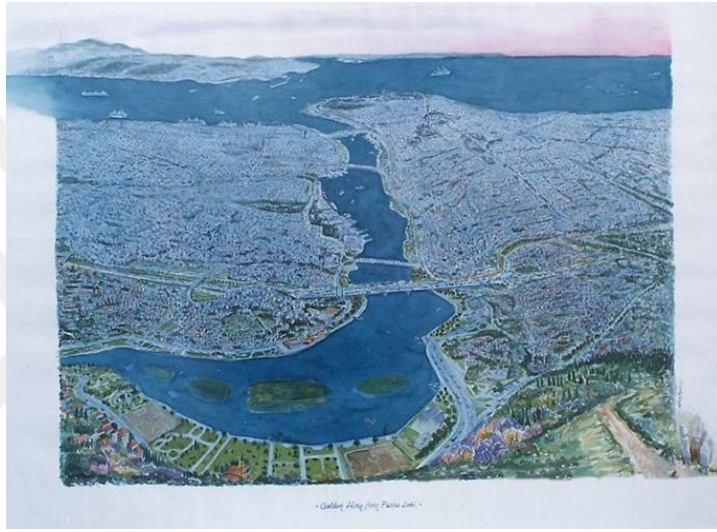
Resim 3.57. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-15, Üsküdar”, 2003, TÜYB, 40 x 60
cm

Resim 3.58. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-14, Haydarpaşa'dan Kadıköy”,
2003, TÜYB, 80 x 160 cm.

Resim 3.59. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-13, Boğaziçi Köprüsünden İstanbul”, 2001, TÜYB, 70 x 140 cm.

Resim 3.60. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-11, Piyer Loti'den İstanbul”, 1997, Suluboya, 80 x 110 cm.

Resim 3.61. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-10, Sarayburnu”, 1997, TÜYB, 80 x 110 cm.

Resim 3.62. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-9, Sarayburnu'ndan Haliç”, 1996, TÜYB, 150 x 200 cm.

Resim 3.63. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-8, Haliç”, 1995, TÜYB, 150 x 200 cm.

Resim 3.64. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-6, Sultanahmet'ten Boğaz”, 1992, TÜYB, 150 x 200 cm.

Resim 3.65. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-4, Kadıköy”, 1989, TüYB, 60 x 150 cm.

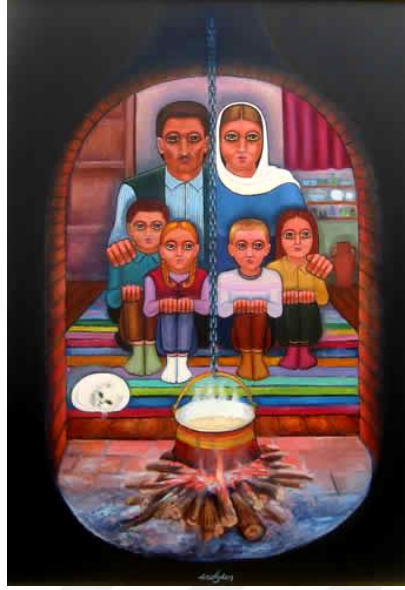

Resim 3.66. Erol Özden, “Bu Şehri İstanbul-2”, 1988, TüYB, 100 x 150 cm.

Resim 3.67. Erol Özden, “Ah Güzel İstanbul-1, Maltepe'den Adalar”, 1985, TüYB, 60 x 150 cm.

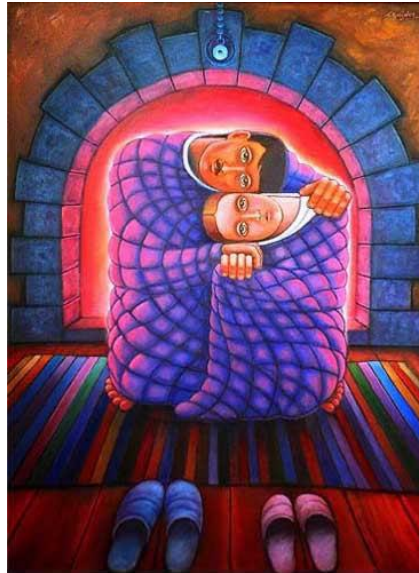
Figüratif Çalışmaları:

Resim 3.68. Erol Özden, “Ocak İçinden”, 2007,TÜYB, 60 x 45 cm.

Resim 3.69. Erol Özden, “Kader Bağ-I”, 2007,TÜYB, 23 x 100 cm.

Resim 3.70. Erol Özden, “Ocakbaşı-II”, 2005,TÜYB, 60 x 45 cm.

Resim 3.71. Erol Özden, “Atatürk Çankaya'da”, 2004, T  YB, 187 x 97 cm.

Resim 3.72. Erol   zden, “Kuyu”, 2002, T  YB, 90 x 90 cm.

Erol Özden’ in “Kuyu” tablosuna kardeşinin yorumu:

Erol Özden, Anadolu insanının türkülerini, ağıtlarını, deyişlerini, manilerini, tekerlemelerini tablolarına yansıtan nadir aktivist sanatçılardan biridir. Bu özelliği en çok kuyu isimli eserinde görülür. “İndim kuyu dibine sildim süpürdüm, silkindim çıktım” tekerlemesi veya Muzaffer Sarısözen’in derlediği “İndim kuyu dibine, baktım suyun rengine yârime sarhoş derler, içtiği üzüm suyu” türküsünü metaforlaştırır ve insanı adeta kuyu dibinde yaşayan ve gökyüzünü kuyunun ağzı kadar sanan aptal kurbağadan uzaklaştırır. Anadolu insanını çaresizlik içinde kaderine karşı koyan, sorgulayan birey statüsüne getirir.

Keşke ağabeyim de bu tespiti okusaydı. Eminim gülerdi bana.

Bence sanata en büyük katkısı Anadolu insanının sessizliğini resimle sese dönüştürmesidir. Özellikle de doğadaki fark edilmeyen renkleri kullanarak farklı bakış açılarının olduğunu hissettirmesi (A1, Kişisel İletişim,2024).

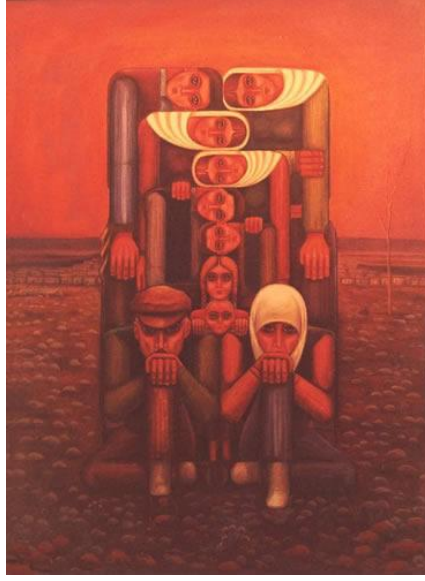

Resim 3.73. Erol Özden, “Sonbahar-I”, 1997, Tüyb, 40 x 40 cm.

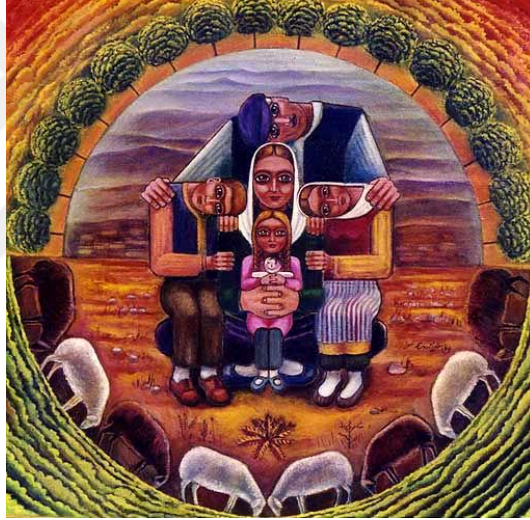

Resim 3.74. Erol Özden, “Sonsuza Dek”, 1994, Tüyb, 100 x 140

cm.

Resim 3.75. Erol Özden, “Yer Demir, Gök Bakır”, 1992, 90 x 50 cm.

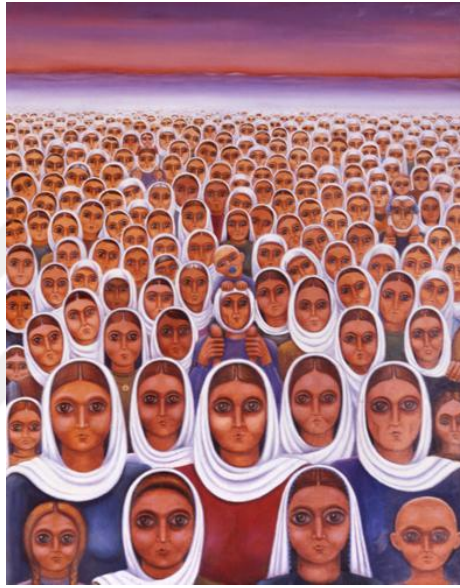
Resim 3.76. Erol Özden, “Mutluluk Bitmez”, 1991, TÜYB, 40 x 40 cm.

Resim 3.77. Erol Özden, “Dam Başında Bekleyiş”, 1989, TÜYB, 99 x 135 cm.

Resim 3.78. Erol Özden, “Taşlı tarla”, 1989, Tüyb, 57 x 97 cm.

Resim 3.79. Erol Özden, “Anadolu, Ana Dolu”, 1989, Tüyb, 100 x 81 cm.

Resim 3.80. Erol Özden, “Pencerde Bekleyiş”, 1989, 75 x 65 cm.

Resim 3.81. Erol   zen, ‘Sevgilerimizle-I’, 1988, T    , 95 x 95 cm.

Resim 3.82. Erol   zen, ‘        ’, 1986, T    , 50 x 50 cm.

Resim 3.83. Erol   zen, ‘Mehtap’, 1985, T    , 30 x 35 cm.

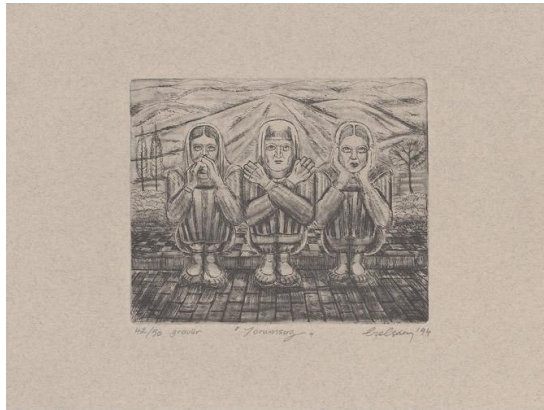
Baskıları, Üç Boyutlu Çalışmaları ve Diğer Çalışmaları:

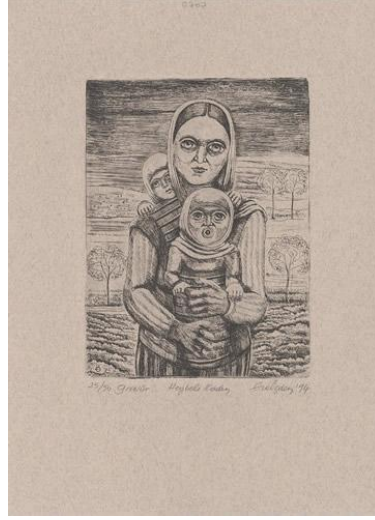
Resim 3.84. Erol Özden, “Sevgilerimizle”, 1994, gravür baskı, 17 x 13 cm.

Resim 3.85. Erol Özden, “Kuzucuklar”, 1994, gravür baskı, 21 x 12,5 cm.

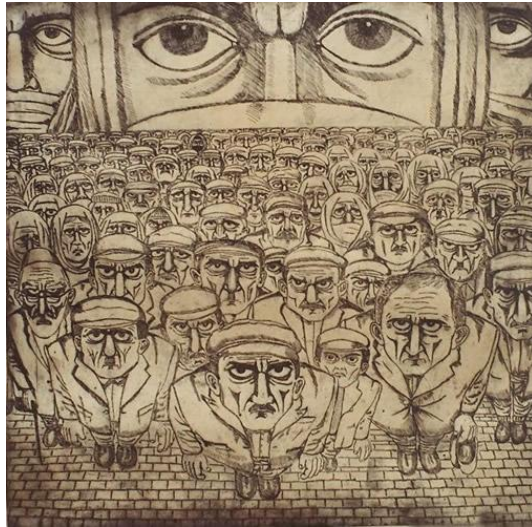
Resim 3.86. Erol Özden, “Yorumsuz”, 1994, gravür baskı, 12,5 x 15 cm.

Resim 3.87. Erol Özden, “Heybeli Kadın”, 1994, gravür baskı, 17 x 13 cm.

Resim 3.88. Erol Özden, “Ana”, 1985, şablon baskı, 30 x 22 cm.

Resim 3.89. Erol Özden, “Gözaltı”, 1980, gravür baskı, 50 x 50 cm.

Resim 3.90. Erol Özden, “Erdal, Feza, Nurhan, Nur, Erol” (Soldan sağa doğru), mask çalışmaları, 2004.

Resim 3.91. Erol Özden, “Nurhan(eşi)”, 2004, büst çalışması, 34 x 22 x 17 cm.

Resim 3.92. Erol Özden, “Atatürk”, 1981, bakır rölyef, 30x25 cm.

Resim 3.93. Erol Özden, “Üç Güzeller”, 2004, seramik rölyef, 44 x 79 cm.

Resim 3.94. Erol Özden, “Tarlabası”, 1980, bakır rölyef, 50 x 100 cm.

Resim 3.95. Erol Özden, “Ağıt”, 1980, bakır rölyef, 50 x 100 cm.

Resim 3.96. Erol Özden, “Otorite”, 1980, bakır rölyef, 90 x 40 cm.

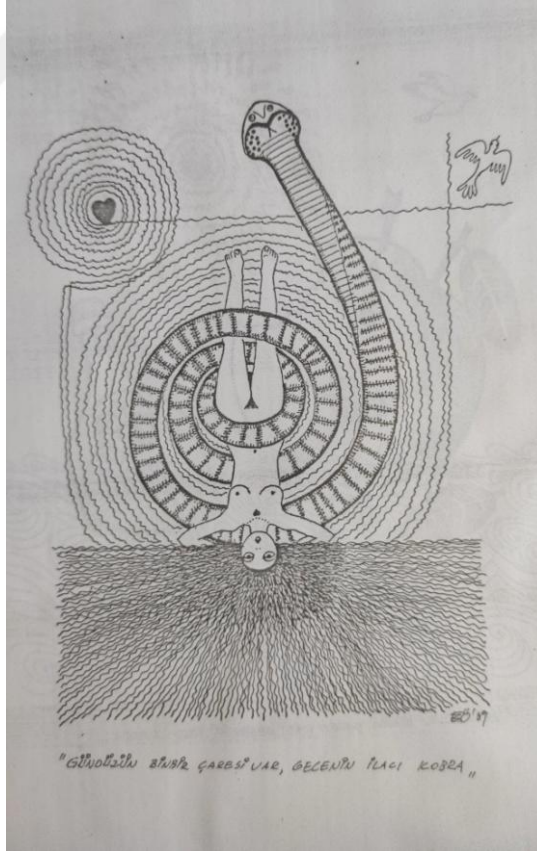
Resim 3.97. Erol Özden, “Üç Güzeller”, 1979, bakır rölyef, 50 x100 cm.

Resim 3.98. Erol Özden, “Şimdi Askercik Olduk”, karikatür,1971, 24 x 16 cm.

Resim 3.99. Erol Özden'in, Mehrizat'ın *Ben Dünyalı Değilim* adlı şiir kitabının 77. sayfasındaki ilüstrasyonu, 1989. Eser, Erol Özden, kişisel arşivinden alınmıştır.

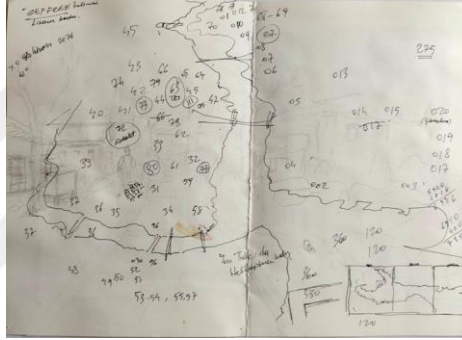

Resim 3.100. Erol Özden'in, Mehrizat'ın *Ben Dünyalı Değilim* adlı şiir kitabı için hazırladığı ilüstrasyon, 1989. Eser, Erol Özden'in kişisel arşivinden alınmıştır.

Eskizleri:

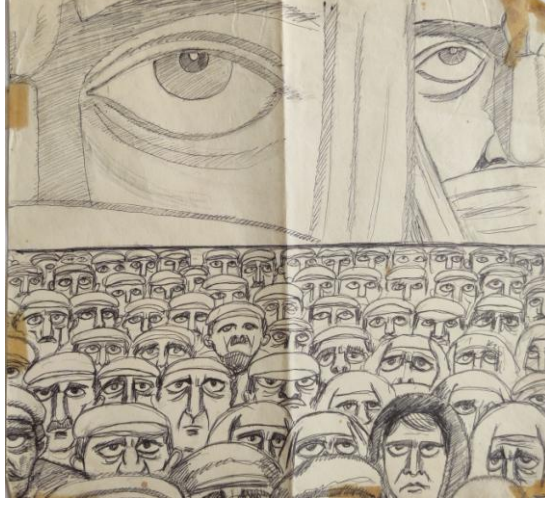
Resim 3.101. Erol Özden, “İstanbul Manzaralarına Eskiz” (t.y.). Eser, Erol Özden’in kişisel arşivinden alınmıştır.

Resim 3.102. Erol Özden, “İstanbul Manzaralarına Eskiz” (t.y.). Eser, Erol Özden’in kişisel arşivinden alınmıştır.

Resim 3.103. Erol Özden, “Eskiz” (t.y.). Eser, Erol Özden’in kişisel arşivinden alınmıştır.

Resim 3.104. Erol Özden, “Eskiz” (t.y.). Eser, Erol Özden’in kişisel arşivinden alınmıştır.

Resim 3.105. Erol Özden’in parşömen kâğıt üzerine toplu iğne batırarak oluşturduğu eskiz çizimi (t.y.). Eser, Erol Özden’in kişisel arşivinden alınmıştır.

Erol Özden’in kişisel arşivinde yapılan incelemeler, sanatçının eserlerini oluşturma sürecinde detaylı eskizler çizerek titiz bir ön hazırlık süreci yürüttüğünü ortaya koymaktadır. Arşivdeki gözlemler, Özden’in eskiz çalışmalarının dikkate değer bir yoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Sanatçının dikkat çeken bir diğer yöntemi ise eserlerini tuval üzerine ölçülü ve temiz bir şekilde aktarmak için geliştirdiği tekniklerdir. Özden, öncelikle tasarladığı kompozisyonu parşömen kağıda çizmektedir. Daha sonra, bu parşömeni toplu iğne ile tuvale sabitleyerek çizgilerin üzerinden yine toplu iğne yardımıyla delikler açmak suretiyle deseni tuvale aktarmaktadır. Bu yöntemi sayesinde kompozisyonun tuval üzerine doğru ve orantılı bir şekilde aktarılmasını sağlamaktadır. Söz konusu teknik, sanatçının eşi tarafından araştırmacıyla yapılan görüşmelerde aktarılmıştır.

Resim 3.106. Erol Özden, “Meşe Ağacı” (2001), karakalem, 21 × 29 cm. Eser, Erol Özden’in kişisel arşivinden alınmıştır.

Prof. Erol Özden, “Meşe Ağacı” başlıklı yazısında doğa ile olan ilişkisini ve Bolu’daki gezileri sırasında yaşadığı deneyimleri şu şekilde ifade etmiş, ayrıca bir de bu ağacın çizimini yapmıştır.

Bolu' ya geldiğim üç yıldan beri fırsat buldukça doğaya çıkar ve zevkle gezerim. Bolu cennet gibi bir yer. Her mevsimi birbirinden güzel.... Doğadan fotoğraflar çeker, bazen de resim yaparım. Doğ a o kadar güzel

ki, onu resmederken bile doğal nötr renkleri bulamadığım olur. (Doğal renkleri suni boyalarla bulmak ve yapmak oldukça zordur.) Doğanın düzenine, işleyişine oldum olası hayranım. Kurdundan kuşuna, yaprağından tohumuna kadar her şey ilgi alanım olur. Güzel olan her şeye selam dururum her zaman. Doğa o kadar güzel kurgulanmış ki... "Her şey insan için" deriz ama aslında doğanın insana ihtiyacı da yoktur. İnsanın, doğasız yaşaması da imkânsızdır. İnsanoğlu daha iyi yaşamak için, doğayı hep değiştirmeye uğraşır durur. Yine böyle güzel bir gün, gözden gönülden uzak تنها bir yerde gezerken konumuz olan meşe ağacı birden önümde beliriverdi. İrkildim ve şaşırdım kaldım. Sanki bir devle burun buruna gelmiş gibi oldum. O kadar yaşlı ve bilge duruyordu ki, yanına hayran hayran yaklaştım. Etrafında defalarca döndüm durdum. Boyuna posuna baktım. Birden algılamak imkânsız olduğundan, görüş alanımı genişletmek için, gerilere gittim. Gerçekten muhteşem bir görüntüyle karşı karşıya bulunuyordum. Gördüğüm en yaşlı ve görkemli bir ağaçtı. En az (6-7) asırlık olabileceğini tahmin ettim. Bu zaman diliminde dünyada neler olmuştu neler... Ah bir dili olsa da anlatsa, konuşsa benimle... Neler anlatırdı neler... Anlat bana ey ulu ağaç!... Neler gördün, neler duydun, neler yaşadın... Yaşamının tadına vardın mı, istediğin gibi bir hayat yaşadın mı? Nasıl aktı geçti ömür değil mi? Konuşamıyorsun ama çok şeyler var söylenecek... Yaşama doymamış gibisin... Yine dallanıyorsun, göğe uzatıyorsun ellerini, toprağa salıyorsun köklerini... Anlaşılan baharı bekliyorsun. Nice nice baharlara ey sevgili meşe... (Özden, 2001).

3.1.13 Erol Özden'in Sanat Eğitimci Kişiliği

Büyük sanatçılar, eserleri ve sanata katkılarıyla bir ekol oluştururlar. Sanatçılar, hem teknikleri hem de sanata bakış açılarıyla öğrenciler için önemli rol modellerdir. Bir atölyenin ismini taşıyan sanatçının hayatı ve eserleri, öğrenciler için motivasyon kaynağı olur. Atölyeler genellikle, adını taşıyan sanatçının uzmanlık alanıyla ilişkilendirilir. Bu sayede öğrenciler, atölyenin ismini taşıyan sanatçının tekniklerini ve sanat anlayışını daha yakından tanıma fırsatı bulur. Sanat tarihiyle iç içe olmak, öğrencilerin sanat kültürünü geliştirmesine yardımcı olur. Atölyelere verilen bu isimler, öğrencilere geçmişle bağ kurma ve sanat tarihini daha derinlemesine öğrenme şansı tanır.

Düzce güzel sanatlar Lisesi resim bölümü atölyelerine, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi mezunu Erol Özden' in öğrencileri olan Görsel Sanatlar öğretmenleri ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Müzik Öğretmenliği mezunu, okul müdürü, Nazmi Bal'ın önerileri ve diğer öğretmenlerin de aldığı

ortak karar ile 2023 yılında sanatçı isimleri verilmiştir. Atölyelerden biri de “Erol Özden Atölyesi” olarak adlandırılmıştır.

Fotoğraf 3.17. Düzce Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü atölyelerinden birinin tabelası. Fotoğraf, okul müdürlüğü tarafından 2023 yılında araştırmacıya gönderilmiştir (kişisel iletişim).

Fotoğraf 3.17 Düzce Güzel Sanatlar Lisesi Müdürlüğü tarafından kişisel iletişimle araştırmacıya gönderilmiştir.

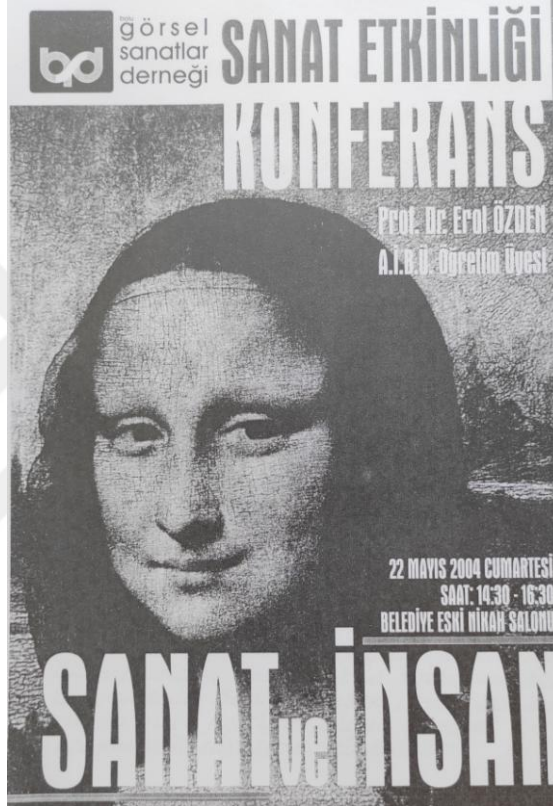
Bolu’da Görsel Sanatlar Derneği’nin kuruculuğuna liderlik eden Erol Özden 1. olağan genel kurulda denetim kuruluna seçilmiştir. Fotoğraf 1.18’deki gazete haberinden de anlaşıldığı üzere Bolu Görsel Sanatlar Derneği onur kuruluna seçilmiştir.

Fotoğraf 3.18. “Bolu Görsel Sanatlar Derneği Yönetimini Seçti” başlıklı haberin yer aldığı Bolu Gazetesi’nin 16 Aralık 2002 tarihli nüshasından bir gazete kesiti (Erol Özden kişisel arşivi).

Bolu Görsel Sanatlar Derneği’nin (G1) temel amacı, Bolu ve çevresindeki sanatçılar ile sanatla ilgilenen bireyleri bir araya getirerek aralarındaki bağı

güçlendirmektir. Dernek, resim, grafik, fotoğraf, seramik ve heykel gibi görsel sanat dallarında faaliyet gösteren kişilere sergi açma imkânı sağlamakta, seminerler, konferanslar ve sergiler düzenleyerek bölgedeki sanat hayatını canlandırmaktadır. Ayrıca, halka açık kurslarla sanat eğitime katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Araştırma sonuçları, sanat derneklerinin sayılarının az olmasına rağmen, gerçekleştirdikleri etkinliklerle büyük çabalar sarf ettiklerini ve yerel ile ulusal sanat eğitime önemli katkılarda bulunduklarını göstermektedir (Ece, Barış & Doğan, 2013, ss. 484-493).

Fotoğraf 3.19. Erol Özden’in “Sanat ve İnsan” konulu Görsel Sanatlar Derneği sanat etkinliği konferans afişi, 1986 (Erol Özden kişisel arşivi).

Fotoğraf,1.19’deki afiş Nuriye Cankurtaran tarafından Erol Özden’in kişisel arşivinden belgelendirilmiştir. Prof. Dr. Erol Özden, sanat eğitimi akademik bilginin ötesine taşıyarak toplumsal bilinç oluşturmaya hedeflemiştir. “Sanat ve İnsan” konferansı gibi etkinliklerle, sanatın birey ve toplum üzerindeki etkisini vurgulamış, sanat eğitimi geniş kitlelere ulaştırarak erişilebilir kılmaya çalışmıştır. Eğitimi, eleştirel düşünme ve estetik bakış açısını geliştiren bir süreç olarak ele almış, sanatı bireysel ve toplumsal dönüşümün temel unsurlarından biri olarak görmüştür.

3.1.14 Toplumsal Gerçekçi Sanat Akımı ve Erol Özden

Toplumsal Gerçekçilik Eğiliminin Temel İlkeleri

Toplumsal gerçekçilik eğilimi, sanatın toplumsal sorunlara odaklanarak toplumun yapısını ve dinamiklerini anlamaya ve eleştirmeye yönelik bir yaklaşımı ifade eder. Bu sanat anlayışı, bireysel deneyimlerin ötesine geçerek toplumsal adaletsizlikler, sınıfsal farklılıklar ve sosyal sorunlar gibi konulara dikkat çeker. Toplumsal gerçekçilik, sanatçının gözlem gücünü ve eleştirel bakış açısını kullanarak, toplumsal yapıda var olan çelişkileri görünür kılmayı amaçlar (Menteşoğlu, Chatzoudas & Günaydın, 2020, s. 12).

Bu eğilimin temel ilkelerinden biri, toplumda yaşanan gerçekleri olduğu gibi yansıtmaya çabasıdır. Sanatçılar, toplumsal gerçekçilik doğrultusunda eserlerinde yalnızca estetik kaygıları değil, aynı zamanda sosyal meselelere yönelik bilinç oluşturmaya da hedefler. Bu bağlamda, bireyin yaşam koşulları, sınıfsal eşitsizlikler ve ekonomik sorunlar gibi temalar ön plana çıkar. Aynı zamanda, toplumsal gerçekçilik sanatçıları, toplumun ezilen ve dışlanan kesimlerine dikkat çekerek sosyal adalet talebini sanat yoluyla dile getirirler (Menteşoğlu vd., 2020, s. 12).

Toplumsal gerçekçilik eğiliminde nesnel bir bakış açısı benimsenir. Sanatçılar, ideolojik veya politik kaygılarla hareket ederken, gerçeği çarpıtmadan ve abartıya kaçmadan sunmaya özen gösterirler. Bu doğrultuda, toplumsal yapı içindeki bireylerin yaşam koşulları ve sosyal sınıflar arasındaki eşitsizlikler, eserlerde doğrudan ve gerçekçi bir üslupla işlenir. Böylece toplumsal gerçekçilik, sanatın yalnızca bireysel duyguları ifade etmekten öte, toplumu anlamak ve dönüştürmek için bir araç olarak kullanılmasını sağlar (Menteşoğlu vd., 2020, s. 12).

Toplumsal gerçekçilik eğilimi, sanatın objektif bir yaklaşımla ele alınmasını savunur. Sanatçılar, kişisel önyargılardan arınmış bir tutumla toplumsal gerçekliği en doğru şekilde yansıtmaya çalışır. Bu yaklaşım, toplumsal sorunların daha kapsamlı ve tarafsız bir biçimde incelenmesine olanak tanır (Yılmaz & Adıgüzel, 2017, s. 14). Bu bağlamda, sanatçılar, eserlerinde toplumun karşılaştığı sorunlara vurgu yaparak izleyicileri düşünmeye teşvik eder ve toplumsal farkındalığı artırmayı amaçlar.

Toplumsal gerçekçilik eğiliminin önemli özelliklerinden biri de toplumsal bilincin oluşturulmasına katkıda bulunmaktır. Sanatçılar, eserlerinde toplumun

yaşadığı adaletsizlikleri ve sosyal sorunları gözler önüne sererek bu meseleler üzerine kamusal bir tartışma başlatmayı hedefler. Bu sanat anlayışı, toplumun değişim taleplerini ve sosyal adalet arayışını destekler (Kartı & Tetikçi, 2022).

Bu akım, sadece resim sanatında değil, aynı zamanda edebiyat, tiyatro ve sinema gibi çeşitli sanat dallarında da etkisini göstermiştir. Sanatçılar, eserlerinde yoksulluk, eşitsizlik, işçi hakları ve sınıf ayrımcılığı gibi toplumsal sorunları açık bir dille ele alır. Bu eserler, hem mevcut adaletsizliklere dikkat çekmeyi hem de bu sorunların çözümüne dair bir farkındalık yaratmayı amaçlar. Bu yönüyle toplumsal gerçekçilik, sosyal değişim ve reform için güçlü bir araç olarak görülür (Çıkarmaz & Kafi, 2018, s. 26).

Sanatçılar, toplumsal gerçekçilik eserlerinde insan odaklı bir yaklaşımı benimserler. Bireylerin duyguları, deneyimleri ve günlük yaşamları, bu sanat anlayışında merkezi bir konumda yer alır. Bu insan odaklılık, izleyicilerin empati kurmasını ve toplumsal meselelere daha duyarlı bir bakış açısı geliştirmesini sağlar (Khlif, 2020, s. 12).

Toplumsal gerçekçilik eğilimi sosyal değişimin teşvik edilmesini amaçlar. Sanatçılar, toplumsal sorunların eleştirisiyle birlikte değişim taleplerini dile getirir. Bu yaklaşım, toplumun daha adil bir geleceğe doğru ilerlemesine katkıda bulunur. Sanatçılar, toplumsal gerçekçilik eğiliminde somut gerçekliği yansıtmak için detaylı ve gerçekçi tasvirler kullanır. Bu, izleyicilerin eserler aracılığıyla toplumsal sorunları daha iyi anlamalarına yardımcı olur (Yazıcı, 2021, s. 36).

Sonuç olarak, toplumsal gerçekçilik eğilimi, objektiflik, toplumsal bilinç oluşturma ve sosyal eleştiri ilkeleri etrafında şekillenen bir sanat anlayışıdır. Sanatçılar, eserlerinde toplumsal sorunları açıkça ifade ederek izleyicilerin düşünmelerini sağlar ve toplumda değişim taleplerini güçlendirir. Bu doğrultuda, toplumsal gerçekçilik eğilimi, sanatın yalnızca estetik bir amaç taşımadığını, aynı zamanda toplumu dönüştürme ve bilinçlendirme işlevine sahip olduğunu ortaya koyar (Gomori & Hofer-Szabo, 2021, s. 36).

Toplumsal Gerçekçilik Eğilimi'nin temel ilkelerinden biri olan gerçekçi temsil, sanatçıların toplumu ve gerçek dünyayı ayrıntılı ve doğru bir şekilde yansıtmasını amaçlar. Bu ilke, sanatın toplumsal gerçekliği anlama ve eleştirme işlevini vurgular (Kaufman, 2002). Sanatçılar, nesneleri, kişileri ve olayları titizlikle tasvir ederek izleyicilerin toplumsal sorunlara dair farkındalık kazanmasını sağlar (Southgate, 2012). Aynı zamanda, gerçekçi temsil sanatın

manipölasyondan uzak, dürüst bir ifade aracı olarak kullanılmasını destekler (Kasım & Atayeter, 2012). Sanatçılar, eserlerinde toplumsal adaletsizlikleri ve sorunları ele alarak izleyicileri empati kurmaya ve düşünmeye teşvik eder (Kothari, 1983). Böylece, gerçekçi temsil sanatı toplumsal bilinç ve adalet arayışının bir aracı haline getirir (Dankov, Ivanov & Petrov, 2011, s. 36).

Toplumsal Gerçekçilik Eğilimi'nin temel unsurlarından biri sosyal ve politik eleştiridir. Sanatçılar, bu doğrultuda toplumsal adaletsizlikler, eşitsizlikler ve diğer sosyal meseleleri ele alarak eserlerinde bu konulara duyarlılık gösterir. Böylece, sanat izleyicilerin bu sorunları fark etmesini ve üzerine düşünmesini teşvik eder (Zhang, 2020, s. 12; Aksu, 2020, s. 12).

Sanatın toplumla kurduğu ilişki, toplumun yansıtılması ilkesiyle güçlenmekte ve izleyicilere toplumsal yaşamın karmaşıklıklarını anlama fırsatı sunmaktadır. Sanatçılar, farklı toplumsal katmanları ve aralarındaki dinamikleri gözlemleyerek eserlerinde yansıtır. Bu süreç, izleyicilerin sosyal adaletsizlik, sınıf farklılıkları ve toplumsal değişim gibi konulara dair farkındalık kazanmasını ve empati geliştirmesini sağlar (Ergün, 2019, s. 14).

Toplumsal Gerçekçi Sanatın Ontolojik Değerleri; sanatın toplumsal gerçekliklere nasıl etki edebileceğini ve insanlık sorunlarıyla nasıl ilişki kurabileceğini ele alır. Bu değerler, sanatın ötesinde bir anlam taşıdığına ve toplum üzerinde derin etkiler bırakabileceğine işaret eder. Sanatın sadece estetik bir ifade biçimi olmadığını, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir güç olduğunu vurgular.

Toplumsal gerçekçi sanatın temel ilkelerinin başında gerçekçilik ve dürüstlük yer almaktadır. Sanatçılar, toplumsal sorunları ve gerçekliği mümkün olan en objektif şekilde aktarabilmeyi hedefler. Bu yaklaşım, izleyicilerin toplumsal gerçeklik ile daha doğrudan bir bağ kurmalarını sağlar (Koçyiğit, 2018).

Toplumsal gerçekçi sanat, aynı zamanda bilinç yaratma ve farkındalık oluşturma amacı taşır. Sanat eserleri, izleyiciyi düşünmeye, sorgulamaya ve toplumsal değişim için harekete geçmeye teşvik eder. Böylece, sanat toplumsal değişim sürecine katkıda bulunur (Kara, 2020).

Adalet ve insan hakları da toplumsal gerçekçi sanatın işlediği önemli temalardandır. Bu sanat eserleri, toplumsal eşitlik ve adaletin önemini vurgular,

aynı zamanda insan haklarının korunmasına dair toplumsal bilinç oluşturmaya çalışır (Uyar, 2004).

Sanatçılar, toplumsal olaylara ve sorunlara karşı duyarlılık geliştirir ve bu duyarlılığı eserlerine yansıtarak toplumsal sorunları sanat yoluyla gündeme getirir. Bu yönüyle toplumsal gerçekçi sanat, sanatçının toplumla daha derin bir bağ kurmasına yardımcı olur (Akıncı, 2019, s. 14).

Son olarak, toplumsal gerçekçi sanat, toplumsal değişimin bir aracı olarak önemli bir rol oynar. Sanatçılar yalnızca toplumsal sorunları yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda bu sorunların çözümü için harekete geçmeyi teşvik eder. Böylece, sanatın toplumsal etki gücü artar ve toplumsal dönüşüm süreçlerine katkı sağlar.

Bu bağlamda, toplumsal gerçekçi sanatın ontolojik değerleri, sanatın sadece estetik değil, toplumsal bir güç olarak işlev gördüğünü gösterir. Sanat, toplumsal değişim sürecine katkıda bulunan, toplumun sorunlarına çözüm arayan bir araçtır (Şekerci, 2021).

3.1.15 Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Erol Özden'in Eğitim Yıllarına Genel Bakış

Gazi Eğitim Enstitüsü Resim İş Bölümü programları incelendiğinde, başlangıçtan itibaren her yıl yapılan düzenlemelerle ideal bir programın oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. İlk ders programı, 1932 yılına ait olup, sadece ders adlarının belirtildiği ve ders saatlerinin yer almadığı genel bir çizelgeden ibarettir. Takip eden yıllarda ise ders adı ve saatlerinde değişiklikler yapılmıştır. 1963 yılından sonra derslerin adları ve saatleri tam olarak belirlenmiş ve ders saatleri 30'dan 32'ye çıkarılmıştır. Bu dönemde dersler daha çok atölye ve uygulamalı çalışmalara dayalı olarak belirlenmiştir. Ayrıca, öğrenci sınavlarına ilişkin düzenlemeler de önemli bir gelişme kaydetmiştir. Öğrenci kabul koşulları genelde diğer bölümlerle benzerlik göstermekte, ancak giriş sınavlarında ve öğrenci kaynaklarında zaman içinde bazı değişiklikler yaşanmıştır. İlk yıllarda, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim İş Bölümü'ne giriş sınavları üç aşamada yapılmaktaydı: yazılı sınav, resme yönelik desen ve yağlıboya kompozisyon ve iş eğitimi odaklı bir "İş Testi". Ancak, bu model uygulama zorluğu nedeniyle zamanla değişmiş ve yazılı sınav ile iş testi bölümleri kaldırılmıştır.

Resim İş Bölümü'nün öğretmen kaynağı büyük ölçüde yurtdışında eğitim alarak geri dönen öğrenciler ve asistanlık yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. 19 Kasım 1973 tarihinde hazırlanan bir rapora göre, bölümde görev yapan 21

öğretmenlerden 12'si yurtdışında 1 ila 5 yıl arasında eğitim almış, 7'si bölümde asistanlık yapmış ve 4'ü sadece bölüm mezunu olarak ortaöğretimde görev almış ve sonra atama yapılmıştır. Bir öğretmen ise sadece Güzel Sanatlar Akademisi mezunu olmuştur. Bu öğretmenler, bölüm öğretmenler kurulunun onayı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın izni ile atanmıştır (Altunya, 2006).

Gazi Eğitim Enstitüsü Resim İş Bölümü'nde 1960'larda eğitim öğretim süreci önemli değişimlere sahne olmuştur. 1960'larda, bölümün programını yenileme imkânı doğmuş ve Adnan Turanî'nin 1961'de yazdığı öneriler bu değişim sürecinde etkili olmuştur. 1963 yılında yapılan program değişikliği ile ilk yıl ortak dersler, ikinci ve üçüncü yıllarda ise resim ve grafik ağırlıklı bir yapı benimsenmiş, iş derslerinin süreleri kısaltılarak yoğunlaştırılmıştır. Bu programın, sanatçı öğretmen yetiştirmeyi hedeflediği öngörülmüştür. Ancak, 1950-1960 yılları arasında Resim İş Bölümü, eğitsel kaygılarla ilgili bazı belirsizlikler yaşamış ve 1960'tan sonra program, daha çok sanat eğitimi odaklı bir yaklaşıma evrilmiştir. Türkiye'deki 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi sonrasında, siyasal atmosfer sanat eğitimini de etkilemiş, toplumsal sanattan sanatın soyut yönlerine doğru bir kayma başlamıştır. Bu dönemde, Adnan Turanî'nin öncülüğünde soyut resim anlayışı benimsenmiş ve sınırsız özgürlük anlayışı sanat eğitime yansımıştır. Bu değişimle birlikte, iş eğitimi, ustalık ve pratik becerilerin küçümsenip dışlanması gibi tartışmalar kuramsal bir temele dayanmamaktadır. 1960'tan sonra, Malik Aksel, Refik Epikman, Arif Kaptan ve Mesut Erdem gibi ressam öğretmenlerin katkılarıyla, Resim İş Bölümü'nün sanat eğitimi anlayışı yeniden şekillenmiştir (Altunya, 2006).

Bu yıllarda Resim İş Bölümü'nde eğitim gören öğrenciler arasında, dönemlerinin önde gelen sanatçı ve eğitimcileri yer almaktadır. 1960-1963 yılları öğrencisi Yusuf Çevik, eğitim sürecinde kendilerine rehberlik eden öğretmenler arasında Refik Epikman, Nevide Gökaydın, Adnan Turanî, Mustafa Tömekçe, Veysel Erüstün, Cengiz Kan, Hidayet Telli, Muammer Bakır, Hüseyin Fehmi Özcan, Ziya Ünal ve Nurettin Can Gülek gibi isimlerin bulunduğunu belirtmiştir. Çevik'e göre dersler, yaratıcı düşüncüyü teşvik eden ve teknik bilgi gerektiren dersler olarak ikiye ayrılmıştır. Yaratıcılığı teşvik eden derslerde özgür bir ortam bulunurken, teknik derslerde kurallar daha sıkı olup, katı bir sistem benimsenmiştir (Altunya, 2006).

Benzer şekilde, 1965-1968 yılları öğrencisi Prof. Hasan Pekmezci de dönemin öğretmenlerini değerlendirerek, bu dönemin sanat ve eğitim açısından önemli bir süreç olduğunu vurgulamıştır. Pekmezci'ye göre, Resim dersi öğretmeni Adnan Turanî, sanat kitapları yazan, sanat dergisi yayımlayan başarılı bir eğitimciydi. Grafik öğretmeni Nevzat Akoral, alçak gönüllü ve sevecen bir ressamken, Nevide Gökaydın çalışkan ve üretken bir öğretmendi. Yazı öğretmeni Hüseyin Fehmi Özcan ise yazıyı sanatsal bir ifade olarak benimsetmiştir. İş ve teknik derslerinin öğretmeni Cengiz Kan, iş eğitimi alanında önemli eserler vermiştir. Bu dönemde öğrenciler ve öğretmenler arasında yaratılan hoşgörü ve özveri ortamı, sanat eğitiminin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır (Altunya, 2006).

Yüksel (2002) tarafından aktarılanlara göre, Kayıhan Keskinok'un öğrencileri onunla geçirdikleri yurt nöbeti sohbetlerini, tartışmalı ders saatlerini çok değerli bulmuşlardır. Öğrenciler, sanat felsefesi, resim yapma nedenleri ve çağdaş sanatın talepleri gibi konuları tartışırken, sanatın yaşam biçimine dönüşmesine yönelik düşünsel birikimlerini bu sohbetlerle kazandıklarını belirtmişlerdir. "Hocamızı dört gözle beklerdik çünkü kendisiyle sabahlara kadar tartışma olanağımız olurdu" (Yüksel, 2002, s. 234).

Gazi Eğitim Enstitüsü Resim İş Bölümü, Türkiye'de resim iş öğretmeni yetiştiren öncü kurumlardan biri olmuştur. Bu bölümden mezun olan öğretmenler, sanat, iş ve meslek eğitimini dengeli bir şekilde alarak yetişmiş ve ülke genelinde sanat eğitime önemli katkılar sağlamışlardır. Ayrıca, ilerleyen yıllarda açılan benzer bölümler ve güzel sanatlar fakülteleri için akademik kadroların yetişmesinde de etkili olmuşlardır. Gazili sanatçı ve öğretmenler, öğrencilerine sanat ve iş disiplini kazandırarak, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde düzenledikleri sergilerle çevrelerine ilham vermişlerdir. Resim İş Bölümü, eğitim teknolojisinin gelişimine önemli katkılarda bulunmuş ve ilk ile ortaöğretim seviyeleri için hazırlanan Resim İş Programları, bölüm öğretmenleri tarafından oluşturulmuştur (Altunya, 2006).

3.2 İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular: Erol Özden'in Aile Üyeleri ile Görüşme Bulguları

Bu bölümde, araştırma kapsamında ulaşılan verilerin içerik analizi yöntemi ile oluşturulan alt tema, kategori ve kodlar çerçevesinde

değerlendirilmesi yapılmış, elde edilen bulgular Erol Özden'in aile üyeleri ile gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda analiz edilmiş, tablo ve şekiller aracılığıyla sunulmuştur. İlgili bulgular, aşağıda belirtilen başlıklar altında detaylandırılmıştır.

Araştırmada ulaşılan temalara ilişkin bulgular, katılımcı gruplarına göre sınıflandırılmış olup aile üyeleri "A" harfiyle kodlanmıştır.

1. Erol Özden'in aile üyelerinin görüşlerine göre nasıl bir sanatçı ve sanat eğitimcidir?

a) Aile üyelerinin sanatçı ve sanat eğitimci kişiliği üzerine görüşleri nelerdir?

b) Aile üyelerinin sanat eğitimine katkıları üzerine görüşleri nelerdir? Şeklinde yer alan alt problem sorularına ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Erol Özden'in aile üyeleriyle yapılan görüşmeler sonucunda, onun kişisel ve karakteristik özelliklerine dair önemli bulgular elde edilmiştir. Aile üyelerinin aktardığı bilgilere göre, Erol Özden; merhametli, vicdanlı, hümanist ve iyimser bir kişiliğe sahip olup, hayatı boyunca insanlara yardım etmeyi bir yaşam felsefesi haline getirmiştir. Sanata ve estetiğe olan düşkünlüğü, sabrı ve azmiyle birleşerek, eserlerine derin bir anlam katmıştır. Onun farklı bakış açılarına sahip, zeki, esprili ve hayata bağlı bir birey olduğu vurgulanmıştır. Aynı zamanda, zorluklar karşısında pes etmeyen, mücadeleci ruhu ile tanınan Erol Özden, sanatında ve öğretmenlik hayatında da bu yönlerini sergilemiş, öğrencilerine bir öğretmenden öte bir rehber ve baba figürü olmuştur.

Tablo 3.1. Erol Özden'in aile üyeleri ile görüşme sonuçlarında Erol Özden'in kişilik özelliklerinin analizi.

Tema	Kategori	Kodlar
Sanat kavramı	Sanatsal bakış	A1
	Düşünme ve üretim yapma biçimi	A5
	Zekâ ve yaratıcılık	A1
Kişisel bakış	Duyguların dışa vurumu (iyi kalp ve vicdanlılık)	A2
	Çevremizdeki şeyleri içselleştirmek	A3
	Kendini arayış çabası (azim ve sabır)	A4, A5

Tablo 3.1’de, Erol Özden’in ailesiyle yapılan görüşmelerde elde edilen kişilik özelliklerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

“Ayakkabısını çalan hırsıza pantolonunu verecek kadar merhametli, farklı bakış açısıyla keskin zekâlı ve tüm zamanların ötesinde tam bir sanatçı” (A1).

“Hassas, duygusal, titiz, sorumluluk taşıyan, işine kendini adayan, herkesin yaşamına anlam katan biriydi” (A2).

“Hümanist” (A3).

“Her şeyden önce çok iyi kalpli ve vicdanlı demek isterim. Hiç kimseden kötülük geleceğini beklemeyen, herkesin iyi olduğunu düşünen, herkesin iyiliğini isteyen bir yapısı vardı. Vicdanlı, zeki, iyimser bir insandı. Geçen öğretmenlik yıllarında ihtiyacı olan herkese yardım etmeyi bir hayat felsefesi haline getirmiş, öğrencilerinin de bir babası olmuştu” (A4).

“Esprili, hareketli, hiçbir şeyden yılmayan, zorluklara göğüs geren, çabalayan, insancıl ve vicdanlı bir insandı. Sevgi dolu, yetenekli, bir yıl uğraşıp yaptığı resmi bozup tekrar yapabilecek kadar azimli ve sabırlıydı” (A5).

Kişisel Karakteristik Özellikleri: Erol Özden, merhametli, vicdanlı, zeki ve insancıl bir kişilik olarak tanımlanmıştır. Hem sanatsal bakış açısı hem de insani değerleri ile dikkat çeker. Aile üyeleri, onun başkalarına yardım etmekten, insanları anlamaktan ve onlara değer katmaktan büyük keyif aldığını vurgulamaktadır. Sanata olan derin ilgisi ve disiplini, onu yalnızca bir sanatçı değil, aynı zamanda hayatına dokunduğu kişilere ilham veren bir insan kılmıştır. Tablo 3.2, Erol Özden’in ailesiyle olan iletişim biçimi ve ilişkisinin çeşitli açılardan değerlendirildiği sonuçları içermektedir.

Tablo 3.2. Erol Özden’in ailesiyle iletişim durumu ve değerlendirmesi.

Ana Tema	Kategori	Kodlar
Aile iletişimi	Samimiyet ve yakınlık	A1, A2, A5
	Destekleyicilik ve sevgi	A3, A4
	Empati ve duygusallık	A1, A5
	Baba figürü	A4

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi Erol Özden’in ailesiyle olan iletişiminin ana boyutunu samimiyet, destek ve empatiyi kategoriler ve kodlar üzerinden açıklamaktadır. Erol Özden' in ailesiyle olan iletişimi oldukça yakın ve samimi bir

temele dayanmıştır. Samimiyet ve yakınlık kategorisi, ailesinin onun yanında zamanın nasıl geçtiğini anlamadığını ve her zaman yakın, içten bir bağ kurduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra, destekleyicilik ve sevgi kategorisi, onun aile üyelerini her zaman destekleyen ve onları başarıya ve mutluluğa yönlendiren bir baba ve eş olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle kızının açıklamasında, Erol Özden'in müthiş bir baba figürü olduğu ve kendisini şanslı hissettiği belirtilmiştir. Empati ve duygusallık ise, Erol Özden'in ailesinin duygusal ihtiyaçlarına karşı duyarlı olduğu ve özellikle hastalık gibi durumlarda empatik yaklaşım sergileyen bir kişi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kodlar, Erol Özden' in ailesine olan sevgi, şefkat ve duygusal bağlarının derinliğini göstermektedir. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Tüm aile bireyleri onun yanında zamanın nasıl geçtiğini bilmezdi” (A1).

“Her zaman yakın, samimi içtendi” (A2).

“Mükemmel” (A3).

“Her zaman söylediğim gibi; bu hayatta babam O olduğu için her zaman kendimi çok ama çok şanslı hissettim ve hissetmeye de devam ediyorum. Kendisi babasını hiç görmemiş bir çocuk olarak büyümüş olmasına rağmen, bir o kadar da müthiş bir babaydı. Kız evlat için baba çok önemlidir. Erol Özden'in kızı olduğum için, böyle müthiş bir baba figürünün hayatında olması muazzam bir artı oldu ben büyürken... Her zaman destekleyici, başarılı ve mutlu bir insan olma yolunda evlatlarını destekleyen bir babaydı” (A4).

“Sevgi dolu, sabırlı, çocuklarını, eşini çok seven, kimseyi kırmayan; yakınlarına, akrabalarına, arkadaşlarına çok değer veren bir insandı. Mesela birisinin hastalandığı haberini alsa günlerce uyku uyuyamazdı” (A5).

Ailesiyle İletişimi: Erol Özden'in ailesiyle olan iletişimi, oldukça yakın, destekleyici ve içtendir. Aile üyeleri, onun her zaman aile bireylerini motive ettiğini ve duygusal anlamda da onları güçlü tutmaya çalıştığını belirtmiştir. Kızının ifadelerine göre, Erol Özden, mükemmel bir baba figürüdür ve ailesinin her bir bireyine daima rehberlik etmiştir. Bu destekleyici yaklaşım onun insanlara olan sevgisini ve bağlılığını gözler önüne sermektedir.

Tablo 3.3, Erol Özden'in sanata olan ilgisinin çocukluk ve gençlik yıllarında nasıl şekillendiğini ve bu ilginin başlangıcını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.3. Erol Özden'in çocukluk ve gençlik döneminde sanata olan ilgisinin başlangıcı.

Tema	Kategori	Kodlar
Erol Özden'in sanata olan ilgisinin başlangıcı	Erken yaşlarda sanata yönelme	A1, A2, A4
	Okul ve eğitimle yükseliş	A3, A4
	Yetenek ve başarı	A5
Erol Özden'in sanat yolculuğunun temelleri	Sanatla tanışma ve keşif	A1, A2
	Eğitim sürecindeki başarılar	A3, A4, A5
Eğitim ve ilham	İlham verme, öğretme, eğitmenlik	A2

Tablo 3.3'de görüldüğü gibi Erol Özden'in sanata olan ilgisinin başlangıcını, erken yaşlarda gösterdiği çaba ve başarılarından başlayarak, eğitim hayatındaki önemli adımlar ve kazandığı başarılarla nasıl şekillendiğini göstermektedir. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Samsun Ladik Akpınar Köy Enstitüsüne birincilikle girdi. Fotoğraf makinesinin nadir bulunduğu zamanlarda karakalemi makinesiydi” (A1).

“Anlatılanlar ışığında küçük yaşlarında pek çok şeyi başarmak için çok gayretliymiş. Resim bunların en önde geleni ve en büyük tutkusuymuş” (A2).

“Okulunda” (A3).

“Çocukluğunda da resim çizmeyi çok severmiş. Öyle anlatırdı. Tabii çok da yetenekliymiş. Gençlik dönemlerinde Gazi Eğitim Enstitüsü' ne de derece ile girip, yine derece ile mezun olmak kolay değildir. Zoru başarmak da onun işiydi...” (A4).

“Çocukluğunda kendine yaptığı oyuncakları gören bir komşusu, ilerde onun büyük bir adam olacağını söylemiş. Daha sonra öğretmen okulunda, resim öğretmeni yeteneğini keşfetmiş ve yüksek öğretmen okuluna göndermişler. Çok başarılı bir öğrenci olduğu için derece ile okullarını bitirmiş ve sonrasında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü' nü bitirmiş” (A5).

Sanata Olan İlgisi: Erol Özden'in sanata olan ilgisi, küçük yaşlardan itibaren başlamış ve gençlik yıllarında bir tutkuya dönüşmüştür. Resme olan yatkınlığı ve bu alandaki başarıları, onun kariyerinde belirleyici bir rol oynamıştır. Aile üyeleri, onun genç yaşlarda büyük bir kararlılıkla sanat alanında ilerlediğini

ve sanatsal yeteneğini ilk keşfedenlerin çevresindeki insanlar olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 3.4, Erol Özden'in sosyal yaşantısını ve çevresiyle olan ilişkilerini incelemektedir.

Tablo 3.4. Erol Özden'in sosyal yaşantısı ve sosyal ilişkilerinin değerlendirilmesi.

Ana Tema	Kategori	Kodlar
Sosyal yaşam	Sosyal katılım ve yardımseverlik	A1, A2, A5
	İnsanlarla iletişim ve etkileşim	A3, A4
	Aktif sosyal yaşam	A5

Tablo 3.4'te görüldüğü gibi Erol Özden'in sosyal yaşamı, 5 kişinin verdiği bilgilere göre aktif ve insancıl bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Sosyal Katılım ve Yardımseverlik kategorisi, Özden' in toplumla etkileşimde bulunarak başkalarına yardım etmeyi ve onların gelişimine katkıda bulunmayı yaşam biçimi olarak benimsediğini ortaya koymaktadır. İnsanlarla İletişim ve Etkileşim kategorisi, Özden' in sosyal ilişkilerinde aktif, sohbet etmeyi seven, esprili bir kişilik sergilediğini belirtmektedir. Aktif Sosyal Yaşam ise onun çevresinde sevilen ve saygı duyulan bir figür olduğunu, topluluklarda etkileşimde bulunmayı tercih ettiğini vurgulamaktadır. Bu yönleriyle, Özden' in sosyal yaşantısı oldukça güçlü ve insan odaklıdır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Onca yoksulluğumuza karşın, edindiği fotoğraf makinesi elinden düşmez, yaz tatillerinde briket işçiliği yapan babama yardım ederdi” (A1).

“O herkeste var olan özellikleri ve insancıl zenginlikleri değerlendirir onların gelişimi için elinden gelen gayreti sunardı. Özellikle yetenekli çocukları akademiye kazandırmak için fahri olarak dersler verir, heyecanlandırır sanata yaklaştırırdı. Onun lügatinde; akmak, sevmek, benliğin dar sınırlarını aşarak diğer insanlara yönelmek, onlarla iş birliğine girmek ve hep vermek vardı”(A2).

“Aktif” (A3).

“Çok sosyal bir insandı. Yalnızlıktan değil de, insanlarla birlikte olmaktan çok hoşlanırdı. Özellikle de sohbet etmekten, espriler yapmaktan... Onun olduğu ortamlarda kahkahalar havada uçuşurdu. Konuşmayı çok sevdiği için bazen

insanlara sıra gelmezdi ama :) hoş sohbeti, şakaları ve esprileri ile her zaman kendisini zevkle dinletirdi”(A4).

“Girdiği her toplulukta sevilen sayılan ve sosyal hatta çok aktif insandı. Arkadaş ilişkilerine, aile ilişkilerine çok önem verirdi”(A5).

Sosyal Yaşamı: Erol Özden, sosyal açıdan aktif ve insanlarla ilişki kurmaya yatkın bir kişiydi. Aile üyeleri, onun insanlarla sohbet etmeyi sevdiğini, esprili kişiliğiyle her ortamda neşe yarattığını belirtmişlerdir. Ayrıca, toplumsal sorumluluklarına duyarlı olan Erol Özden, çevresindeki insanlara katkıda bulunmaya, onları eğitmeye ve yönlendirmeye büyük özen göstermiştir. Aile üyelerinin ifadelerine göre, Erol Özden, eğitim hayatı boyunca ilham verici bir rehber olmuş ve kariyerine yön vermek isteyen kişilere destekleyici bir tutum sergilemiştir. Özellikle eğitim alanında edindiği tecrübeler, ona kariyer yolculuğunda önemli bir avantaj sağlamış ve çevresindekilere yön gösterici bir etki bırakmıştır (Tablo 3.4).

Tablo 3.5. Erol Özden’in eğitim ve kariyer yolculuğunda aile üyelerinin rol ve katkıları.

Tema	Kategori	Kodlar
Eğitimdeki rolü	Öğrenme ve ilham verme	A1, A2
Kariyer yolculuğu	Teşvik ve destek	A3, A4
Kişisel gelişim	Destekleyici ve ilham verici	A5

Tablo 3.5’te görüldüğü gibi Erol Özden’in eğitim ve kariyer yolculuğunda üstlendiği roller, hem ailesinin hem de kendisinin kişisel gelişimini etkileyen önemli bir etkileşim göstermektedir. Eğitimdeki Rolü ana teması altında, Erol Özden’in ailesinin hayatında bir öğretici ve ilham kaynağı olarak önemli bir rol oynadığı vurgulanmıştır. Ailesi, onun fikirlerinden ve adalet anlayışından etkilenmiş, kendisine rol model olarak bakmışlardır. Kariyer Yolculuğu ana teması, Erol Özden’in eşi ve ailesiyle birlikte aldığı kararlar sonucu kariyer yolculuğunu şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle eşi, onun sanata olan tutkusunu tekrar keşfetmesi ve bu yolda ilerlemesi konusunda onu cesaretlendirmiştir. Son olarak, Kişisel Gelişim teması, Erol Özden’in ailesine eğitim, düşünce ve sanat alanlarında destek olma, ilham verme ve teşvik etme

görevini üstlendiğini göstermektedir. Erol Özden' in kariyer yolculuğu boyunca ailesi, ona hem destek olmuş hem de birlikte büyümesine olanak sağlamıştır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“On beş yaş benden büyüktü... Bu nedenle öğrenmeyi ve nasıl düşünmem gerektiğini ondan öğrendim. Adalet duygusu şaşmaz terazisiydi. Yıllar sonra benim Atatürk'üm olduğunu fark ettim” (A1).

“Çok iyi bir takipçisi oldum. Rol modelimdi” (A2).

“Destekledim” (A3).

“Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde ilk göreve başladığında Bolu'da bu kadar uzun kalmayı planlamamıştı, ama ben Ankara'da Üniversite kazanınca, bana da yakın olur diye, Bolu'nun doğasını da sevdikleri için annemle orada daha uzun kalmayı seçtiler diyebilirim. Bu da babamın kariyerinde biraz daha fazla çalışmasına yol açmış olabilir :) Eğitim ve Kariyer yolculuğunda benim pek bir etkim olmadı aslında, ama onun benim eğitim ve kariyer yolculuğumda çok büyük etkisi oldu” (A4).

“İlk evlendiğimizde resim yapmıyordu. Nedenini sorduğumda: “Mutsuz olduğu zamanlarda resim yapmadığını” söyledi. Zaman geçtikçe resim yapması konusunda biraz teşvik ettim ve evimizin bir odasını atölye yapmasını teklif ettim. O da bunu kabul etti ve ilk resminin konusuna birlikte karar verdik. Bu da resim yolculuğunda bir mihenk taşı oldu. Sonrasında sayısız ve değerli eser verdi. Ödüller kazanmaya başladıkça daha da motive oldu” (A5).

Eğitim ve Kariyer Yolculuğunda Ailesinin Rolü: Aile üyeleri, Erol Özden'in eğitim ve kariyer yolculuğunda, onun hayatındaki önemli figürlerden biri olduklarını ifade etmişlerdir. Özellikle, eşinin Erol Özden'in sanatsal çalışmalarını destekleyerek onun resim yapmaya devam etmesini sağladığı, kızının ise Bolu'ya yerleşmesinin ardından onun kariyerine katkıda bulunduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca, kardeşi ve diğer aile bireyleri de onun eğitim felsefesinden ilham almış ve ona saygı göstermiştir. Aile üyelerinin görüşlerinden elde edilen bu bulgular, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilerek Tablo 3.7.'de Erol Özden'in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne dair bakış açısını ve bu konuya nasıl yaklaştığını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.6. Erol Özden’in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne olan bakış açısı.

Tema	Kategori	Kodlar
Sanatın toplumsal rolü	Sanatın insan olmadaki rolü	A1
Toplumsal duyarlılık	Sanatla toplumsal meselelere duyarlılık	A2,
Sanat ve toplum	Sanatın toplum için anlaşılabilirliği	A4, A5

Tablo 3.6’da görüldüğü gibi Erol Özden’in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne dair bakış açısı, onun sanatını sadece bireysel bir ifade biçimi olarak değil, toplumsal ve kültürel bağlamda da anlamlandırmasına dayanır. Sanatın Toplumsal Rolü alt başlığında, Erol Özden’in sanatın insanı insan yapan bir kavram olarak görülmesi gerektiği, bunu ailesine öğrettiği ve onlardan da benimsendiği ifade edilmektedir. Toplumsal Duyarlılık başlığı, Özden’in eserleriyle toplumsal meselelerin ve Anadolu’nun önemli temalarını işleyerek, izleyicilerini toplumsal olaylara karşı duyarlılık geliştirmeye teşvik ettiğini ortaya koymaktadır. Son olarak, Sanat ve Toplum başlığı, Erol Özden’in sanatın toplum tarafından anlaşılabilir olması gerektiğini düşündüğünü ve sanatın toplumun ortak değerlerine hitap etmesinin gerekliliğine vurgu yaptığını göstermektedir. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Ağabeyim’in: “İnsan ancak sanatla insan olur” sözü yıllarca önümü aydınlatan ışık oldu” (A1).

“Erol Özden hayal gücünü yansıttığı Anadolu’dan kesitler, Anadolu insanını çalışmaları ve aynı zamanda İstanbul resimleri ile gibi önemli konuları ele almıştır. Bu eserleri, toplumu düşünmeye ve toplumsal meselelere duyarlılık oluşturmaya teşvik etmiştir” (A2).

“Eşsiz” (A3).

“İnsanların sanata yakın olmaları ve sanatın da insanlar için anlaşılabilir olmasına önem verirdi. Sanattan uzak kalmış insanların olduğu ve sanata değer verilmeyen toplumların çökmesinin kaçınılmaz olduğunu söylerdi” (A4).

““Sanat hem sanat içindir hem de toplum içindir” derdi. Sanatın toplum için anlaşılabilir olması onun için çok kıymetliydi” (A5).

Sanatın Toplumsal ve Kültürel Rolü: Erol Özden’in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne bakışı oldukça derin ve anlamlıdır. Sanatın yalnızca bireysel bir ifade biçimi değil, aynı zamanda toplumları dönüştüren ve insanları insanlaştıran

bir araç olduğuna inanıyordu. Onun eserleri, toplumsal meseleleri sorgulayan ve toplumu bilinçlendiren bir nitelik taşımaktadır. Sanatın herkes için anlaşılabilir olmasını savunarak, insanların bu dil aracılığıyla toplumsal ve kültürel bağlarını güçlendirmelerine katkı sağlamak istemiştir. Aile üyelerinin görüşlerinden elde edilen bu bulgular, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilerek Tablo 3.7, Erol Özden'in sanat eğitimine olan ilgisini ve bu alandaki tutkusunu ortaya koymaktadır. Aile üyeleri, Özden'in sanat eğitimine olan ilgisinin derin bir tutku ve kararlılıkla şekillendiğini vurgulamaktadır.

Tablo 3.7. Erol Özden'in sanat eğitimine olan ilgisi ve tutkusu.

Ana Tema	Kategori	Kodlar
Sanat eğitime ilgi ve tutku	Sanatın gücü ve becerisi	A1, A4
	Gençlere ve çocuklara sanat eğitim	A2, A5
	Öğrencilerin gelişimi ve başarısı	A3
	Öğretme tutkusu ve meslek seçimi	A5

Tablo 3.7'de görüldüğü gibi Erol Özden'in sanat eğitimine olan ilgisi ve tutkusu, onun öğretmenlik kariyerinin temel unsurlarından biri olmuştur. Tabloya göre, sanatın bir işten çok düşünsel bir süreç olduğuna inanan Özden, sanatın gücü ve becerisi kategorisinde, resme olan yaklaşımını vurgulamıştır. Ayrıca, gençlere ve çocuklara sanat eğitimi vererek onlara sanatsal düşünme becerileri kazandırmaya çalışmıştır. Öğrencilerinin başarısını önemseyen Özden, onların gelişimine katkıda bulunmayı kendine bir görev bilmiştir. Son olarak, öğretme tutkusu kategorisi, onun emekli olduktan sonra bile sanat eğitimini sürdürme arzusunu gösterir. Bu durum, onun mesleğe olan bağlılığını ve öğretme tutkusunu açıkça ortaya koymaktadır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Bir gün resim yaparken çocukluk işte çok yavaş çalışıyorsun hala bu tabloyu bitiremedin dediğimde “Sen beni amele ile karıştırıyorsun” demişti” (A1).

“Etrafındaki gençleri, çocukları sanatın renkli dünyasına çekerek sanatla buluşturur, onlara sanatsal düşünme ve üretme becerileri kazandırmaya gayret ederdi” (A2).

“Muhteşem” (A3).

“Her öğrencisinin seçtikleri sanat dallarında başarılı olmasını isterdi ve onların eğitimine de çok özen gösterirdi. Onun yetiştirdiği öğrenciler de kendi öğrencilerini yetiştirecekler diye dolu dolu mezun olmalarını beklerdi, bunun için de özel caba sarf ederdi, öğrencilerinden de aynı çabayı beklerdi” (A4).

“Tek kelime ile dünyaya bir daha gelsem, yine sanat eğitimcisi olmak isterim” derdi. Emekli olduğu zaman bile: “Öğretmeye doyamadım” dedi (A5).

Sanat Eğitime Olan Tutkusu ve Etkisi: Erol Özden, sanatı bir eğitim aracı olarak görmüş ve çevresindeki gençlere, öğrencilere sanatın değerlerini aşlamayı amaçlamıştır. Hem öğrencilerini hem de toplumu eğitmeye yönelik büyük bir çaba sarf etmiş ve onların daha iyi bir sanatçı olabilmeleri için gerekirse defalarca çalıştırmıştır. Eserleriyle ve eğitim anlayışıyla, birçok kişiye ilham vermiştir. Ayrıca, onun sanat eğitimine olan tutkusunun, yaşamı boyunca sanatı yalnızca üretmekle kalmayıp, aynı zamanda başkalarına da öğretmeye yöneldiği görülmektedir. Aile üyelerinin görüşlerinden elde edilen bu bulgular, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilerek aile üyelerinin ifadelerine göre, Erol Özden, sanat eğitimi alanında derin etkiler bırakmış ve öğrencilerinin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Sanat eğitimi konusunda onun yaklaşımı, yenilikçi, ilham verici ve öğrenci odaklı olup, sanatın sadece teknik yönlerine değil, aynı zamanda kişisel gelişime de katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Bu etkisi, sanat eğitimindeki kalıcı katkılarını ve uzun vadeli izlerini ortaya koymaktadır (Tablo 3.8).

Tablo 3.8. Erol Özden’in sanat eğitimi alanına etkisi.

Ana Tema	Kategori	Kodlar
Sanat eğitimi etkisi	Sanata ilham verme ve motivasyon	A1, A2, A5
	Öğrencilerin gelişimi ve eleştiri	A4, A5

Tablo 3.8 ’de görüldüğü gibi Erol Özden’in sanat eğitimi alanındaki etkisi, öğrencilerine kazandırdığı geniş bakış açıları ve sanata olan tutkularıyla belirginleşmiştir. Özden, sanata ilham verme ve öğrencilerini geliştirme konularında önemli bir rol üstlenmiş, onların sanatsal bakış açılarını zenginleştirerek bu alanda daha derinlemesine düşüncelerini sağlamıştır. Özden’in eğitim anlayışında, öğrencilerin gelişimini sürekli olarak desteklemek ve daha iyisini başarmalarını sağlamak ön planda olmuştur. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Kullandığı renkler endüstriyel her üründe özellikle tekstilde kullanılmalı. Ben sanatçı değilim ama öğrencisi sayılabirim. Onun öğrencisi olup ufku geniş olmayan yoktur diye düşünüyorum” (A1).

“İnsanlara ilham verdi, merak, heyecan uyandırdı. Sanata meraklı insanları harekete geçirebilecek etkiler yarattı” (A2).

“Çok iyi” (A3).

“Bu soruya yanıt olarak 7. sorunun yanıtının aynısını verebilirim” (A4).

“Öğrencilerinin en iyi şekilde yetişmesini isterdi. Yaptığı işleri eleştirir, tekrar tekrar iyisi olana kadar yaptırırdı. Çünkü onların da sanat eğitimcisi olacağını, yetiştirecekleri öğrencileri ona göre yetiştireceklerini söylerdi” (A5).

Sanat Eğitimi Alanına Etkisi: Aile üyeleri, onun sanat eğitimindeki rolünü ilham verici ve öğrencilerine ufuk açıcı olarak değerlendirmektedir. Özden, renk kullanımındaki özgünlüğü ile öğrencilerine ilham vermiş ve sanata olan ilgiyi artıran bir etki yaratmıştır. Ayrıca, sanat eğitime eleştirel ve sürekli gelişime açık bir yaklaşım getirmiştir; öğrencilerinin eserlerini sürekli olarak geliştirmelerini teşvik etmiş, onları en iyi şekilde yetiştirmeye çalışmıştır. Bu etki, sadece öğrencilerin gelişimine değil, gelecek nesil sanat eğitimcilerinin yetişmesine de katkı sağlamıştır. Aile üyelerinin ifadelerine göre, Özden, sanatın estetik ve teknik yönleri kadar öğrenci gelişimini de ön planda tutmuş, özgünlük, yaratıcılık ve sürekli gelişim gibi değerlere büyük önem vermiştir. Ayrıca, sanat eğitimi sürecinde öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine ve özgün ifade biçimlerini bulmalarına olanak sağlamıştır. Bu yaklaşım, onun sanat eğitimine olan derin bağlılığını ve eğitimde kaliteyi artırma çabalarını göstermektedir (Tablo 3.8).

Tablo 3.9. Erol Özden’in sanat eğitimi alanında hassasiyet gösterdiği konular.

Ana Tema	Kategori	Kodlar
Sanat eğitimindeki hassasiyetler	İnsanın gelişimi ve insanlık	A1, A2
	Sanatın toplumsal rolü ve gerçekçilik	A2, A4
	Sanatın kalitesi ve disiplini	A5

Tablo 3.9’da görüldüğü gibi Erol Özden, sanat eğitimi sırasında insanlığın gelişimi ve sanatın toplumsal rolü gibi konularda büyük bir hassasiyet göstermiştir. Sanatın insanları dönüştürme gücüne olan inancı, onun sanat

anlayışını şekillendirmiştir. Ayrıca, sanatın sosyal sorumluluğuna verdiği önemle, toplumsal gerçekleri resmederek insanların duygu ve düşüncelerine hitap etmeye çalışmıştır. Sanatın kalitesi ve disiplini konusunda ise, eserlerin hem özgün olmasına hem de düzenli ve temiz şekilde ortaya konmasına büyük değer vermiştir. Bu yaklaşım, onun sanat eğitimindeki titizliğini ve öğrencilerine yönelik beklentilerini ortaya koymaktadır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Kişi önce insan olabilmeli derdi” (A1).

“Sanat, insanları insanlaştıran en önemli icattır, bilim insanın dış çevresini değiştirirken, sanat insanın iç çevresini değiştirir. Eğer bunlardan bir tanesini ihmal ederseniz geri kalmış ülkelerde olduğu gibi fakirlik, yoksulluk, barut kokularıyla dolu bir toplum oluruz.” derdi. “Sanatsız olmaz” derdi” (A2).

“Formal” (A3).

“Sanat eğitimi hakkında değil de sanat hakkında hassasiyet gösterdiği konulara değinebilirim. Kendi eserlerinde sanatının benzersiz ve hayatın gerçeklerini yansıtan bir yapıda olmasına özen gösterirdi. Anadolu insanların emekçi yapısı, duyguları, yaşadıkları hayat, sıkıntıları, her şeyi gözleri ile anlatabilen hisli insanlar olmasından tutun, büyük İstanbul resimlerinde mekanların ve binaların birebir yerlerini resmedip, insanların o koca resimde resmedilmiş minicik binalar arasında kendi evlerini bulmalarına kadar ayrıntılara önem verirdi. Yaptığı eserlerde insanların o resimlere bakarak, O resmederken aktarılması gereken o duyguları alabilmesi onun için çok önemliydi” (A4).

“Öğrencilerinin yapabildiğinin en iyisini yapana kadar çalışmasını sağlar ve yapılan işlerin temiz, düzenli ve özgün olmasını beklerdi” (A5).

Sanat Eğitimi Alanında Gösterdiği Hassasiyet: Erol Özden, sanat eğitimi alanında çok hassastı ve öğrencilerinin yalnızca teknik becerilerini değil, aynı zamanda duygusal ve düşünsel gelişimlerini de ön planda tutuyordu. Sanatın, insanları içsel olarak dönüştüren bir güç olduğuna inanarak, insanın önce insan olabilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Eğitiminde özgünlük, temizlik ve düzen de büyük önem taşıyan unsurlar olmuştur. Aile üyelerinin görüşlerine göre, Özden, sanat eğitimi alanındaki iş birliklerini teşvik etmiş ve meslektaşlarıyla ortak projeler, sergiler ve atölye çalışmaları düzenleyerek sanat eğitimine katkı sağlamıştır. Bu tür çalışmalar, yaratıcılığı ve kolektif öğrenmeyi teşvik etmek amacıyla yapılmış, Özden’in meslektaşlarıyla olan etkileşimlerinde yenilikçi ve

kolektif bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu iş birlikleri, onun sanat dünyasındaki yerini güçlendirmiş ve eğitim alanındaki etkisini artırmıştır (Tablo 3.10).

Tablo 3.10. Erol Özden’in meslektaşlarıyla gerçekleştirdiği çalışmalar.

Ana Tema	Kategori	Kodlar
Meslektaşlarıyla çalışmalar	Ortak sergiler ve etkinlikler	A1, A2
	Ortak atölye ve çalışmalar	A3, A4

Tablo 3.10’da görüldüğü gibi Erol Özden, meslektaşlarıyla sanat üretimini paylaşma konusunda oldukça aktifti. Ortak sergiler ve etkinliklere katılmak, onun sanatsal vizyonunu genişletmek ve sanat çevresiyle güçlü bağlar kurmak için önemli bir yoldu. Ayrıca, ortak atölyelerde çalışma onun sanat anlayışını derinleştiren ve meslektaşlarıyla sürekli bir etkileşim içinde olduğu bir süreci temsil etmektedir. Özden, baskı çalışmaları ve çalıştaylar gibi sanatsal süreçlerde meslektaşlarıyla işbirliği yaparak daha zengin sanat deneyimleri oluşturmuştur. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Ortak sergiler açardı” (A1).

“Sergilere katılırdı” (A2).

“Bilemiyorum” (A3).

“Meslektaşları ile çalışmayı severdi. İsmail Hakkı Demirtaş ile beraber uzun yıllar aynı atölyeyi paylaştılar, beraber babamın bazı eserlerinin baskı süreçlerini yaptılar. Değerli heykeltıraş Mustafa Gürünlü ile de beraber çalıştılar” (A4).

“Arkadaşları ile çalışmayı severdi. Aynı atölyeyi paylaştığı arkadaşları ile de ortak çalışmalar yapardı. Beraber sergi çalışmaları, çalıştaylar yaparlar diğer arkadaşları ile de ortak çalışmalarda bulunurdu” (A5).

Erol Özden’in Meslektaşlarıyla Birlikte Yaptığı Çeşitli Sanatsal Çalışmalar: Aile üyelerinin ifadelerine göre, Özden, sanat dünyasında ortak iş birliklerini sıkça tercih etmiştir. Özellikle, ortak sergiler düzenlemek ve sanatçı arkadaşlarıyla projeler geliştirmek onun meslektaşlarıyla olan iş birliklerinin temelini oluşturmuştur. Özden, uzun yıllar aynı atölyeyi paylaştığı İsmail Hakkı Demirtaş ve Mustafa Gürünlü gibi sanatçılarla birlikte baskı süreçleri ve sanat eserlerinin üretimi konusunda iş birliği yapmıştır. Ayrıca, çalıştaylar ve sergi çalışmalarına katılmak da meslektaşlarıyla yürüttüğü iş birliklerinden bazılarıdır.

Bu çalışmalar, Özden'in sanat dünyasında yenilikçi ve kolektif bir yaklaşımı benimsediğini göstermektedir.

Tablo 3.11, sanat camiasının Erol Özden hakkındaki görüşlerini özetlemektedir. aile üyelerinin ifadelerine göre, Erol Özden, sanat camiasında saygı gören, ilham verici bir figür olarak tanınmış ve sanat dünyasında önemli bir yer edinmiştir.

Tablo 3.11. Sanat camiasının Erol Özden hakkındaki görüşleri.

Ana Tema	Kategori	Kodlar
Sanat camiasının Erol Özden hakkındaki görüşler	Saygı ve beğeni	A1, A2
	Övgü ve takdir	A3
	Bilgi ve yardım talebi	A4, A5

Tablo 3.11' de görüldüğü gibi Erol Özden'in sanat camiasındaki konumu ve hak ettiği yer, sanat çevresi tarafından büyük bir saygı ve takdirle karşılanmıştır. Onun sanata kattığı derinlik ve katkılar, sanat dünyasında olumlu bir etki yaratmış ve övgü ile değerlendirilmiştir. Özden, özellikle görüş ve vizyonu ile sanat camiasında öne çıkmış, sanatsal perspektifleri ve üretim süreçleri etrafındaki insanlar tarafından dikkatle incelenmiştir. Sanatçılar ve diğer sanat profesyonelleri, zaman zaman ondan bilgi almak ve profesyonel anlamda yardım talep etmek için iletişime geçmişlerdir. Onun sanata dair derin bilgisinin ve anlayışının, başkalarına ilham verdiği ve onların gelişimine katkıda bulunduğu, sanat camiasındaki genel görüşleri arasında yer almaktadır. Erol Özden'in bu olumlu algısı, saygı, beğeni ve övgü gibi unsurlarla pekişmiştir ve sanat çevresi tarafından sürekli olarak takdir edilmiştir. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Beni İbrahim Balaban'la tanıştırdığında, Balaban: 'Bende seni Türk resminin babasıyla tanıştırayım' demiş, ağabeyimi mahcup etmişti” (A1).

“Saygı ve beğeni...” (A2).

“Övgü” (A3).

“Onun görüşlerine, vizyonuna, bakış açısına her zaman önem verirlerdi. Özellikle ararlar, konu hakkında bilgisini sorarlar, yardımını rica ederlerdi. Babam da her ricaya dönmeye çalışır, kimseyi kırmamaya önem verirdi” (A4).

“Onun görüşlerine, vizyonuna, bakış açısına her zaman önem verirlerdi”
(A5).

Sanat Camiasındaki Görüşler ve Etkisi: Sanat camiası, Erol Özden'in görüşlerine büyük saygı duyuyor ve ona yüksek takdir gösteriyordu. Aile üyeleri, onun sanatına duyulan hayranlığı ve saygıyı aktarmışlardır. Özden'in eserlerine ve yaklaşımına olan ilgi, onun sektördeki yerinin ne kadar sağlam olduğunu gözler önüne sermektedir.

Tablo 3.12. Erol Özden'in akademik hayatında gerçekleştirmek istediği ancak çeşitli nedenlerden dolayı gerçekleştiremediği şeyleri ortaya koymaktadır.

Tablo 3.12. Erol Özden'in akademik hayatında yapmak isteyip de yapamadığı şeyler.

Ana Tema	Kategori	Kodlar
Akademik hayat	Yapmak istediği ve yapamadığı şeyler	A1, A2, A3, A4, A5

Tablo 3.12'de görüldüğü gibi Erol Özden'in akademik hayatında yapmayı düşündüğü fakat gerçekleştiremediği herhangi bir şey bulunmamaktadır. Kendisinin akademik kariyerine ilişkin bir eksiklik veya yarım kalmış bir hedefi olmadığı, büyük ölçekli resimlere yönelmesinin ve unvan kullanmama tercihlerinin dışında bir şey ifade edilmemiştir. Bu da onun akademik yaşamında istediği her şeyi gerçekleştirdiği düşüncesini pekiştirmektedir. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Unvan kullanmaz. Büyük ölçekli resimlere yönelmişti” (A1).

“Bilgim yok” (A2).

“Yoktur” (A3).

“Bu konuda bir bilgim yok” (A4).

“Akademik olarak yapmak istediği her şeyi yaptı diyebiliriz” (A5).

Akademik Hayatında Yapmak İsteddiği Şeyler: Aile üyelerinin ifadelerine göre Erol Özden, akademik hayatında yapmak istediği şeylerin çoğunu başarmış ve sanat eğitimi ile ilgili kariyerini tam anlamıyla gerçekleştirmiştir. Yalnızca akademik değil, sanatsal anlamda da önemli işler başarmıştır. Aile üyeleri, Özden'in hayatındaki bazı önemli yönleri ve kişisel özellikleriyle ilgili ek bilgiler sunmuşlardır. Bu eklemeler, onun toplumdaki yerini, sanata ve insanlara olan bağlılığını daha derinlemesine anlamamıza yardımcı olmaktadır. Özden' in

aile içindeki yeri, öğretmenlikteki başarıları ve sanatçı kimliği üzerine yapılan bu katkılar, onun hayatını daha geniş bir perspektiften değerlendirmemize olanak tanımaktadır (Tablo 3.12).

Tablo 3.13. Erol Özden hakkında eklemek istenilen diğer konular.

Ana Tema	Kategori	Kodlar
Erol Özden hakkında ekstra görüşler	Erol Özden'in sanat ve eğitimdeki katkıları ve insanlık vizyonu	A1, A4, A5
	Erol Özden'in insani değerleri ve eserleri	A2, A5

Tablo 3.13'de görüldüğü gibi Erol Özden'in sanatının ve insanlık değerlerinin birleştirildiği mirası vurgulanmıştır. Sanatçının insanlara ve topluma olan katkısı hem sanatsal hem de eğitsel açıdan derin bir etki bırakmıştır. Aile üyeleri tarafından yapılan açıklamalar, onun hem bir sanatçı olarak hem de bir eğitimci olarak örnek alınması gereken bir figür olduğunu belirtmektedir. Bu yönüyle, Erol Özden'in hem sanatsal hem de kişisel katkıları uzun süre hatırlanacaktır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“O öğrencileri için tam bir Atatürk'tü. Bu yüzden onu tanıyanların çok şanslı olduğunu düşünürüm”(A1).

“Erol Özden, insan olmanın kemaline ulaşmış ve tüm insanları yüreğinde ağırlayan Sanatta Anadolu kadını gözleriyle konuşturan, bu gök kubbe altında hoş bir seda bırakıp giden sanatın altın yıldızıydı. Eserleriyle, sizin gibi değerli öğrencileriyle sonsuza kadar aramızda olacak. Teşekkür eder çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim” (A2).

“Güzel eşsiz insan” (A3).

“Bu hayattan onun gibi yaptığı her işin hakkını vermeye çalışan, kimseye kötülüğü dokunmayan, yemeyip yediren, içmeyip içiren, sadece kendi çocuklarına değil, ihtiyacı olan herkese kol kanat germeye çalışan, müthiş bir baba; öğrencilerini en iyi şekilde hayata hazırlamaya çalışan, ne öğrenirlerse kar diyip vizyon sahibi olmalarını hedefleyen harika bir eğitimci; sanatını herkese ulaştırmaya çalışan, emek emek,ilmek ilmek, ince ince her eserine aylarını hatta bazen yıllarını harcadığı en iyisini ortaya çıkaran çok değerli bir sanatçı geçti. Keşke birkaç yıl daha aramızda kalabilseydi. Hep özlenen ve hep özlenecek olan babam...” (A4).

“Yok” (A5).

Ekleme İstenilenler: Son olarak, Erol Özden'in insan olarak sahip olduğu eşsiz değerlere, onun hem bir baba hem bir sanatçı hem de bir eğitimci olarak gösterdiği çabalarına dikkat çekilmektedir. Aile üyeleri, onun büyük bir insan olduğunu ve yaşadığı her anı dolu dolu geçirdiğini vurgulamaktadır. Onun sanat ve insanlık arasındaki bağlantıyı kurma çabaları, onun mirasının ne kadar derin ve kalıcı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu betimsel içerik analizi, Erol Özden'in kişiliği, sanatı, ailesi ve kariyeri hakkındaki derin izlenimleri ve hatırlatmaları içermektedir. Aile üyeleri, Erol Özden'i sadece bir sanatçı ve öğretmen olarak değil, aynı zamanda insan olarak da büyük bir saygı ile anmaktadır. Özden'in, öğrencileri için bir rol model olduğu ve aile üyeleri tarafından Atatürk gibi bir figür olarak kabul edildiği ifade edilmiştir. Onun insanlık değerleri, Anadolu kadınına olan saygısı ve sanatını insanlara ulaştırma çabası da vurgulanmıştır. Ayrıca, Erol Özden'in eşsiz bir baba, öğretmen ve sanatçı olduğu, hizmet ettiği her alanda mükemmeliyet arayışı ve sanatına verdiği özen anlatılmaktadır. Özden'in bütün insanları kucaklayan, yardımsever ve sevgi dolu kişiliği, hayatına dokunan herkesin üzerinde kalıcı bir iz bırakmıştır. Aile üyeleri, onun yapmış olduğu her işin hakkını vermeye çalışan, hiçbir zaman kötülük yapmayan, her zaman insanları destekleyen bir figür olarak anılmasından büyük gurur duymaktadır. Bu ifadeler, Erol Özden'in kişisel ve profesyonel yaşamındaki derin etkilerini ve ona duyulan özlemi gözler önüne sermektedir.

3.3 Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular: Erol Özden'in

Meslektaşları ile Görüşme Bulguları

Bu bölümde, araştırma kapsamında ulaşılan verilerin; içerik analizi yöntemi ile oluşturulan alt tema, kategori ve kodlar çerçevesinde değerlendirilmesi yapılmış, elde edilen bulgular, Erol Özden'in meslektaşları ile gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda analiz edilmiş, tablo ve şekiller aracılığıyla sunulmuştur. İlgili bulgular, aşağıda belirtilen başlıklar altında detaylandırılmıştır.

Araştırmada ulaşılan temalara ilişkin bulgular, katılımcı gruplarına göre sınıflandırılmış olup meslektaşları “M” harfiyle kodlanarak ifade edilmiştir.

1.Erol Özden'in meslektaşlarının görüşlerine göre nasıl bir sanatçı ve sanat eğitimcidir?

a) Meslektaşlarının sanatçı ve sanat eğitimci kişiliği üzerine görüşleri nelerdir?

b) Meslektaşlarının sanat eğitimine katkıları üzerine görüşleri nelerdir? şeklinde yer alan alt problem sorularına ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Erol Özden'in meslektaşlarıyla olan ilişkileri, uzun yıllar süren akademik iş birliği ve güçlü insani bağlarla şekillenmiş olup, bu durum Tablo 3.16'da detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Tablo 3.14. Erol Özden ile tanışıklık ve ilişki durumu.

Tema	Kategori	Kodlar
Tanışıklık süresi	Tanışma yılı	M1
İlişki türü	Akademik iş birliği	M2
	Mesleki destek	M3
	Güven ve dostluk	M4
Çalışma ortamı	Kurumlar	M5
	Çalışma şartları	M6
Kişisel özellikler	İnsan ilişkileri	M7
	Öğrencilere yaklaşım	M8
Sosyal ilişkiler	Ailece görüşme	M9
	Dayanışma ve destek	M10

Tablo 3.16. Erol Özden ile tanışıklık ve ilişki durumu başlığı altında, meslektaşlarının kendisiyle olan ilişkisi farklı temalar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Katılımcıların Erol Özden ile tanışıklık süreleri geniş bir zaman aralığına yayılmakta olup, akademik iş birliği ve mesleki dayanışma içinde uzun yıllar birlikte çalıştıkları görülmektedir. Çalışma ortamlarında karşılaşılan zorluklara rağmen, Erol Özden'in güvenilir, sabırlı ve hümanist yaklaşımı meslektaşları tarafından vurgulanmıştır. Ayrıca, meslek hayatındaki desteğinin yanı sıra sosyal hayatında da güçlü dostluklar kurduğu, hatta meslektaşlarıyla ailecek görüştüğü ifade edilmiştir. Bu tablo, Erol Özden'in hem akademik hem de insani yönüyle meslektaşları üzerinde bıraktığı olumlu izlenimi ortaya koymaktadır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“1998 yılından bu yana Erol hocamla çok uzun yıllar birlikte çalıştık. Sadece bana karşı değil tüm Fakülte'deki Öğretim elemanlarına karşı her zaman

anlayışlı, pozitif ve yardımsever yaklaşırdı. Gerek akademik gerekse insani açıdan örnek bir kişiydi. Benim çalışmalarına her zaman destek olmuştur” (M1).

“Tanıştıyordum. Çok dürüst, saygın, güvenilir” (M2).

“1977 Yılında İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Resim- İş Eğitimi Bölümünde tanıştık. 1992 Yılında Maltepe’de ortak özel atölye açtık. 1995’de İstanbul’dan ayrıldım. Burdur Eğitim Fakültesi Resim Bölümü başkanlığı yaptım. Bu süre içinde O da Bolu’ya geçti. Bizler idealist kuşaklarız, İstanbul’u bırakıp Anadolu’ya gittik.2006 Yılında Bolu İzzet Baysal Üniversitesi Resim Bölümünde tekrar beraber çalışmaya başladık. 2010 Yılında ikimiz de emekli olarak İstanbul’da özel bir üniversitede beraber çalıştık. Daha sonra ben Ankara’da yaşamaya başladım. O da torun baktığı için Ankara’da idi ve sık sık görüşüyorduk” (M3).

“İş arkadaştıydık” (M4).

“Uzun süredir. Usta çıkar ilişkisi denilebilir” (M5).

“Erol Bey’i 2000 yılında Eğitim Fakültesi’ne geldiğimde tanıdım ve O emekli olana kadar, sanırım 15 yıl aynı fakültede çalıştık. Ben İlköğretim bölümündeydim” (M6).

“1998 Yılında Bolu İzzet Baysal Üniversitesi Resim-iş Eğitimi Bölümü Öğretim üyesi olarak geldiğinde tanıştık. Tecrübeli bir akademisyen, her zaman dayanışma yapılabilecek güvenilir bir kişilik. Sağlam bir dostluğumuz vardı” (M7).

“Erol Özden ile 1998 tarihinde tanıştık aynı branştan olduğum için sekiz yıl sürdü. Çok yakın, ailece görüştüğümüz bir ilişkimiz vardı” (M8).

“1998’den vefatına kadar 12 yıl birlikte çalıştım. Anabilim dalı başkanlığını yaptı, uyumlu ve yapıcı bir yöneticiydi” (M9).

“Şimdi dediğim gibi üniversite olmadan önce Marmara Üniversitesi sonradan oldu tabi... Birçok bakanlığa bağlı okul... “İstanbul’da birçok okul” derken şöyle diyeyim Atatürk Eğitim Enstitüsü, Spor akademisi, o da aynı çatı altındaydı. Yerle, mekânlar farklıydı. İşte iktisadi ticari bilimler akademisi gibi aklıma gelenler bunlar, yüksek lisans enstitüsü..., gibi. Birçok bakanlığa bağlı yüksek okulu köy enstitüsünde toplayan bir üniversite; adı da Marmara Üniversitesi oldu. Tabi bizim şimdi o dönemde, sanıyorum 80’li yılların başları idi. Erol Özden’le birlikte Eğitim Enstitüsü döneminde başladı ilişkimiz.

Erol Özden'i ben tanıyordum. Arkadaşımız daha önce de Bolu'da çalışmıştı. Uzun yıllar hep birlikte Eğitim Enstitüsü'nde çalıştık. Ben 2007 yılında emekli oldum. Onlar bir müddet önce ayrılıp değişik okullara geçtiler. Profesör unvanı almak için... Aynı üniversitede olamazdı çünkü. Sanıyorum 2006 yılına kadar devam etti 80'li yıllardan. Şimdi Erol Özden yaşça benden büyük tabi bir ağabey niteliğinde ilişkimiz vardı. Biz Eğitim Enstitüsü döneminde çok acılar yaşadık. Yani 80'li yıllarda can güvenliği nedeniyle birbirimize yakın oturuyorduk. Maltepe veya kartal civarında toplanmıştık. Komşuluk ilişkilerimiz var. Sabah okula arabası olan arkadaşlarla, diğerlerini alıp en az bir arabada beş kişi gidiyorduk. Çok samimi bir ortam içinde ilişkimiz gelişti. Sonra eğitim enstitüsü döneminde bu arkadaşlardan yaşça en küçük olanlardan biri bendim ama ben hepsinden önce gelmişim. Asistanlık sınavlarına girerek geldiğim için bu arkadaşlardan daha önce geldim. 1974'te falan başladım. O kurumun ilk mezunuydum ben. 1970'te mezun oldum. 1967'lerde açılmıştı Eğitim Enstitüleri. Siyasal arenaya dönmüştü o dönemlerde Eğitim Enstitüleri. Can güvenliği nedeniyle birbirimize sahip çıkmak durumundaydık. Gece eğitimi vardı o dönemde. Gece eğitim yapmak çok zordu yani. Gündüz 17: 00'a kadar devam eden eğitim gece bölümü 17: 30 gibi başlıyordu. Gece 11- 11: 30'a kadar devam ediyordu. Bütün siyasi grupların öğrenci açısından bir arada olduğu, yoğunlaştığı bir kurum. Aşağı yukarı neredeyse her gece bir olay çıkıyordu mutlaka. Bu, hocalar olarak bizi de tedirgin ediyordu. Gerçi üniversiteye bağlandıktan sonra da çok şey değişmedi. Ama en azından üniversite bünyesinde tabi farklı bir işleyiş var. Üniversitenin siyasi işleyişi farklı, idari işleyişi farklı... Eğitim Enstitüleri de direkt bakanlığa bağlı. Bazı atamalar seçimlerle oluyordu üniversitelerden. Rektörlük seçimi de dâhil buna... Şimdi üniversite olunca da biz çok problemler yaşadık. Şimdi şöyle bir şey denildi: "Efendim siz Eğitim Enstitüsü döneminden göreve başladığınız günden bu yana görev yapıyorsunuz, ama üç yıllık okul mezunusunuz." Bu nasıl? Şimdi dört yıllık oldu. Bak bu açıklamalarım çok önemli bunların bilinmesinde fayda var. Siz de aracı olduğunuz için ben teşekkür ediyorum. Yanlış şeyler biliniyor. Hala bizim kurumun Atatürk Eğitim Fakültesi'nin geçmişi yazılırken 1983 yazılıyor. Hayır efendim. Yani üniversiteler yasası çıktığı zamanki yasada o kurumdaki çalışanları ben birkaç defa uyardım. Birçoğu şimdi bizim öğrencimiz. Kaç defa "Tarihçeyi doğru yazın" Çapa'dan, İstanbul İlk Öğretmen Okulu, bakın İstanbul İlk Öğretmen Okulu aynı çatının

altındaydı bunlar. Yani ben 1963'te girdim oraya. İşte bugünkü güzel sanatlar liselerinin kökeni olan “Resim Semineri” diye ayrı bir öğretmen okulu içinde eski Köy Enstitüsü'nden devam eden Öğretmen Okulu'na dönmüş; Resim Semineri diye ayrı bir öğretmen okulu içinde Eski köy Enstitüsü'nde devam eden öğretmen okuluna dönmüş okullardan resim ve müzik yetenekli arkadaşlar sınavla bu kurumlara gönderiliyordu. Çapa'daydı... O tarihi binada... Biz bir arada 1963'te girdiğimizde, üç okul fazla gelince bakanlık tarafından yüksek okullar bakanlığa bağlı okullardı. Yüksek öğretmen okuluna da yine öğretmen okullarının; çok başarılı, üstün başarılı, not ortalaması 100 üzerinden 100 olan çocuklar seçilip gönderiliyordu ve bunlar da İstanbul Üniversitesi'nde eğitim görüyorlardı. Adı: Yüksek Öğretmen Okulu! Bir de Eğitim Enstitüsü vardı bakanlığa bağlı. Biz girdiğimizde öğretmen okulu Ortaköy'e ayrıldı. Ortaköy Öğretmen Okulu oldu. Adı onun: İstanbul İlk Öğretmen Okulu. Eğitim Enstitüsü işte bugünkü Göztepe yerleşkesine taşındı. Üniversite olmadan önce 1965'lerde taşındı iki bölüm. Resim ve müzik bölümü sonra açıldı Eğitim Enstitüsü'nden. Bir tek Yüksek Öğretmen Okulu kaldı Çapa'da. Erol Özden'le bir araya geliyoruz o 80'li yılların siyasi ortamında oldu. Çok değişiklik oldu kadrolarda. Yani terörün de merkezi durumundaydı İstanbul o yıllarda. Mesela; iki veya üç, kendi dönemimizden arkadaşımız öldü. Kürsünün altına bomba koyuldu. Hocanın kürsüsünün altına... Erol Özden de o yıllarda Eğitim Enstitüsü'nde resim alanında idari kadroda idi müdür yardımcısı idi Üniversite olmadan önce. Yani her an aynı olaylar bizim de başımıza gelebilirdi. Ki nitekim isim olarak tanırınız belki Cuma Ocaklı; arkadaş dört kurşun aldı göğsünden yaralandı, bizde görevliydi o zaman. Siyasi olarak değerlendirildi tabi bu hep o zaman. O çok korkunç ortam içerisinde Erol Özden'le birlikteydik. Birbirimize de ders çıkışında can güvenliğimiz, en azından sahip çıkmamız gerekiyordu. Yani çok yakından, ben hatta şöyle dedim kendilerine: “Öyle dostluklar oluştu ki aramızda arkadaşlıklar, dostluklar, kardeşlikler, ağabeylikler akrabalıktan ileri bu”. Bu sanıyorum siz de de öyledir. Yani kan bağı olduğun insanlardan daha fazla ileri gidiyor bazı arkadaşlıklar, ilişkimiz o düzeydeydi. Ayrıca Erol Özden'le ailecek görüşüyorduk, yakın oturuyorduk, korkunç hümanist bir insandır. Yani cebindeki harçlığı öğrencisine verecek kadar fedakâr olan bir insandır. Son derece sabırlıydı. Biz onun sabrına hayran olurduk” (M10).

Erol Özden’in meslektaşları, onun hem kişisel hem de mesleki yaşamındaki karakteristik özelliklerini, Tablo 3.17'deki çeşitli başlıklar altında tanımlamışlardır.

Tablo 3.15. Erol Özden’in karakteristik özellikleri.

Tema	Kategori	Kodlar
Çalışkanlık ve disiplin	Çalışkanlık	M1
	Disiplinli	M2
Kişisel iletişim	Yardımseverlik	M3
	Dürüstlük	M4
Kişisel özellikler	Esprili ve pozitif	M5
	Alçakgönüllülük	M6
İş ahlakı	Sanata ve eğitime bağlılık	M7
	Sabır ve kararlılık	M8
Sosyal ahlak	Hümanist ve iyi niyetli	M9
Özverilik ve yardımseverlik	Maddi yardımlar	M10

Tablo 3.17’de Erol Özden’in meslektaşları tarafından ifade edilen belirgin karakteristik özelliklerini özetlemektedir. Özden, çalışkanlık, yardımseverlik ve dürüstlük gibi profesyonel değerlerin yanı sıra esprili, alçakgönüllü ve pozitif bir kişilik olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, insan ilişkilerinde gösterdiği hümanist yaklaşım ve yüksek seviyedeki iyi niyetliliği, onun çevresindeki bireyler için örnek alınan bir figür olmasına katkı sağlamaktadır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Çok çalışkan, yardımsever, disiplinli, esprili ve her zaman çok zarif ve özenli giyinirdi” (M1).

“Çok dürüst, çok efendi, saygılı” (M2).

“Her zaman içten, samimi, dürüst, güvenilir, alçak gönüllü ve her zaman esprili dört dörtlük bir sanatçı ve sanat Eğitimcisi” (M3).

“Anlayışlı, sevecen” (M4).

“Yapıcı araştırmacı” (M5).

“Pozitif, güler yüzlü, esprili, çalışkan, üretken, saygılı, modern...” (M6).

“Verici, özverili, esprili, çalışkan, kararlı ve dost canlısı” (M7).

“Erol Özden oldukça esprili, mizahtan hoşlanan, nüktedan, hoşgörülü, zeki bir insandı” (M8).

“İşine sıkı sıkıya bağlı ve öğretmenlik mesleğini çok seven ve layıkıyla yapan bir karakterdi” (M9).

“Erol Özden’in karakteristik özellikleri çok kimsede rastlayamayacağınız aşırı hümanist olması, aşırı iyi niyetli; mesela herkesin olumsuz düşündüğü bir kişi hakkında Erol Özden olumsuz düşünmez. Ödevlendirmede öyle. Grafik sanatlarda beraber aynı alanda çalışıyorduk. Mesela defalarca başaramayacak bir öğrenciye pes dedirtecek kadar tekrar ettiriyordu ve başarıyordu. Benim o kadar sabrım yoktu mesela... Hatta dediğim gibi maddi katkıda bulunduğu öğrenciler oluyordu. Bundan karşılık da beklemezdi. Davranış olarak da duayen bir insandı. Şimdi mesela cenazesine gittiğimizde; Ali Candaş cenaze töreninde söz aldığında şöyle bir ifade kullandı: “Küllerinden doğan adam” diye. Çok önemli gerçekten ile düzenini de bildiğimiz için çok büyük yoksullukların içinden çıkıp gelmiş bir arkadaşımızdı. Ama o yoksullukların içinden sıyrılıp ta bugünlere gelmekte herkesin harcı değil. Örnek bir arkadaşımızdı” (M10).

Tablo 3.18, Özden’in iletişim tarzının, profesyonel ilişkilerde bile samimiyet ve içtenlikle harmanlanmış olduğuna dair çeşitli meslektaşlarının gözlemlerini sunmaktadır.

Tablo 3.16. Erol Özden’in meslektaşlarıyla iletişimi.

Tema	Kategori	Kodlar
Samimiyet ve resmiyet	Dengeyi ustalıkla sağlama	M1
İletişim tarzı	Saygılı ve yardımsever iletişim	M2
	Seviyeli ve mantıklı yaklaşım	M3
	Sert ilişkilerden kaçınma	M4
İnsan ilişkileri	Uyumlu ve yapıcı	M5
	Herkesle iyi ilişkiler kurma	M6
	Toleranslı ve nezaketli tutum	M7
Kişilik özellikleri	Mizah anlayışı ve esprili tavır	M7
	Pozitif bakış açısı	M8
Zorluklarla başa çıkma	Kriz anlarında soğukkanlılık	M9
	Yapıcı ve çözüm odaklı çalışma	M10

Tablo 3.18’de, Erol Özden’in meslektaşlarıyla olan iletişimi farklı temalar altında incelenmektedir. Bu temalar, Özden’in kişisel özelliklerinden mesleki yeteneklerine, iletişim becerilerinden insan ilişkilerine kadar geniş bir yelpazeyi

kapsamaktadır. Özden'in dürüstlük, güvenilirlik ve yardımseverlik gibi kişisel özellikleri öne çıkarken, aynı zamanda meslektaşlarıyla etkili ve profesyonel bir iletişim sergilemesi, işine olan bağlılığı, çözüm odaklı yaklaşımı ve kriz anlarında sergilediği pozitif tutum da dikkat çekmektedir. Bu temalar, Özden'in iş yaşamındaki bütünsel ve örnek teşkil eden tutumunu yansıtmaktadır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Herkesle örnek olacak düzeyde hem çok samimi ama hem de bir o kadar resmiydi. Bu iki ayrı özelliği olağanüstü harmanlardı” (M1).

“İyi idi” (M2).

“Çok çok iyi idi” (M3).

“Saygıya dayalı, yardımseverdi” (M4).

“Seviyeli ve mantıklı” (M5).

“Herkesle çok iyi idi. Hiç kimseyle bir problem yaşadığını duymadım. Herkesle konuşur ve anlaşırdı. Fakültenin en saygın hocalarındandı” (M6).

“Bilgisini paylaşan, sert ilişkilerden kaçınan, birlikte çalışmanın, uyumun gerekliliğine inanan toleranslı ve nezaketli bir kişilik yapısına sahiptir” (M7).

“Arkadaşları tarafından sevilen ve takdir edilen saygın bir insandı” (M8).

“Yapıcı uyumlu bir karakteri vardı” (M9).

“Son derece espritüel bir arkadaşımızdı. Bayılırdı nükte yapmaya. Hatta 7-8 arkadaş o 80’li yıllarda Maltepe’de oturuyorduk. Dört kişi ortak bir atölye açmışlardı. Ben dâhil değildim. Benim müstakil atölyem vardı ama çok yakındı onlara. Çok güzel bahçeli bir evdi. Orada tek katlı ve bahçeli olunca, hırsızlık olunca tedbir almışlar. İsmail Demirtaş var... O da yine aşağı yukarı Erol Özden’in kişiliğine yakın bir kişiliğe sahip. Demişler ki; bir oyun oynayalım bakalım, hırsız girmesin diye. 12 volt elektrik veriyorlar tele bahçeye koyuyorlar. İsmail’e diyor ki: “Birimiz uzanalım tele, bahçeye ölmüş gibi yapalım”. Öbür arkadaşlara göstermek için. Adam kalp krizi geçiriyormuş evde onları öyle yatar görünce... Sahne hazırlamışlar öyle... Yahu dedik nasıl aklınıza geldi? Erol Özden’den çıkmıştı bu düşünce. Bahçeye yatırmış öbür arkadaşı elektrik çarpmış gibi... Yani hayata çok pozitif bakan bir arkadaşımızdı.

O kadar nükteli espritüel bir arkadaşımızdı. Sürekli güldürürdü bizi böyle. Buna benzer çok yani mutlaka her gün birbirimizin odasına giderdik orda öyle mutlaka bir esprisi vardı Erol Özden’in.

Çok sigara içerdi, zayıf bir arkadaşımızdı. “Ne olur, beş sene erken giderim” derdi. Sonra birden bire sigarayı bırakmak zorunda kaldı. Ciğer rahatsızlığı oldu. “Ya siz haklıymışsınız, insanın hayatı ne kadar kıymetliymiş. Sigarayı bırakmak zorunda kaldım” dedi” (M10).

Erol Özden'in Sanat Eğitimine Etkileri Üzerine Meslektaşlarının Görüşleri: oldukça geniş bir perspektife sahiptir. Onun sanat eğitimi alanında sağladığı katkılar hem bireysel hem de kurumsal anlamda derin izler bırakmıştır. Sanat eğitiminde disiplin ve estetik algının gelişimine katkıları (Tablo 3.19, M1, M7) ile açıklanabilir.

Tablo 3.17. Erol Özden'in sanat eğitimine etkileri.

Tema	Kategori	Kodlar
Sanat eğitimi ve disiplin	Disiplin ve sabırla çalışma	(M1)
	Kaliteli bir yaşam için sanatın önemi	(M1)
Sanatçı ve eğitimci kimliği	Yaratıcı ve yetenekli sanatçı	(M2), (M8)
	Sanat öğrencileri yetiştirme	(M2), (M3)
	Estetik değer yargısı kazandırma	(M7)
	Sanat öğretmenliğinin önemi	(M10)
Sanat eğitiminde yöneticilik rolü	Sanat eğitiminin eksiklerini tespit ve giderme	(M7)
	Eğitim politikalarının takipçisi olma	(M7)
	Gazi Eğitim Enstitüsü geleneğine bağlılık	(M9)
Öğrenci yetiştirme süreci	Sabırla en iyi sonucu alana kadar çalışma	(M3), (M6)
	Öğrencileriyle üretkenlik	(M6), (M8)
	Eğitimde pedagojik yaklaşım	(M10)
Sanat eğitiminde uygulamalar	Sergi organizasyonları	(M8)
	Resim yarışmalarında başarılar	(M8)
	Sanat derneği kuruculuğu	(M8)
Eğitim sistemi üzerine Görüşler	Eğitim enstitüsü ve akademi farkı	(M10)
	Sanat eğitiminin multidisipliner yapısı	(M10)
	Formasyon eksikliğinin etkileri	(M10)
Sanat eğitiminde kişisel etki	Güzel yazı yazma konusunda örnek olma	(M10)
	Öğrenciler için kendi atölyesinde çalışmalar sergileme	(M10)
	Sanat eğitiminde sistematik yaklaşım	(M10)

Özden sanat öğrencilerine pedagojik yaklaşım sunarak onların akademik başarılarını desteklemiştir (Tablo 3.19, M10). Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki sanat eğitimi geleneğini devam ettirmesi (Tablo 3.19, M9), onun eğitimci kimliğinin önemli bir parçasıdır.

Meslektaşları, Erol Özden'in sanata ve sanat eğitimine yaklaşımını disiplin, sabır ve estetik değerler çerçevesinde ele almaktadır. Disiplinin en önemli özelliklerinden biri olduğunu belirten meslektaşları, onun öğrencilerine kaliteli bir yaşamın ancak sanat eğitimiyle mümkün olacağını vurguladığını ifade etmektedirler. Kendisi, sanatın eğitimin temel taşlarından biri olduğunu savunarak, öğrencilerine sabırla çalışma, sanatı yaşayarak öğrenme ve her zaman estetik anlayışı koruma gerekliliğini aşılamıştır.

Özden'in en önemli katkılarından biri, yaratıcı ve yetenekli sanat öğrencileri yetiştirmiş olmasıdır. Sanat eğitime olan ilgisi ve bilgisiyle, öğrencilerinin her zaman doğruyu ve güzeli anlamalarını sağlamış, onlara en iyi eğitimi sunma konusunda titizlikle çalışmıştır. Hem İstanbul'da hem de Bolu'da kendisinden övgüyle söz edilen birçok başarılı öğrenci yetiştirmiştir. Sanat eğitimciliği kavramını ön plana çıkaran Özden, idarecilik yaptığı süreçte sanat eğitimi alanındaki eksiklikleri tespit ederek bunların giderilmesi için büyük çaba göstermiştir. Takipçi ve mücadeleci yapısıyla, eğitim kurumlarında estetik değer yargısı kazanan yetkin sanat eğitimcileri yetiştirmiştir. Sanat eğitimciliğini sadece öğretmek olarak görmemiş, aynı zamanda bir rol model olmayı da başarmıştır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Yaparak, yaşayarak ve sabırla yılmadan çalışmamızı öğütlerdi. Disiplin onun en büyük özelliği idi. Sanat eğitimiyle ancak kaliteli bir yaşamın mümkün olacağını vurgulardı” (M1).

“Yaratıcı, yetenekli bir sanatçıydı. Sanat öğrencisi yetiştirdi. Bu çok önemli katkıdır” (M2).

“Alanında gerçekten çok yeterli idi. Bu sanatçı gücünü iyi bir eğitimcilik ile birleştirmeyi iyi bildiği için hiç bıkmadan ve yorulmadan öğrencilerine en doğruyu ve güzeli açıklamayı titizlikle sürdürüyordu. Elbette aynı titizliği öğrenciden bekliyordu. Bu sayede hem İstanbul'da hem de Bolu' da kendisinden hala övgüyle söz eden yetenekli öğrenciler yetiştirdi” (M3).

“Olumlu etkileri olmuştur” (M4).

“Önemli katkıları olmuştur” (M5).

“Ben ilköğretimde olduğum için bu yönlerini bilemeyeceğim ama üniversitede yaptığı sergilerden gördüğüm kadarıyla, öğrencileriyle birlikte üretken biriydi” (M6).

“Sanat eğitimi eğitim yaşamının temel dönemlerinden ve uzmanlık dönemlerine uzanan geniş boyutlu kolektif bir yapılanmadır. Sanat eğitimcisi olarak bireylerin bu yapıya katkısı belli ölçülerde ve sınırlıdır. Erol Özden, farklı eğitim kurumlarında idareci ve sanat eğitimcisi olarak görev yapmıştır. İdareci olduğu süreçte sanat eğitiminde gördüğü noksanlıkları ve yanlışları tespit ederek giderilmesi yönünde gerekli çabayı göstermiş, takipçisi olmuş ve mücadele etmiştir. Sanat eğitimcisi olarak, estetik değer yargısı kazanmış yetkin sanat eğitimcileri yetiştirme çabasında olmuş, eğitimci kişiliği ile rol model olmuştur” (M7).

“Çok yönlü bir sanatçı idi. Yaratıcı bir ruha sahipti. Sabırla ve disiplinli çalışırdı. Dönem ve yılsonlarında üniversite salonlarında öğrenci sergileri açardı. Türkiye genelinde yapılan resim yarışmalarında birincilik, ikincilik ve üçüncülük ödülleri, mansiyonlar almıştır. Konferanslar vermiştir. Ayrıca suluboya, rölyef, baskı resim ve gravür dallarında da oldukça başarılı çalışmaları vardır. Erol Özden’in önderliğinde Bolu Merkez’de Görsel Sanatlar Derneği kurulmuş çok sayıda resimle ilgilenen kişiler bu dernekte çalışmış ve bu çalışmalarını merkezde ve değişik illerimizde sergilemişlerdir” (M8).

“Gazi Eğitim Enstitüsü’nün uygulamacı sanatçı öğretmen geleneğine sıkı sıkıya bağlıydı. Öğrencilerine ve çalışma arkadaşlarına bu etkiyi her zaman yansıtmaya çalışarak başarılı etkiler yarattı” (M9).

“Şimdi bütün sanat dallarında kişiye aitlik vardır biliyorsunuz. Mesela Neşet Günal’ın eserlerini görünce başka birinindir demeyiz. Kendi kişiliğini ortaya koyar. Bu sanat tarihinde de böyledir. Yani Picasso’nun işini hangi teknikle yaparsa yapsın Chagal diyemiyoruz. Chagal’ ı görünce Chagal, Matisse’i görünce Matisse diyoruz... Erol Özden de o kimliği oluşturmuş sanatçılardandır. Çok popüler bir isim olmasa dahi kendim şöyle diyorum; “Biz de o olmayanlar grubuna dahiliz”. Türkiye’de bir başka boyutta düşünülünce kim çok şov yapıyorsa o çok tanınıyor. Ama gerçek sanatçı o mu değil mi bu çok tartışılan bir konu yani. Ama bence sanat eğitimciliği sanatçılıktan önce gelen bir kavramdır. Biz sanatçıyız; hem sanatçı, hem eğitimciyiz. Bunu şimdi serbest sanatçı olarak yetişen sanatçılara anlatamıyoruz.”

“Canım eğitimcilik ne ki?” diyor. Hatta şöyle bir şey söyleyeyim Eğitim Enstitülerinde üniversite döneminde yani şimdiki Mimar Sinan Üniversitesi, geçmişteki Akademi biliyorsunuz. Bu arkadaşların eğitim formasyonu olmadığı için hocalıkta çok zorlandılar. Onların yüzüne de söyledim, beraber çalıştığımız arkadaşlar vardı. Ben geçen Ankara’da bir sergim vardı, televizyon programında orada da söyledim. Askeri okullarda da aynı durum vardır. Şimdi üniversitenin herhangi bir bölümünü bitiren insanlardan orduya geçen insanlar oluyor ama muvazzaf subay olamıyor bunlar. Yani muvazzaf subay olurken albaylığa yükseliyor, albaylıktan generalliğe geçemiyor bunlar. Bence çok doğru bir karar. Kurmay olması gerekiyor biliyorsunuz. Onun için Harp Akademisini bitirmesi gerekiyor. Türkiye’ de dokunulmayan bir tek Harp Akademisi kaldı. Adı akademi değil onun. Keşke Güzel sanatlar Akademisi de akademi olarak kalsaydı da Mimar Sinan Üniversitesi demeseydi. Bu; çok tartışılan bir konu... Üniversite farklı bir şey, akademi farklı bir şey... Akademi bir yüksek okulu bitirdikten sonra yapılan tahsildir aslında. İstersen üç kavram ekle akademiye karşılamaz. Bu benim görüşüm yani ama çok da tartışılan bir konu, doğru olduğunu savunan da çok. Eğitim Enstitüsü üniversiteye bağlanınca bizi görevden almaya kalktılar. Biz toplandık kurucu rektör olan Orhan Oğuz tabi, Milli Eğitim Bakanlığı yapmış adam. Programda ben de varım, Erol Özden de var, İsmail Avcı var, diğer arkadaşlar var, Ramiz Aydın, Süleyman Saim Tekcan var. Şimdi bunların iddiası şuydu; “Siz Eğitim Enstitüsü mezunusunuz, üç yıllık okul mezunusunuz, üniversite dört yıl olduğu için burada hocalık yapma hakkınız yok”. Bunu biz çok detaylı bir biçimde inceledik. Gördüğümüz ders sayısı bakımından, ders yükü bakımından, hazırladığımız bir raporla rektörümüz Orhan Oğuz’a gittik. Anlattık, adam şaşırdı. Milli Eğitim bakanlığı yapmış adam. Bir de üniversite oldu ya bütün Eğitim Enstitüleri de oraya bağlandı, farklı farklı üniversite oldu bunlar. Bizim eğitim enstitüsü dönemlerinde gördüğümüz ders yükü, üniversitedeki ders yükünden bir buçuk kat fazla... Haa şimdi Grafik Sanatlarda aynı dersi okutuyorduk. Birtakım dersler koyulmuş, derslerin adı değişmiş. Hâlbuki onlar şimdi öğrenci alan seçtiği için; grafik mezunu diye diploma verilmiyordu. Resim-İş öğretmenliği diye diploma veriliyordu. Ama bunlar grafik görmüş oluyordu, heykel görmüş oluyordu, duvar resmi görmüş oluyordu, resim görmüş oluyordu 6-7 dalda eğitim alıyordu. Öğretmen olacağı için bunların hepsini bilmek zorundaydı. Ha üniversiteye bağlandıktan sonra bölümlere göre diploma

verilmeye başlandı. Bu çocuklar öğretmenlik yapamadılar. Diyelim seramik bölümü mezunu tayin oldu; okulda seramik atölyesi, alt yapısı yoksa nasıl öğretmenlik yapacak? Nitekim öyle de oldu. Ezilip büzülmeye başladılar. Ama eğitim enstitülerinden mezun olanlar öyle değildi yani: kızlar bile kaynak makinesi kullanıyordu. Punto kaynağından tut da normal kaynak makinesine kadar kullanıyordu. Mozaik tekniğini biliyordu. Heykel biliyordu, örgü, dokuma, tekstil biliyordu. Keşke öyle devam etseydi üniversitelerde.

Şimdi mesleki formasyon diye bir şey kondu Güzel Sanatlar Fakültesinde iki kavram oluştu. Eğitim Enstitüsündeki olay kalktı. Üniversite olunca Resim-İş Öğretmenliği Bölümü oldu. İyi de Güzel Sanatlar Fakültesi'nden mezun olan kişi resim öğretmenliği yapmaya kalkınca ha dediler senin formasyonun yok, formasyon kurslarına... Onu da yıllarca Marmara Üniversitesi yürüttü.

Şimdi sohbetin başından beri belirttiğimiz gibi Köy Enstitüleri kökenli sayıyorum ben Erol Özden'i. Çünkü Köy Enstitüleri'nin programı dediğim gibi sanat eğitime çok önem veren kurumlardı. Şimdi hepimiz aslında öğretmen okulu kökenliyiz ama öğretmen okullarında okuduğumuz okullar... Erol Özden de köy enstitüsü kökenli. Biliyorsunuz Gazi Eğitim Enstitüsü kökenli. Gazi Eğitim Enstitüsü de Cumhuriyet döneminde Ankara'da açılmış en önemli kurumlardan biri. Atatürk'ün de sık sık gidip bizzat atölyeleri hocaları kontrol ettiği bir kurum. Ben Gazi Eğitim mezunu değilim ama Gazi mezunu arkadaşlarımdan çok dinledim bunu. Dediğim gibi çok yönlü yetiştirilmiş bu kurumlardan mezun olanlar. Gazi Eğitimde de öyle... orta mektepteler diyor, orta öğretim kurumlarına liseler dahil sanat eğitimcisi olarak her işten anlayan, sanat adına sanat sayılabilecek her işten anlayan... Biliyorsunuz sanat başka zanaat başka ama bana göre zanaat da bir sanat... Şimdi biliyorsunuz Mimar Sinan işleri oturup kendi yapmış değil. Binlerce insan, yüzlerce usta onlar da sanatçı insanlar yani... Taşı yontanı ayrı, ahşaba şekil vereni ayrı yani... Çünkü her şey sanatçı kisvesi altında değerlendirmek de yanlış... Ustalardan bile evimizi tamir edecek adam geldiği zaman bakıyorsun adamın alet kullanmasından işi çok iyi bildiği veya acemi olduğu belli oluyor yani. Düşünmek şekil vermek ayrı şey, şekil vermek ayrı şey, aleti eline alıp aleti kullanmak da ayrı bir şey yani... Şimdi bu kökenli arkadaşlarımız dediğim gibi akademi mezunu arkadaşlarla çalıştık, sohbetimizde mesleki formasyondan bahsettik. Çok iyi sanatçı olabilir bir insan; çünkü bunları gördük, yaşadık da... Ama öğretmezsin bilgiyle... İşte eğitimcilik

orda başlıyor. Bence eğitimcilik çok iyi sanatçılığın önünde olması gereken bi şey. Ha adam her şeyi bilmeyebilir yani çok popüler de olmamıştır ama çok iyi bir öğreticidir. Genelde de öyle şimdi analar babalar çok adı anılan okullara çocuklarını vermek istiyorlar da orda okul değil ama iyi eğitim veren kadro çok önemli. İki oğlum var biliyorsunuz, belki bilmiyorsunuz engelli bir çocuk. Ama onun küçüğü normal İstanbul Maltepe’de bir sıradan ilkokulda bitirdi ama araştırdığıma göre öğretmen okulu mezunu bir hocamız vardı orda ve o çalıştırdı oğlumu ve kendi kendine çalışan bu çocuk Galatasaray Üniversitesini kazandı, bitirdi. Şimdi bunu anlatamıyorsunuz birçok insana... Okulun ismiyle olmuyor yani o iş. İşte eğitimcilik, sanat eğitimciliği bence ön planda tutulmalı. Onu ben Sovyet bloğunda çok yakından gördüm. Yani Moldova’yla çok bağlantılarım oldu, çok gittim geldim. İnsanlar çok popüler olmuş insanların bile, sanat eğitimciliği ön planda... Ve onu mutlaka belirtiyor “sanat eğitimcisi sanatçı” diyor. Bizde sanki küçümsenir gibi sanat eğitimcisi kelimesi nerden çıktı ya deniyor. Yani o yetiştireceğiniz insana şekil vermek hem beyin gücü olarak hem de el becerisi vermek kolay iş değil. Tabi bu belli bir sistematik içinde olursa anlam kazanıyor. Şimdi öğretmen okulu mezunu “O” ilkokuldan sonra yatılı okumuş, öğretmen okulundan mezun olmuş, sonra eğitim enstitüsünü bitirmiş resim bölümünü... O’nun yapacağı resim öğretmenliği ile dışarıdan liseyi ortaokulu bitirmiş ama öğretmen okulunu okumamış gelmiş Eğitim Enstitüsü’nü bitirmiş öbür arkadaşlarıyla... O’nunla dediğim diğer örnek arasında çok fark var hocalıkta... Bunu sevmek anlamında demiyorum yani... Konudan konuya geçiyoruz. Tabii çok zengin bir konu bu. Sanat eğitiminde insanların doğuştan getirdiği özellikler var Dünyanın gelişmiş ülkelerinde bunu bir kere üç yaş ile yedi yaş arasında tespit ediyorlar çocuklarını hangi alana yatkın olduklarını tespit ediyorlar ona göre yönlendiriyorlar. Şimdi yetenek dediğimiz şey doğuştan varmış kendiliğinden varmış, tamam gelmiş, yatkınlık yetenek değil de yatkınlık varsa eğitirsen gelişiyor o yetenek yoksa şimdi ben düşünüyorum öğretmen okullarında okurken de resimden, çok adını duyduğumuz arkadaşlarımız yok bugün piyasada. Şimdi o nedenle; eğitimle şekillenirse süreç de çok önemli. Çalıştay yapıyorum birini öneriyorlar, olmaz diyorum. Küçümsediğim için demiyorum. Sen kırk senedir eline fırça almamışsın oturmuşsun, amatörce bir şeyler yapıyorsun, olmaz ki yani. Sadece resim olarak da düşünmemek lazım. Enstrümanını çalmazsa, her gün keman çalmazsa yürütemez ki. Resim için de denir ki; “İyi ressam olmak için

paletin kurumaması lazım". Çok önemli bir kavram o, ne demek o? Ben çalışıyorum, yaşamımın bir parçası, yeme içme gibi o işin durağı yok yani...

Sanat eğitime etki dediğimizde; yönetici olduğu dönemde yazısı bir kere mükemmeldi Erol Özden'in. Bütün okulun eğitim enstitüsünden, üniversiteden dahi mezun olacakların diplomalarını Erol Özden yazdı. Şimdi ona özenen bir sürü insan iyi yazı yazmaya başladı. O sabırla vasat bir öğrenciyi ısrarla iyi iş yapana kadar zorlaması eğitimciliğinden kaynaklandı. Çocuk yeter artık denecek kadar tekrar yaptırdı. İyi işin demek ki sabırla da ısrar ederek de olacağını öğrenciye gösterirdi. Demek ki bu iş sabırla oluyor, eğitimcilikle oluyor. Çocuğun yaptığı işe; "olmuş", "olmamış" demekle olmuyor yani... En belirginini ben yazıda gördüm beni bile etkiledi. Onun yazdığı yazıyı görünce ben daha dikkatli yazmaya başladım.

Atölyesi vardı kişisel kendi atölyesi, okulun atölyesi, kendi ders verdiğimiz yerler... Erol Özden'in mekânında sürekli sergilenen işler vardı... Bir de şu var en beğenmediği işi de koyuyordu oraya o çok önemli... İşte benim kastettiğim pedagojik formasyon o... Yani öğrenciler kendilerini görsün isterdi.

Şimdi formasyon dediğimiz bu... Şimdi mesela benim resme yeteneğim yok diyor. Resme yeteneği olmadığından değil, yanlış hocaların elinde yetişmesinden kaynaklanıyor. Bunlar enine boyuna konuşulması gereken şeyler tabi. Bize eğitim enstitüsünde pedagoji bölümünden ders koymuşlar; "Çocuk Resminin Özellikleri". O kadar çok faydasını gördüm ki ben onun. Müfettiş olacak insanlardı bunlar. Okula teftişe gidince ilkökul öğretmeninin çocuklara karşı olan resim yeteneğinin nasıl müfettiş bilecek ki... Türkiye'de doğru dürüst irdelenmiş konular değil yalnız bunlar. Mesela İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun o kadar eski Osmanlıca ağır bir dille yazılmış bir kitabı var onu ben bulduydum, hatta onu Türkçeleştirerek anlayabildim. Bunlar çok önemli. Bunlar böyle çok önem verilmeyen konular gibi ama işin önemli noktası.

Köy Enstitüleri biliyorsunuz İsmail Hakkı Baltacıoğlu çok önemli bir sosyolog, sosyal bilimci, diğer İsmail Hakkı da bizim İlköğretim Genel Müdürlüğü yapmış bir eğitimci. Hasan Ali Yücel Milli Eğitim Bakanı. Köy Enstitüleri'nin temelini atan insanlar bunlar yani..."(M10).

Erol Özden'in Sanat Eğitime Olan Yaklaşımı: Meslektaşları, onun sanat eğitimi sürecindeki çok yönlülüğüne de dikkat çekmektedir. Kendisi, sadece resim alanında değil, suluboya, rölyef, baskı resim ve gravür gibi birçok sanat

dalında da başarılı çalışmalar yapmıştır. Türkiye genelinde birçok resim yarışmasında ödüller almış, öğrencileriyle birlikte üretken bir sanat anlayışı benimsemiştir. Üniversite salonlarında dönem sonlarında öğrenci sergileri düzenleyerek, sanat eğitiminin toplumsal bir boyut kazanmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca, Bolu Merkez’de Görsel Sanatlar Derneği’nin kurucu üyelerinden olarak, sanatla ilgilenen birçok kişinin bir araya gelmesine ve eserlerini sergilemelerine olanak tanımıştır.

Özden’in Gazi Eğitim Enstitüsü’nün "Uygulamacı Sanatçı Öğretmen" geleneğine sıkı sıkıya bağlı olduğu belirtilmektedir. Bu geleneği çalışma arkadaşlarına ve öğrencilerine yansıtarak, sanat eğitiminin yalnızca teknik bilgiyle değil, aynı zamanda pratikle de öğrenilmesi gerektiğini göstermiştir. Kendi sanat kimliğini oluşturmuş bir sanatçı olarak, eğitimciliği sanatçılığın önünde tutmuştur. Sanat eğitimciliğinin değerini vurgulamış ve sanatçı kimliğinin yanında, iyi bir öğretici olmanın önemine dikkat çekmiştir. M10’un ifade ettiği gibi sanat eğitimine getirdiği en büyük katkılardan biri de pedagojik formasyona verdiği önemdir. Öğrencilerine yalnızca sanat tekniklerini öğretmekle kalmamış, aynı zamanda bir sanat eğitimcisinin nasıl olması gerektiğini de göstermiştir. Sabırla çalışmanın ve tekrar yapmanın iyi bir sanatçı yetiştirmek için elzem olduğunu vurgulamıştır. Sanatta başarının, yetenekten ziyade, sürekli çalışmak ve gelişmekle elde edileceğini öğrencilerine aktarmıştır. Yazı sanatına olan ilgisi ve özeni sayesinde, birçok öğrencisini bu alanda geliştirmiştir.

Sanat eğitiminin bireyin gelişiminde oynadığı rolü vurgulayan M10, eğitim sistemindeki değişimlere eleştirel bir bakış açısı getirmiştir. Eğitimin niteliğinin düşmesini ve eğitim enstitülerinin üniversitelere bağlanmasıyla ortaya çıkan sorunları dile getirmiştir. Eğitim enstitüsü mezunlarının aldığı ders yükünün üniversite mezunlarına kıyasla daha fazla olduğunu ve bu nedenle öğretmenlik yeterliliklerinin sorgulanmaması gerektiğini savunmuştur. Sanat eğitiminin sistematik bir yapı içinde ilerlemesi gerektiğini belirterek, mesleki formasyonun önemine değinmiştir. Sanat eğitiminin öğrencilerin doğuştan getirdiği özellikleri geliştiren bir süreç olduğunu savunan M10, erken yaşta sanata yönlendirilmenin önemini vurgulamıştır. Sanat eğitimiyle ilgili yanlış uygulamaların ve pedagojik hataların öğrencilerin yeteneklerini körelttiğini dile getirmiştir. Örneğin, solak öğrencilerin sağ elle yazmaya zorlanması ya da yetenekli bir çocuğa yanlış bir

eleştiri yapılmasının, sanatla olan bağlarını koparmalarına neden olabileceğini ifade etmiştir.

Erol Özden, sanat eğitime yönelik disiplinli ve sabırlı yaklaşımı, sanat eğitimciliğini ön planda tutması, öğrencilerinin estetik değerler kazanmasına yönelik çabaları ve sanatın her dalında üretkenliği ile sanat eğitime büyük katkılar sağlamıştır. Onun izinden giden öğrencileri ve meslektaşları, onun mirasını sanat eğitiminde yaşatmaya devam etmektedir. Erol Özden, sanat eğitiminde disiplinli, sabırlı ve estetik duyarlılığı geliştiren bir yaklaşımı benimsemiş, öğrencilerini ön plana çıkaran bir eğitim anlayışı sergilemiştir (Tablo 3.20).

Tablo 3.18. Erol Özden'in sanat eğitime yaklaşımı.

Tema	Kategori	Kodlar
Kişisel özellikleri	Sabırlı, disiplinli, öğrenmeye hevesli	M1
	Doğru ve yetkin bir eğitimci	M2
	Gerçekçi ve toplumcu bir sanat anlayışı	M3
	Ayrıntıları görmeyi öğreten	M4
Eğitim yaklaşımı	Tüme varım yöntemi	M5
	Öğrencilerini ön plana çıkaran	M6
	Estetik duyarlılığı ve yaratıcılığı geliştiren	M8
Sanat eğitimi görüşleri	Sanat eğitiminin toplumsal yapıyı dönüştürdüğü	M7
	Sanat eğitimi almış bireylerin etkisi	M7
	Eğitimde nitelikli öğretmen yapısının önemi	M7
Sanatçı kimliği	Uygulamacı sanatçı öğretmen geleneğine bağlı	M9
	Grafik ve pentür tartışmaları	M10
	Kendi sanat üslubunu geliştiren	M10

Erol Özden'in sanat eğitime olan yaklaşımı disiplin, sabır ve estetik duyarlılığın birleşimiyle şekillenmiştir. Meslektaşlarının ifadelerine göre, Özden sanat eğitimini yalnızca teknik bir süreç olarak değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümün bir aracı olarak da görmüştür. Sanat eğitimi almış bireylerin toplumsal yapıyı dönüştürebileceğine inanmış, bu doğrultuda öğrencilerine hem sanatsal hem de akademik anlamda yol göstermiştir (Tablo 3.20, M7). Eğitime olan katkısı, yalnızca uygulamalı sanat eğitimi ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda öğretmen yetiştirme sürecinde nitelikli bir yapı oluşturmayı hedeflemiştir.

Sanatçılığında ise Gazi Eğitim Enstitüsü'nün uygulamacı sanatçı öğretmen geleneğini benimsemiş, grafik ile pentür arasındaki ayrımı sanatında tartışmalı bir şekilde ele almıştır (Tablo 3.20, M9, M10). Özden'in bu çok yönlü sanat eğitimi anlayışı, hem akademik hem de sanatsal disiplin içinde önemli bir yer tutmaktadır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

"Sabırlı, disiplinli, öğrenmeye her zaman hevesli. Bilgi ve görgüsünü cömertçe paylaşan biriydi" (M1).

"Doğru, yetkin" (M2).

"Gerçekçi ve toplumcu bir anlayışla, bizlerin yetişme tarzına benzer, aynı disiplin içinde öğrenci yetiştirme taraftarıydı. Özellikle sabırla yapılmış eskiz ve tasarımları bekler, beğendiği tasarımın aynı titizlikle yapılmasını beklerdi. Tüm okullarımızda sanat eğitiminin verilmesi gerektiğini vurgulardı" (M3).

"Ayrıntıları görmeyi öğretirdi" (M4).

"Tüme varım yöntemiyle" (M5).

"Öğrencilerini ön plana çıkaran ve destekleyen bir yaklaşımı vardı" (M6).

"Erol Özden, bu ülkenin tek ihtiyacının "iyi eğitilmiş insan gücü" olduğuna yürekten inanır, özenli ve duyarlı ve özverili eğitimci tavrı sergiler. Disiplinlidir. Zamanın çok değerli olduğunu düşünür, verimli kullanmaya özen gösterir. Sanat eğitimi almış, estetik duyarlılığı gelişmiş bireylerin toplumsal yapıyı dönüştürebileceğine inanır. Yaşadığımız çevrede görülen birçok olumsuzluğun ve karmaşanın temelinde estetik beğenin, duyarsızlığın, dolayısıyla sanat eğitiminin yoksunluğunun yattığı düşüncesine sahiptir. Herkesin sanat eğitimi alması gerektiğini düşünür. Özellikle bu bağlamda "Yarının karar vericileri ve yöneticilerinin estetik beğenisinin ve değer yargısının gelişmiş olması, toplumsal yapıyı ve çevreyi doğrudan etkiler" düşüncesini taşır. Eğitim kurumlarında nitelikli öğretmen yapısının önemine ve gerekliliğe inanır. Sanat eğitimciliği süresince bu anlayış temelinde hareket etmiş, kendini geliştirmeye, kültür sanat ikliminin içinde olmaya gayret etmiştir. Etkili bir öğrenmenin alanında iyi yetişmiş donanımlı öğretmenlerin yanı sıra gerekli uyarıcılarla donatılmış sınıf ve atölyelerin hazırlanması gerektiği düşüncesi ile de paraleldir" (M7).

"Öğrencilerin estetik duygularının geliştirilmesi, yaratıcılık ve yorumlama biçimlerinin olgunlaşmasına önem verirdi" (M8).

“Gazi Eğitim Enstitüsü’nün uygulamacı sanatçı öğretmen geleneğine ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş ilke ve devrimlerine sıkı sıkıya bağlı yaklaşım sergilemeyi ilke edinmiştir” (M9).

“Yaklaşımı derken bu sorunun cevabı yaptığı resimlerde yatıyor. Biliyorsunuz biraz Nuri İyem’i hatırlatır yaptığı işler. Ama daha geometrik daha sert mizaçlı sunum pentür de yapsa yağlıboya da yapsa grafik tadında yağlıboyalar yapıyordu. Bu çok tartışılan bir konu grafik ayrı şey pentür ayrı şey. Şimdi boyayla hamur gibi oynama esprisi var pentürün içerisinde yani onu çok tartışırdık Erol’la. Bunu küçümseme anlamında demiyorum. Nasıl ki Nuri İyem’in resimlerini nerde görsek kendine mal edilmiş bir kişiliği oluşmuştur. Erol Özden’in de öyledir. Zaman zaman dert yanıyorduk. İnsanların özel yaşantısında zaman zaman çok özel anlar oluyor. Özel yaşantısında bir kopukluk vardı. Erol Özden, Eğitim Enstitüsü’ne geldikten sonra resim yapmaya başladı. Onun öncesinde çok resminin olmadığını kendisi söylerdi. Yani hayatın özel şartlarından, ailevi nedenlerle bulamadım diyordu. Şimdi ortamlar da çok önemli. Hepimiz öyle... Eğitim veren kurumlarda görevimiz olmasaydı hepimiz kaybolup giderdik. Hatta hayatın bütün keşmekeşine rağmen ben şimdi Trakya’da köydeyim, doğduğum köyde, çalıştay yapacağım. Yetkililere anlatmakta canım çıkıyor. 70 sene İstanbul’da durmuşsunuz 70 etkinliğe gitmemişsiniz o zaman da bir işe yaramıyor. Koleksiyon baskı resim sergim var çok önemli bana ait bir uluslararası düzeyde bir koleksiyon. Giresun’dan başladık Karadeniz illerini dolaşıyor. Sizin sorduğunuz sorular gibi sohbetlerde soru geldi; “Aydın İnsan kim oluyor?”. Aydın insan, dedim dünyanın gelişmiş ülkelerinde günde bir gazete, minimum haftada bir dergi, ayda bir kitap okuyan adam aydın sayılıyor. Bu ölçüye kendimizi vuralım bakalım. Resim yapmak da öyle... Şimdi 50 senedir bu işi yapmakla uğraşıyorsunuz 50 tane resim yok elinizde. Senede bir resim yapmadıysanız toparlayamazsınız yani...” (M10).

Erol Özden’in Öğrencilerine Yaklaşımı: Erol Özden, öğrencilerine karşı hem babacan hem de disiplinli bir yaklaşım benimsemiş, onları birey olarak görerek desteklemiştir. Öğrencileriyle güçlü bir bağ kurarak onların özgüvenlerini artırmış, sanatsal gelişimlerine katkı sağlamıştır. Pozitif iletişim kurarak öğrenme ortamını teşvik etmiş, akademik ve uygulamalı sanat eğitimi sürecinde onlara rehberlik etmiştir. Aynı zamanda, maddi-manevi destek sunarak öğrencilerinin

yanında olmuş, eğitim sürecinde sadece bilgi aktaran değil, aynı zamanda onların yaşamlarına dokunan bir eğitmen olmuştur (Tablo 3.21).

Tablo 3.19. Erol Özden'in öğrencilerine yaklaşımı.

Tema	Kategori	Kodlar
İnsancıl yaklaşım	Babacan ve sevecen tutum	M1, M3, M4
	Öğrencilere birey olarak değer verme	M1
Eğitim anlayışı	Disiplin ve düzen	M3
	Demokratik ve çağdaş eğitimci	M9
Öğrenci gelişimi	Akademik ve sanatsal rehberlik	M10
	Pozitif iletişim ve motivasyon	M10
Destekleyici yaklaşım	Maddi ve manevi destek	M10

Erol Özden'in öğrencilerine yaklaşımı, insancıl ve destekleyici bir temele dayanarak demokratik ve disiplinli bir eğitim anlayışını içermektedir. Öğrencileri birey olarak görerek onlara eşit ve nazik davranmış, akademik ve sanatsal gelişimlerine katkı sağlamıştır. Öğrencileriyle kurduğu güçlü bağ sayesinde onların motivasyonunu arttırmış, sanat eğitiminde teorik ve uygulamalı öğrenimi dengeli bir şekilde sunmuştur. Maddi ve manevi desteğiyle öğrencilerinin yanında olmuş eğitimi sadece bilgi aktarımı olarak değil aynı zamanda insani değerler kazandırma süreci olarak görmüştür. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Çok babacan, öğrencilerini dinleyen, onların fikirlerine saygı duyan olağanüstü bir örnektir” (M1).

“İyi” (M2).

“Her zaman sakin, dostane, içten ve babacan fakat disiplin dahilinde” (M3).

“Sevecen ve birey olarak davranırdı” (M4).

“Sevecen ve pedagojik” (M5).

“Öğrencilerine hep iyi davrandığını ve gelişimlerini desteklediğini ve bol sergi açtıklarını hatırlıyorum. Sevilen bir hocaydı” (M6).

“Erol Özden'in insan, doğa ve hayvan sevgisini günlük yaşam pratiklerinde kolaylıkla gözlemleyebilirsiniz. Tüm canlılara karşı duyarlı ve özenli bir yaklaşıma sahiptir. Özellikle öğrencileri yarınlarımızın geleceği olarak görür, onlara bilgi dışında olumlu davranışlar kazandırılması gerektiğini düşünür. Bu bağlamda onlara değerli olduklarını hissettirir, eşit ve nezaketli davranır. Herkesi kendi yetileri ve koşulları içinde geliştirmeye gayret eder. Ekip çalışmasının

sanatsal üretimde ve insan ilişkilerindeki rolünü bilir bu yönde planlama ve uygulamalar yapar. Öğrencileri ile pozitif iletişim kurar. Sanatın bir disiplin olduğunu, öğrencilerin bir düzen ve disiplin içinde çalışması gerektiğini inanır. Bu düşünce temelinde atölyesinde derse uygun bir yerleşim planı ve düzen kurmuştur. Her şeyin yeri ve ulaşılabilirliği bellidir. Öğrenciler atölyenin doğal işlerliği içinde bu düzenin koruyucusu ve sürdürücüsüdür. Bu tutum öğrencilerinin sınıf yönetimi ve düzenini kendi atölye ortamlarında ve uygulama pratiklerinde kazanmalarını sağlar. Erol Özden zamanı tüm yaşam alanlarında iyi kullanmaya gayret eder. Derse zamanında gelir, yerinde ve zamanında bilgilendirmeler, uyarılar ve eleştiriler yapar. Bireysel ve toplu atölye değerlendirmelerinde pozitif ve esprili bir dil kullanır. Öğrencilerinin yüzünden ve davranışlarından pozitif bir iletişimin atölye ortamına hâkim olduğu hemen hissedilir. Atölyesinde üretken ve verimli bir çalışma ortamı vardır. Öyle ki; ders saati sona erdiği halde atölyede aktif çalışmanın devam ettiğine tanık olan çoktur. Öğrencileri onu kendine yakın hissettiği için öğrencileriyle diyalogu öğrencilik yaşamı dışında da devam eder. Erol Özden' in estetik anlayışı tüm yaşam pratiklerine yansımıştır. O insani değerleri yüksek, öğrencilerinde ve meslektaşlarında iz bırakan bir sanat eğitimcisi ve sanatçıdır” (M7).

“Öğrencilerine bir arkadaş gibi yaklaşırdı. Bir disiplin çerçevesinde onların özgürce çalışmalarını sağlardı. İyi bir sanat eğitimcisi olmaları için tüm olanakları kullanırdı. Derslerini örnekler de vererek; hem teorik hem de uygulamalı olarak işlerdi. Dönem dönem öğrencilerin çalışmalarını okul salonlarında sergilerdi” (M8).

“Gazi Eğitim Enstitüsü'nün uygulamacı sanatçı öğretmen geleneğini öğrencilerine aktarmayı görev edinmiş demokratik ve çağdaş bir öğretmen karakteriyle öğrencilerine örnek olma yaklaşımı sergilemiştir” (M9).

“Sohbetin başından beri dediğimiz gibi öğrencileriyle olağanüstü bir kişiliği vardı. Kendi çocuğu gibi davranıyordu, harçlığına kadar soruyordu, var mı? Yok mu?... Yoksa gerçekten çıkarıp veriyordu. İlkokul çocuğu değil üniversite öğrencilerine yapıyordu. Şahit olduklarım var tabi. Ya hu karşılığı gelmeyebilir olan çocuklara da veriyordu ama öyle bir şey de olmuyordu yani. Bu çok önemli bir özellik hani yemez yedirir derler ya öyle bir şey...” (M10).

Erol Özden'in Sanat Eğitimcisi Kişiliği: disiplinli, örnek alınacak ve öğrenci odaklı bir yaklaşımla harmanlayarak, sanatı toplumsal dönüşümün itici

gücü olarak görme anlayışını ve demokratik eğitim ilkelerini uygulamaya koymuştur (Tablo 3.22).

Tablo 3.20. Erol Özden'in sanat eğitimcisi kişiliği.

Tema	Kategori	Kodlar
Örnek eğitimci	Sanatçı kimliği ve eğitimciliğin dengesi	M1
	Disiplinli ve titiz yaklaşım	M2
	Çalışkanlık ve yeniliklere açıklık	M3
Öğrenci merkezli yaklaşım	Demokratik ve çağdaş eğitim anlayışı	M4
	Pozitif iletişim ve yönlendirme	M5
Sanat eğitiminin önemi	Sanatı toplumsal gelişimin temeli olarak görme	M6
	Eğitimde insani değerlerin önemi	M7

Tablo 3.22’de, Erol Özden’in sanat eğitimcisi kişiliğiyle ilgili çeşitli temalar, kategori ve kodlar yer almaktadır. Her bir kod, meslektaşlarının Erol Özden’in eğitimci ve sanatçı kimliğiyle ilgili gözlemlerini yansıtmaktadır. Erol Özden, sanat eğitimciliğini yalnızca bir meslek olarak değil, bir yaşam biçimi olarak benimseyen, örnek alınacak bir eğitimci kimliği sergilemiştir. Disiplinli, çalışkan ve titiz yapısı ile öğrencilerine sadece sanatsal beceriler değil, aynı zamanda düzenli ve özverili çalışma alışkanlığı kazandırmıştır. Sanatı, toplumsal gelişimin temel unsurlarından biri olarak gören Özden, sanat eğitime verdiği önemle demokratik ve çağdaş bir eğitim anlayışını benimsemiştir. Öğrencilerine duyduğu saygı ve onlara verdiği değer, eğitimci kimliğinin en belirgin yönlerinden biridir. Onun yanında yetişen sanat eğitimcileri, hem akademik hem de etik anlamda güçlü bireyler olarak kendilerini geliştirme fırsatı bulmuşlardır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Örnek bir karakterdi. Yeniliklere açık sanatsal ve kültürel etkinliklere sürekli katılan ve sürekli yaratan bir sanatçı eğitmendi” (M1).

“Olumlu” (M2).

“Disiplinli, sabırlı ve mükemmeliyetçi bir anlayışla öğretirdi” (M3).

“Örnek olmayı bilirdi” (M4).

“Mantık çerçevesinde ödün vermeyen” (M5).

“Sanat eğitimcisi olarak bize de sürekli öğretirdi. Her ortamda sanatçı kişiliğini yansıtır” (M6).

“Erol Özden, sanatı toplumun hemen her alanda gelişmesinin ön koşulu ve itici gücü olarak gören, sanat ile bu ülkede farklı bir iklim yaratılacağına inanan,

bu bağlamda sanata duyarlı iyi insan yetiştirmeyi ilke edinen disiplinli bir eğitimcidir. Sanatı anlayan, takdir eden, eğitilmiş sanat tüketicilerinin çoğalmasını ilkokuldan başlayan kültür ve sanat eğitimine yönelik bir eğitim ve yetiştirme politikasının hayata geçirilmesiyle gerçekleşeceğine inanan sanatçı ve sanat eğitimcidir. Bu bağlamda sanat eğitimcisi yanını sanatçı kişiliğinin önünde tutar. Tüm insan ilişkilerinde her zaman pozitif yaklaşım sergiler” (M7).

“Zamanının çoğunu resim atölyesinde çalışarak geçirirdi. Çok çalışkan bir kişiliği vardı. Çalışkan, oldukça titiz davranırdı. Sanatla ilgili yayımları takip eder, öğrencilerine de duyururdu. Öğrencilerin çalışmalarında; tertipli ve düzenli, temiz ve dikkatli olmalarına önem verirdi” (M8).

“Demokratik ve çağdaş bir öğretmen kişiliği sergilemiştir” (M9).

“Sanat eğitimcisi olarak aşağı yukarı hep aynı kökenli insanlardık. Köy çocukları olarak bizim gidecek yerimiz yoktu. Ailemizin bizi parayla okutacak gücü de yoktu. Erol Özden’in bizden de daha özel bir ailevi hayatı var. Yetim kalıyor, üvey baba elinde yetişiyor... Şimdi takılırdık ona biz. Hiç kan bağı olmayan kardeşleri vardı Erol Özden’in. Hala biriyle komşuyuz İstanbul’da... Ama sahip çıkmışlar birbirlerine... Böyle bir insan tabi o acıları da kendi çektiği için yapmacık değil Erol Özden’in hümanistliği. Sanat Eğitimi’nde de çok örnek olacak bir uç noktadaydı. Şimdi diyelim Mimar Sinan Üniversitesinde hocalık yapan bir insanın bunları düşünmesi bile mümkün değil yani çok zor. Biz Mimar Sinan’dan gelen arkadaşlarla beraber çalıştık, çok zorlandılar. Kusura bakmasınlar; “Biz hocalığı sizden öğrendik” dediler. Erol Özden’e dediler benden önce. Çok olumsuz şeylerle karşılaştık. Mesela birini hiç unutmuyorum; Kadıköy Kız Lisesi’nde staja gittik, Eğitim Enstitülerinden çıkardılar staja öğretmen olacağımız için: kontrole çıkan hocalardan biri, mesleki formasyonu olmayan hocalardan biriydi... Kürsüye çıktı, ceketi çıkarttı: “Susun Lan!” diye bağırdı. Affedersin kızlar başladı gülmeye ondan sonra başladılar hocaya “sen oyna sen oyna” diye bunlar uç örnekler böyle... Bence Erol Özden’ in yanında staj görmesi gerekiyordu bazı sanat eğitimcilerinin... Ve kurumlara asistan alırken de Erol Özden’ i mutlaka jüriye koyuyorduk. Şimdi çok iyi sanatçı olabilir, çok iyi derecede mezun olabilir ama gelişme çizgisi ne Erol hocanın? İşte eğitimcilik orda başlıyor. İnsan olarak davranışları nasıldır, bu çocuk nasıl gelişir? Kız veya erkek hiç fark etmiyor. Öyle tipler var sanat hayatı yaşayan insanlar var bunlar çok iyi sanatçıdır, çok iyi satar ama hiçbir zaman çok iyi bir sanat eğitimcisi

olamaz... O da gökten zembille düşmüyor yetiştiği şartlara bağlı, sanat eğitimcisi kişiliği işin ehliydi, örnekti diye özetleyebiliriz. Hoca olacak kişilerin Erol Özden'in yanında asistanlık yapması lazımdı diye düşünüyorum. Hiçbir zaman pejmürde bir halde görmezdik, kılık kıyafeti ile de örnek bir eğitimciydi” (M10).

Erol Özden'in Sanatçı Kişiliği: titiz ve yaratıcı çalışmalarıyla tanınmıştır. Sanatında yapmacılıktan uzak, özgün bir yaklaşım sergileyerek çok yönlü ve üretken bir sanatçı kimliği oluşturmuştur. Doğa tutkunu ve gözlemci bir sanatçı olarak, ayrıntılara büyük önem vermiş ve sabırlı, dikkatli bir çalışma disipliniyle özgün karakterini eserlerine yansıtmıştır. Yeniliklere açık ve mükemmeliyetçi bir tutum sergileyen Özden, saygı değer ve farklılıklara saygılı bir kişilik olarak sanat dünyasında kendine sağlam bir yer edinmiştir. (Tablo 3.23). Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 3.21. Erol Özden'in sanatçı kişiliği.

Tema	Kategori	Kodlar
Sanatçı kişiliği	Titiz ve yaratıcı çalışma	M1
	Yapmacılıktan uzak, özgün	M2
	Çok yönlü ve üretken	M3
	Doğa tutkunu ve gözlemci	M4
	Ayrıntılara önem veren	M5
	Sabırlı ve dikkatli	M6
	Özgün karakter sergileyen	M7
	Yeniliklere açık	M8
	Mükemmeliyetçi	M9
	Saygı değer ve farklılıklara saygılı	M10

“Çok titiz çalışır ve yeni bir eserine başladığında tarifsiz mutlu olurdu. Benin işim sabır ve özgünlük derdi” (M1).

“Yaratıcı” (M2).

“Yapmacılık ve özentiden tamamen uzak anlatmak istediğini dolaysız anlatan, mükemmeliyetçi bir sanatçı ve sanat eğitimcisi idi. Gazi Eğitim Enstitüsü belirli dönem kuşaklarının ortak özelliği olan çok yönlü sanat eğitimi almış olma avantajını en iyi kullanan sanatçılardan biri idi. Plastik sanatların hemen her dalında güzel yapıtlar ortaya koydu” (M3).

“Saygı değer ve farklılıklara saygı duyan birsiydi” (M4).

“Mantık çerçevesinde ödün vermeyen” (M5).

“Sanatçı olmadığım için bu konuda pek fikrim yok ama resimlerinden gördüğüm kadarıyla yeniliklere açık ve üretken bir kişiydi” (M6).

“Erol Özden yaşadığı çevreyi iyi gözlemleyen, gördükleri üzerinde düşünen, doğa tutkunu bir sanatçıdır. Malzeme yelpazesi geniştir. Karakalem, sulu boya, yağlı boya başta olmak üzere tüm malzemeleri iyi kullanan bir sanatçıdır. Günlük yaşamda aktif ve tez canlı bir tavır sergileyen sanatçı bir tuvalin başında uzun süre çalışabilir. Resimlerinde kullandığı renk zenginliği, ayrıntılara gösterdiği özen, simgeleştirilmiş figürler ve sağlam kompozisyonlar onun üslubunu farklı kılan noktalardır. Hayatı, tüm var olanlarla bir bütün olarak gören, hiçbir canlıyı hor görmeyen, duyarlı, esprili yaşama sevinci yüksek pozitif bir kişiliktir. Erol Özden hayatı ve insanı kendi öznel gerçekliğinde anlatabilme yetisine sahip, sanata saygılı kültür sanat insanı ve ressamdır” (M7).

“Çok yönlü bir sanatçı idi. Sanatın her dalıyla ilgilenirdi. Yaratıcı bir ruha sahipti. Yağlıboya, suluboya çalışmaları yanında: büst, rölyef, gravür ve baskı resimle de ilgilenmiş oldukça başarılı eserler meydana getirmiştir. Aile fertlerinin rölyef ve büstlerini diğer çalışmaları ile birlikte sergilemiştir. Çalışmalarında dikkatli ve sabırlıdır. Büyük ebattaki çalışmaları günlerce sürebilmiştir” (M8).

“Yapıtlarında ayrıntıya önem veren titiz işine bağlı ve işini çok severek yapan ve özgün karakter sergileyen sanatçıdır” (M9).

“Eğitim Enstitüsü’ne geldikten sonra çok iyi resim yapmaya başladı. Ortam çok önemli tabi... Erken vefat etti. Keşke aramızda olsaydı çok daha fazla işler üreteceğinden emindim. Çalıştaylara gidiyorduk beraber. Erol Özden’in yaptığı resimler zor resimlerdi, yani öyle yalap şalap yapılacak şeyler değil. Figür yapıyor bir de. Kendi üslubu içerisinde figür yapıyor. Herkes figür yapıyor ama herkes kendine göre figür yapmıyor. O arada aldığı ödüller de var tabi... Kolay verilecek ödüller de değildi yani. Gerçi ödüller de ölçü değildir. Dış ülkelerde temaslarımız oldu adam 90 yaşına gelmiş şimdiye kadar dört sergi açmış benim Rusya’da gördüğüm. Şimdi bize doçentlik, profesörlük dosyaları geliyor o hooo; mezun olalı 15 sene olmamış 37. kişisel sergisi... Nasıl oluyor öyle o iş? (gülüyor) Dedikoduya vardırıyorum biraz işi ama böyle yani... Zaman

acımasız bir kavram... Nice medeniyetler, uygarlıklar gelmiş geçmiş bu dünyadan, bu ülkeden; iyi veya kötü iz bırakanlar hatırlanıyor...

Şimdi ben Marmara'dan sonra 2007 de emekli oldum.16- 17 sene de Işık Üniversitesi'nde çalıştım. Güzel Sanatlar Fakültesi'nin kurucu kadrosunda yer aldık. Süleyman Saim Tekcan kurucu dekanı. Çok önemli isimler vardı, İsmail Avcı, Halil Akdeniz, Seyit Boston çok seçkin bir kadro her alanda 60 kişi falan görev yaptık orda. Ama yürümedi... Çünkü iyi niyetle başlayan işlerin yürümesi çok önemli... Verilen o emekler de boşa gitmiş oluyor. Atatürk Eğitim Fakültesi için de aynı şeyi düşünüyorum. Çok emeğimiz geçti oraya da. Oradaki öğretim üyeleri; şu anda bizim öğrencilerimiz, orada profesör. Ama o kuruma yazık ediyorlar. Bütün kurumlarda bu çalkantı var. İşte o dolaşan koleksiyon sergimde görüyorum çok küçük hesaplar yapılıyor. Erol hoca çok fedakârlıklar yaptı sanat eğitiminde" (M10).

Erol Özden'in Sanatın Toplumsal ve Kültürel Rolüne Bakış Açısı:

Tablo 3.24'te, Erol Özden'in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne olan bakış açısını ve bu anlayışın eserlerine nasıl yansıdığını göstermektedir.

Tablo 3.22. Erol Özden'in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne bakış açısı.

Tema	Kategori	Kodlar
Sanatın toplumsal ve kültürel rolü	Sanatın toplumu şekillendiren ve değiştiren bir araç olarak görülmesi	M1
	Estetik duyarlılıkla insanın kendisini gerçekleştirme	M2
	Öğrencilere sanat aktivitelerine katılmalarını teşvik etme	M3
	Toplumsal olaylara duyarlılık	M4
	Sosyal, kültürel ve ekonomik temaları işleme	M5
	Anadolu insanının içtenliğini yansıtma	M6
	Sanatın toplum için olduğu anlayışı	M7

Erol Özden'in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne bakış açısı, onun sanatın toplumun her alanında gelişmesinin ön koşulu olarak gördüğünü ve sanatın toplumu şekillendiren ve değiştiren bir araç olduğuna inandığını göstermektedir. Özden, sanatın estetik duyarlılıkla insanın kendisini gerçekleştirebileceğini vurgulamış ve öğrencilerine her fırsatta sanat aktivitelerine

katılmalarını teşvik etmiştir. Ayrıca, toplumsal olaylara duyarlı bir sanatçı olarak, eserlerinde sosyal, kültürel ve ekonomik temaları işlemiş ve yapıtlarında Anadolu insanının içtenliğini yansıtarak sanatın toplum için olduğunu savunmuştur. Bu yaklaşımıyla, sanatın toplumsal değişim ve kültürel etkileşimdeki rolünü derinlemesine anlamış ve eserlerine yansıtmıştır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Toplumsal kültürel açıdan zenginleşmesi için öğrencilerine ve bizlere her zaman her fırsatta sanat aktivitelerine katılmamızı, üretmenin ne kadar önemli olduğunu ancak estetik duyarlılıkla insanın kendisini gerçekleştirebileceğini vurgulardı” (M1).

“Yetkin, doğru” (M2).

“Belirttiğim gibi yapmacıksız ve içten Anadolu insanı yapıtları ile o hep savunduğu sanatın toplum için olduğunu ortaya koyardı” (M3).

“Geçmişten ve yaşadığı çevreden beslenerek üretmenin örneği idi” (M4).

“Pragmatik” (M5).

“Toplumsal olaylara hep duyarlıydı. Fakülteadaki sorunlarda da hep yapıcı ve uzlaştırıcı davranırdı” (M6).

“Sanat eğitimi, bir toplumun hemen her alanda gelişmesinin ön koşulu olarak gören Erol Özden, insanlara genç yaştan itibaren sanat sevgisinin aşılanabilmesinin çok önemli olduğunu düşünür. Bu bağlamda sanat eğitimcisi olmanın tüm sorumluluğunu taşımıştır. Sanatı toplumun kolektif hafızası olarak düşünür. Sanat, toplumu şekillendiren ve değiştiren bir araç olmanın yanı sıra, toplumsal değişim ve dönüşüm süreçlerinden de derinden etkilenen bir disiplindir. Erol Özden'in Cumhuriyet değerlerine paralel sanat ve eğitim anlayışı onun kültürel hareketlerdeki tavrını da belirlemiş her zaman katılımcısı ve destekçisi olmuştur” (M7).

“Sosyal, kültürel, toplumsal ve ekonomik olaylar onu çalışmalarında daima ilgilendirmiştir. Çalışmalarında bunları hep işlemiştir” (M8).

“Gazi Eğitim Enstitüsü'nün uygulamacı sanatçı öğretmen geleneğini yapıtlarında yansıtan toplumsal ve kültürel sorunlara dikkat çeken duyarlı ve özgün bir sanatçıdır” (M9).

“Erol Özden çok nükteli bir insandı. Çok enteresan şeyler söylüyordu toplumsal gerçekçilik açısından. “Köy kahvesinde sergi açtığımda köy kahvesindeki insan benim yaptığım resmi anlamalı” diyordu. “Bu kadar nazıksın,

bu kadar yumuşak bir insansın da niye geometrik sertliğin var?”. “Benim üslubum da o” diyordu. Sertliğin içinde yumuşak ifadeleriyle yumuşatıyordu. Kadınların bakışı mesela; gözler çok önemlidir. Gözler çok önemliydi. “Gözleriyle konuşur benim insanlarım gözleriyle konuşur bunlar” derdi. Çok iyi bir üslubu vardı” (M10).

Erol Özden’in Eserlerine Yönelik Değerlendirmeler: Erol Özden'in eserleri, farklı disiplinlerdeki ustalığını yansıtan çok yönlü bir sanatçıyı işaret eder. Özden, figüratif geleneğe sıkı sıkıya bağlı olarak, özellikle Anadolu insanının yaşamını ve kültürel değerlerini tasvir etmiştir (M3). Eserlerinde figürlerin gözleri aracılığıyla duygusal ifadeler öne çıkmakta (M6), ve bunlar izleyiciyle derin bir bağ kurmaktadır. Bunun yanı sıra, İstanbul'u ele aldığı panoramik resimlerinde ise, kuşbakışı perspektifler (M4) ve renklerin uyumlu kullanımı (M5) sanatçının teknik başarısını gösterirken, sosyal ve kültürel temaları (M8) izleyicisine aktarmaktadır. Ayrıca, uzun ve sabırlı bir çalışma süreci gerektiren eserlerde (M7), sanatçı detaylara gösterdiği özen ve titizlikle dikkat çekmiştir. Bu çeşitlilik, Erol Özden'in sanatının çok yönlülüğünü ve toplumsal etkiyi anlamada önemli bir yol gösterici olduğunu ortaya koymaktadır (Tablo 3.25).

Tablo 3.23. Erol Özden'in eserlerine yönelik değerlendirmeler.

Tema	Kategori	Kodlar
Sanat ve eserler	Eserlerdeki detaylar ve teknikler	M1
	Figüratif geleneğe bağlılık	M2
	Anadolu insanının yansıması	M3
	İstanbul resimlerinde kuşbakışı perspektifi	M4
	Eserlerdeki renk uyumu ve canlılık	M5
	Figürlerin duygusal ifadeleri	M6
	Uzun soluklu ve titiz çalışmalar	M7
	Toplumsal ve kültürel temalar	M8

Erol Özden'in eserleri, çok yönlü bir sanatçının derinlikli ve zengin bir üretimini yansıtır. Sanatçı, figüratif geleneğe sıkı sıkıya bağlı olarak, özellikle Anadolu insanının yaşamını ve kültürel değerlerini tasvir etmiştir. Eserlerinde figürlerin gözleri aracılığıyla duygusal ifadeler öne çıkmakta ve izleyiciyle derin

bir bağ kurmaktadır. Ayrıca, İstanbul'u ele aldığı panoramik resimlerinde kuşbakışı perspektifler ve renklerin uyumlu kullanımı sanatçının teknik başarısını gösterirken, sosyal ve kültürel temaları izleyicisine aktarmaktadır. Uzun ve sabırlı bir çalışma süreci gerektiren eserlerinde detaylara gösterdiği özen ve titizlikle dikkat çekmiştir. Bu çeşitlilik, Erol Özden'in sanatının çok yönlülüğünü ve toplumsal etkiyi anlamada önemli bir yol gösterici olduğunu ortaya koymaktadır. Konu ile ilgili görüşler şu şekilde verilmiştir.

“İstanbul kadar güzel resimler yapardı. Her resim için; “Adeta kendimle yarışıyorum” derdi” (M1).

“Beğendiğim, takdir ettiğim” (M2).

“Yapıtlarını, özellikle daha sonraki dönemlerde yaptığı İstanbul resimlerine hep hayranlıkla bakmışımdır. Dronun henüz olmadığı bir dönemde kuşbakışı bir İstanbul panoramasını hayal gücü ile nasıl yarattığını an ve an yaşamışımıdır. Figüratif çalışmalarında Anadolu kadını, çocukları ve babaları kocaman gözleriyle ne kadar naif ve candan görünürler” (M3).

“Küçük detaylar ve neredeyse puantilist bir yaklaşımla yapılmış eserlerdi” (M4).

“Eğitici ve nitelikli” (M5).

“Ben daha çok öğrencilerle açtığı sergilere gittim. Öğrencilerin ürünlerini sergilemeye ve gelişimlerini desteklemeye çalışırdı” (M6).

“Erol Özden'in desenden boya resme, baskıya, rölyefe ve heykele uzanan geniş uygulama yelpazesi vardır. Sanatçının eserleri yaşadığı çevrelerin izlerini taşır. Sanatçının eserlerini- öznel bir yaklaşımla- iki bölümde ele almanın doğru bir yaklaşım olacağı düşüncesindeyim. Anadolu insanını gözlemleyerek, onun toplumsal rollerine ve kültürel yapısına yönelik çalışmaları ve İstanbul'u panoramik ve üstten bakış olarak tasarımı yaptığı çalışmaları.

Birinci grupta yer alan resimlerinde ana tema Anadolu insanıdır. Bu gruptaki resimleri Anadolu insanının karakteristik özelliklerini simgeleştiren, kendine özgü biçimsel stilizasyon anlayışı ile gerçekleştirdiği figüratif kompozisyonlardır. Bu çalışmalarda figürü bir kişi olarak değil, sembol olarak algılarız. Ağırlıklı olarak "aile" kavramının öne çıktığı kompozisyonlarının yanı sıra Anadolu insanının toplumdaki rolünü ve kültürünü yansıtan çalışmaları da bulunmaktadır. İri, ifadeli gözler, kapalı küçük ağızlı, güçlü elleri olan stilize edilmiş figürler, sıkı dayanışma ve sevgi bağı ile aile kavramını, Anadolu kültürel

ve toplumsal yapısını temsil eden kompozisyon yapıları içinde konumlandırılmıştır. Figür yapılarında ve tuval düzleminin planlanmasında geometri hissedilir. Kişiyi referans almayan stilize edilmiş ve simgeleştirilmiş figürlerde ifadeyi yüklenen figürlerin gözleridir. Birbiri ile özenli, mesafesiz, bitişik düzende ilişkilendirilmiş çok figürlü figüratif kompozisyonlarda duyguya eşlik eden düşünce yapıları öznel bir ifadeyle verilmiştir. Sanatçının sağlam bir desen temeli olan figür kompozisyonlarında öne çıkan, figürlerin izleyici ile doğrudan ilişki kuran duygu yüklü gözleridir. Farklı yönlerde bakış açılarıyla konumlandırılan, kompoze edilen figürler Anadolu'nun emekçi insanlarıdır. Erol Özden sanat eğitimcisi olarak görev yaptığı dönemlerde Anadolu insanını ve yaşam biçimini yakından gözleme fırsatı bulmuş, yaşadığı gerçekliği kendine özgü bir üslupla görselleştirmiştir. Resimlerinde figürler ve doğasal yapı, yatay planlar halinde derin bir perspektif yaratacak şekilde tasarlanmıştır. Simetri ve geometrik düzenin hemen hissedildiği bu kapalı kompozisyonlarında sanatçı kare ve dikdörtgen tuvaler kullanmıştır. Bu dönemde toplumsal içerikli sanat anlayışını benimsediği söylenebilir. Erol Özden'in İkinci grup olarak ele alacağımız İstanbul resimleri, panoramik ve farklı derecelerde üstten bakışı olarak tasarlanmış resimlerdir. Genellikle yatay büyük dikdörtgen tuvalerin kullanıldığı İstanbul resimleri 00 fırçaların kullanıldığı mükemmel sabır örneği olarak yapılmış özenli, titiz uzun soluklu çalışmalardır. Mavi rengin egemen olduğu İstanbul çalışmaları ticari kaygıdan uzak sevgi ile yapılmış özgün çalışmalardır. İstanbul' un karakteristik üstten bakış görünümünü, kendi şiirsel üslubuyla resmetmiştir. Bazı figüratif kompozisyonlarının arka planında da İstanbul görünümü vardır. Bir sosyal olguyu vurgulamak için İstanbul'a göç eden Anadolu insanına dair iletiler taşıyan sorular sorduran bu kompozisyon sanatçının Anadolu ve İstanbul yaşamına dair ipuçlarını da taşır. Kendine özgü renk anlayışı olan sanatçının resimlerinde renkler uyum içinde bütünlük oluşturacak biçimde kullanılmıştır. Canlı renklerin hâkim olduğu resimleri dinamik ve çarpıcıdır. Sanatçı için, farklı görünümleriyle İstanbul tek başına bir imgedir. Belge olma özelliği de taşıyan İstanbul resimleri sanatçının ölümüne kadar devam etmiştir” (M7).

“Genellikle yağlıboya çalışmalarını büyük ebatlarda yapardı. Çalışacağı konuları iyice inceler, gözlemler yapar ve sonra çalışırdı. İstanbul' la ilgili yağlıboya çalışmaları yapıp İstanbul' da sergilemek istiyordu. Bu konuda birkaç büyük ebatlarda çalışmalar da yapmıştı. Bu çalışmalarını tamamlamak için

helikopter kiralamış, düşündüğü yerlerin kuş bakışı fotoğraflarını çekmişti. Ne yazık ki ömrü buna müsaade etmedi” (M8).

“Figüratif geleneğe sıkı sıkıya bağlı bir sanatçı öğretmen tipi sergilemiştir. İstanbul peyzajları da figüratif geleneğinden kopmayan bir özellik gösterir. Anadolu coğrafyası onun sanatının temelini oluşturur” (M9).

“Grafik sanatlar okuttu yıllar boyu ama biliyorsunuz kendi oturdu yağlıboya yaptı devamlı. Grafik sanatlar farklı bir olay. Ben de köyde bir müze açtım orda da eserleri var ve çok ilgi görüyor. Erol Özden’in önemli yerlerde, koleksiyonlarda eserleri var. Gravürleri var... Deseni ve figürü çok iyi bilen biriydi. Grafik kullanması eksiklikten değildi yani artı puandır. Suluboyası da çok iyidir. Yani bence eserleri bir müzede olmalı, belli bir yerde değerlendirilmeli. Nasıl düşünürler bilmiyorum tabi ama ailesinin bileceği bir iş. Mart ayında Ankara’da bir sergim vardı. En iyi resimlerimi koydum, en iyi resimlerim satıldı. Evladım gider gibi üzüldüm. Ya üzülme dediler arkadaşlarım; Abdurrahman Kaptan, Hasan Pekmezci, Habip Aydoğdu falan...” (M10).

Erol Özden Hakkında Meslektaşlarının Düşünceleri ve Sanatçı Kimliği: Tablo 3.26’da, Erol Özden’in sanatçı olarak meslektaşları ve öğrencileri üzerindeki etkisini ele alan önemli unsurları bir araya getirmektedir.

Tablo 3.24. Erol Özden hakkında meslektaşlarının düşünceleri ve sanatçı kimliği.

Tema	Kategori	Kodlar
Sanatçının kişiliği	Saygı, sevgi ve arkadaşlık	M1
	İnsana değer veren ve yardımsever yaklaşım	M2
Eğitimci kimliği	Mentorluk ve öğrencilerine katkı	M3
	Sanat eğitiminin güçlü bir temsilcisi olma	
Toplumsal yansıma	Sanatında derinlemesine düşünsel anlamlar	M5
	Sanatın toplumla etkileşimi ve sosyal sorumluluk	M6
Sanatına bakış açısı	Gelenekten taviz vermeyen, kendine has üslup	M7
	Estetik değerlere bağlılık	M8
Kişisel etki ve ihtişam	Geriye bıraktığı miras ve anılar	M9

Tablo3.26’da meslektaşlarının paylaşımları, onun insan ilişkileriyle sanatını bütünleştiren, derin bir saygı ve sevgiyle yaklaşan bir öğretmen ve sanatçı

olduğunu ortaya koymaktadır. Özden'in sanat eğitmenisi olarak eğitime katkı sağlama, geleneksel sanat anlayışını yaşatma ve öğrencileriyle yakın, kişisel bağlar kurma konusundaki etkisi açıkça vurgulanmıştır (M1, M3, M4). Aynı zamanda, onun sanatında sadece estetik değil, toplumsal sorunlara dair derin düşünsel anlamların da yer aldığı ifade edilmiştir (M5, M6). Özden, sanatına olan bağlılığı, geleneksel üslubundan taviz vermeyen ve popülist eğilimlerden uzak duran tavırlarıyla da dikkat çekmektedir (M7, M8). Meslektaşlarının onu hatırlarken söyledikleri, Erol Özden'in hem profesyonel anlamda hem de kişisel ilişkilerde büyük bir etki yarattığını ve ardında derin bir miras bıraktığını göstermektedir. Erol Özden, meslektaşları ve öğrencileri tarafından derin bir saygı ve sevgiyle hatırlanmaktadır. Onun insana değer veren ve yardımsever yaklaşımı, mentorluk ve öğrencilerine katkı sağlama konusundaki etkisi, sanatında derinlemesine düşünsel anlamlar barındırması ve gelenekten taviz vermeyen, kendine has üslubu vurgulanmıştır. Ayrıca, estetik değerlere bağlılığı ve toplumsal sorumluluk anlayışı da dile getirilmiştir. Bu paylaşımlar, Erol Özden'in hem profesyonel hem de kişisel anlamda büyük bir etki yarattığını ve ardında derin bir miras bıraktığını göstermektedir. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

"Keşke keşke aramızda olsaydı. Benim ayakkabı projeme inanan nadir insanlardan biriydi... Çok onurlu ve çok gururluyum onun gibi örnek bir sanatçı ve bireyi tanıdığım için" (M1).

"Teşekkürler" (M2).

"Beraberliğimiz gerçek bir kardeşlik ve dostluk şeklinde idi. Keşke beraberliğimiz biraz daha sürseydi. Kızlarımız aynı yaşlarda. Bir gün atölyeye gelen tamirci bez istedi. Hiç unutmam, çalıştığı bölümden elinde kızının paçası kesilmiş pijama alt parçası ile çıktı. Baktı ki benim elimde de aynı yerden kesilmiş, kızımın pijama parçası. Tamirci dahil çok gülmüştük" (M3).

"Sevgi ve saygı dolu yaklaşımını hem sanatında hem de insan ilişkileriyle bütünleştirebilmiş nadir insanlardan birisiydi" (M4).

"Yok." (M5).

"Ben tanımaktan zevk aldığım tam bir beyefendi ve akademisyen diye hatırlıyorum. Ruhu şad olsun" (M6).

"Erol Özden'in resimlerinde, görünürlüğün ardında derinleşen "görünmez" olanı okumak demek. Merleau-Ponty'in söylemiyle; "Görmek, her zaman gördüğünden fazlasını görmektir." (M7).

“Böylesi örnek bir sanat eğitimciyi tezinizde ele aldığınız için çok teşekkür ederim” (M8).

“Ulusal sanatın üslupçu geleneğine bağlı tavır sergilemesi, kendinden önceki ve dönemindeki sanatçıların geleneğini sürdürmesi, Gazi Eğitim Enstitüsü’nün uygulamacı sanatçı öğretmen geleneğini yapıtlarında- yansıtması sanatçı karakteriyle tam uyumludur. Uzun zaman İstanbul’da yaşamış olmasına rağmen bu gelenekten asla taviz vermemiş olması çok değerlidir. Popülist rüzgârlara yelken açmayan sağlam bir sanatçı ve sanat eğitimcisi kimliği sergileyen örnek bir sanatçı ve sanat eğitimcisidir” (M9).

“Erol Özden keşke aramızda olsaydı da birkaç asistan daha yetiştirseydi. Çok özliyoruz Erol Özden’i yani. Çok anımız var, çok anlatacak şey var çok değerli anlar yaşadık...” (M10).

3.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular; Erol Özden’in Öğrencileri ile Görüşme Bulguları

Bu bölümde, araştırma kapsamında ulaşılan verilerin; içerik analizi yöntemi ile oluşturulan alt tema, kategori ve kodlar çerçevesinde değerlendirilmesi yapılmış, elde edilen bulgular, Erol Özden’in öğrencileri ile gerçekleştirilen görüşmeler doğrultusunda analiz edilmiş, tablo ve şekiller aracılığıyla sunulmuştur. İlgili bulgular, aşağıda belirtilen başlıklar altında detaylandırılmıştır.

Araştırmada ulaşılan temalara ilişkin bulgular, katılımcı gruplarına göre sınıflandırılmış olup öğrencileri “Ö” harfiyle kodlanarak ifade edilmiştir.

Yapılan görüşmelerin içerik analizine ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

1. Erol Özden öğrencilerinin görüşlerine göre nasıl bir sanatçı ve sanat eğitimcidir?

a) Öğrencilerinin sanatçı ve sanat eğitimci kişiliği üzerine görüşleri nelerdir?

b) Öğrencilerinin sanat eğitimine katkıları üzerine görüşleri nelerdir?

şeklinde yer alan alt problem sorularına ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3.28’de, Erol Özden’in öğrencileri tarafından belirtilen kişisel özellikleri temalar ve kategoriler halinde sunulmaktadır.

Tablo 3.25. Erol Özden’in kişisel özellikleri.

Tema	Kategori	Kodlar
İnsancıl yaklaşım	Babacan ve sevecen tutum	Ö1, Ö2, Ö7, Ö13
Disiplin ve titizlik	Disiplinli ve detaycı çalışma anlayışı	Ö2, Ö7, Ö11, Ö14, Ö15
Espri ve neşe	Mizahi ve eğlenceli kişilik	Ö3, Ö7, Ö11
Sabır ve merhamet	Sabırlı ve anlayışlı tutum	Ö4
Adalet ve eşitlik	Adil ve herkese eşit davranma	Ö5
Destekleyici tutum	Öğrencileri destekleyen ve motive eden	Ö6
Alçakgönüllülük	Mütevazı ve uyumlu kişilik	Ö7, Ö17

Tablo 3.28’de sunulmuş olan tema ve kategorilere göre Erol Özden’in kişisel özellikleri sunulmuştur. Öğrencilerinin ifadelerine göre, Özden’in babacan ve sevecen bir tutuma sahip olduğu, disiplinli ve titiz çalıştığı, esprili ve eğlenceli bir kişiliği olduğu, sabırlı ve merhametli davrandığı, adil ve eşitlikçi bir yaklaşım sergilediği, öğrencilerini destekleyip motive ettiği ve alçakgönüllü bir mizaca sahip olduğu görülmektedir. Bu özellikler, onun hem insani ilişkilerinde hem de eğitimci kimliğinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Babacan, güler yüzlü mizaca sahip nüktedan bir karaktere sahip” (Ö1).

“Babacan. mağduru kollayan, farklı siyasi görüşe sahip olanlara saygı duyan ve her zaman öğrencisinin yanında olan idealist bir insandı” (Ö2).

“Eğlenceli, sabırlı, merhametli, eli açık, öğrencinin faydasına olacak her türlü olanağı sağlayan, titiz ve disiplinli” (Ö3).

“Öğrencilerine karşı gerçekçi tetikleyici bir karakterde idi. Yönergeleri yalın anlaşılır olurdu. Sanat kompleks bir kavramdır. Ama kendisi matematik formülündeki gibi her nesneyi kavramı somutlaştırır, adım adım ilerlememiz için yönlendirdi. Adil bir öğretmendi. Herkese hak ettiği saygıyı gösterdiğine şahit oldum. Yetenekli yeteneksiz ayrımı yapmaz gelişimsel yaklaşırdı. Kendisini sayarım ve severim” (Ö4).

“Sıcak, samimi, öğrenciyi destekleyen, savunan ve güvenen, her daim güven duyulan bir öğretmendi” (Ö5).

“Son derece pozitif, bilgili, eğitimci yanı dışında insani yanı da çok iyi olan birisiydi” (Ö6).

“Yardımsever, hoşgörölü, dışa dönük, babacan, sıcak, samimi, detaycı, esprili daha aklıma gelmeyen nice güzel özellik Erol hocam da mevcuttu” (Ö7).

“Sempatik güvenilir” (Ö8).

“Dürüst, iyi niyetli, esprili, yardımsever, ahlaklı vb.” (Ö9)

“Uyumlu güler yüzlü eleştirel” (Ö10).

“İşini seven, disiplinli ve şakacı” (Ö11)

“Kibar ve ölçölü” (Ö12)

“Yumuşak kalpli, sevecen, güler yüzlü.” (Ö13)

“Disiplinli, detaycı, titiz, resmî, entelektüel” (Ö14).

“Disiplinli, sevecen, kararlı, güler yüzlü” (Ö15).

“Karşı tarafı hiç kırmaz, bir zorlukla karşılaşıldığında bunu aşmak için çözüm önerileri sunardı” (Ö16).

“Güler yüzlü, sakın, alçakgönüllü, yumuşak ve naif bir mizaca sahipti” (Ö17).

Erol Özden’in Öğrencileri ile Olan İletişimi: Temalar ve kategoriler üzerinden değerlendirildiğinde, kendisinin etkili bir eğitimci profili sergilediği anlaşılmaktadır (Tablo 3.29).

Tablo 3.26. Erol Özden’in öğrencileri ile iletişimi.

Tema	Kategori	Kodlar
İletişim tarzı	Yakın ve samimi iletişim	Ö1, Ö3, Ö5, Ö9, Ö10, Ö13
	Sıcak ve içten yaklaşım	
	Yardımsever ve empatik	
Öğrenci odaklılık	Öğrenci dostu ve yol gösterici	Ö4, Ö7, Ö9, Ö14, Ö16
	Eşitlikçi ve adaletli	
	İlgi ve cömertlik	
Eğitimci Kimliği	Öğretici ve bilginin paylaşılması	Ö7, Ö11, Ö17, Ö12
	Sabırlı ve açıklayıcı	
Tavır ve davranış	Babacan tavırlar ve tatlı sert yaklaşım	Ö2, Ö15, Ö5, Ö8
	Güven verici ve seviyeli iletişim	
Genel iletişim duruşu	Kısa ama etkili açıklamalar	Ö12

Tablo 3.29 ‘da veriler doğrultusunda ulaşılan, tema, kategori ve kodlar sunulmuştur. **İletişim Tarzı:** Erol Özden, öğrencileriyle yakın, samimi ve içten bir iletişim kurmaktadır. Öğrenciler, öğretmenlerinin sıcak ve sevgi dolu bir

yaklaşım sergilediğini, aynı zamanda empatik bir tutum içinde olduğunu belirtmişlerdir. Bu, Özden'in, öğrenci ihtiyaçlarına duyarlı, onlarla güven ilişkisi geliştiren ve duygusal zekâsını etkin bir şekilde kullanan bir öğretmen olduğunu göstermektedir. Ayrıca, öğretmenin açıklamalarının genellikle kısa ve öz olduğu, ancak öğrencilerle birebir temaslarda daha derinlemesine bir iletişim kurduğu ifade edilmiştir.

Öğrenci Odaklılık: Öğrencileriyle olan ilişkilerinde adalet ve eşitlik anlayışını benimsemiş olan Özden, hiçbir öğrenciye ayırım yapmaksızın, her birine aynı derecede ilgi ve özen göstermektedir. Öğrencileri, öğretmenlerinin yol gösterici, destekleyici ve rehberlik eden bir tutum sergilediğini belirtmişlerdir. Bu durum, Erol Özden'in öğretim sürecinde öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına duyarlı ve onların gelişimlerine katkı sağlama yönünde kararlı bir yaklaşım sergilediğini ortaya koymaktadır.

Eğitimci Kimliği: Erol Özden, sahip olduğu bilgiyi öğrencileriyle paylaşmada cömert ve verici bir tutum sergilemektedir. Öğrencileri, öğretmenlerinin eğitimdeki en belirgin özelliklerinden birinin bilgiyi paylaşmaktan çekinmemesi ve eğitici rolünü sürekli olarak yerine getirmesi olduğunu vurgulamışlardır. Bu özellik, Özden'in öğrencilerinin gelişimine olan bağlılığını ve öğretim sürecinde sürekli olarak rehberlik etmeye olan istekliliğini göstermektedir.

Tavır ve Davranış: Erol Özden, öğrencilerine karşı hem babacan bir yaklaşım sergileyen hem de gerektiğinde "tatlı sert" bir tutum benimseyen bir öğretmendir. Bu öğretmenin disiplin anlayışının dengeli ve öğrenciye zarar vermeyen, aksine onun gelişimine katkı sağlayan bir nitelik taşıdığını ifade etmektedir. Öğrenciler, Özden'in güven verici ve seviyeli bir iletişim tarzına sahip olduğunu, ancak gerektiğinde daha sert bir tutum sergileyebileceğini de dile getirmişlerdir.

Genel İletişim Duruşu: Erol Özden'in iletişim tarzı, kısa fakat etkili açıklamalarla şekillenmektedir. Öğrencilerle süreçler hakkında yapılan genel konuşmaların ardından, öğrencilere özel ilgi ve yönlendirmelerde bulunulmakta, ancak bu ilgi de yine kısa ve öz bir şekilde sunulmaktadır. Bu, Özden'in eğitimde verimliliği ve zaman yönetimini gözetten bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Bütün öğrencilerle yakından ilgili ve alakalı bir hocaydı” (Ö1).

“Babacan tavırlarla öğrencilerine yaklaşıarak iletişim kurardı” (Ö2).

“Erol Özden öğrencileri için yaşayan bir hoca idi, onun hakkında olumsuz düşünen bir öğrencisi yoktur. Öğrencileri ile samimi, içten ve sevgi dolu bir iletişimi vardı” (Ö3).

“Eşitlikçi ve adaletli” (Ö4).

“Sıcak, samimi, seviyeli, güven verici ve öğretici” (Ö5).

“Üst düzeydi” (Ö6).

“Bilgisini hiç saklamayan, eli açıklığını ve cömertliğini hiç esirgemeyen çok iyi bir eğitimci ve baba oğul örneğidir” (Ö7).

“Sıcak ve seviyeli” (Ö8).

“Öğrenci dostu bir hocaydı diyebiliriz. Yardımsever ve oldukça ilgiliydi. Öğrenciyle empati yapabilme gücü yüksekti” (Ö9).

“Yakın ve samimi” (Ö10).

“Her zaman verici ve öğretici” (Ö11).

“Genel açıklamaları kısa yapar sonrasında öğrencilerle ayrı ayrı ilgilenir ama yine kısa konuşur. Süreçlerle ve sonuçlarla ilgili iletişim kurar. Beklentilerini anlamak biraz zaman alır” (Ö12).

“Samimi, candan ve sıcakkanlıydı” (Ö13).

“Çok İlgili ve Yol Gösteren” (Ö14).

“Tatlı sert” (Ö15).

“Öğrenci ile iletişimi çok iyiydi. Öğrenciler arasında hiç ayırım yapmaz herkese eşit davranırdı” (Ö16).

“Samimi bir tavra sahip, bildiği her şeyi paylaşmaktan çekinmezdi” (Ö17).

Tablo 3.30 ‘da, öğrencilerinin değerlendirmelerine göre, Özden’in sanatı, toplumsal gerçekçilik ve sosyal realizm gibi akımlarla şekillenmiş, figüratif ve realist bir anlatım tarzını benimsemiştir. Eserlerinde ayrıntıcılığa, titizliğe ve kültürel temalara verdiği önem, onun sanatsal kimliğini tanımlamaktadır.

Sanatsal Kimliği: Erol Özden’in iletişim tarzı, öğrenci odaklı, samimi, empatik ve öğretici bir yapıya sahiptir. Özden öğrencilerine; eşit, adaletli ve rehberlik edici bir yaklaşım sergileyerek, onların akademik ve kişisel gelişimlerine önemli katkılarda bulunmuştur. Öğrencileriyle kurduğu iletişimin sıcaklığı, güven verici ve seviyeli olması, onun eğitimdeki başarısını ve etkisini pekiştiren unsurlar arasında yer almaktadır.

Tablo 3.27. Erol Özden’ in sanatçı kimliği üzerine öğrenci yorumları.

Tema	Kategori	Kodlar
Sanat tarzı	Toplumsal gerçekçilik ve sosyal realizm	Ö1, Ö3, Ö4, Ö8, Ö11, Ö13, Ö14
	Figüratif ve realistlik	
	Yaratıcı ve kendine özgü tarz	
Sanatın derinliği	Ayrıntıcılık ve titizlik	Ö3, Ö17, Ö1, Ö2, Ö13
	Kültürel ve toplumsal anlatımlar	
Sanatçı kişiliği	Özgün ve yaratıcı	Ö4, Ö13, Ö14, Ö15
	İleri düzey teknik ve araştırmacı kimlik	
Sanatın etkisi	İlham verici ve önü açık sanatçı	Ö7, Ö6, Ö9, Ö13
	Türk resmi için önemli katkılar	
Sanatın kapsamı	Çağdaş ve kültüründen beslenen	Ö11, Ö12, Ö10
	Sanat tarihinden etkiler ve taklit	

Tablo 3.30 ‘da Erol Özden’in sanatçı kimliği üzerine öğrenci yorumları sunulmuştur. Aşağıda görüşlere yer verilmiştir.

“Sosyal realist bir anlatımla köylü ve işçi sınıfını konu alan toplumsal gerçekçi bir sanatçı olması, toplumdaki emekçi sınıfını bütün yaşamı boyunca eserlerine yansıtan bir sanatçı yapısına sahiptir” (Ö1).

Güzel İstanbul’u nakış nakış tablolarına işleyen, Anadolu insanlarını bütün ruhlarıyla gündeme getiren olağanüstü bir sanatçıydı” (Ö2).

“Erol Özden sabrın ve titizliğin vücut bulmuş hali. Onun resimleri, realistlik ile illüstre edilmiş kendine has bir anlatımı olan bir sanatçı. Erol Özden resimlerin de bazen olayı ne kadar iyi yansıtmış derken, bazen de ayrıntılara baka kalıp bu bi çılgınlık derken kendinizi bulabilirsiniz” (Ö3).

“Kendine özgü tarzı olan bir sanatçı. Günümüz sanatçıları arasında kendi tarzını bulmak ayrı bir yaratıcılık gerektirir. Bence oldukça yaratıcı bir sanatçıdır” (Ö4).

“Her şeyden önce mükemmel bir kişilik ve çok kaliteli bir sanatçı” (Ö5).

“Bir öğretmen be öğretmen adayının örnek alması gereken bir sanatçıydı” (Ö6).

“Birçok sanatçıya yol gösteren, öncü olan, yeni sanatçı adaylarına fikir veren, ilham kaynağı olan Türkiye resim sanatında önemli bir kilometre taşıdır” (Ö7).

“Toplumcu dışavurumcu” (Ö8).

“Türk resminin en önemli sanatçılarından” (Ö9).

“Yetenekli olduğuna inanmıyorum sadece bazı sanatçıların etkisinde kalmış onu taklit eden bir yaklaşım” (Ö10).

“Çağdaş, kültüründen beslenen ve özgün” (Ö11).

“Portre ve figürlerine bakınca Nuri İyem tarzı gibi döneminden etkiler dikkat çekerken İstanbul Panoramasındaki ayrıntılar ve perspektif şaşırtıyor ve portrelerde Remzi Taşkiran'ınki gibi ayrıntılar beklenti haline geliyor” (Ö12).

“Türk resim sanatına önemli katkıları olan bir sanatçıdır. Kavramsal yaklaşımların, soyut sanatın ve malzemeye dayalı deneysel anlatılara aldırış etmeden figüratif anlatıya sadık kalmıştır. Görüntüyle birlikte içeriği de önemsemiştir. Özgün figüratif anlatısını minyatürün düzlemselliği ile birleştirerek çağdaş yaklaşımlar sergilemiştir” (Ö13).

“Özgün, araştırmacı ve üst düzey teknikte” (Ö14).

“Muhteşem, yaratıcı, özgün” (Ö15).

“Benim gözümde herkesin sevgisini ve gönlünü kazanmış, tanıdığım en iyi sanatçılardandır” (Ö16).

“Disiplinli, ince eleyip sık dokuyan, ayrıntıcı ve kararlı” (Ö17).

Sanat Tarzı: Erol Özden, toplumsal gerçekçilik ve sosyal realizm akımlarına yakın bir sanatçı olarak tanımlanmıştır. Öğrenciler, onun resimlerinde köylü ve işçi sınıfı gibi toplumun emekçi kesimlerini yansıttığını belirtmişlerdir. Aynı zamanda, figüratif anlatıma ve realist bir yaklaşıma bağlı kalan bir sanatçı olarak tanımlanmıştır. Eserlerinde, bazen ayrıntıların yoğunluğu ve bazen de ilüstratif tarzıyla dikkat çeken bir özgünlük barındırmaktadır. Bu, Özden’in estetik ve anlatım gücünü birleştirerek, kendine has bir dil oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Sanatın Derinliği: Özden’in eserlerinde ayrıntıcılığa ve titizliğe büyük önem verdiği, özellikle realist figüratif çalışmalarda bu özelliğini belirgin bir şekilde sergilediği vurgulanmıştır. Ayrıca, öğrenciler, sanatçının kültürel ve toplumsal anlatımları, özellikle Anadolu insanı ve İstanbul panoramaları gibi figüratif anlatımlarda derinlemesine bir şekilde ele aldığını belirtmişlerdir. Bu özellik, Özden’in sadece görsel bir sanatçı olmanın ötesinde, kültürel ve toplumsal mesajlar vermeyi hedefleyen bir sanatçı olduğunu göstermektedir.

Sanatçı Kişiliği: Erol Özden, öğrenciler tarafından özgün, yaratıcı ve araştırmacı bir sanatçı olarak tanımlanmıştır. Onun sanatsal yaratıcılığının,

modern sanat akımlarından etkilendiği ancak kendi özgün tarzını geliştirdiği vurgulanmıştır. Ayrıca, ileri düzeyde teknik bilgiye sahip bir sanatçı olarak, minyatürden çağdaş yaklaşımlara kadar geniş bir yelpazede eser vermesi, onun sanatsal başarısının temel taşlarını oluşturmuştur.

Sanatın Etkisi: Erol Özden, sadece kendi sanatını yaratmakla kalmamış, aynı zamanda birçok sanatçıya ilham veren, yol gösteren ve öncülük eden bir figür olarak tanımlanmıştır. Öğrenciler, onun sanatının sanat dünyasında önemli bir kilometre taşı oluşturduğunu ve yeni sanatçılara fikir veren bir lider rolü üstlendiğini vurgulamışlardır. Bu, Özden'in sanatının sadece estetik bir değer taşımadığını, aynı zamanda sanatsal topluluk üzerinde kalıcı bir etki bıraktığını göstermektedir.

Sanatın Kapsamı: Özden'in sanatını modern, çağdaş bir bakış açısıyla değerlendiren öğrenciler, onun kültürel köklerinden beslenen özgün bir sanat dili geliştirdiğini belirtmişlerdir. Ancak, bazı öğrenciler onun sanatsal dilinin belirli bir dönemin etkisi altında şekillendiğini ve bazen başkalarının sanatına benzer izler taşıdığını öne sürmüşlerdir. Bununla birlikte, genel olarak Erol Özden'in eserleri, kendi kültürünü yansıtan ve çağdaş sanatsal yaklaşımlarla harmanlanmış bir sanat olarak tanımlanmıştır.

Erol Özden, öğrencileri tarafından özgün, yaratıcı, araştırmacı ve toplumsal mesajlar veren bir sanatçı olarak değerlendirilmektedir. Eserlerinde ayrıntıcılığa ve derinliğe verdiği önem, onun sadece estetik değil, aynı zamanda kültürel ve toplumsal anlam taşıyan bir sanatçı olmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca, sanatıyla pek çok sanatçıya ilham vermiş ve Türk resim sanatında önemli bir yer edinmiştir.

Tablo 3.28. Erol Özden'in eğitimci kimliği üzerine öğrencilerin yorumları.

Tema	Kategori	Kodlar
Eğitim anlayışı	Geleneksel eğitim yöntemleri	Ö1, Ö3
	Öğrenci odaklı yaklaşım	
Eğitimci kişiliği	Öğrencilerine baba gibi yaklaşım	Ö2, Ö7, Ö5
	Öğrenciye rehberlik ve yönlendirme	
Eğitimde tutum	Esprili ve iletişim becerisi yüksek disiplinli, düzenli ve kararlı öğrenci	Ö4, Ö11, Ö10
Eğitimde katkı	Sanat eğitiminde derinlemesine izleme ve destek	Ö9, Ö12
	Akademik ve etik değerlere bağlılık	

Tablo 3.31’de Erol Özden’in eğitimci kimliği üzerine öğrencilerin yorumları tema, kategori ve kodlarla sunulmuş elde edilen tema ve kategoriler ilişkin görüşlere aşağıda yer verilmiştir.

“Eğitim camiasında daha çok geleneksel yöntemlerle eğitim veren ve bu sistemi en iyi şekilde izleyebilen bir eğitimciler” (Ö1).

“Çalışmalarda hep ayrıntıyı ve doğruyu aramalarını öneren bir eğitimci olmakla birlikte herkesin manevi babasıydı” (Ö2).

“Erol Özden her şey öğrenci için olmalı diyen bir eğitimci” (Ö3).

“Öğretmen gibi öğretmendir. Öğretmenlik mesleğinde 19.yılı çalışıyorum. Tavırları yaklaşımı espri anlayışı açısından referans alırım kendisini” (Ö4).

“Her an öğrencilerin içinde olan, asla derslerini ihmal etmeyen ve çok iyi sanat eğitimcisi, aynı zamanda hayat eğitimcisiydi” (Ö5).

“Kendisi ile sadece yüksek lisans döneminde çalıştım. Keşke çok daha uzun yıllar çalışabilseydim diyebileceğim bir eğitimciydi” (Ö6).

“Karşısındakini konuşmalarıyla etkileyen, iletişim becerileri ve sanatsal tecrübesini aktarmasını iyi bilen tarafsız ve yapıcı olan, bu dünyadan erken göçüp gitmiş tanıdığım en iyi eğitimcidir” (Ö7).

“Mükemmel” (Ö8).

“Akademik ve etik değerlere bağlı, sanat eğitimini ön planda tutan, iyi sanat eğitimcileri yetiştirmek için çalışan bir eğitimciydi” (Ö9).

“Eğitim olarak yapıcı bir tavrı var bizi çoğu zaman kendi halimize bırakır odasında oturur” (Ö10).

“Düzenli, disiplinli ve sorunlara çözüm bulan, vizyon oluşturabilen, öğrencisini yakından tanıyan bir eğitimci” (Ö11).

“Öğrencinin işini tüm yönleriyle, sonuca ulaşıncaya kadarki süreçleriyle izlemesi dikkate değerdir. Beklentisini öğrencinin kapasitesine göre ayarlardı ve o kapasiteyi ortaya koyacak iş çıkana kadar öğrenciyi yorar, çalıştırırdı” (Ö12).

“Son derece iyi bir eğitimcidir. Yapıcı eleştirileri, çalışmaya teşvik etmesi, adil olması ve soruna çözüm odaklı yaklaşması onun bir eğitimci olarak en güzel yanlarıydı” (Ö13).

“Geleneklere bağlı geleceğe ayak uyduran” (Ö14).

“Çok şey öğrendim” (Ö15).

“Çok iyi bir eğitimcidir” (Ö16).

“Bildiklerini öğretmekten çekinmeyen, samimi bir tavra sahip ancak disiplini de beraberinde bırakmayan bir eğitimci idi” (Ö17).

Eğitim Anlayışı: Erol Özden, geleneksel eğitim yöntemlerini benimsemiş ancak bu yöntemleri çağın gereklerine uygun şekilde uygulamış bir eğitimci olarak tanımlanmıştır. Öğrenciler, Özden’in eğitimde her zaman ayrıntılara ve doğruluğa odaklandığını belirtmişlerdir. Ayrıca, öğrencileriyle birebir çalışarak onların gelişimine katkı sağlamayı ön planda tutan bir yaklaşım sergilemiştir (Tablo 3.31, Ö1, Ö3).

Eğitimci Kişiliği: Öğrenciler, Erol Özden’in kendisini “manevi baba” gibi gördüklerini ve ona büyük bir sevgi ve saygı duyduklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda, Özden’in sanat ve hayat eğitiminin birleştiği bir eğitici kimlik taşıdığı, sanatın teknik yönlerinin yanında öğrencilerin kişisel gelişimlerine de katkı sağladığı belirtilmiştir (Tablo 3.31, Ö2, Ö5). Erol Özden’in öğretmenlik mesleğiyle ilgili büyük bir deneyimi ve bu deneyimi yeni nesil eğitimcilere aktarmadaki başarısı da vurgulanmıştır.

Eğitimde Tutum: Öğrenciler, Erol Özden’i öğretmenlik ve iletişim becerileri açısından mükemmel bir rol model olarak görmüşlerdir. Onun eğitici tutumu hem esprili hem de etkileyici olmuştur. Disiplinli, düzenli ve kararlı bir tutum sergileyen Özden, öğrencilerine güven vermiş ve her zaman profesyonel bir yaklaşım sergilemiştir (Tablo 3.31, Ö4, Ö10).

Eğitimde Katkı: Erol Özden, öğrencilerinin işlerini sonuca ulaşıncaya kadar takip eden ve onları sürekli çalışmaya teşvik eden bir eğitimci olarak tanımlanmıştır. Beklentilerini öğrencilerin kapasitesine göre ayarlayarak, her öğrenciyi potansiyelinin en üst seviyesine ulaşması için desteklemiştir. Bu yaklaşım, onun sanat eğitiminde derinlemesine bir ilgi ve özveri gösterdiğini ortaya koymaktadır (Tablo 3.31, Ö12).

Erol Özden, eğitimde geleneksel yöntemleri modern ihtiyaçlarla harmanlayarak öğrencilerinin gelişimini her yönüyle destekleyen bir eğitimci olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerine yönelik sevgi, disiplin, espri anlayışı ve sanatsal tecrübelerini aktarmada oldukça etkili olmuştur. Onun eğitimdeki yaklaşımı, sadece sanatın teknik yönlerine değil, aynı zamanda öğrencilerin kişisel gelişimlerine de katkı sağlayan bütüncül bir anlayışı yansıtmaktadır.

Tablo 3.29. Erol Özden’in öğrencilerinin sanat yaşamlarına yaptığı etki hakkında öğrenci ifadeleri.

Tema	Kategori	Kodlar
Sanat anlayışına katkı	Toplumsal konulara yönlendirme	Ö1, Ö5, Ö13
	Sanata saygı ve duyarlılık	
Sanatsal gelişim	Teknik ve disiplinli çalışma	Ö3, Ö7, Ö12, Ö17
	Sanatsal disiplin ve düzenli çalışma	
Sanat eğitimine katkı	Sanat eğitimciliği ve örnek olma	Ö6, Ö8,
Kişisel etkiler	Kişisel gelişim ve yönlendirme	Ö2, Ö9, Ö14, Ö16
	Özgünlük ve estetik bakış açısı	
İletişim ve ilişki	Eleştiri ve destekli iletişim	Ö15
Etkisiz kalan öğrenciler	Sanat hayatına büyük etki görmemiş	Ö10

Tablo 3.32 Erol Özden’in öğrencileri üzerindeki etkisini farklı yönleriyle ele alarak, onun sanat hayatlarına nasıl katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Erol hocanın öğrencisi olmak toplumsal konulara yönelmesi öğrencisi olarak konu seçimlerimde toplumsal konulara eğilim göstermemde yol gösterici olmuştur” (Ö1).

“Grafik dalında mükemmel olmamı sağladı” (Ö2).

“Erol Özden zor beğenen bir hoca idi, bu durum bende her zaman en iyi olanı arama, en iyiyi yapma davranışını oluşturduğunu düşünüyorum” (Ö3).

“Sanat hayatım yoktur. Ama sanat eğitimcisi olarak derslerimizde eserlerini öğrencilerim ile inceleriz. Eserleri beni derin bir duygu haline sürükler” (Ö4).

“Aslında sanatsal ruhumu ve hayata bakış açımı, sanata saygımı, iş disiplinimi ondan öğrendim” (Ö5).

“Bir eğitimcinin nasıl olması gerektiğine dair çok şey öğrendim. Bunun yanında sanatsal gelişimime çok şey katmıştır” (Ö6).

“Beni sıfırdan alıp birçok noktada tecrübe sahibi olmamı sağlayan, tertipli düzenli ve sanatsal disiplinimi borçlu olduğum 3 yıllık verdiği eğitimle 23 yıllık öğretmenlik hayatımı güzelleştiren nadide bir insandır” (Ö7).

“Resimleri ve kişiliğiyle örnek oldu” (Ö8).

“Sanata verdiği yüksek önem, her koşulda alanını savunabilir olmasını örnek almışımdır” (Ö9).

“Etkisi çok olmadı ben yine de severdim kendisini ama etkilenmedim...”
(Ö10).

“Alanımı sevmemi sağladı. Her zaman değişimin içinde olmayı disiplinin başarı getirdiğini gösterdi” (Ö11).

“Temiz ve titiz çalışmaya verdiği önem önemlidir” (Ö12).

“Özgünlüğe, duyarlılığa, toplumsal gerçekliğe, kültüre ve söyleme önem vermesi benim de sanat hayatımı etkilemiştir” (Ö13).

“Detaycı ve estetik açıdan farklı bir bakış açısına sahip olmamı sağladı”
(Ö14).

“Dostluk ilişkisi öğrencilik ilişkisi içinde harmanlanmış bir süreç. Görüşlerini hiç sakınmadan söylediği için çok değerli. Fazla eleştiri almadım. Genelde işlerimi beğenirdi” (Ö15).

“O’nun verdiği dersler, benim sanata daha çok bağlanmamı ve bu alanı daha çok sevmemi, motive olmamı sağladı” (Ö16).

“Titiz ve disiplinli bir atölye ortamı oluşturan hocam benimde titiz, ayrıntıcı yapımı destekledi. Severek seçtiğim grafik bölümünün de benim için ne kadar doğru bir seçim olduğunu bir kez daha görmüş oldum” (Ö17).

Sanat Anlayışına Katkı: Öğrenciler, Erol Özden’in sanat dünyasına bakış açısını büyük bir ilham kaynağı olarak görmüşlerdir. Özden’in toplumsal gerçekçi bir bakış açısına sahip olması, bazı öğrencilerin konu seçimlerini ve sanatsal yaklaşımlarını şekillendirmiştir. Ayrıca, onun sanata verdiği saygı ve duyarlılık, öğrencilerinin sanata bakış açılarını derinleştirmiş ve onların sanatsal tutumlarını etkilemiştir (Tablo 3.32, Ö1, Ö5, Ö13).

Sanatsal Gelişim: Erol Özden, öğrencilerinin sanatsal disiplin kazanmalarına önemli katkı sağlamıştır. Özden’in zor beğenen bir eğitici olması, öğrencilerin her zaman en iyi sonuçları elde etme gayretiyle çalışmasını teşvik etmiştir. Ayrıca titizlik ve detaylara gösterilen özen, öğrencilerinin sanatsal üretimlerinde önemli bir yer edinmiştir (Tablo 3.32, Ö3, Ö12, Ö17).

Sanat Eğitime Katkı: Erol Özden’in eğitimciliği sadece sanatsal gelişimle sınırlı kalmamış, aynı zamanda öğrencilerine birer eğitimci olarak nasıl daha etkili olabileceklerini de göstermiştir. Öğrenciler, onun sanat anlayışından ve kişiliğinden dersler alarak, kendi eğitimci kimliklerini geliştirmişlerdir (Tablo 3.32, Ö6, Ö8).

Kişisel Etkiler: Erol Özden'in sanatsal yaklaşımı ve kişiliği, öğrencilerinin hayatına dokunmuş ve onları motive etmiştir. Özden'in sanata verdiği önem ve kişisel disiplin anlayışı, öğrencilerinin kendi sanat hayatlarını nasıl yönlendirmeleri gerektiğine dair önemli ipuçları sunmuştur (Tablo 3.32, Öğrenci 2, Ö9, Ö16).

İletişim ve İlişki: Özden, öğrencileriyle kurduğu sağlıklı iletişim sayesinde onlara sürekli geri bildirimde bulunmuş ve onların gelişimine katkı sağlamıştır. Özellikle olumlu eleştirileri ve destekleyici tutumu, öğrencilerin sanata olan bağlılıklarını güçlendirmiştir (Tablo 3.32, Ö15).

Etkisiz Kalan Öğrenciler: Bazı öğrenciler, Erol Özden'in sanat hayatlarına büyük bir etkisi olduğunu hissetmemiş olsa da yine de ona olan sevgi ve saygıları devam etmiştir. Bu durum, sanatçıyla ve sanat eğitmeniye olan ilişkilerin her birey için farklı olabileceğini gösterir (Tablo 3.32, Ö10).

Erol Özden'in Sanat Eğitiminde Vurguladığı Konular ve Değerler: Erol Özden, öğrencilerinin sanatsal gelişimlerinde önemli bir rol oynamış ve onları disiplinli, duyarlı ve özgün sanatçılar olarak yetiştirmeye teşvik etmiştir. Onun etkisi, sanatın teknik yönlerinin ötesinde, öğrencilerine sanata karşı saygı, özen, titizlik ve toplumsal duyarlılık gibi değerler kazandırmıştır. Özden'in sanatsal bakış açısı, sadece sanatını değil, aynı zamanda eğitimci kimliğini de güçlü bir şekilde öğrencilerine aktarmıştır.

Tablo 3.30. Erol Özden'in sanat eğitiminde vurguladığı konular ve değerler.

Tema	Kategori	Kodlar
Özgünlük ve bireysel üslup	Sanatçının kendine özgü bir biçim oluşturması	Ö1, Ö13
	Estetik ve sanatsal kimlik oluşturma	
Sanatın toplumdaki yeri	Sanatın toplumsal gelişmişlikle ilişkisi	Ö3, Ö7
	Toplumcu sanat yaklaşımı	
Disiplin ve titizlik	Çizim doğruluğu ve detaycılık	Ö10, Ö15
	Teknik mükemmeliyetçilik	
Sanat eğitiminde etik ve değerler	Sanat eğitiminde ahlaki değerler	Ö5, Ö11
	Sanat eğitiminde sorumluluk bilinci	
Sanatın disiplinler arası boyutu	Çok yönlü sanat anlayışı	Ö13, Ö16
	Bireyin yaratıcı ve eleştirel düşünmesi	

Tablo 3.33 Erol Özden'in sanat eğitiminde vurguladığı konular ve değerleri, Erol Özden'in sanat eğitiminde yalnızca teknik yetkinliği değil, aynı

zamanda etik değerleri, toplumsal farkındalığı ve bireysel üslup geliştirmeyi vurguladığını göstermektedir. Öğrencileri, sanatın bireysel olduğu kadar toplumsal bir sorumluluk taşıdığı bilinciyle yetiştirmiş, titiz ve disiplinli çalışma anlayışını benimsetmiştir. Özellikle özgünlük, detaycılık ve estetik kaygıları ön planda tutarak, sanatçının kendine özgü bir anlatım dili oluşturmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Kendine özgü ve has bir biçem oluşturmanın öneminden ve sürekli araştırıp yeni bilgiler ışığında sanatçı kimliğinin sağlam bir zemin üzerinde inşaa edilmesi gerektiği fikri ile öğrencilerine yön vermektedir” (Ö1).

“İstanbul ve Anadolu İnsanları” (Ö2).

“Erol Özden sanat eğitiminin toplumda sanat ilgisi, sanat sevgisi olarak karşılık bulmasını bekler ve isterseniz, toplumun gelişmişlik seviyesini yükseltmek için elinizden geleni yapmalısınız. Erol Özdenin "Aç toplumlar sanat ile ilgilenmez" sözüyle bizlere durumu sıkça hatırlatıldı” (Ö3).

“Atölyesinde okuduğum Picasso’ya ait bir yazı beni hala çok etkiler. " Sanatın yüzde beşi yetenek, yüzde doksan beşi emek " bu sözleri onun sesinden duyarım ve hayatta karşılaştığım zorluklar sırasında yol gösterir bana. Dürüst ve erdemli bir öğretmendir” (Ö4).

“1. iyi insan olmak 2. iyi sanatçı olmak 3.iyi bir eğitimci olmak, derdi bizlere... Ve asla bu sıralamayı bozmayın derdi.. Ve desen eğitiminin önemine çok vurgu yapardı” (Ö5).

“Ben onunla sadece grafik alanında çalıştım. Mevcut grafik bilgimi katladığımı söyleyebilirim. Konu işleyişi, boya kullanımı’ çalışma hazırlama konusunda bana çok şey öğretmiştir” (Ö6).

“Anadolu insanının sıkışıp kalmışlığını, birlikteliğini, birbirlerine kenetlenmelerini, zor koşullarda yılmayıp pes etmemelerini, çok çocuklu aileleri, tarlada bağda bostanda çalışanları çalışmalarına konu edilmiştir. Figürler daima izleyiciye bakar karşısındaki ile göz teması kurar tüm figürlerin gözleri şaşkınlık bir dikkat hayret edercesinedir. Renkçilik ön plandadır. Ana aktör ya merkezdedir ya da simetri sağlanmıştir. Ayrıca en ince ayrıntısına kadar dikkat edilmiş, fotoğraf makinesinin dahi bu kadar ayrıntıyı tek bir karede yakalayamayacağı, kuşbakışı geniş açılı İstanbul resimleri de mevcuttur” (Ö7).

“Öğrenci merkezli bir eğitim” (Ö8).

“Sanat eğitiminin her kesim için gerekliliği, gelecekte sürdürülebilirliği gibi konuların altını çizirdi” (Ö9).

“Grafik sanatlar olduğumuz için çizim doğruluğu arardı. İki noktayı birleştirirken çizgi birinci noktanın üstüne ikinci çizgi altına değiyorsa bu yanlış derdi. Çizim doğruluğu gölgelendirme, oran önemliydi. Unutmuyorum bize her zaman grafik sanatların elle olması çizim olması gerektiğini savunurdu. Son sınıfta bilgisayara geçtiğimizde hoca aynen şu cümleleri kurmuştu: “Erol hoca tutturmuş bir manüel, manüel sanki bilgisayar ayakla kullanılıyor!” :)” (Ö10).

“Kendi kültürümüze sahip çıkmak, eğitimci olarak toplumda önemli görev yaptığımızı hatırlatarak işimizi ciddiye almamız gerekliliği” (Ö11).

“Eser, sanatçı "bitti" dediği zaman biter (öğrenci eseri ise ben; "bitti, olmuş, tamamdır" dediğinde biter” (Ö12).

“Konu kısıtlaması yoktu. her türden konuya sıcak bakardı. Konunun bir anlatısı olması gerektiği ve bu anlatının da estetik kaygılar taşıması gerektiğini vurgulardı” (Ö13).

“Özgünlük ve detaycılık, temiz işçilik” (Ö14).

“Aşırı titizdi. Çizgilerde en ufak bir hatayı affetmedi” (Ö15).

“Sanat eğitiminde bireyin yaratıcılığını, eleştirel düşünme yeteneğini ve estetik duygularını geliştirmeyi vurgulamıştır. Sanatın sadece bir ifade aracı değil, aynı zamanda toplumsal olaylara ve çevreye duyarlı bireyler yetiştirmek için önemli bir eğitim alanı olduğunu savunmuştur. Sanat eğitiminin bireylerin psikomotor, bilişsel ve duyuşsal becerilerini geliştirdiğini belirtmiş ve bu alanın eleştirme, yargılama, takdir etme gibi becerilerin kazanmasında önemli olduğunu ifade etmiştir” (Ö16).

“Disiplin, titiz çalışma, çok okuma, zamanı iyi kullanma, dijital çağa rağmen öncelikle eskiz, çizim ve teknikleri iyi derecede yapabilme kabiliyeti” (Ö17).

Özgünlük ve Bireysel Üslup Geliştirme: Erol Özden, sanatçının kendi özgün üslubunu oluşturmasını teşvik etmiş ve sanatsal kimliğin sürekli araştırma ve bilgi ile inşa edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Tablo 3.33, Ö1, Ö14).

Sanatın Toplum İçindeki Rolü: Özellikle sanatın toplumla olan ilişkisi ve toplumun gelişmişlik düzeyiyle olan bağlantısını öğrencilerine aktarmıştır. Sanatın toplum için bir gereklilik olduğunu ve sanata olan ilgiyi artırmanın toplumsal sorumluluk olduğunu savunmuştur (Tablo 3.33, Ö3, Ö9, Ö11).

Disiplin ve Titizlik: Çizim doğruluğu, detaycılık ve teknik anlamda mükemmeliyetçilik konularında titiz bir yaklaşımı benimsemiştir. Özellikle desen eğitimi ve temel sanat tekniklerinin doğru uygulanması konusunda hassasiyet göstermiştir (Tablo 3.33, Öğrenci 5, Öğrenci 10, Ö15, Ö17).

Sanat Eğitiminde Etik ve Değerler: Sanatçı olmanın ötesinde, önce iyi insan ve iyi bir eğitimci olunması gerektiğini savunmuştur. Bu sıralamanın değişmemesi gerektiğini ifade etmiştir (Tablo 3.33, Ö5).

Sanatın Disiplinlerarası ve Estetik Boyutu: Konu sınırlaması olmamakla birlikte, anlatının ve estetik kaygının önemini vurgulamış, sanatta çok yönlü bir bakış açısına sahip olmanın gerekliliğini belirtmiştir (Tablo 3.33, Ö13, Ö16).

Erol Özden'in sanat eğitiminde sadece teknik bilgi ve beceri kazandırmakla kalmayıp, aynı zamanda öğrencilerini eleştirel düşünmeye, özgünlük kazanmaya ve sanatı toplumsal bir değer olarak görmeye teşvik ettiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 3.31. Erol Özden'in sanat eğitiminde kullandığı yöntem ve yaklaşımların öğrenciler üzerindeki etkileri.

Tema	Kategori	Kodlar
Toplumsal gerçekçilik	Sanat hayatında toplumsal konulara yönelme	Ö1
Disiplin ve titizlik	Hataya mahal vermeden çalışma alışkanlığı	Ö2, Ö3, Ö9
Sabır ve özen	Sabırlı, titiz ve detaylı çalışma becerileri kazandırma	Ö3,Ö14
Öğrenci merkezli eğitim	Kişisel seviyeye uygun yaklaşım, bireysel yaratıcılığın teşvik edilmesi	Ö5, Ö16
Uygulama ve tekrarın önemi	Kalıcı öğrenme için pratik ve tekrarın gerekliliği	Ö11
Geleneksel sanat eğitimi	Kolaydan zora ilerleyen eğitim modeli, el ve teknik beceriye vurgu	Ö7, Ö17
Estetik ve üretkenlik	Estetik kaygıları yüksek, üretkenliği teşvik eden yaklaşım	Ö13
Özgünlük ve detaycılık	Kendi tarzını oluşturmayı teşvik etme, detaylara önem verme	Ö12, Ö14, Ö15

Tablo 3.34'te Erol Özden'in sanat eğitiminde kullandığı yöntem ve yaklaşımların öğrenciler üzerindeki etkileri gösterilmiştir. Erol Özden'in sanat eğitiminde benimsediği yöntemler, öğrencileri disiplinli ve titiz bir çalışma anlayışına yönlendirmiştir. Sanat eğitiminde toplumsal gerçekçiliği ele alarak

öğrencilerinin sanata ve topluma karşı duyarlılığını artırmıştır. Eğitimi bireyselleştiren bir anlayışla, öğrencinin seviyesine uygun yaklaşımlarda bulunarak onların yaratıcılığını geliştirmiştir. Pratik uygulamaların, tekrarın ve geleneksel yöntemlerin sanat eğitimi üzerindeki etkisini vurgulamış, öğrencilerin el ve teknik becerilerini ön plana çıkarmalarını sağlamıştır. Ayrıca, özgünlük ve estetik kaygıları ön planda tutarak öğrencilerinin kendi tarzlarını oluşturmalarına yardımcı olmuştur. Öğrenciler üzerinde bıraktığı en önemli etkilerden biri de üretkenliği teşvik eden ve detaycılığı ön planda tutan bir sanat anlayışını benimsemeleridir. Aşağıda bu görüşlere yer verilmiştir.

“Erol hocamın toplumsal gerçekçi konuları ele almış olması benimde sanat hayatımda toplumsal konulara yönelmemde çok etkili olmuştur” (Ö1).

“Disiplin ve hataya mahal bırakmadan titizlikle çalışmaya ön ayak oldu” (Ö2).

“Sabır, özen ve titizlik becerilerimin geliştiğini düşünüyorum” (Ö3).

“Basit yalın anlaşılır olduğu için eser üretmede zorlanmazdım” (Ö4).

“Eğitimin ilk kuralı insana dokunmaktır. Onu anlamak, görmek ve bilmektir... Bunu çok iyi yapardı. Kişinin kapasitesi ve seviyesine göre yaklaşır, karşılığını beklerdi” (Ö5).

“Öğretmenliğime ve sanat hayatıma çok fazla değer katmıştır” (Ö6).

“Bizi sıfırdan ele alıp kolaydan zora doğru ilerlememizi sağladığı ve geleneksel yöntemlerle sanatı bize öğrettiği için ben de bu sanatsal yolculukta buna göre yol almakta ve öğrencilerime bu şekilde yol göstermekteyim” (Ö7).

“Titiz ve disiplinli yaklaşımını örnek almıştım” (Ö9).

“Bir gün suyun içerisinde üzerinde tüllerle ıslanmış elinde ok olan bir amazon kadını çizmiştim, konuya uygundu. Bana:” Ramazan güzel çizmişsin hoşuma gitti ama neden elinde ok var? Zeytin dalı çizseydin ya” demişti. Amazon kadını ve elinde zeytin dalı pek kafamız uyuşmuyordu galiba” (Ö10).

“Uygulamanın önemini göstermiştir. Kalıcı öğrenme için tekrarın, motivasyonun önemi göstererek kaliteli eğitimci profilini göstermiştir” (Ö11).

“Bana bir gravür yaptırmıştı; 100 civarında eskiz yaptım, kütüphanede bile çalıştım son bir iki gün kala kompozisyonu onayladı. Çok bunalmıştım ama ne zamanki reçineyi kızgın plakanın üzerinde erittik, aside daldırdık ve merdaneyle boya verip bastık o zaman ne kadar önemli bir iş yaptığının farkına vardım. Kendi portremini lavi tekniğiyle yapmıştı. Kendisi çalışmaya dokunmaz

düzeltilmeleri öğrenciye yaptırdı ki öğrenci "eserin kendi eseri" olduğunu daha iyi hissetsin..." (Ö12).

"Estetik kaygıları yüksek bir eğitimci olarak üretkenliğe önem vermesi ve titiz çalışmalar istemesi beni de etkilemiştir" (Ö13).

"Detaycılık ve özgünlüğü her anlamda olumlu yönde etkilemiştir" (Ö14).

"Çizgilerin sırrını öğrendim desem" (Ö15).

"Bireysel yaratıcılığımı daha çok geliştirmemi, sanatımın daha çok erişilebilir ve anlaşılabilir olmasını sağladı" (Ö16).

"Dijital tekniklerden önce düşünülenin el ve teknik beceri ile sanatsal bir titizlikle yapmanın önemini vurgulaması, sanatın ve sanatçının önemine değinmesi ve bunun çok okuma ile desteklenmesi düşüncesi benimde yaptığım işlerde önemsendiğim boyutlardandır" (Ö17).

"Erol Özden'in sanat eğitimi anlayışı, öğrenciler üzerinde derin ve kalıcı etkiler bırakmıştır. Tablo 3.34 incelendiğinde, Özden'in sanat eğitiminde toplumsal gerçekçilik, disiplin, estetik kaygı, özgünlük ve uygulamaya dayalı öğrenme gibi temel prensiplere önem verdiği görülmektedir. Öğrencilerin aktarımlarına göre Özden'in en dikkat çekici yönlerinden biri, sanatta toplumsal gerçekçiliği ön planda tutmasıdır. Onun bu yaklaşımı, öğrencilerinin sanat hayatlarında da toplumsal konulara eğilmelerine sebep olmuştur. Sanatı sadece bir ifade biçimi olarak değil, aynı zamanda toplumu yansıtmaya ve eleştirme aracı olarak gören bir anlayış benimsetmiştir. Öğrencilerin büyük bir kısmı, Özden'in titizlik ve disiplin konusundaki hassasiyetini vurgulamıştır. Hatalara karşı tolerans göstermemesi ve mükemmeliyetçi yaklaşımı, öğrencilerinin detaycılığı ve titiz çalışmayı öğrenmelerini sağlamıştır. Bu durum, öğrencilerin iş disiplinlerini geliştirmiş ve onların sanatsal üretimlerinde daha dikkatli ve bilinçli olmalarına katkı sunmuştur. Özden'in sanat eğitiminde bireysel farklılıkları göz önünde bulundurduğu anlaşılmaktadır. Her öğrencinin kapasitesine ve seviyesine göre eğitim vermesi, kişiye özel bir öğrenme süreci yaratmıştır. Böylece öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmelerine ve özgün sanat eserleri üretmelerine olanak tanımıştır. Öğrenciler, Özden'in pratik uygulama ve tekrarın önemini vurguladığını ifade etmektedir. Sanat eğitiminin sadece teorik bilgiyle sınırlı olmadığını, uygulama yoluyla öğrenmenin daha kalıcı olduğunu öğrencilerine aşılamıştır. Bu doğrultuda, geleneksel sanatsal tekniklere önem vermiş, öğrencilerinin el becerilerini geliştirmeleri için onları manüel çalışmalara

yönlendirmiştir. Dijital sanatın yaygınlaşmasına rağmen, öncelikle el çizimi ve eskiz yapma becerilerinin geliştirilmesini savunmuştur. Bununla birlikte Özden, öğrencilerine estetik kaygı taşıyan ve üretkenliği teşvik eden bir bakış açısı kazandırmıştır. Özgün eserler üretmenin önemini vurgulamış ve öğrencilerine sanatta kişisel bir üslup oluşturma gerekliliğini öğretmiştir. Öğrencilerinin kendi tarzlarını keşfetmelerini desteklemiş ve sanat eğitiminin sadece teknik becerilerden ibaret olmadığını, aynı zamanda eleştirel düşünme, gözlem yapma ve anlam oluşturma süreçlerini de kapsadığını göstermiştir.

Erol Özden'in sanat eğitimi anlayışı, öğrencilerine disiplinli, özgün, titiz ve topluma duyarlı bir sanat yaklaşımı kazandırmıştır. Onun eğitim metodolojisi öğrencilerinin hem bireysel gelişimlerini hem de sanatsal bakış açılarını derinlemesine etkilemiştir. Özden'in yöntemleri sayesinde öğrencileri, sanatı bir ifade biçimi olmanın ötesinde toplumsal bir araç olarak görmüş ve sanatsal üretimlerinde estetik, anlam ve özgünlüğü ön planda tutmayı öğrenmişlerdir.

Tablo 3.32. Erol Özden'in sanat eğitimcisi olarak özellikleri.

Tema	Kategori	Kodlar
Sanat eğitiminde yaklaşımı	Toplumsal gerçekçilik	Ö1, Ö2, Ö3 Ö4,
	Öğrenci merkezli eğitim	
	Disiplin ve tekrar	
Eğitimcilik anlayışı	Samimiyet ve beklentisizlik	Ö5, Ö7, Ö9,
	Mentorluk ve rehberlik	
	Sanat eğitimi savunma	
Öğretim tarzı	Bilgi ve tecrübe paylaşımı	Ö7, Ö12, Ö13, Ö15
	Geleneksel ve disiplin temelli eğitim	
	Etkili anlatım ve öğretim	
Sanat ve atölye kullanımı	Atölye ve kütüphane kullanımı	Ö13, Ö16, Ö17
	Titizlik ve kalite anlayışı	
	Disiplinli ve sabırlı yaklaşım	

Tablo 3.35'de, 17 öğrenciden alınan verilere göre Erol Özden'in sanat eğitimcisi olarak özellikleri tema, kategori ve kodlarla sunulmuş, öğrenci görüşleri aşağıda sunulmuştur.

“Sosyal realist bir sanat eğitimine olan Erol hocam gündelik sıradan konuların yerine köylüyü, çalışan kesimi bütün mücadelesiyle ele alan ve öğrencilerine de yol gösteren nadir sanat eğitimcilerinden biridir. Hiçbir zaman öğrencilerinin sanat eğilimlerine müdahale etmeden hangi tarzda çalışıyorsa o tarz ile ilgili bütün bilgi ve birikimlerini paylaşan ve onlara kendi gittikleri yolla yol gösteren bir eğitimciydi” (Ö1).

“Grafiksel eserleriyle farklılığını ortaya koyup kendini ispatlamıştır” (Ö2).

“Erol Özden’in öğrencileri iyi resim yapmak zorundadır, yapana kadar tekrarlamak zorundadır. Bu süreçte yalnızca sizden bunu istemez hep yanınız da sabırla sizi destekler” (Ö3).

“En önemli farkı öğrenciyi merkeze alırdı. Diğer hocalarımıza saygısızlık zannedilmesin, hepsi büyük emek verdi bizleri yetiştirmek için, onlar sanatı merkeze alır, sanat eğitimcisi yetiştirmek ti amaçları. Ama Erol Özden hocam ve Muzafer Ercan hocalarım insan yetiştirmek deyimiyle bir tık daha ayrı bir yerdedir” (Ö4).

“En büyük farklılığı asla beklentisi yoktu. Samimiyet, sevgi, çalışmak onun farklılığıydı” (Ö5).

“Öğrencilerime nasıl yaklaşmam gerektiği konusunda ondan çok şey öğrenmişimdir” (Ö6).

“İçten ve samimi oluşu öğretmenliğinin dışında bize iyi bir baba figürü çizmesi, umursaması, değer vermesi, unutmaması iyi örnekleri hemen sergilemesi hakkını vermesi sözle dile getirmesi vb.” (Ö7).

“Sanat eğitimi için mücadele eden bir eğitimciydi. Alana yönelik eleştirileri en akılcı şekilde karşılar ve savunmasını yapardı” (Ö9).

“Son dönemine denk geldiğim için odasında oturan arada bizi kontrol eden bir eğitimci profili vardı” (Ö10).

“Atölye kullanımı, kütüphanesi, okuyan ve üreten sanat eğitimci profili” (Ö11).

“Bilgisini yerinde ve ölçülü olarak hissettirirdi” (Ö12).

“Bilgisini ve tecrübesini öğrencileriyle paylaşması onun en güçlü yanıydı. Kırıcı olmayan tavrı, adil yaklaşımı ve üretken olması onu farklı kılan özelliklerdi” (Ö13).

“Geleneklere bağı, resim ve grafik sanatını aynı düzlemde birleştiren ayrıca fotoğraflayan, temiz işçilik ile yüksek kalite de eserler ortaya çıkartan bir eğitimciydi” (Ö14).

“”Konuyu çok iyi anlatır bir daha soru sormanıza gerek kalmaz” (Ö15).

“Disiplin temelli sanat eğitime önem vermiştir. Öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmuştur” (Ö16).

“Alanında; bilgili, sabırlı, sakin, oldukça titiz ve disiplinli olması” (Ö17).

Sanat Eğitiminde Yaklaşımı: Erol Özden, sanat eğitiminde toplumsal gerçekçilik temasıyla dikkat çekmektedir. Öğrencilerinin sanatsal yaklaşımlarına müdahale etmeden, onları kendi yollarında desteklemesi, onun özgürlükçü ve öğretici yaklaşımını ortaya koymaktadır (Ö1). Özellikle, gündelik sıradan konular yerine köylü, emekçi kesim ve toplumsal mücadeleyi işleyerek, öğrencilerine toplumsal sorumluluk kazandırmayı amaçlamıştır. Bu, sanatı bir ifade aracı olarak kullanarak, öğrencilerin duyarlı ve bilinçli birer sanatçı olmalarını sağlamak adına önemli bir eğitimsel tercihtir (Ö1). Erol Özden, öğrencilerini merkeze alarak eğitim verir. Bu, öğrencilerinin bireysel yeteneklerine ve sanatsal tarzlarına saygı gösterilmesi anlamına gelir. Öğrencilerin özgün yollarını bulmalarını teşvik eder ve onların kişisel gelişimlerine odaklanır (Ö4). Bu yaklaşım, her öğrencinin farklı öğrenme biçimlerine göre eğitim vermek ve onların potansiyellerini en iyi şekilde ortaya koymalarını sağlamak anlamına gelir.

Eğitimcilik Anlayışı: Erol Özden'in sanat eğitimindeki belki de en dikkat çekici yönü, samimi ve içten tutumudur. Öğrencileriyle kurduğu ilişkilerde hiçbir zaman karşılık beklemeden, sevgi ve saygıya dayalı bir eğitim anlayışını benimsemiştir (Ö5, Ö7). Bu samimiyet, öğrencilerinin ona olan güvenlerini pekiştirmiş ve eğitimin kalitesini artırmıştır. Özden'in öğretmenliğin ötesinde, bir mentor ve baba figürü olarak öğrencilerine rehberlik etmesi, onların kişisel ve sanatsal gelişimlerine büyük katkı sağlamıştır (Ö7).

Sanat Eğitimini Savunma: Erol Özden, sanat eğitimi ve sanat alanındaki gelişmeleri savunmuş ve bu konuda hep mücadele etmiştir. Öğrencilerine eleştiri ve eleştiriye kabul etme yeteneği kazandırmak, sanatın sadece teknikten ibaret olmadığını, aynı zamanda bir ifade biçimi olduğunu öğretmek adına oldukça önemlidir (Ö9). Özden, sanatı ve sanat eğitimini her koşulda savunmuş ve bu alanda kendini ispatlamıştır.

Öğretim Tarzı: Erol Özden'in sanat öğretimindeki bir diğer belirgin özelliği, bilgiyi yerinde ve ölçülü şekilde aktarmasıdır (Ö12). Öğrencilerine verdiği öğreticiliğin kalitesi, onun derinlemesine bilgiye sahip olmasının bir göstergesidir. Öğrencilerine titizlikle öğretim yapar ve sabırla onların yanlarında durur. Bunun yanı sıra, öğrenilen bilgilerin her bir öğrencinin kendi tarzına ve özgünlüğüne adapte edilmesine büyük önem verir. Bu özellik, onun eğitimde sadece teknik değil, duygusal ve düşünsel gelişimi de hedeflediğini gösterir (Ö13).

Sanat ve Atölye Kullanımı: Erol Özden, sanat eğitiminin yalnızca teorik bilgiyle sınırlı kalmaması gerektiğini savunarak, atölye çalışmalarını büyük bir önemle değerlendirir. Atölye ortamının aktif ve yaratıcı bir şekilde kullanılması, öğrencilerin sanatsal üretim süreçlerini deneyimlemelerine olanak tanır (Ö11). Ayrıca, kütüphane gibi kaynakları da sanat eğitimini destekleyen unsurlar olarak kullanır ve öğrencilerine sanatsal araştırmalarını sürdürmeleri için cesaret verir.

Disiplin ve Sabır: Özden'in sanat eğitimindeki bir diğer temel özelliği, disiplinli yaklaşım ve sabırla öğrencilere rehberlik etmesidir (Ö17). Disiplin temelli eğitim, özellikle sanatın her aşamasında kalite ve estetik anlayışının yüksek tutulmasına yardımcı olmuştur. Öğrenciler, bu disiplinle hem sanatlarını geliştirmiş hem de eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini artırmışlardır (Ö16).

Erol Özden'in sanat eğitiminde hem geleneksel hem de çağdaş yöntemleri harmanladığı görülmektedir. Onun eğitim tarzı, sadece teknik bilgi değil, aynı zamanda duygusal ve entelektüel gelişim üzerine kuruludur. Sanatı sadece bir teknik beceri olarak değil, bir yaşam biçimi olarak ele almış ve öğrencilerine bu anlayışı benimsetmeye çalışmıştır. Öğrencilerine yönelik samimi, disiplinli ve özgün yaklaşımıyla, onları sanat yolculuklarında yalnız bırakmamış, her birinin bireysel gelişimini teşvik etmiştir.

Erol Özden, bir sanat eğitimcisiinden beklenenin ötesinde bir rehber, mentor ve sanatçı olarak, öğrencilerinin yalnızca teknik anlamda değil, aynı zamanda kişisel gelişimlerinde de önemli bir etki yaratmıştır. Onun sanata, eğitime ve öğrencilere bakış açısı, sadece sanat eğitimi alanında değil, genel olarak eğitimcilik anlayışında da derin izler bırakmıştır.

Tablo 3.33. Erol Özden’in sanat eğitimcisi olarak örnek davranışları.

Tema	Kategori	Kodlar
Öğrenci ilişkileri ve kişisel bağ	Samimiyet, öğrenci ilişkileri	Ö1, Ö2, Ö7
	Samimiyet, ailevi bağlar	
Saygı ve takdir	Öğrenci saygısı ve ihtiram	Ö3, Ö4
	Öğrenci takdiri ve model alma	
Etki ve katkılar	Öğrenci gelişimi, kişisel gelişim	Ö5, Ö6, Ö7, Ö15
	Yardımseverlik, pozitif anılar	
	İlham verici eğitim ve yönlendirme	
	Kaybın yarattığı etki, sanat dünyasında kayıp	
Liderlik ve etik değerler	Liderlik ve etik değerler	Ö9
Eğitimde yönlendirme ve değerlendirme	Eleştiri, yönlendirme	Ö10
Sanat ve kültür	Vatan sevgisi, kültürel bağlılık	Ö11
Sanatsal yön ve katkılar	Sanatın kaybı, duygusal anlam	Ö12
Sanatsal yön ve toplumsal duyarlılık	Toplumsal duyarlılık, sanatsal anlayış	Ö13, Ö14
	Geleneksel sanat, grafik tasarım	
Eğitim yöntemleri ve miras	Eğitim yöntemleri, sanatın gücü	Ö16
Eğitimde disiplin ve yönlendirme	Disiplin, yönlendirme, alçakgönüllülük	Ö17

Tablo 3.36’da Erol Özden’in sanat eğitimcisi olarak örnek davranışları gösterilmiştir. Aşağıda ilgili görüşlere yer verilmiştir.

“Çok kıymetli Erol hocam ile benim aramda çok farklı bir bağ mevcuttu. Erol hocam Marmara Üniversitesi’nde Sanat eğitimi verdiği öğrencisi Yusuf Kayhan benim liseden Resim öğretmenimdi. Resme olan ilgimi tetikleyen ve benim bu ilgimi üst safhalara taşıyarak bu konuda eğitim almama vesile olmuştur. Erol hocam bu yüzden ona evlat bana da torun diyordu. Erol hocamın yeri bende bambaşkadır. Onun ağzından torun sözünü duymam ve onun torunu gibi bana ilgi göstermesi her zaman benim için bir onur olmuştur” (Ö1).

“Onu çok seviyorum. Allah rahmetiyle muamele eylesin. Onu her zaman manevi bir babam olarak gördüm. Ailece ziyaretlerimiz oldu” (Ö2).

“Erol Özden tüm öğrencilerince sevilen, saygı duyulan, minnetle anılan ve örnek alınan bir hoca olmuştur”(Ö3).

“Kendisini çok sevdim, bir insan olarak bir öğretmen olarak ve hala model alıyorum” (Ö4).

“Beni ben yapan en büyük değerleri öğrendiğim, uyguladığım en önemli ve kaliteli öğretmendir... Asla yeri doldurulamayacak bir karakter ve sanattır” (Ö5).

“Bir insan öldükten sonra arkasından harika bir insandı denilmesi be kadar güzel. Bize kattığın her şey için sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim. Her zaman gülen yüzü ve yardımseverliği ile hatırlanacak ender eğitimcilerden birisidir” (Ö6).

“O daima hayatımda ve aklımdan hiç çıkmaz. Başarılı bir iş yapıp bitirip sonuçlandırdığımda bilirim ki o beni izliyordur ve gurur duyuyordur” (Ö7).

“Yok” (Ö8).

“Liderlik vasfıyla ve sahip olduğu etik değerlerle uzun yıllar anabilim dalı başkanlığını yürütmüştür. Üniversitemizin ve bölümümüzün böyle bir hocaya sahip olmuş olmasını çok şanslı buluyorum” (Ö9).

“Bana: “Gazı kaçmış gazoz gibisin” derdi. “Yeteneklisin ama tembelsin” derdi...” (Ö10).

“Vatan sevgisi ve kültüre bağlı olmak, sanatçı öğretmen” (Ö11).

“Daha çok yaşamasını, daha çok eserlerini görmek isterdim” (Ö12).

“Türk resim sanatında figüratif anlatıyı koruyan ender bir sanatçıydı. Milli sanat yaratma gibi bir endişesi yoktu ama toplumsal duyarlılığa ve kültüre önem verirdi” (Ö13).

“Erol Özden geleneksel resim sanatını, grafik tasarım sanatı ile birleştirmiş, sanat tarihi açısından tam bir kütüphane olan, Görsel sanatın ustasıdır” (Ö14).

“Ölümüyle sanat dünyası büyük bir sanatçıyı ve eğitimciyi kaybetti. Ben hocanın en yakınlarından biri olarak bunu çok daha fazla hissettim. Sergilerimizi O olmadan açmak acı veriyor. Hep kalbimizde olacak. Ramiz Aydın gibi” (Ö15).

“Sanat eğitimine katkıları ve yöntemleri, onun sanata ve eğitime olan derin bağlılığını yansıtır. Onun mirası; sanatın gücünü ve önemini vurgulayan bir eğitim anlayışı olarak devam edecektir” (Ö16).

“Öğrenci ilişkilerindeki mesafesi çok kararında idi, disiplinli, kurallı bir tavır sergilerken aynı zamanda babacan tavrı size hissettirip istediğiniz yardımı ondan isteyebilirdiniz. Öğrenciyi doğru yönlendirip onun için en iyi olacağını düşündüğü şeye yönlendirmeyi bilirdi. Dönemimde okuldaki tek prof. unvanına sahip olmasına rağmen en alçakgönüllü hocalardan biri idi” (Ö17).

Erol Özden'in öğrencileri tarafından hatırlanan en belirgin özelliklerinden biri, insanı merkeze alması ve onlara sadece sanatsal yetenek kazandırmakla kalmayıp, aynı zamanda kişisel gelişimlerine de katkıda bulunmasıdır. Öğrencilerinin çoğu, ona olan bağlılıklarını ve saygılarını dile getirmiş, kendisini bir öğretmenden öte, bir rehber ve hayatlarına dokunan bir figür olarak tanımlamıştır (Ö1, Ö2, Ö4).

Erol Özden'in öğretim tarzı, öğrencilerinin kişisel gelişimlerine katkıda bulunmanın yanı sıra, onları sanatsal anlamda da beslemiştir. Sanatı ve eğitimi birleştiren, geleneksel sanat ile modern yaklaşımları harmanlayan bir sanatçı olarak öğrencileri, onun figüratif anlatımı, grafik tasarımla birleştirmesi ve toplumsal duyarlılığına duyduğu saygıyı takdir etmektedir (Ö13, Ö14).

Erol Özden'in liderlik vasfı, etik değerleri ve akademik birikimi, öğrencileri üzerinde kalıcı bir etki bırakmıştır. Onun sanata ve eğitime olan derin bağlılığı, onun mirasının devam etmesine olanak sağlamıştır (Ö9, Ö16). Bununla birlikte, öğrencilerine olan yaklaşımındaki denge hem disiplinli hem de destekleyici tutumu, onu farklı kılan özelliklerden biridir (Ö17).

Erol Özden'in hem sanatçılığı hem de öğretmenliği, öğrencileriyle kurduğu derin bağlar ve onlara kattığı değerler sayesinde kalıcı bir etki bırakmıştır.

4. TARTIŞMA

Çalışmanın dördüncü bölümünde tartışma başlığı altında izlenen yöntem ve veri çözümlemeleri ile elde edilen bulgular ve yapılan yorumlar irdelenmiştir.

Bu araştırmada, Çağdaş Türk Resim sanatında önemli bir yeri bulunan sanat eğitimcisi ve sanatçı Erol Özden'in yaşamı ve sanat eğitimine katkıları, aile üyeleri, meslektaşları ve öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda sanatı, sanatçı kişiliği ve sanat yaşamı kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda Erol Özden'in yaşamı, sanat eğitimi ve Çağdaş Türk Resim Sanatına olan katkıları geniş bir perspektiften ele alınmaya çalışılmıştır.

Sanat eğitimi, bireyin estetik duyarlılığını, eleştirel düşünme becerisini ve yaratıcılığını geliştiren temel bir alan olarak kabul edilmektedir (Eisner, 2002). Bu bağlamda, sanat eğitimcisi ve sanatçı Erol Özden'in yaşamı ve sanat eğitimine katkıları değerlendirildiğinde, onun eğitime yönelik bakış açısının, sanat eğitiminin temel dinamikleriyle örtüştüğü görülmektedir.

Araştırma kapsamında ulaşılan bulgular, sanat eğitimi literatürü ile karşılaştırıldığında, Özden'in öğretim yöntemleri, sanata duyduğu bağlılık ve sanatın toplumsal rolüne yönelik görüşleri açısından mevcut akademik çalışmalarla örtüştüğü belirlenmiştir (Freedman, 2010; Winner, Goldstein & Vincent-Lancrin, 2013).

1. Erol Özden'in yaşamı nasıl geçmiştir?

Erol Özden'in yaşamı incelendiğinde, sanat eğitimine ve sanatsal üretime duyduğu ilgiyi küçük yaşlardan itibaren geliştirdiği görülmektedir. Benzer şekilde, sanat eğitimcilerinin çoğunlukla çocukluk yıllarından itibaren sanata ilgi duyan bireyler arasından çıktığı, bu ilginin akademik ve mesleki kariyerlerine yön verdiği belirtilmektedir (Wilson, 2004). Özden'in sanatsal kariyeri boyunca öğrencilerine sanatı sevdirmek ve onlara estetik bir bakış açısı kazandırmak için çaba harcadığı, aile üyeleri, meslektaşları ve öğrencileri tarafından vurgulanmıştır.

2. Erol Özden'in aile üyelerinin görüşlerine göre nasıl bir sanatçı ve sanat eğitimcidir?

a. Aile üyelerinin sanatçı ve sanat eğitimci kişiliği üzerine görüşleri nelerdir?

Sanat eğitimi literatüründe, sanat eğitimcilerinin öğrencilerine rehberlik eden ve onların yaratıcı potansiyellerini açığa çıkaran bireyler olduğu ifade

edilmektedir (Hetland, Winner, Veenema & Sheridan, 2007). Aile üyeleri de Özden'in sabırlı, disiplinli ve sanata duyarlı bir karaktere sahip olduğunu vurgulamışlardır. Bu bulgu, sanat eğitiminin bireysel gelişime katkı sağladığını öne süren araştırmalarla örtüşmektedir (Efland, 2002).

b. Aile üyelerinin sanat eğitimine katkıları üzerine görüşleri nelerdir?

Özden'in sanat eğitimine katkıları incelendiğinde, onun yalnızca bir öğretmen değil, aynı zamanda bir sanat rehberi olduğu görülmektedir. Sanat eğitiminde rehberlik ve mentorluk, öğrencilerin sanatsal becerilerini geliştirme sürecinde önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir (Stankiewicz, 2001). Özden'in öğrencilerine yönelik rehberlik anlayışı, sanatsal yaratıcılıklarının gelişiminde önemli bir rol oynamıştır.

3. Erol Özden'in meslektaşlarının görüşlerine göre nasıl bir sanatçı ve sanat eğitimcidir?

a. Meslektaşlarının sanatçı ve sanat eğitimci kişiliği üzerine görüşleri nelerdir?

Sanat eğitiminde disiplinlerarası yaklaşımlar ve yaratıcı düşünme süreçleri, eğitimcilerin sanata yönelik bakış açısını şekillendirmektedir (Sullivan, 2005). Özden'in meslektaşları, onun sanatsal üretkenliği ve disiplinli çalışma anlayışını vurgulamışlardır. Özellikle sanata olan bağlılığı ve akademik ortamda yaratıcı düşünmeyi teşvik eden tutumu, sanat eğitimi alanında yapılan çalışmalarda başarılı sanat eğitimcilerinin karakteristik özellikleriyle örtüşmektedir (Eisner, 1998).

b. Meslektaşlarının sanat eğitimine katkıları üzerine görüşleri nelerdir?

Sanat eğitimi üzerine yapılan araştırmalar, öğretim süreçlerinde eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesine vurgu yapmaktadır (Boughton, 2005). Özden'in öğrencilerine eleştirel düşünme becerileri kazandırma çabası, sanat eğitiminde çağdaş yaklaşımların benimsendiğini göstermektedir. Özellikle öğrencilerini sanata yönlendirme sürecinde gösterdiği sabır ve titizlik, sanat eğitiminin temel ilkeleriyle örtüşmektedir.

4. Erol Özden'in öğrencilerinin görüşlerine göre nasıl bir sanatçı ve sanat eğitimcidir?

a. Öğrencilerinin sanatçı ve sanat eğitimci kişiliği üzerine görüşleri nelerdir?

Öğrenciler, sanat eğitimcilerinin yalnızca bilgi aktaran değil, aynı zamanda ilham veren bireyler olması gerektiğini belirtmektedir (Dewey, 1934). Öğrenciler tarafından vurgulanan bulgular, Özden'in sanat eğitiminde öğrencilere yol gösterici bir karakter olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Ayrıca, onun sanata olan tutkusunu öğrencilere aktarma biçimi, sanat eğitimi alanındaki ilham verici öğretim modelleriyle benzerlik göstermektedir (Thompson, 2015).

b. Öğrencilerinin sanat eğitimine katkıları üzerine görüşleri nelerdir?

Öğrencilerin görüşleri, Özden'in sanat eğitimi sürecinde disiplinli ancak özgürlükçü bir öğretim anlayışını benimsediğini ortaya koymaktadır. Sanat eğitiminde yapılandırılmış esneklik, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek için önemli bir unsur olarak görülmektedir (Eisner, 2002). Özden'in sanat eğitimine katkıları, öğrencilerin sanata yönelik ilgilerini artırma ve onları profesyonel sanat kariyerine yönlendirme açısından değerlendirildiğinde, sanat eğitimi alanındaki temel ilkelerle paralellik göstermektedir.

Sanat eğitimi, bireyin estetik duyarlılığını geliştiren, yaratıcı düşünme becerilerini destekleyen ve kültürel kimlik oluşumunda önemli rol oynayan bir disiplindir. Türkiye'de sanat eğitiminin kurumsallaşması sürecinde Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün eğitime verdiği önem büyüktür. Atatürk, "Eğitim; okyanuslar kadar derin, gökyüzü kadar sonsuz ve yıldızlar kadar parlaktır" sözüyle eğitimin sınırsız ve aydınlatıcı gücüne vurgu yapmış, bu anlayış doğrultusunda sanat eğitiminin de çağdaşlaşma sürecindeki rolünü desteklemiştir (Öztürk, 2017, s. 38).

Bu bağlamda, Gazi Eğitim geleneğinden yetişen sanatçılar ve sanat eğitimcileri, Türkiye'nin dört bir yanında sanatın yaygınlaştırılmasına ve eğitimin çağdaş temeller üzerine inşa edilmesine katkıda bulunmuşlardır. Cumhuriyetin temel değerleri doğrultusunda yetişen bu sanat eğitimcileri, yalnızca bireysel sanat pratikleriyle değil, aynı zamanda sanatın bir eğitim aracı olarak toplumun dönüşümünde oynadığı rolle de öne çıkmışlardır. Sanat ve eğitim alanında yetişen bu kuşak, Atatürk'ün modernleşme ideali doğrultusunda sanatın toplumsal gelişimdeki önemini benimseyerek, yeni nesillere aktarma sorumluluğunu üstlenmiştir (Öztürk, 2017, s. 38).

Kendisi de Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü mezunu olan, sanat eğitimcisi ve sanatçı kimliği kadar, Türkiye sanatı tarihi alanındaki çalışmalarıyla

tanınan Adnan Turani'ye göre bu kuşak, insan ve doğa ilişkilerini, çizginin kurucu işlevini ön plana çıkararak, somut düzeylerde "yeni ölçü, orantı, renk yaklaşımları ile yepyeni bir dünya kurmak" ilkesi doğrultusunda ele alır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında izlenimci ve yapısalcı görüşleri yöresel görüngü ve gözlemler çerçevesinde uygulayan sanatçılar, ulusal ve yerel sentezlerin kristalize olduğu bir üslubun oluşmasına temel oluşturur (Erbaş, 2015a, ss. 6-8).

Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü, Türkiye'deki sanat eğitimi alanında önemli bir etkiye sahip olmuş ve farklı illerde kurulan Resim-İş Eğitimi bölümleriyle bu etkisini sürdürmüştür. Bu kapsamda açılan ilk kurumlardan biri, İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü'dür. 1946-1947 öğretim yılında ortaokullara öğretmen yetiştirmek amacıyla İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü adını alan bu kurum, önce İstanbul Eğitim Enstitüsü Resim Semineri'ni oluşturmuş, ardından 1967'de Resim Eğitimi Bölümü'nün açılmasıyla kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Ankara'dan İstanbul'a gelen Malik Aksel, burada bir süre görev almış; Ramiz Aydın, Ahmet Özol, İsmail Avcı, Erol Özden, Veli Sapaz ve İsmail Hakkı Demirtaş gibi Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu sanat eğitimcileri, 1970'ler boyunca kurumun akademik kadrosunda yer almıştır (Erbaş, 2015a).

Sanatın ve güzelliğin toplumsal etkisi büyüktür. Sanatçılar, hayatın estetik yönlerini olduğu kadar, toplumun aksayan yanlarını da gözler önüne sererler. Bu bağlamda, Dostoyevski'nin "Evreni kurtaracak, güzelliktir" sözü daha da anlam kazanır (Petrov, 1979, s. 5). Sanatçılar, halkın sanat anlayışını geliştirerek, estetik değerleri toplumun her kesimine yaymaya çalışmışlardır. Rodin'in "Halk bakar, sanatkâr görür" sözü, sanatçıların sıradan insanlardan farklı olarak derinlemesine gözlem yapabildiklerini ve hayatın özüne dair daha güçlü bir kavrayışa sahip olduklarını göstermektedir (Petrov, 1979, s. 7).

Erol Özden'in sanat anlayışına dayanan sanat eğitimi, sanatın toplumsal işlevlerini kavramayı ve bu işlevleri kendi sanatsal üretim süreçlerine entegre etmeyi amaçlayan bir yaklaşım sunmaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilere sanatın toplumsal bilinç oluşturma ve toplumsal değişim yaratma potansiyelini anlamaları açısından değerli bir perspektif kazandırmaktadır.

Erol Özden'in sanatındaki ifade biçimi zaman içinde değişiklik gösterse de, eserlerinin temelini oluşturan felsefi bakış açısı ve özgün üslubu varlığını korumuş, hatta bu süreçte gelişerek daha da zenginleşmiştir. Çağdaş bir sanatçının, bilgilerini eserleri aracılığıyla topluma sunması ve bu sunumuyla

bireyleri eğitmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda sanatçılar, toplumsal gelişime ve eğitime doğrudan ya da dolaylı şekilde katkıda bulunarak örnek teşkil etmelidir. Erol Özden, bu sorumluluğu üstlenen ve sanat pratiğiyle topluma yön veren çağdaş Türk ressamı arasında önemli bir yere sahiptir.

Farklı dönemlerde dönemin önemli kişileri tarafından hakkında kaleme alınan yazılar, akademik çalışmalarda eserlerinin örnek teşkil etmesi ve akademik çalışmalarda yola çıkış kaynağı olması, onun Çağdaş Türk Sanatı ve toplumu açısından kıymetli bir değer olduğunu ortaya koymaktadır. Sanat eğitimcileri, nesilden nesile aktardıkları bilgi ve deneyimlerle yalnızca sanat üreten bireyler yetiştirmekle kalmayıp, aynı zamanda sanat eğitimi veren yeni kuşakların oluşmasına da öncülük etmektedir. Bu bağlamda, sanat eğitimcileri hem sanat pratiğini sürdüren hem de sanat eğitimi alanında katkı sunan bireyler olarak toplumda önemli bir rol üstlenmektedir. Ayrıca, bu akademik çalışmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri incelendiğinde, sanatı ve sanat eğitimi ile Erol Özden'in farklı sosyal ve kültürel kesimlerden oluşan kişiler aracılığıyla geniş kitlelere ulaştığı ve toplumsal değer üreten yeni nesillerin yetişmesine katkı sağladığı görülmektedir.

Ayrıca, Özden'in sanatının kavramsal boyutu da bu çalışma kapsamında detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Sanatçının eserlerinde sıkça ele alınan temaların, dönemsel koşullar ve kişisel yaşantılar ile doğrudan ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle, toplumsal olaylara duyarlılığının sanatına yansıyan yönleri, eserlerine sunulan yorumlar ve eserlerinin bazılarının ele alınış biçimleri ile desteklenerek aktarılmıştır.

Sonuç olarak, bu araştırma, Erol Özden'in sanat ve sanat eğitimi üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ele almakta ve sanat eğitime yönelik Özden'in sanat eğitime katkılarını yüzeysel bir incelemeden çıkararak, sanat anlayışının temel unsurlarını ortaya koyan bir analiz sunmaktadır.

Bulgular, Özden'in sanat eğitime katkılarının, bireysel ve toplumsal bağlamda sanat eğitiminin önemini vurguladığını ve bu alandaki akademik çalışmalara katkı sağlayacak nitelikte olduğunu göstermektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalara, sanat eğitiminde öğrenci merkezli ve yaratıcı süreçleri teşvik eden yaklaşımların daha derinlemesine incelenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sanatçının, sanat eğitimcisinin yaratıcılık sürecinin detaylı bir haritası çıkarılmış ve gelecek araştırmalar için yeni bakış açıları sunulmuştur.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1 Sonuç

Bu araştırmada, sanat eğitimcisi ve sanatçı kimliğiyle öne çıkan Erol Özden'in yaşamı, sanatsal üretimi ve sanat eğitimine olan katkıları çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınmıştır. Araştırma bulguları, Özden'in hem bireysel sanat pratiği hem de eğitimci yönüyle Türk resim sanatı ve sanat eğitimi alanında özgün bir konumda yer aldığını ortaya koymuştur. Özden, sanat anlayışında toplumsal gerçekçiliği ön plana çıkarırken; resimlerinde doğa, insan ve yaşam ilişkilerini içsel bir duyarlılıkla işlemiştir. Estetik kaygıyı disiplinli bir teknik yaklaşımla birleştirmesi, onun sanatına karakter kazandırmıştır.

Katılımcı profili incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğunun (%68.75) kadınlardan ve %71.9'unun 46 yaş ve üzeri bireylerden oluşması, çalışmanın deneyimli ve sanata hâkim bir kesimin görüşlerine dayandığını göstermektedir. Katılımcıların büyük bir kısmının eğitim ve akademik alanlarda yer alması (%46.9 lisans, %28.1 yüksek lisans ve %21.9 doktora mezunu) ve öğretmen, akademisyen, sanat eğitimcisi gibi meslek gruplarından oluşması, araştırmanın bulgularını sanat eğitimi perspektifinden daha da anlamlı kılmaktadır.

Erol Özden, çocukluk ve gençlik yıllarında özellikle öğretmen okulunda aldığı eğitimle, yaşadığı topraklara ve ülkesine hizmet etmeyi amaçlamış, bu tutku doğrultusunda hayatını şekillendirmiştir. Sanat ve eğitim alanındaki tüm çabalarını bu hedeflere ulaşmak için harcamış, sanatına duyduğu inanç ve heyecan, ona her zaman yol göstermiştir. Araştırmacı ruhu ve kararlı duruşu sayesinde akademik kariyerini de bu iki alanı birleştirerek sürdürmüştür.

Erol Özden, sanatçılık ve eğitimcilik kariyerinde özgür düşüncenin savunucusu olmuş, kalıplaşmış düşüncelere ve körü körüne bağlı kalınan geleneklere karşı durmuştur. Resimlerinde doğa, insan ve yaşamın birleşiminden doğan toplumsal süreçleri, geçirdiği olayları, doğa gözlemlerini ve içsel kaygıları özgün bir şekilde yorumlamıştır. Sanatında, yaşamın alışkanlıklarına karşı dinamik bir bakış açısıyla, insanın, doğanın ve nesnelerin olaylar karşısındaki tepkilerini renkler, çizgiler ve farklı malzeme ve teknikleri kullanarak sanatın anlatım gücüyle aktarmayı başarmıştır. Yapıtlarında, özgün anlatım gücü, izleyiciyi ilk bakışta konuya çeker. Sanatçının bu estetik dili hem görsel anlamda

hem de duygusal düzeyde izleyiciyi derinden etkiler. Erol Özden, sanatına adanmış yaşam sürecinde, araştırma ve gelişmeye dayalı bir çizgi ve yenilik arayışlarıyla var olmuştur. Gösterişten uzak, kararlı ve disiplinli tarzını daima sürdürmüştür.

Sanatçının, kültür politikaları ve sanatçı ile eğitimci adaylarının yetiştirilmesine ilişkin görüşleri ve çalışmaları, uzun yıllar boyunca sanat dünyasında önemli bir boşluğu dolduracak nitelikte ve özgün olacaktır.

Elde edilen tüm veriler doğrultusunda, Erol Özden'in sanatçı, sanat eğitimcisi ve sanat eğitime katkıları çok yönlü bir şekilde değerlendirildiğinde, O'nun disiplinli, titiz, özgün ve toplumsal duyarlılığı yüksek bir sanat insanı olduğu görülmektedir.

•**Sanatçı Kimliği:** Özden, eserlerinde toplumsal gerçekçiliği benimseyen ve işçi-köylü sınıfını ön plana çıkaran bir sanatçıdır. İstanbul ve Anadolu insanını derinlemesine ele alarak, izleyiciyi duygusal bir bağ kurmaya teşvik etmiştir. Özgün bir sanat dili oluşturmuş, estetik kaygılarla detaycılığı harmanlamıştır. Öğrencileri tarafından renkçiliği, figüratif anlatımı ve minyatür sanatına yakın üslubu ile Türk resim sanatında önemli bir kilometre taşı olarak görülmektedir.

•**Eğitimci Kimliği:** Sanat eğitiminde, bireyin disiplinli, titiz ve yaratıcı bir süreçten geçmesi gerektiğini vurgulamış, öğrencilerinin özgünlük geliştirmesine rehberlik etmiştir. Eğitimi yalnızca teknik bir süreç olarak değil, aynı zamanda etik ve insani değerlerle iç içe bir yolculuk olarak görmüştür. Sanat öğretmenliği misyonunu üstlenirken, öğrencilerine önce "iyi insan", ardından "iyi sanatçı" ve "iyi eğitimci" olmalarını salık vermiş, sanata ve eğitime etik bir perspektiften yaklaşmıştır.

•**Sanat Eğitiminde Vurguladığı Değerler:** Özden, sanatın toplumdaki yerini ve eğitimdeki önemini sıkça vurgulamış, sanatın sadece bireysel bir ifade biçimi olmadığını, aynı zamanda toplumsal bilinç oluşturma bir aracı olduğunu savunmuştur. Çizim doğruluğu, perspektif, gölgelendirme gibi teknik detaylara büyük önem vermiş, öğrencilerine titiz ve disiplinli bir çalışma anlayışı kazandırmıştır. Aynı zamanda sanatın bir düşünme biçimi olduğunu belirterek, eleştirel düşünce ve yaratıcılığı teşvik etmiştir.

•**Sanatçı Üzerindeki Etkisi:** Özden'in öğrencileri üzerinde bıraktığı etki, teknik beceri kazandırmanın ötesine geçmiştir. Onları sanata daha bağlı hale getirmiş, özgünlük arayışında rehberlik etmiş, disiplinli çalışma alışkanlığı kazandırmıştır. Bazı öğrencileri, onun sanata bakış açısını benimsediğini, bazıları

ise yalnızca bir ilham kaynağı olarak gördüğünü belirtmiştir. Ancak genel olarak, sanat disiplinine ve etik değerlere olan yaklaşımı öğrencileri üzerinde kalıcı bir iz bırakmıştır.

Elde edilen veriler, Erol Özden'in hem bir sanatçı hem de bir eğitimci olarak önemli bir figür olduğunu göstermektedir. Sanatı bireysel bir ifade biçimi olmanın ötesinde, toplumla iç içe bir süreç olarak değerlendirmiş ve öğrencilerini de bu doğrultuda yetiştirmiştir. Titizliği, estetik anlayışı, sanat eğitime getirdiği etik ve disiplinli yaklaşımı ile sanat ve eğitim dünyasında derin izler bırakmıştır. Onun öğretisi, sadece teknik beceri kazanımıyla sınırlı kalmamış, sanatı bir yaşam biçimi olarak gören bireyler yetiştirme misyonu ile birleşmiştir.

Bir özne olarak sanatçı, yaşantısını, deneyimlerini, düşüncelerini, söylemek istediklerini sanatsal bir yolla ifade eder. Bu anlamda sanatçıların yaşamları ile çalışmaları arasında güçlü bir ilişki vardır.

Her sanatçı gibi Erol Özden de sanatsal üretim sürecinde birçok kaynaktan etkilenmiştir. Yapıtlarını üretirken: İçinde yaşadığı kültürel yapı ile sürekli ilişki içinde olan sanatçı; gözlemlerinden, anılarından, izlenimlerinden, tarihten, yazılı belge ve metinlerden, kültürel imge ve simgelerden ayrıca Anadolu insanının toplumsal özelliklerinden yararlanmıştır. Ürettiği bu eserlerle ve gerçekleştirdiği etkinliklerle, uzun yıllar boyu yetiştirdiği sanat eğitimcisi kuşaklarla yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da ülkemizi temsil eden bir sanat eğitimcisi ve sanatçı olmuştur. Sonuç olarak, bu araştırma Erol Özden'in sanat eğitime olan katkılarının hem kuramsal hem de pratik düzeyde değerlendirilmesine olanak sağlamış ve onun eğitimci kimliğinin, sanatsal üretim kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Özden'in sanat anlayışı ve eğitime yaklaşımı, gelecekteki sanat eğitimcileri için etik, estetik ve pedagojik açıdan örnek teşkil etmektedir.

5.2 Öneriler

1. Özellikle Çağdaş Türk Resim Sanatı alanında, Erol Özden gibi önemli sanatçılar üzerine yapılacak akademik çalışmaların artırılması, hem sanat tarihi literatürünü zenginleştirecek hem de bu sanatçıların katkılarını görünür kılacaktır.

2. Erol Özden'in sanat eğitimi anlayışına yönelik atölye çalışmaları yapılabilir.

3. Bu araştırmada Erol Özden'in sanat eğitimine katkılarının incelenmesine yönelik araştırmalar yapılmıştır ancak daha kapsamlı proje çalışmaları şeklinde araştırmalar yapılabilir.

4. Bu araştırma yöntemi, benzer şekilde diğer ağdaş Türk resim sanatçıları için de uygulanabilir. Böylelikle ağdaş sanatın farklı temsilcilerinin sanat eğitimine ve sanatsal gelişime katkıları daha kapsamlı bir biçimde ele alınarak, sanat tarihi ve eğitimi alanındaki bilgi birikimi güçlendirilebilir.

5. Sanat eğitiminin gelişimine katkıda bulunmak ve sanatçıların yaşamını daha çeşitli yönleriyle ele alabilmek adına, bu tür araştırmalar farklı yöntem ve tekniklerle de gerçekleştirilebilir.

6. Çağdaş Türk resim sanatçısı ve sanat eğitimcisi Erol Özden'in yapıtlarının, yapıt inceleme kuramlarına göre sanatsal incelemesi akademik çalışma olarak yapılabilir. Disiplinlerarası yaklaşımlar benimsenerek eserleri, sanatsal üretim süreçleri ve eğitime yönelik katkıları çok boyutlu bir şekilde akademik çalışmalarda incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü. (2006, 12 Mayıs). *Rektör danışmanlığı atama yazısı* [Resmî yazı].
- Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü. (2009, 28 Mayıs). *Prof. Dr. Erol Özden'in Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığına atanmasına ilişkin resmi yazı* [Resmi belge].
- Abant İzzet Baysal Üniversitesi. (2001). *Katılım belgesi: Prof. Dr. Erol Özden'e verilen belge*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 7–9 Haziran 2001, Bolu, Türkiye
- Açış, A. (2021). *İsmail Hakkı Tonguç'un sanat eğitime katkıları* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- AİBÜ. (2007, Şubat). *Küreselleşme ve Sanat. Üni Magazin Dergisi*, (81).
- Akbulak, B. (2007, Şubat). Sanatta kırk yıl: Prof. Erol Özden ile röportaj. *Ünimagazin, AİBÜ*, 14(81), 38–42.
- Akbulut, U. (2024). *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nın tarihi sürecinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Akıncı, A. G. (2019). Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın “Bu eller miydi” şiirinin ontolojik analiz yöntemiyle yorumlanması. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 433–448.
- Aksu, N. (2020). *Sanatta toplumsal gerçekçilik ve eleştirel yaklaşımlar*. Ankara: Kültür Yayınları.
- Alakuş, A. O. (2002). Türkiye’de sanat eğitimi ve öğretim programları üzerine bir değerlendirme. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 4(2), 56-67.
- Ankara Resim ve Heykel Müzesi (2024). Erol Özden 1943-2018 [Web sayfası]. <https://arhm.ktb.gov.tr/artists/detail/2512/erol-ozden-1943-2018> adresinden 20 Aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- Arizpe, E., & Styles, M. (2016). *Children reading pictures: Interpreting visual texts* (2nd ed.). Routledge.
- Art Suites. (2014, 12 Eylül). Ramiz Aydın ve Erol Özden Birlikte [Facebook fotoğrafı]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=681535338603034&set=a.681532998603268&type=3> adresinden 14 Şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Artut, K. (2006). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Aydıncal, İ. (2023, 8 Aralık). Erol Özden'i rahmetle anıyoruz. [Facebook gönderisi]. Facebook. https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=10161185898924889&id=649804888&mibextid=xfxF2i&rdid=IJ1GyqTAt7ZeJ3r0 adresinden 12 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Balıkesir Üniversitesi. (2006, 19 Temmuz). Jüri üyeliği görevlendirme yazısı (Sayı: B.30.2.BAÜ.0.69.00.00-200-70). Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı.
- Balıkesir Üniversitesi. (2009, 7 Temmuz). Jüri üyeliği görevlendirme yazısı (Sayı: B.30.2.BAÜ.0.27.71.00-200-296). Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanlığı.
- Başkent Gazete. (2024, Mayıs 3). Anne elinin değdiği müze. *Başkent Gazete*. <https://www.baskentgazete.com.tr/anne-elinin-degdigi-muze> adresinden 15 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.

- Bayburtlu, Ç., Ertürk, V., & Ulusman, L. (2015). *Türk ressamlarının eserlerinden ilham alınarak yapılan takı tasarımları* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi. (2023). Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü. <https://gse.ef.ibu.edu.tr/tr/page/guzel-sanatlar-egitimi-bolumu-hakkinda/15766> adresinden 25 Şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Bolu Bayram Gazetesi. (2003, 11 Şubat). *Unakıtan Bolu resimlerine hayran kaldı* [Gazete kupürü]. Erol Özden kişisel arşivi.
- Bolu Olay Gazetesi. (2005, 14 Kasım). Sanat halk içindir. *Bolu Olay Gazetesi*, s. 11.
- Bolu Valiliği. (2002, 8 Şubat). Teşekkür belgesi [Belge]. Bolu Valiliği.
- Boughton, D. (2005). Creativity and assessment in visual arts education: Comparative perspectives. *Studies in Art Education*, 46(2), 138-150.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Buyurgan, S., & Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları* (2. baskı). Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları. Varan Matbaacılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Candaş, A., Ersoy, A., Yıldırım, V., Aydınkal, İ., Yıldırım, S., Köksal, A., & Candaş, A. (Hazırlayanlar). (2023). *Erol Özden*.
- Cankurtaran, N. (2024). *Adnan Turanî'nin çizdiği Erol Özden ve Nurhan Özden portreleri* [Fotoğraf]. Kişisel arşiv.
- Cankurtaran, N. (2024). “300’den fazla Eser Kazandırdı” gazete kesitinin fotoğrafı. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Cankurtaran, N. (2024). *1984 yılında gerçekleşen Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Bölümü Öğretim Üyeleri Sergisinin broşürü*. [Fotoğraf]. Erol Özden Kişisel Arşivi. Kişisel Arşiv.
- Cankurtaran, N. (2024). *AİBÜ Rektörü Atilla Kılıç'ın rektörlükten ayrılmasıyla ilgili Erol Özden'in yazısı* [Gazete kesitinin fotoğrafı]. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Cankurtaran, N. (2024). *AİBÜ Üni Magazin Dergisi*, sayı 81, “Küreselleşme ve Sanat” paneli bilgilerini içeren kesit [Fotoğraf]. Kişisel arşiv.
- Cankurtaran, N. (2024). *Annesi Gülhanım ve babası Salih Bey'in karakalem portreleri* [Fotoğraf]. Kişisel arşiv.
- Cankurtaran, N. (2024). *Bolu Gündem Gazetesi 18 Mayıs 2002 tarihli haber kesiti* [Fotoğraf]. Erol Özden kişisel arşivi.
- Cankurtaran, N. (2024). *Erol Özden'e ait uluslararası basın gazete haberleri kesitleri* [Fotoğraflar]. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Cankurtaran, N. (2024). *Gazi’li Bir Öğretim Elemanının Ardından* [Fotoğraf]. Erol Özden arşivi. Kişisel Arşiv.
- Cankurtaran, N. (2024). *Hertelden Dergisi'nin kapak görseli* [Fotoğraf]. Kişisel arşiv.
- Cengiz, Y. (2023). *Türk resim sanatında köy teması* [Yüksek lisans tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

- Clandinin, D. J., & Connelly, F. M. (2000). *Narrative Inquiry: Experience and story in qualitative research*. Jossey-Bass.
- Creswell, J. W. (2013). *Niteliksel sorgulama ve araştırma tasarımı: Beş yaklaşım arasından seçim yapmak*. Los Angeles, CA: Sage.
- Çağdaş Türk Resmi Bursa'da. (1990). [Gazete haberi].
- Çellek, T. (2003, Ekim). Yaratıcılığın eğitimdeki yeri. *Strateji ve Analiz E-Dergisi*, (9). http://www.stradigma.com/turkce/ekim2003/10_2003_09.pdf adresinden 1 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.
- Çıkarmaz, B., & Kafi, S. (2018). *Sanatta Gerçekçilik ve Toplumsal Etkileri*. Akademik Yayıncılık.
- Dankov, Y., Ivanov, P., & Petrov, R. (2011). *Realism in social art movements*. New York: Art and Society Press.
- Demirtaş, İ.H. , Sapaz, V., Erdem, B., Özden, E., Kutluğ, N., Gürünlü, M., Avcı, İ., Başoğlu, İ., Yıldırım, V., Bulut, E., Candaş, A., Özol, A., Bahadır, T. H., Şenses Turan, Ş., Özet, M., Gündem-Coğrafya, H., Bakır, M., Öner, M., Çobanlı, Z., & Odabaşı, H. (2014, 29 Ağustos). Erol Özden' in meslektaşlarıyla birlikte çekilmiş fotoğrafı [Fotoğraf]. Facebook. <https://www.facebook.com/groups/20872456544/permalink/10150521731006545> adresinden 30 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.
- Ders Belgeliği. (2014, 19 Aralık). 1981 [Fotoğraf]. Facebook. <https://www.facebook.com/ders.belgeligi/photos/a.723387571053723/795064127219400/?type=3> adresinden 30 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.
- Ders Belgeliği. (2014, 25 Temmuz). *Mustafa Gürünlü, Vural Yıldırım, Nevhiz Tanyeli, Erol Özden, İsmail Hakkı Demirtaş, İsa Başoğlu vd. Marmara Üniversitesi hatırası* [Facebook fotoğrafı]. Facebook. <https://www.facebook.com/ders.belgeligi/photos/a.723387571053723/723390851053395/> adresinden 24 Şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Detay. (2004, Mayıs 13). *Resimde anlatılan İzzet Baysal* [Gazete kupürü]. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Dewey, J. (1934). *Art as experience*. Minton, Balch & Company.
- Ece, A. S., Barış, D. A., & Doğan, M. S. (2013). Sanat derneklerinin etkinliklerinin sanat eğitimi açısından incelenmesi (Bolu ili örneği). In *International Symposium on Changes and New Trends in Education: Symposium Proceedings Book, Volume I* (ss. 484-493). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Efland, A. (2002). *Art and cognition: Integrating the visual arts in the curriculum*. Teachers College Press.
- Eisner, E. W. (1998). *The kind of schools we need: Personal essays*. Heinemann.
- Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.
- Elmas, M. (2010). *Devlet resim ve heykel sergilerinin sanat eğitime katkısı, sergiler ile ilgili görüşler ve karşılaşılan sorunlar* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Erbaş, D. (2015a). *Sanat üretenler sanat öğretmenler: Cumhuriyet'in yüksek öğretim kurumlarında sanatçı kuşakları yetiştiren eğitimci sanatçılar üzerine bir seçki* (1. baskı). İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erbaş, D. (2015b). *Sanat üretenler sanat öğretmenler 2: Cumhuriyet'in yüksek öğretim kurumlarında sanatçı kuşakları yetiştiren eğitimci sanatçılar üzerine bir seçki* (1. baskı). İş Bankası Kültür Yayınları.

- Erbay, F. (2001). Sanat eğitiminde müze ve sanat galerilerinin önemi. *Türkiye'de Sanat*, (48), 26–29.
- Erdem, B., Özden, E., Avcı, İ., & Özgültekin, B. (2014, August 29). *Ders Belgeliği* [Fotoğraf]. Facebook. <https://www.facebook.com/ders.belgeligi/photos/a.723387571053723/741217662604047> adresinden 15 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.
- Ergün, B. (2019). *Sanat ve toplum ilişkisi üzerine bir inceleme*. Sanat ve Toplum Yayınları.
- Ersoy, A. (1992). Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü öğretim üyeleri Viyana'da sergi açtı. *Sanat Çevresi*, (92).
- Ersoy, A. (1998). *Günümüz Türk resim sanatı (1950'den 2000'e)*. Bilim Sanat Galerisi, Creative Yayıncılık.
- Ersoy, A. (1999). *İsmail Avcı: Önce desen sonra desen* (1. baskı, s. 27). Ekim Yayınları.
- Ersoy, A. (2002). *Sanat Kuramlarına Giriş*, Yorum Sanat.
- Ersoy, A. (2004, Kasım). *500 Türk Sanatçısı Plastik Sanatlar* (1. baskı). Altın Kitaplar Yayınevi ve Tic. Aş.
- Eser, A. (2018, Mart 3). Teşekkür belgesi [Belge].
- Farago, F. (2006). *Sanat* (Ö. Doğan, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Fischer, E. (2005). *Sanatın gerekliliği* (C. Çapan, Çev.). Payel Yayınevi.
- Flick, U. (2013). Mapping the field. In U. Flick (Ed.), *The SAGE handbook of qualitative data analysis* (ss. 3-18). Los Angeles, CA: Sage.
- Freedman, K. (2003). *Teaching visual culture: Curriculum, aesthetics, and the social life of art*. Teachers College Press.
- Freedman, K. (2010). Rethinking creativity: A definition to support contemporary practice. *Art Education*, 63(2), 8-15.
- Gezgin, Ü. (2002). Abant İzzet Baysal Üniversitesi: Eğitsel sanata katkı. *Sanat Çevresi*, (273-274), 28-30.
- Gezgin, Ü. (2023, 26 Aralık). Ressam-Prof. Ramiz Aydın'ın ardından... *Sanat ve Tasarım Gazetesi*. <https://sanattasarimgazetesi.com/?p=40199> adresinden 5 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Gombrich, E. H. (1992). *Sanatın öyküsü*. Remzi Kitapevi.
- Gomori, M., & Hofer-Szabo, M. (2021). *Sanat ve toplum ilişkisi üzerine*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gürerk, K. (2003). *Korno eğitimi üzerine bir inceleme* [Sanatta yeterlik tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Gürünlü, M. (t.y.). *Erol Özden Büstü Broşürü* [Broşür görseli]. Erol Özden'in kişisel arşivi.
- Hetland, L., Winner, E., Veenema, S., & Sheridan, K. M. (2007). *Studio thinking: The real benefits of visual arts education*. Teachers College Press.
- Inumaru, T. (1990, 10 Temmuz). Teşekkür mektubu [Belge]. UNESCO Asya Kültür Merkezi (Erol Özden Kişisel Arşivi).
- İncel, L. E. (2004). *Cumhuriyetin ilanından günümüze Türk resminde köy ve köy yaşantısının resim eğitimine katkısı* [Yüksek lisans tezi], Selçuk Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. (2013, Mayıs). 10. Resim Yarışması teşekkür belgesi [Resmi belge].
- Kara, A. (2020). Tanpınar'ın "Bursa'da Zaman" şiirinin ontolojik analiz yöntemiyle incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 68(1), 67-73.
- Karadeniz Ereğli Belediyesi. (2013). Teşekkür belgesi: Prof. Erol Özden'e verilen belge [Belge]. Karadeniz Ereğli, Türkiye.
- Karail, D. (2016, 7 Haziran). *Erol Özden karikatürü* [Facebook fotoğrafı]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10153759885918940&set=a.10151945423173940&type=3> adresinden 20 Şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Karataş, A. S. (2006). *Sanatsal faaliyetin bireye kazandırdıkları ve bu bilincin ilköğretimde eğitim sistemi ile desteklenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kartı, F. & Tetikçi, R. (2022). *Toplumsal gerçekçilik ve sanatsal yaklaşımlar*. Kültür Yayıncılık.
- Kasım, F., & Atayeter, T. (2012). Toplumsal gerçekçilik ve sanatın işlevi. *Sanat ve Toplum Dergisi*, 5(3), 45-58.
- Kaufman, R. (2002). *The aesthetics of social realism*. London: Routledge.
- Kavut, B. (2019). *Mustafa Kutlu'nun eserlerinde eğitim* [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kaya, S. (2014). Katılım belgesi [Belge]. Art Suites Gallery.
- Kaynar, A. (2006). *Kaynak ve dayanaklarıyla exlibris ve bir örnek sanatçı: Hasip Pektaş* [Yüksek lisans tezi]. Mustafa Kemal Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Khlif, M. (2020). *Toplumsal sanat anlayışı ve eleştirel perspektifler*. Sanat ve Toplum Yayınları.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta eğitim: Görmek, öğrenmek, yaratmak* (2. baskı). Pegem A Yayınları.
- Koçyiğit, R. G. (2018). Sanat ontolojisinden mimarlık ontolojisine: Mimari yapıtların ontolojik statüsü. *Art-e Sanat Dergisi*, 11(22), 264-301. <https://doi.org/10.21602/sduarte.465818>
- Korkut, H. (2019). Üniversite akademik yöneticilerinin liderlik davranışları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 25(1), 93-111. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000636
- Kothari, M. (1983). *Realism and the social critique*. New Delhi: Cultural Studies Press.
- Köker, F. (2018, Mayıs 14). *Teşekkür belgesi* [Belge].
- Lhote, A. (2000). *Sanatta değişmeyen plastik değerler* (K. Özsezgin, Çev.). İmge Kitabevi.
- Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R., & Zilber, T. (1998). *Narrative research: Reading, analysis, and interpretation*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dekanlığı. (1982, 25 Ekim). Resim-İş Eğitimi Bölümü Başkan Yardımcılığı görevlendirme yazısı [Resmî yazı].
- Marmara Üniversitesi. (2006). Onur belgesi: Erol Özden'e verilen belge [Belge]. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.
- MEB. (2006). *İlköğretim Genel Müdürlüğü Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı*. Ankara.

- Menteşoğlu, S., Chatzoudas, S., & Günaydın, F. (2020). *Sanat ve toplum ilişkisi üzerine bir inceleme*. Akademik Yayıncılık.
- Milliyet Sanat Dergisi. (1987, 15 Mart). Resim ve edebiyat ilişkileri.
- Milliyet. (2014, Aralık 19). Bolu valisi, ressam Özden'i ziyaret etti. *Milliyet*. <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/bolu/bolu-valisi-ressam-ozden-i-ziyaret-etti-10531575> adresinden 8 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır
- Mülayim, S. (1995). Çağdaş Türk resminde minyatür katkıları. *Türkiye'de Sanat*, 19, 33-37.
- Nart, Ç. (2012, Aralık 1). Kuzey Kafkasya sülale adları ve damgaları-V (Köşe yazısı). *Jineps Gazetesi*. <https://jinepsgazetesi.com/2012/12/kuzey-kafkasya-sulale-adlari-ve-damgali-v/> adresinden 8 Ağustos 2024 tarihinde alınmıştır.
- Olay Gazetesi. (1990, Haziran 27). Ünlü ressamlar hüsrana uğradı. *Büyük Bursa'nın Büyük Gazetesi*.
- Özbahar, Ş. (2008, Nisan). Sanat söyleşileri: "Sanatın yarısı yaratıcılık, yarısı da işçiliktir." *Ankara-İstanbul Kültür Sanat Haritası*, 76-77.
- Özbek, B. (2019). *Mustafa İktu'nun yaşamının Türk eğitimine ve ulusal operaya katkısı üzerine bir inceleme* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Özcan, M. (2014). *İlhan Koman resim ve heykel müzesi* [Yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Özden, E. (1986). *Kadınlar Günü-I* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (1987). *Adsız* [Resim]. Gazi Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi. <https://resimheykelm.gazi.edu.tr/view/page/292992/erol-ozden> adresinden 26 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (1987). *Erol Özden'in ilk kişisel sergisinin broşürleri* [Broşür]. Kişisel arşiv.
- Özden, E. (1988). *Ah Güzel İstanbul-3, Galata Köprüsü Anısına* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (1988). *Bağ Bozumu* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (1989). *[Mehrizat'ın "Ben Dünyalı Değilim" adlı kitabı için illüstrasyon]*. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Özden, E. (1989). *[Mehrizat'ın Ben Dünyalı Değilim adlı şiir kitabının 77. sayfasındaki illüstrasyonu]*. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Özden, E. (1989). *Çoban* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (1989). *İstanbul, Taşın Toprağın Altın* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (1990). *Ne Yaptığımı Tahmin Et!* [Kitap görüntüsü]. Kişisel arşiv.
- Özden, E. (1990). *Selamlar* [Resim]. UNESCO. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 15 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (1990, 20 Şubat). *Resim sergim üzerine*. [Özel koleksiyon, araştırmacı tarafından belgelenmiştir]. İstanbul.

- Özden, E. (1992, 17 Aralık). Eğitim ve sanat. [Özel koleksiyon, araştırmacı tarafından belgelenmiştir]. İstanbul.
- Özden, E. (1995). *Dağlar Bizimdir* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (2000). *Elveda (İzzet Baysal)* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (2001, 25 Ocak). *Meşe ağacı* [El yazması not]. Prof. Erol Özden' in kişisel arşivi.
- Özden, E. (2002). *Pehlivanlar* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (2002, 16 Aralık). *Bolu Görsel Sanatlar Derneği yönetimini seçti* [Gazete kesiti]. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Özden, E. (2006, 1 Eylül). *Gazi'li bir öğretim elemanının ardından* [Özel koleksiyon, araştırmacı tarafından belgelenmiştir]. Bolu.
- Özden, E. (2007). *Ocak başı - III* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (2007). *Ocak başı - III* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (2007, 17 Eylül). Düzce Üniversitesi amblem yarışması değerlendirme jürisi başkanlığı [Yayımlanmamış belge]. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Özden, E. (2012, 28 Kasım). *Merhaba, ben Erol Özden* [El yazması not]. Erol Özden'in kişisel arşivi.
- Özden, E. (2015, 24 Kasım). *Bir Emekli Öğretmenin Güncesinden* [El yazması not]. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Özden, E. (2016, 18 Aralık). Adnan Turani anısı. [Facebook gönderisi]. Facebook. <https://www.facebook.com/share/p/1EkhHGMrNo/> adresinden 18 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (2017, 7 Eylül). Erol Özden'in yazmayı planladığı kitabına önsöz [Özel koleksiyon, araştırmacı tarafından belgelenmiştir]. Ankara.
- Özden, E. (2018). *İmrahor Vadisi 1* [Eser Fotoğrafı]. Nuriye Cankurtaran Kişisel arşiv.
- Özden, E. (2024). *Öğretmenlik Anısına* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (2024). *Prof. Erol Özden* [Resim]. Kişisel arşivi. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 20 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (2024). *Selçuk Mülâyim, Engin Özkoç, Veli Sapan, Şerif Günyar, Ali Candaş, Ramiz Aydın, Tülin Onat, Pesent Doğan, Dinçer Erimez, Hatice Odabaşı, Ayla Ersoy ve diğerleri, Marmara Üniversitesi* [Fotoğraf]. Kişisel arşiv. Araştırmacı tarafından fotoğraflanmıştır.
- Özden, E. (t.y.). [El yazısıyla yazılmış özgeçmiş]. Özel koleksiyon, araştırmacı tarafından belgelenmiştir.
- Özden, E. (t.y.). *[Parşömen kâğıt üzerine toplu iğne batırarak oluşturulan eskiz çizimi]*. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Özden, E. (t.y.). *1964 GEE Mezunları* [Fotoğraf]. Kişisel arşiv. Araştırmacı tarafından fotoğraflanmıştır.

- Özden, E. (t.y.). *Çocuk ve sanat* [El yazması notlar]. Kişisel Arşiv.
- Özden, E. (t.y.). *Erol Özden'in Kişisel Sergileri*. <http://www.erolozden.com/index.html> adresinden 19 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (t.y.). *Erol Özden'in Ödülleri*. <http://www.erolozden.com/index.html> adresinden 19 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (t.y.). *Eskiz* [Çizim]. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Özden, E. (t.y.). *İstanbul Manzaralarına Eskiz* [Çizim]. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Özden, E. (t.y.). *Resim Sergim Üzerine* (Devamı) [Belge]. Kişisel arşiv.
- Özden, E. (t.y.). *Resim Sergim Üzerine* [Belge]. Kişisel arşiv.
- Özden, E. (t.y.). *Sanat ve İnsan konferans afişi* [Afiş]. Erol Özden Kişisel Arşivi.
- Özden, E. (t.y.). *Tüm eserler*. http://www.erolozden.com/all_arts.html adresinden 18 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. (t.y.). *Katıldığı bazı karma resim sergileri*. <http://www.erolozden.com/index.html> adresinden 19 Temmuz 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E. [@erolozden]. (2017, 1 Haziran). *Erol Özden'in babasının kaybına dair anısı* [Facebook gönderisi]. Facebook. https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=10155520938722427&id=672962426 adresinden 30 Aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özden, E., Baeyens, M., & Pektaş, H. (t.y.). *Prof. Erol Özden, Prof. Martin Baeyens ve Prof. Hasip Pektaş'la Bolu, Akkayalarda* [Fotoğraf]. Kişisel arşiv. Araştırmacı tarafından fotoğraflanmıştır.
- Özsegin, K. (2010). *Görsel sanatçılar ansiklopedisi* (s. 406). Doruk Yayınları.
- Öztürk, M. (1998). *Sanat eleştirisi ders notları* [Yayımlanmamış ders notları]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Programı.
- Öztürk, M. (2017). Çağdaş Türk sanat eğitiminde ve çağdaş Türk sanatı bağlamında "Gazi 80" kuşağı. *Cumhuriyetin Işığında Yükseköğretimde Sanat Eğitimi Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 33–43.
- Öztürk, M. (2018). Sanat eğitiminde postmodernist modüler eğitim modelinin teorisi: "Okuryazarlık" demagojisi. In G. Oktay (Ed.), *Sanat ve tasarımda kuram* (ss. 19–27). İstanbul, Türkiye: İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, M., Özden, E., & Ercan, M. (t.y.). *Prof. Mahmut Öztürk, Prof. Erol Özden ve Muzaffer Ercan, AİBÜ* [Fotoğraf]. Kişisel arşiv. Araştırmacı tarafından fotoğraflanmıştır.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (ss. 169–186). Sage.
- Petrov, G. (1979). *Olaylar içinde büyük sanatçılar ve üstün yapıtları* (H. A. Aytuna, Çev.). İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Ramiz Aydın ve Erol Özden Birlikte. (2014, 12 Eylül). *Ramiz Aydın ve Erol Özden Birlikte* [Facebook fotoğrafı]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=681535338603034&set=a.681532998603268&type=3>
- San, İ. (2003). *Sanat eğitimi kuramları*. Ütopya Yayınevi.
- Southgate, B. (2012). *Art, reality, and social consciousness*. Cambridge University Press.

- Soylular, S. (2009). Gözlerime bakın ne demek istediğimi anlarsınız [Söyleşi: Prof. Erol Özden]. *Hertelden Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 1(2), 52–55.
- Sönmez, K., & Büyükkol, S. (2024). Geleneksel keçe sanatında görülen kepenek örneklerinin Türk resim sanatına yansımaları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 14, 1418–1428. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1410763>
- Stankiewicz, M. A. (2001). *Roots of art education practice*. National Art Education Association.
- Sullivan, G. (2005). *Art practice as research: Inquiry in visual arts*. SAGE Publications.
- Szekely, G. (1978). Uniting the roles of artist and teacher. *National Art Education Association*, 31(1), 17–20.
- Thompson, C. M. (2015). *The visual arts and early childhood learning*. Routledge.
- Timuçin, A. (1992). *Düşünce tarihi - Cilt 1*. İstanbul, Türkiye: BDS Yayınları.
- Trakya Üniversitesi. (2002, 18 Kasım). Teşekkür belgesi: Erol Özden'e verilen teşekkür belgesi. Trakya Üniversitesi Çağdaş Resim ve Heykel Müzesi.
- Tunceli Üniversitesi Rektörlüğü. (2009, 12 Ocak). Teşekkür mektubu [Resmî yazı].
- Tümer, Ö. F. (2018, 7 Aralık). *Erol Özden Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'ndeki atölyesinde* [Fotoğraf]. Facebook. <https://www.facebook.com/share/p/15ydr7ZfEt> adresinden 24 Şubat 2025 tarihinde alınmıştır.
- Uludağ Üniversitesi. (1993, 14 Ekim). Teşekkür yazısı (Sayı: B.30.2.MAR.0.36.00.07/233). Uludağ Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Bölüm Başkanlığı.
- UNESCO. (1990). *World Declaration on Education for All and Framework for Action to Meet Basic Learning Needs*. UNESCO Publishing.
- UNESCO. (2006). *Education for all global monitoring report: Literacy for life*. UNESCO Publishing
- Uyar, T. (2004). “Göge Bakma Durağı” şiiri ontolojik analiz yöntemiyle Ahmet Hamdi Tanpınar'ın incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 137-146.
- Uzuner, Y. (1999). Niteliksel araştırma yöntemlerinin özellikleri. İçinde *IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri* (s. 428-439). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Vardar, Ş. (2002, 18 Mayıs). Usta ellerden çıkan resimler. *Bolu Gündem Gazetesi*, İz Düşüm köşe yazısı.
- Vardar, Ş. (2004, 13 Mayıs). Resimde anlatılan İzzet Baysal. *Detay Gazetesi*.
- Wilson, B. (2004). The artistic development of children: The challenge to policy makers. *Arts Education Policy Review*, 105(4), 9-15.
- Winner, E., & Hetland, L. (2008). Art for our sake: School arts classes matter more than ever. *Arts Education Policy Review*, 109(5), 29–32.
- Winner, E., Goldstein, T. R., & Vincent-Lancrin, S. (2013). *Art for art's sake? The impact of arts education*. OECD Publishing.
- Yasa, Ö. [@omeryasa]. (2019, 9 Haziran). Prof. Erol Özden'in Teşvikiye Doku Sanat Galerisi'ndeki sergi açılışı ve İbrahim Balaban'ın ziyareti [Facebook gönderisi]. Facebook. https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=10161742750145153&id=806155152 adresinden 24 Şubat 2025 tarihinde alınmıştır.

- Yazıcı, M. (2021). *Toplumsal gerçekçilik ve sanatın toplumsal işlevi*. Sanat ve Toplum Yayınları.
- Yeni Yüzyıl Üniversitesi. (2012, 15-16 Mart). Sanatta yerellik ve evrensellik ulusal sempozyumu [Program]. <https://www.bilimsenligi.com/sanatta-yerellik-ve-evrensellik-ulusal-sempozyumu.html> adresinden 22 Aralık 2024 tarihinde alınmıştır.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. (2023). *Erol Özden'in resimlerinde bekleyiş ve hesaplaşma*. İçinde A. Candaş (Ed.), *Erol Özden* (s. 113). Yayıncı belirtilmemiş.
- Yıldırım, V. (1983, Nisan). Erol Özden'in, ağzı var dili yok Anadolu insanları. *Sanat Çevresi*, (54).
- Yıldırım, V. (1987, Mart). Erol Özden'in "Ağzı Var Dili Yok" Anadolu İnsanları. *Sanat Çevresi*, (101).
- Yılmaz, A. ve Adıgüzel, M. (2017). *Toplum ve sanat: Gerçekçilik akımı*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Yılmaz, M. (2007). *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yöndem, Ö. (2005). *Orkestra şefinin eğitimcilik yönü ve orkestra psikolojisi üzerindeki etkileri* [Doktora tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yöney, H. (2019). *Çağdaş Türk resim sanatında Ekrem Kahraman'ın yeri* [Yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yüksel, P. (2003). *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı'nın ülkemizdeki sanat eğitimine katkısı ve tarihi gelişim süreci* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yüksel, S. (2002). *Ankara'da sanata ve eğitime adanmış yaşamlar*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Zhang, W. (2020). *Political critique in social realism*. Beijing: Art and Society Press.

EKLER

EK 1 Erol Özden'in aile üyeleri ile görüşme formu.

EROL ÖZDEN'İN AİLE ÜYELERİ İLE GÖRÜŞME FORMU

BÖLÜM I: Kişisel Bilgiler Formu

1. Cinsiyetiniz () Kadın () Erkek

2. Yakınlık Dereceniz:

3. Yaşınız:

() 26-30

() 31-35

() 36-40

() 41-45

() 46- Sonrası

4. Eğitim durumunuz:

Lisans () Yüksek Lisans () Doktora () Diğer () (.....)

5. Mesleğiniz:

BÖLÜM II: Erol Özden'in Aile Üyeleri İle Görüşme Soruları

1. Erol Özden'in kişisel karakteristik özellikleri nasıldı?

2. Erol Özden'in ailesiyle iletişimi nasıldı?

3. Çocukluğunda veya gençlik döneminde sanata olan ilgisi nasıl başladı?

4. Erol Özden'in sosyal yaşantısı nasıldı?

5. Erol Özden'in eğitim ve kariyer yolculuğunda nasıl bir rol üstlendiniz?

6. Erol Özden'in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne olan bakış açısı hakkında ne düşünüyorsunuz?

7. Erol Özden'in sanat eğitimine olan ilgisi ve tutkusu nasıldı?

8. Erol Özden'in sanat eğitimi alanına etkisini nasıl değerlendirirsiniz?

9. Sanat eğitimi alanında hassasiyet gösterdiği konular nelerdir?

10. Meslektaşlarıyla birlikte ne tür çalışmalar yapardı?

11. Sanat camiasının Erol Özden hakkındaki görüşleri nasıldı?

12. Akademik hayatında yapmak isteyip de yapamadığı şeyler var mıdır? Varsa bunlar hakkında bilgi verir misiniz?

13. Erol Özden hakkında eklemek istediğiniz veya değinmek istediğiniz başka konular var mıdır?

EK 2 Erol Özden'in meslektaşları ile görüşme formu.

EROL ÖZDEN'İN MESLEKTAŞLARI İLE GÖRÜŞME FORMU

BÖLÜM I: Kişisel Bilgiler Formu

1. Cinsiyetiniz () Kadın () Erkek

2. Yaşınız:

() 26-30

() 31-35

() 36-40

() 41-45

() 46- Sonrası

3. Eğitim durumunuz:

Lisans ()

Yüksek Lisans ()

Doktora ()

Diğer () (.....)

4. Mesleğiniz:

5. Ne kadar süre birlikte çalıştınız?

BÖLÜM II: Erol Özden'in Meslektaşları İle Görüşme Soruları

1. Erol Özden ile ne zamandan beri tanışıyorsunuz ve nasıl bir ilişkiniz vardı?

2. Erol Özden'in karakteristik özellikleri nelerdir?

3. Erol Özden'in meslektaşlarıyla iletişimi nasıldır?

4. Erol Özden'in sanat eğitimine etkileri nelerdir?

5. Erol Özden'in sanat eğitimine olan yaklaşımını nasıl tanımlarsınız?

6. Erol Özden'in öğrencilerine yaklaşımı nasıldır?

7. Erol Özden'in sanat eğitimcisi kişiliği nasıldır?

8. Erol Özden'in sanatçı kişiliği nasıldır?

9. Erol Özden'in sanatın toplumsal ve kültürel rolüne olan bakış açısını nasıl ifade edersiniz?

10. Erol Özden'in eserleri hakkında neler söylemek istersiniz?

11. Erol Özden hakkında eklemek istediğiniz veya değinmek istediğiniz başka konular var mıdır?

EK 3 Erol Özden'in öğrencileri ile görüşme formu.

EROL ÖZDEN'İN ÖĞRENCİLERİ İLE GÖRÜŞME FORMU

BÖLÜM I: Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz () Kadın () Erkek

2. Yaşınız:

() 26-30

() 31-35

() 36-40

() 41-45

() 46- Sonrası

3. Eğitim durumunuz:

Lisans () Yüksek Lisans () Doktora () Diğer () (.....)

4. Mesleğiniz:

5. Hangi yıllar arasında Erol Özden'in öğrencisiydiniz?

BÖLÜM II: Erol Özden'in Öğrencileri İle Görüşme Soruları

1. Erol Özden kişisel özellikleri bakımından nasıl bir mizaç ve karaktere sahipti?

2. Erol Özden'in öğrencileri ile iletişimi nasıldı?

3. Erol Özden sizin gözünüzde nasıl bir sanatçıdır?

4. Erol Özden sizin gözünüzde nasıl bir eğitimidir?

5. Erol Özden sizin sanat hayatınızı nasıl etkiledi?

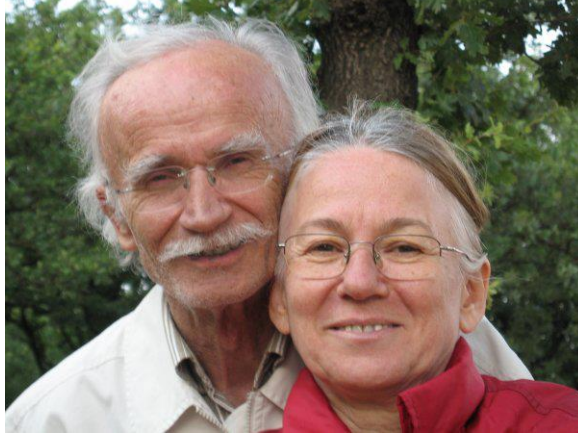
6. Erol Özden'in sanat eğitiminde vurguladığı konular veya değerler nelerdir?

7. Erol Özden'in sanat eğitiminde kullandığı yöntem ve yaklaşımların sizi nasıl etkilediğini açıklayınız?

8. Erol Özden'in Sanat Eğitimi olarak farklılıkları nelerdir?

9. Erol Özden hakkında eklemek istediğiniz veya değinmek istediğiniz başka konular var mıdır?

EK 4 Fotoğraflarda Erol Özden.

Erol Özden ve eşi Nurhan Özden'in fotoğrafı. (Erol Özden'in kişisel arşivinden, araştırmacı tarafından fotoğraflanmıştır, 2024).

Ders Belgeliği sayfasından alınan fotoğraf (Erdem, Özden, Avcı & Özgültekin, 2014).

17 Nisan 2008, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Emekli Öğretim Elemanları Sergisi'nde Yunus Güneş, Aydemir Atalay, Basri Erdem, Hüseyin Kılıçkan, Erol Özden ve Ali Candaş (Erol Özden'in kişisel arşivinden, araştırmacı tarafından fotoğraflanmıştır, 2024).

Erol Özden'in meslektaşlarıyla birlikte çekilmiş fotoğrafı (Demirtaş vd., 2014).

Prof. Erol Özden, Prof. Martin Baeyens ve Prof. Hasip Pektaş, Bolu Akkayalar'da. (Erol Özden'in kişisel arşivinden, araştırmacı tarafından fotoğraflanmıştır, 2024).

Erol Özden, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'ndeki atölyesinde (Tümer, 2018).

Ramiz Aydın ve Erol Özden birlikte, Art Suites (Ramiz Aydın ve Erol Özden Birlikte, 2014).

Prof. Mahmut Öztürk, Prof. Erol Özden ve Muzaffer Ercan, Abant İzzet Baysal Üniversitesi (AİBÜ), (Erol Özden'in kişisel arşivinden, araştırmacı tarafından fotoğraflanmıştır, 2024).

Mustafa Gürünlü, Vural Yıldırım, Nevhiz Tanyeli, Erol Özden, İsmail Hakkı Demirtaş, İsa Başlıoğlu ve diğerleri, Marmara Üniversitesi hatırası (Ders Belgeliği, 2014).

1981 yılında çekilmiş fotoğraf; Muammer Öner, Mustafa Gürünlü, Bahattin Odabaşı, Erol Kınalı, Erol Özden, Mehmet Zeki Kuşoğlu, Zehra Çobanlı, Tülin Onat, İsmail Hakkı Demirtaş, Ramiz Aydın, Hatice Aslan Odabaşı, Temel Hamza Bahadır, Nevhiz Tanyeli ve Özdemir Altan ve diğerleri (Ders Belgeligi, 2014).

Selçuk Mülâyim, Engin Özkoç, Veli Sapan, Şerif Günyar, Ali Candaş, Ramiz Aydın, Tülin Onat, Pesent Doğan, Dinçer Erimez, Hatice Odabaşı, Ayla Ersoy ve diğerleri, Marmara Üniversitesi (Erol Özden'in kişisel arşivinden, araştırmacı tarafından fotoğraflanmıştır, 2024).

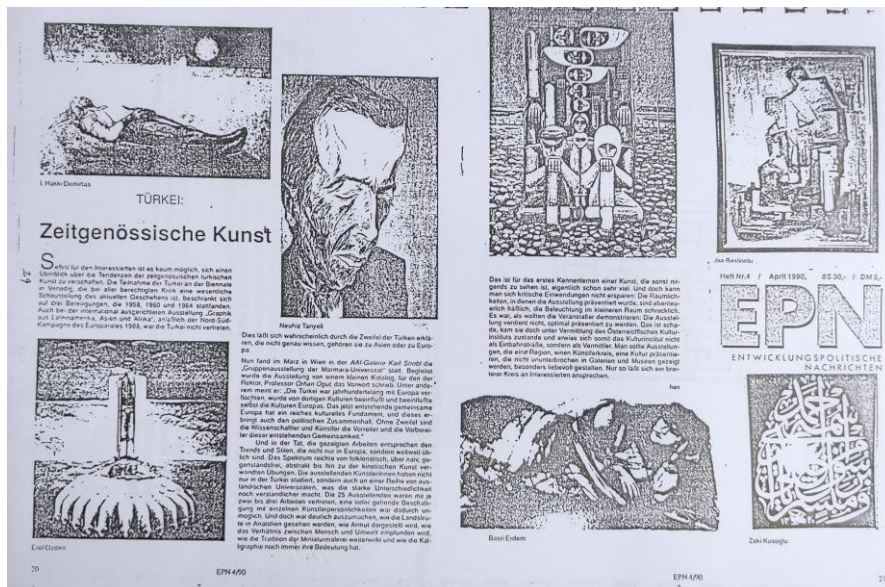
1964 GEE Mezunları. Sol baştan: İnci Aral, Ülker Ercivan, Gülsen Köktürk Aksoy, Mustafa Gürünlü, Necati Ağyar, Aysel Gürkeskin Sayın, Yeltekin Çakır, Nurten Fidansoy, Melih Çınar, Melehat Karakaş, Cemal Turan, Saadet Ayral Şen, Erol Özden, Ayten Çekin Ata. Oturanlar: Süleyman Gürsoy, Duran Çiloğlu (Araştırmacı tarafından, Erol Özden'in kişisel arşivinden fotoğraflanmıştır, 2024).

Heykeltıraş Prof. Mustafa Gürünlü'nün hazırladığı broşür. Broşürde, Mustafa Gürünlü tarafından yapılmış olan Erol Özden büstü yer almaktadır (Broşürün aslı, Erol Özden'in kişisel arşivinden, araştırmacı tarafından fotoğraflanmıştır, 2024).

Deniz Karail (öğrencisi) tarafından çizilen Erol Özden karikatürü, (Karail, 2016).

AİBÜ Rektörü Atilla Kılıç'ın rektörlükten ayrılmasının ardından Erol Özden'in yazdığı yazının gazete kesiti, (Cankurtaran, 2024).

"300'den fazla eser kazandırdı" başlıklı gazete kesiti, (Cankurtaran, 2024).